

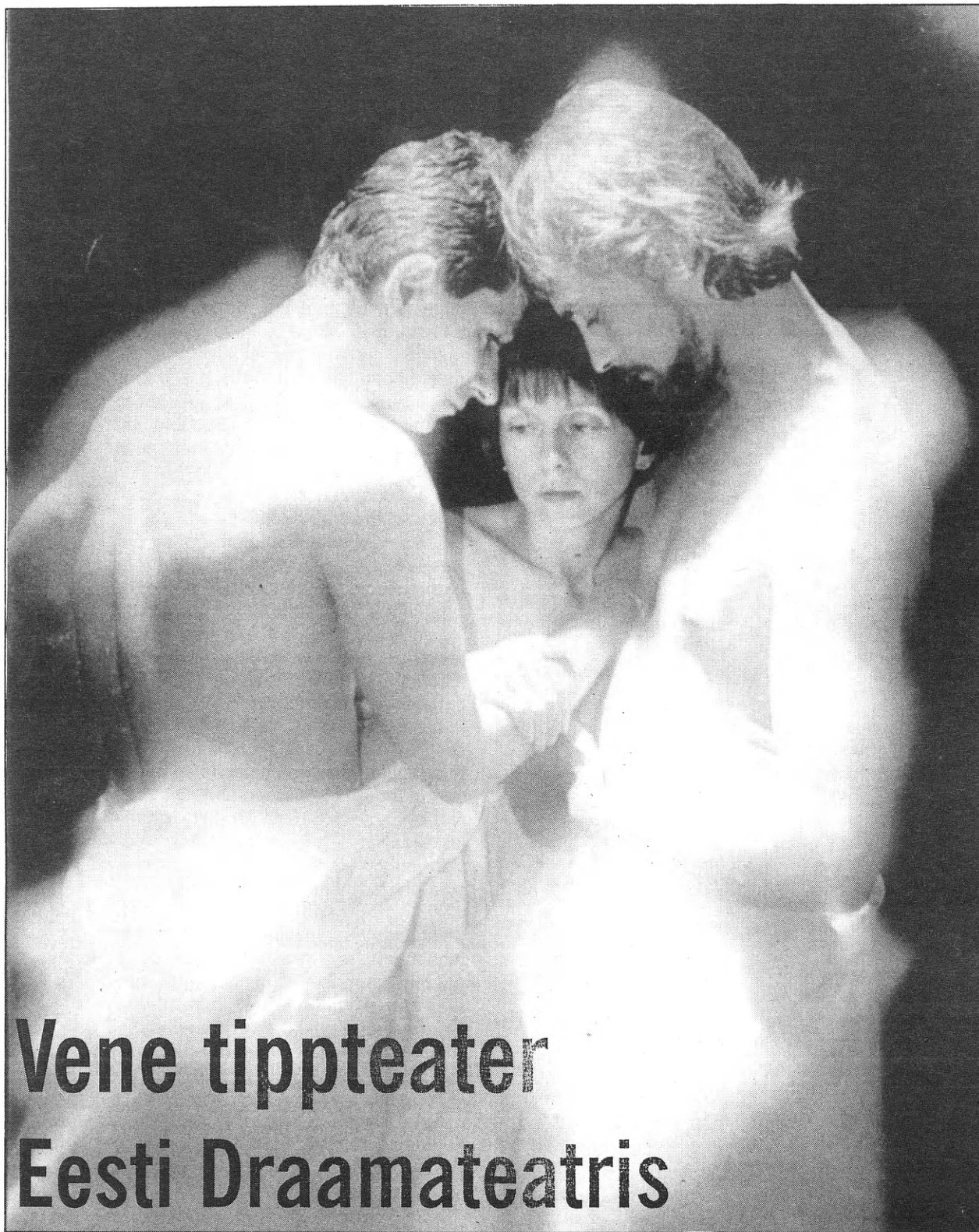
SIRP

EESTI KULTUURILEHT

hind 6 krooni

reede, 9. jaanuar 1998

number 1 (2706)

Vene tippteater Eesti Draamateatris

10. – 12. jaanuarini annab Eesti Draamateatris külalisetendusi Mossoveti teater.

Kavas on esitada kaks kriitikute ja publiku hulgas elavat vastukaja tekitanud **Andrei Žitinkini** lavastatud teatriteksti.

10. ja 11. jaanuaril pakutakse vaatamiseks **Guy de Maupassant'i** kuulsa romaani "**Bel Ami**" dramatiseeringut (peaosades **Margarita Terehhova** ning **Aleksandr Domogarov**), mis asetab rõhke originaalteosest veidi erinevalt, tähelepanu keskmis on meeste ja naiste vahel sõlmitav seksuaalne tehing,

millest tõuseb tulu kummalegi poolele võrdselt – õrnemale soole naudinguid ja maskuliinsele karjäärivõimalus.

12. jaanuaril näeb teatripublik **Aleksei Arbuzovi** 1960ndatel tuntuks mängitud näidendit "**Minu vaene Marat**" (osades **Larissa Kuznetsova**, **Andrei Iljin** ja **Aleksandr Domogarov**). **Andrei Žitinkini** kaasajastatud teatrimaterjal kõneleb kolmest Leningradi blokaadi ajal korterit jagavast noorest – kahest noormehest ja neiuist. Lavastusatmosfäär on tulvil müstilist seksuaalsust ja esteetiliselt imekaunis.

Täna lehes

Aasta autorid. Lk. 2 / Adams poliitilisest esseistikast. Lk. 3 / Kaplinski Balti Assamblee kirjanduspreemia kõne. Lk. 6 / Ülo Sooster ja sõbrad. Lk. 8 – 10 / "Maria Stuart" Ugala moodi. Lk. 12/

Sirp eri. Eesti Kultuurkapitali toetused. Lk. 13 – 20/ Tormise verbaalsest pärandist. Lk. 23/ Bourdieu: kommunistlikult kapitalismist. Lk. 24 / Varamu. Lk. 26.

Sirbi aastapreemiad

Tatjana Elmanoviš
ameerika kinoelu tutvustamine (eriti "Batman ja Robin, amerikaana pärisosa", nr. 34)

Andrei Hvostov
kommentaariid (eriti "La Francophonie üheülbastuvas maailmas", nr. 46, "Toimekad inimesed versus kvaliteet-ajakirjandus", nr. 27)

Hasso Krull
artiklid kirjandusteooria, filmikunsti ja kunsti alal (eriti Jim Jarmuschi filmist "Surnud mees", nr. 31, "Aristoteles ning psühhoanalüüs", nr.10)

Raivo Kelomees
ideede maaletamine ning kodumaise kunstielu projitseerimine maailmataustale (eriti "Elektrooniline kunst Linzi -Tartu -Tallinna teljel", nr. 41)

Toomas Paul
kommentaariid ja artikkel "Natuke nostalgiat", nr. 31

Martin Pärtlas
muusikakirjutised (eriti arvustus Neeme Järvi raamatule "Maestro", nr. 30)

Toomas Siitan
arvustus Vanemuise ooperietendusele "Südamega tehtud "Xerxes""", nr. 45

Paula Sering
arvustused, nr. 19, 31 ja 36, luule nr. 24

Lugemine – väljavalitute lõbu

Meid ümbritsevate kõikvõimalike teadete hulk suureneb aina. Ajakirjandus tahab inimest aidata selles virvarris orienteeruda. Ta on võtnud endale teadete valija, liigitaja ning töötleja rolli. Ajakirjanike käsulaused on eelkõige lühidus ja selgus. Teate tuum peab olema võimalikult kiiresti ja lihtsalt haaratav. Seda õpetavad manuaalid algajale ajakirjanikule, seda nõuavad päevast päeva peatoimetajad ja osakonnajuhatajad.

Selle eesmärgi saavutamiseks kasutatakse mitmesuguseid vahendeid. Lugusid kärbitakse. Kaks endisest masinakirjalehte on ülim piir. Ka lõik ei tohi olla pikk: see koosnegu heal juhul ühest-kahest lausest – lõik ja lause, lõik ja lause. Niigi lühikese loo kokkuvõtte käigu veel rasvases kirjas kõige ees. Et lugeja kiiremini oimaks, millest jutt, pannakse vahe- ja muidu pealkirju. Ja mis peaasi – palju pilte! Lugeja peab saama hoobilt kätte, mis tal vaja, sest tal on kiire! Pilt läheb kiiremini pärale kui jutt. Sotsioloogid on tuvastanud, et kaasaegne inimene ei loe, vaid libistab üle ja haarab. Niisugune haaramine on muidugi kogu meie ajastu märk, elustiil.

Peaaegu ükski asi siin ilmas pole iseenesest hea ega halb. Venivus ja nämmutavus on tõepoolest koledad. Ebaselgus on lihtsalt ebaviisakus lugeja vastu. Ent kõike ei saa mõõta meetriga. See, mis on piisav päevauudisteks ja selle kommentaariks, ei ole küllaldane probleemide üle arutlemiseks. Küsimus keskendub nüüd sellele, kas ongi enam tarvis arutleda? Kas lugejal ongi enam tarvis mõelda teistmoodi kui konkreetselt resp. operatsioonalselt? Elu on ju tükeldatud, lahterdatud, ära jagatud spetsialiteetide vahel. Iga ala jaoks on olemas asjatundjad, kes formuleerivad oma parimad lahendused, mida saab pakkuda maksimaalselt poolteisel leheküljel. Isegi arutlevad artiklid on sageli prepareeritud ja hakitud lühikesteks arvamusteks, mis tulevad kümnest allikast ja on eri värvi värvitud – ikka et oleks lihtsam haarata!

Ma oleksin variser, kui väidaksin, et see lühidus ja prepareeritus ei teeks mu endagi elu mugavamaks. Nii hea on libistada pilk üle pealkirjadest kirendava lehekülje ja end kiirelt toimuvaga kurssi viia. Ent kui kaugele saab minna selle lihtsa haaratavuse tagaajamisega? Kui kaugele, ilma et kaotataks aruka lugeja lugupidamine? Sest meediaturu konkurentsist kannustatud puditegemise loogiline lõpp on suurte trükitähtedega kirjutatud pildileht, mida lugesid "epsilonid" Huxley' "Uues uljas maailmas".

Kas ei unusta inimesed niimoodi pikapeale lugemise? Mitte lihtsalt lugemise kui sõnadest arusaamise, vaid süvenenud tähelepaneliku lugemise? Võime mõttega kaasa minna ja end selle juures hoida kauem kui kaks minutit või kaks lehekülge? Lugemise, mille tarvis peab end ka natuke pingutama. See hirm pole kaugeltki originaalne ega alusetu. Tegelikult tendeerib kogu maailm juba mõnda aega sinna poole. Sellele kaasaaitajaks, vähemasti võimaldajaks on muidugi virtuaaltehnoloogia, selle abil kujundatud infokeskkond. Arvutivõrgu jaoks spetsiaalselt toodetud tekstid on reeglina eriti

lühikesed ja lõvad, aga see on teine teema.

Informatsiooni ettevalmistamisel muutub toimetust paratamatult kaasautoriks, seda just metataseandil. Väga kiiresti on maailmas kujunenud seis, kus on juba raske eristada, mil määral inimesed vajavad eelkirjeldatud pudiinfot nõ. iseeneslikult või on see harjumus neis tekitatud sellesama infodieedi enda poolt. Vajaduste tootmine on tänapäeva ühiskonnas tavajärgne nähtus. Meedium kujundab tarbija.

Kordan, miski ei ole halb iseenesest. Samasugune liialdus, kui pidada hommikul kiirelt haaratavat päevalehte vaimutoidu ideaaliks, on seda materdada kui ainusüüdlast inimesoo lamedumises. Seda süüdistusahelat jätkates aga pidada professionaalset päevalehendust "kodanluse kanupoisiks", "valge mehe salarelvaks" jne., nagu see vilksatab mõne nüüdisaja (eriti prantsuse) sotsiaalfilosoofi mõtteavaldustes. Lahendus paistab lihtne: peab olema ka teistsugust ajakirjandust, teistsuguse käsitluse tasandiga.

Eestis pole just palju väljaandeid, mis viimast pakuksid. Me arvame, et see on tarvilik ja sel on (õnneks veel) oma lugeja. Ühemiljonilise rahvaarvu korral ei saa see olla väga suur, ent arvud ei väljenda selle grupi kaalukust.

Uus Sirp on end algusest peale sättinud publiku järgi, kes ei ole veel unustanud, mis on lugemine, ning ei hakka isegi leheküljepikkust lugu kohates põlglikult ohkima ega viska lehte käest. Kes ei otsusta lehe headuse üle selle järgi, kaugele ta klants kiiskab, ega oota pudistamist. Kes suudab koondada oma tähelepanu tekstis jooksvale mõttele, mitte ainult ekraanilt lenduvate impulsside registreerimisele. Kes, põlates mõttelamedust ja tundelabasust, peab pikka ja huvitavat kirjutist etemaks kui lühikest ja lõuvat. Keda huvitab logos ja selle varal oma eksistentsi mõtestamine. Eesti maailmas ja maailm Eestis.

Aitäh Sirbi autoritele, tänu kelle kirjutistele oleme üritanud seda liini ellu viia. Eelkõige tänan kaheksat väljavalitut. Nende asemel oleks muidugi võinud olla ka kuusteist või kolmkümmend kaks. Ennekõike puudutab see esseistikat, mille viljelemine on Sirbi kavakindel suund, sest just selles žanris ilmneb ehk enim mõttekultuur kui niisugune. Seejuures rõhutagem, et esseistika ei piirdu esseeks nimetatud lugudega. On tähelepanuväärne, et paljudes kirjutistes, mis pühendatud mõnele konkreetsele kunstiteosele, on autorid nende kaudu käsitlenud ka üldisemaid kultuurilisi ja sotsiaalseid probleeme.

Paljud parimad autorid on kolleegiumi liikmed ega saa kuuluda väljavalitute hulka. Samuti jäid kõrvale mitmed, kes võiksid Eestis alati preemiatele pretendeerida, kelle nimed on kirjas eelmise aasta sisuindeksis (Sirp nr. 49, lk. 13–14 ja 19–20) ja keda toimetust kõige siiramalt tänab. Neid lugedes tekib hinges hea tunne – ei ole veel kadunud kõik. Jätkuvat huvi vaimu ja elu vastu ning edu sõnade vastupanu ületamisel!

MIHKEL MUTT

Eestlane ei pea olema ei loll ega limukas

Poliitiline kultuur

Vabaduses avarduv maailm lubab ka sõnadel avarduda. "Poliitiline" tähendab eesti keelekasutuses üha vähem kitsa-piiriliselt "võimutaotluslikku", üha enam taas "ühiselu paremat korraldust taotlevat". Seepärast võib vist ilma liigseid eksiarvamusi tekitamata rääkida poliitilisest esseest. Ilmamaa "Mõtteloo" sarjas on ilmunud ennesõjaaegsete poliitiliste essee kogumikke või taastrükke. Eriti kaks köidet Juhan Luiga kirjutusi sirutusid meie poole kui terekäsi üle kauge aja. Ja ei möödunud palju aega, kui vastukäsi on sirutunud kogumikena, mida on Virgela kirjastuse uus "Gramma" sari.

Ühiskondlik diskussioon ühiskonna paremaks enesetunnetamiseks on pidev. Iga sellest osavõtu tegu on konkreetne ja piiratud. See paramatu vastuolu on kujundanud sobivaks vormiks poliitilise essee žanri. Nende olulisem osa aga peaks olema teatud aja tagant koondatud kaante vahele. Siis on neil võimalus vanade lehe- ja ajakirjavirnade unustusest taasärgata uuele teole. Umbes kümneaastane periood tundub olevat igat kanti päris paras. Kuskil väga kaugel jääb terendama kolmanda elu võimalus, nagu on nüüd antud Luiga esseele.

Virgela poolt tehtus on igavesi vastuolusid. Kas on küllalt palju neid, kes avaldatut ostavad ja loevad, et kogumikud saaksid üldse ilmuda? Mis huviga või kes neid üldse loeksid? Poliitiliste essee kogumikud on üks väheseid võimalusi saada vastus küsimusele, kust oleme läbi tulnud ja kuidas muutunud lähiminevikus, st. ajavahemikus, mis on veel liiga lähedal, et seda saaks selgitada panna akadeemilistele nõuetele vastava ajalookirjutuse, ja milles me oleme ise olnud osalised. Valtoni ja Herkeli essee kogumik on seega igapäevane, keda huvitab, kus me oleme ja kuhu läheme.

Ning justkui vaimu ja võimu, mõtte ja mammona igavese vastuolu sümbol on Virgela "Gramma" sarja ühtne kujundus. Ühelt poolt üks kõige lihtsamaid ja maitsekamaid, sisuga kokkusobivamaid, mis viimasel ajal Eestis nähtud. Teisest küljest kaupluseleti kirevuses üks kõige silmatorkamatuid. Kui aga on tegemist kauplusega, kus ostjat lastakse riulilt vaid kaugelt vaadata, siis peaaegu märkamatu. Küllaltki peene mustaga trükitud autorinimi on senistest kõige paremini märgatav Herkeli kogu helekolasel kaanepaberil, Valtoni kogu tumesinisel kaanel on see aga peaaegu eristamatu. See, kes neid tahab, peab eelnevalt teadma nii seda, et need raamatud on olemas, kui ka seda, et ta neid tahab.

Herkeli kogumik koosneb kahest erinevast osast. Esimene osa "Ideed lätet" hõlmab 19 esseed ajavahemikust 1989 kuni 1997 aasta keskpaik. Enamik neist on avaldatud Eesti kultuuriajakirjades, eriti Vikerkaares, mõned ka ainult ette loetud Vaba Euroopa eestikeelses raadioprogrammis. Teine osa "Ajalugu on rikas" koosneb samal ajavahemikul ajalehtedes avaldatud päevakajalistest poliitilistest kommentaaridest.

Kummalgi osal võiks olla oma lugejaskond. Kes aga siiski võtab läbi lugeda mõlemad, sellele soovitan alustada kogumiku teisest poolest, kommentaaridest.

Herkeli kommentaarid ei ole olnud ainult päevakajalised. Need moodustavad ühtse terviku ja see on nauditavalt loetav, kui kujutad ette, et tegemist on vahepealkirjadest liigendatud pikema tekstiga, mis lõpuks jääb järjejutuna pooleli. Viimased osad on sama hästi kui praeguses hetkes.

Olulisem kui poliitilised probleemid ja vaidlused ise on tagantjärele see taust,

milles Herkel neid on näinud. Eriti lai on ajaline taust, ulatudes ekstrapolatsioonina tulevikku, nagu see poliitilise mõtte ülesandeks ongi. Üksikute poliitilistest seikadest või hirmudest lähtudes küsib Herkel tegelikult Eesti demokraatia poliitilise kultuuri järele. Esimene põhiküsimus on poliitika intelligentsus: "[...] kas on võimalik teha ebaintelligentsete vahenditega intelligentset poliitikat?" (Lk. 145.) Domineerivam siiski on teine probleem, mille esitamiseks Herkel kasutab terminina sõna "silma kirjalikkus". Seda sõna ta otseselt ei defineeri. Aga arutlustest selgub, et ühelt poolt on selle sisuks poliitiliste programmide, sõnade ja tegude vasturääkivus, eriti kui see ilmneb suhteliselt lühikese aja vältel.

Kas on võimalik, et kümme aasta pärast on meil sama autori terviktoos "Eesti kaasaegne poliitiline kultuur", kus praeguste kommentaaride ajenditel on illustreeriva näite roll?

Herkeli prognoosid on läinud valdavalt täppi. Seda on võimalik jälgida Vähi – Savisaare valitsuskolitsiooni lõpuni. See omakorda teeb arvestusväärses ju need analüüsid ja prognoosid, mis on ajaliselt veelgi lähemal.

Esseed, Herkeli kogumiku esimene pool, on hoopis keerulisemad, raskemini ja üksikult loetavad tekstid. Siiski ühendab neid nii meetod kui ka eesmärk.

Lugejal, kel tekib arusaamisraskusi, soovitan neid siiski mitte kõrvale heita, sest Herkeli tulemused on huvitavad ka siis, kui ei suudeta tema arutluskäiku igas detailis jälgida. Kultuuriajakirja essee lubatav maht on olnud liiga väike selleks, et Herkel saaks oma arutluskäigu täielikult välja kirjutada. Aga kuna ta seda pole saanud, siis on ta markeerinud selle ausalt ja ilma upsakuseta.

Herkel on "mina", kes aga ei pretendeeri vastandumisele "meiega". Ta on mina meie hulgas. Nii vaatab ta ühiskonnas toimuvat ja püüab mõtestada vastuolulise ja süsteemituna paistvat sündmuste tulva. Seda tehes on tema käsutuses kõigepealt ta haridus. Herkel on saanud psühholoogi koolituse ja selle teaduse kõik üsnagi eklektilised terminid ja meetodid võtab ta kõhklemata kasutusele. Peale selle on tema tööriistaks loetud raamat, olgu see loetud siis õpingute osana või hilisema huvina, sest Herkeli huvi ja armastus on kultuuri-filosoofia. Herkel kasutab kohati ka oma põlvkonna humanitaarharitlaste žargoonitermineid, mille kohta teistsuguse haridusega või vanema põlvkonna lugeja ei saa selgitust. Seletussõnaraamatutes neid lihtsalt ei ole. Oletan, et just tänu sellele peaksid Herkeli arutlused olema arusaadavad ta põlvkonnakaaslastele, kelle jaoks traditsioonilisem leksika on devalveerunud ja ebausaldusväärne.

Aga kõik eelnimetatu ei tee Herkeli arusaamatuks ka teistele. Herkeli esseed on otsustavalt erinevad Eestis praegu taanduvast žanrist "mida ma lugesin ja mida ma sealjuures mõtlesin", kuigi mõne essee alguse poolteise leheküljega piirdudes võib see kahtlus tekkida. Herkeli teemaarenduste kõrvalepoikeid psühholoogiasse, sotsioloogiasse või usundilukku on täiesti ebatüüpiliselt mitteupsakad. Mitte kuskil ei ole isegi tahtmatut alatoonit, et kui sa seda ise lugenud ei ole, ei saa sa ju niikuinii millestki aru. Terminid, mille tähendust

lugeja intuitsivselt ei taipa, võib ta jätta lihtsalt vahele.

Herkeli vaateskaala on kosmiline. Ükskõik kui väikesemõõtmelisest nähtusest ta ka ei huvituks, ikka näeb ta seda "...ajaloo aegruumi sellel pöördel" (lk. 91). Kuid see ei ole tema kirjutiste eesmärk. Herkel on kodanik, kes püüab aru saada, mis Eestis toimub, miks on see nii ja kuhu see võib välja viia. Ükski poliitiline või ühiskonnateaduslik kliše ei ole talle enesestmõistetavalt usaldusväärne. Herkeli iga essee annab vähemalt ühe, aga tihti ka mitu seletust Eesti ühiskonnas, kultuuris ja poliitikas toimuva kohta. Kunagi ei ole need triviaalsed. Tema üldisem küsimus on vabadusest, vabaduse kvaliteedist ja kuritarvitamise viisidest. Sel moel on Herkel olnud meil toimuva ühiskondliku diskussiooni kõige kõrgema taseme üks dominantsemaid esindajaid. Ometi on ajaline distants veel liiga väike, et anda täielikku hinnangut tema osatähtsusele selles mõttetöös.

Allakirjutanul tekkis siiski kaks mõistamisraskust. Ühena nendest, kellele mõiste "oligarhia" on omane Aristoteelse järgi, ei saanud päris selgeks, mis tähendus võiks sel sõnal olla lehekülgedel 30 – 33 avaldatud essee. Ning Herkeli ühte kõige programmilisemat ja tugevamat teksti "Mõte, sõna, tegu" nautides ei suutnud meenutada evangeeliumikohta, kus Jeesus oleks väljendanud mõtet, et käia tuleb tema tegude, mitte sõnade järgi.

Eestlased ja teised rahvad

Valton on valinud kogumikku oma kirjutised Eestist suhetes teiste maade ja rahvastega. Need mahuvad veidi vähem kui kolmekümneaastasesse ajavahemikku. 40 teksti tuumikosa moodustavad alates

1985 kirjutatud ja kultuuriajakirjades avaldatud esseed, millest kaalukam osa on 1989. aastal Vikerkaares avaldatud sari. Sellele liituvad kirjutised alates 1970. aastate algusest, osalt sahtlisse jäänud või hiljem ja muudetult avaldatud. Varasem publikatsioon on 1972. a. Loomingus avaldatud venestamisvastane kirjutis "Teaduslikest väljaannetest". Neid tuleb muidugi lugeda oma aja nõuetest lähtuvalt: pidades silmas ütlemat jäetut ja ridadevahelist. Kolmas rühm on Valtoni kirjutised või esinemised väljaspool Eestit, seega siin seni tundmatud. Need on omamoodi ehk huvitavamadki, sest võõras auditorium on eeldanud teistsugust lähenemist ja teemast mõningast distantseeritust.

Ometi on kõik need 200 lehekülge sisuline tervik. Valtonil on ammu ja ühtlaselt läbi mõeldud süsteemsed seisukohad. Inimene olla tähendab olla keeles, seega ka rahvuse liige ja siis muidugimõista ka kodanik. Igasugune epateerimine nendes "antustes" on talle võõras, ja kui keegi teine seda teeb, siis tekitab see Valtonis vastumeelsust.

Valton kirjutab asjadest, millest haritlased tavaliselt ei kipu kirjutama, teades tulemuse haavatavust. Iga rahva kultuuri üks osa on suhtumine teistesse, eriti naaberriikidesse. See on alati ja igal pool olemas, aga ei ole kunagi kirjeldatav piisavalt täpselt ja formaalselt, et seda saaks pakkuda teaduslikkusele pretendeerivas vormis. Ühissuhtumine, mis ehk on teatud hulga osaliselt erinevate suhtumiste ühisosa, peab olemas olema, muidu ei saa olla rahvuskultuuri, ei ole

võimalik ka ladus rahvastevaheline kaubandus, asjaajamine ning suhtlemine.

Normaalsema kultuurioluga rahvad enamasti ei tunne vajadust katsuda seda oma rahvuskultuuri ühisosa kirja panna. See-eest lõbustavad nad end asjakohaste eneseirooniliste karikatuurkirjutistega. Valton on jõudnud äratundmisele, et viiekümne okupatsioonista tagajärg on selles raskesti väljendatavas kultuurivaldkonnas kujunenud segadus, mille likvideerimiseks on vaja need asja läbi, kui just mitte selgeks kirjutada. Ja nii kirjutab ta sakslastest, venelastest, juutidest, tatarlastest, tšetšeenidest, mitmesugustest soomeugrilastest, õigemini selleks, kuidas eestlased peaksid neisse suhtuma. Ja muidugi eestlastest endist.

Valton nimetab oma vaatepunkti rahvusluseks. See on meie ajaloo, eriti hilisajaloo taustal mõistetav. Ainus häda on, et sisuliselt analoogiline vaatepunkt mõne Lääne-Euroopa rahva kultuuris on lihtsalt normaalne keskmine, millele ei püütagi nime anda.

Valtoni töö jääb ilmselt mälestusmärgiks veel ühele meie kultuuriajaloo nähtusele, mis on nooremale põlvkonnale juba tundmatu. Kõuditatute, vangilaagris vaevelnute ja mitmesugustel muudel põhjustel impeeriumi laiali paisatute põlvkonnal oli eelnevate ja järgnevate põlvkondade ees üks kultuurielne. Teised impeeriumipoliitikas kannatanud rahvad ei olnud nende jaoks teoreetiline teadmine. Neid teati ja tunti isiklikult. Samuti nagu oli rohkem või vähem detailseid teadmisi nende ajaloost, kannatustest, püüdlustest. Kõike seda saadi kultuurikontaktidest kaaskannatajatega, nende ehadast suulisest traditsioonist. Sama saatust informeeris, haris, lähendas. Siit tulenevad Valtoni ja tema kogemustekaaslaste moraalsed kohustused teiste suhtes.

Kel vähegi aega, soovitan Valtoni kogumikku lugeda. Ka sellise lugeja jaoks, kes ei oska sealt leida uut ja huvitavat informatsiooni, võiks sellel raamatul olla äärmiselt tänuväärne kogemuslik rakendus. Valtoni humanistlik maailmavaade on süsteemne ja nähtavate vastuoludeta. Sama süsteemselt annab ta hinnanguid ajaloole ja esitab prognoose. Lisaks on osa kirjutisi rakenduslikumate järelduste tegemiseks, eriti kirjanduses ja muude keelelise dominandiga tegevusvaldkondades.

Lugeja võiks võrrelda enda seisukohti, hinnanguid ja järeldusi Valtoni omadega umbes samamoodi, nagu oleks tegemist tunne-iseennast-tüüpi testiga. Mõtles, kellel on nn. rahvusküsimuste suhtes teistsugused vaated, peaks nõustuma või mitte nõustuma Valtoni põhiseisukohadega igal pool enam-vähem ühel ja samal määral. Kes aga avastab enda kohta, et Valtoni ühe seisukohaga on ta jäänud nõus ja teise suhtes otsustavalt erinev, saab enda kohta teada, et ta vaadetes on ilmselt mingi kokkusobimatus või vastuolu, vähemalt selle loogika kohaselt, mida kasutab Valton.

Herkelist erinevalt on Valton "meie", kes ei tee enda jaoks probleemi, et ta olemise selles vormis saab mõelda ja tegutseda vaid "minana". Ta ei tunne ka mingit häbi tunnistades, et eestlased talle meeldivad.

JÜRI ADAMS

Arvo Valton. "Rahvusluse vaated". 238 lk., "Gramma I", kirjastus Virgela, Tallinn 1997.

Andres Herkel. "Ajalugu on rikas". 194 lk., "Gramma III", kirjastus Virgela, Tallinn 1997.

Mis saab NYJD Ensemble'ist?

Jõulukuul võttis Olari Elts viis aastat tegutsenud NYJD Ensemble'i kunstilise juhina vastu Eesti Kultuurkapitali ja Suure Vankri aastaauhinna, olles mõni päev varem saanud Eesti Raadio juhtkonnalt ettepaneku jätkata koostööd raadiopoolse finantseerimisega.

Septembris, kui laiemalt teatavaks sai, et NYJD Ensemble alustab uut hooaega ERI katuse all, rõõmustas Sirpki, et ER järgib otsustavalt avalik-õigusliku raadio põhikirjaliselt fikseeritud funktsiooni jäädvustada eesti kõrgkultuuri, milles üks jõulisemaid avaldusi muusikapoolel on nimelt NYJD Ensemble. Äsjane ehmatah otsus seevastu tegi paljud murelikuks, sh. muidugi NYJD Ensemble'i kuulajad, kes reageerisid avaliku kirjaga, mille siinkohal avaldame:

Püsivalt tegutsev nüüdismuusika ansambel on oma muusikakultuurist lugupidavale maale niisama vajalik kui sümfooniaorkester, ooperiteater, varajase muusika ansambel või kammerkoor.

NYJD Ensemble'i kvaliteeti on tõestanud suur publikuhuvi ja ajakirjanduse tunnustus. On tõestanud hiljutised Kultuurkapitali ja Suure Vankri preemia ansambli juhile Olari Eltsile. NYJD Ensemble on sündinud ja koos püsinud tänu muusikute huvi ja tegutsemistahtele. Omal ajal alustasid samamoodi Hortus Musicus ja Eesti Filharmonia Kammerkoor. Ka nende puhul hakati varakult rääkima kõrge tasemest, kuid tänaseks on mõlemad võrratult arenenud tänu professionaalse kollektiivi töötingimustele, mis tähendab võimalust teha proove iga päev, põhitööna, ja kohustust anda hooaja vältel kindel arv kontserte. Kutselise muusikakollektiivi staatust taotledes kulub kummalgi palju energiat ja aega, Hortus Musicusel umbes kuus ja kammerkooril kaheksa aastat.

NYJD Ensemble saab tänavu viieaastaseks. Leping Eesti Raadioga ei tähendanud kaugeltki kutselise ansambli staatust, kuid näis olevat esimene samm sellel teel.

Loodame, et ERI juhtkond tagab ansambli tegevuse 1998. aasta lõpuni senistes tingimustes. Ansambli tuleviku ja arenguvõimaluste seisukohast on see miinimumprogramm.

NYJD Ensemble'i kuulajate nimel

Kuno Areng, Evi Arujärvi, Olav Ehala, Igor Garšnek, Karin Hallas, Mart Jaanson, Peeter Jalakas, Tõnu Kaljuste, Raimo Kangro, Eri Klas, Madis Kolk, Anu Kõlar, Margo Kõlar, Leonhard Lapin, Peep Lassmann, Enno Mattisen, Tiina Mattisen, Herbert Murr, Ester Mägi, Paul Mägi, Kristel Pappel, Mare Põldmäe, Anneli Remme, Rauno Remme, Jaan Ross, Jaan Rääts, Lepo Sumera, Eino Tamberg, Veljo Tormis, Erkki-Sven Tüür, Merike Vaitmaa, Heinz Valk, Toomas Velmet, Valeri Vinogradov.

Selgitavad faktid

1997.a. kevadel tegi Eesti Raadio (ER) peadirektor Peeter Sookruusi isikus NYJD Ensemble'ile ettepaneku hakata tegutsema Eesti Raadio juures. Läbirääkimiste tulemusena sündis 30. VI 1997 vastastikune tähtajatu koostööleping ERI ja NYJD Ensemble'it esindava Eesti Uue Muusika Ühingu (EUMÜ) vahel. Koostöölepingu sisuks on ERI ja EUMÜ kollektiivlikke NYJD Ensemble'i ühine kontserdi- ja salvestusprojektide tegevuskava ERI osalise finantseerimisega ja töötingimuste loomisega. Samuti sõlmiti tähtajalised (kuni 31. XII 1997) töölepingud NYJD Ensemble'i mäenedžmendiga. Ansambli on sel hooajal rahastanud ka EV Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital, Eesti Rahvuskultuuri Fond, Avatud Eesti Fond, Eesti Kontsert ja mitmed sponsorid. ERI osa on olnud sellest üks kaalukamaid. 18. XII 1997 otsustas ERI juhatus teha NYJD Ensemble'ile ettepaneku jätkata koostööd ilma ERI finantseerimiseta, võimalusega kasutada prooviruumi ERI. Hooaja keskel on võimalusi leida uusi rahastajaid. Pärast sellist otsust on NYJD Ensemble sunnitud kaaluma oma tegevuse lõpetamist.

Kõigi endiste ja praeguste

wellestolaste kokkutulek

tähistamaks alustamise kümnendat aastapäeva toimub
16. jaanuaril kell 16
rahvusraamatukogu kuppelsaalis.
Tulge kõik!

Editor's choice

RECORDING OF THE MONTH

Bach Cantatas, Vol. 5
Soloists; Bach Collegium
Japan / Suzuki
BIS
Choral and song reviews
Page 82

Mozart Piano Concertos
Nos. 15 and 26 Levin;
AAM / Hogwood
Oiseau-Lyre
Orchestral reviews
Page 56

Vivaldi Requiem
Quattro Pezzi Sacri
Vivaldi Choir

Bach Sonatas and
Partitas Huggett
Virgin Classics Veritas
Instrumental reviews
Page 78

Pärt Beatus Estonian
Philharmonic Chamber
Choir / Kaljuste
Virgin Classics
Choral and song reviews
Page 86

Stravinsky Firebird Suite
etc Royal
Concertgebouw / Ch
Decca
Orchestral reviews
Page 63

Brouwer The Black
Decameron
Williams; London
Sinfonietta / Mercury
Sony Classical
Orchestral reviews
Page 50

Stravinsky Firebird Suite
etc Royal
Concertgebouw / Ch
Decca
Orchestral reviews
Page 63

Stravinsky Firebird Suite
etc Royal
Concertgebouw / Ch
Decca
Orchestral reviews
Page 63

Kaljuste koor ikka tipus

Maailma parim klassikalise muusika ajakiri Gramophone tõstab aasta avanumbris tutvustatavate plaatide seast kümne parima hulgas välja ka Virgin Classicsi väljaandel ilmunud "Arvo Pärt. Beatus", esitajaks Eesti Filharmonia Kammerkoor Tõnu Kaljuste juhatusel ja organist Christopher Bowers-Broadbent.

Gramophone'i jaanuarinumbrist saab ära ka Marc Rochesteri arvustuse nimetatud plaadile, millel kõlavad Pärdi "Statuit et Dominus", "Missa Sillabica", "Beatus Petrus", "Seven Magnificat Antiphons", "De profundis", "Memento mori", "Cantate Domino" ja "Solfeggio". Kriitik võrdleb meie interpreetide esitust ameeriklaste The Theatre of Voices kõrgetasemelise interpretatsiooniga, leides, et eestlaste esitus jätab

tunde, et see tuleb otse südamest. Täiesti tunnetatav on vaimne empaatia, millega Hillieri ameerika lauljad ei saa võistleva hakata.

Ajakirja eesotsas avaldatakse ka Nick Kimberley intervjuu Tõnu Kaljustega. Juttu on koorilaulu tähendusest eesti rahvale viimasel poolsajandil, dirigendi muusikalistest juurtest, tema koorist, eesti muusikast jpm. Lõpetuseks leiab Kaljuste, et raha ülemvõim hakkab läänest ka Eestisse jõudma. Nii mõndagi jäetakse tegemata põhjendusel, et raha ei ole. Talle jääb määravaks aga loominguline idee: kui on olemas partituur ja soov seda muusikat teha, siis tuleb leida ka raha. "Kui protsessi juhivad raha, siis on sellega lõpp."

Koger & Sumberg jätkab Eesti

Filharmonia Kammerkoori

peasponsorina

Eesti Filharmonia Kammerkoori dirigent Tõnu Kaljuste ning Koger & Sumbergi Grupi juhataja Andres Koger kirjutasid 7. jaanuaril alla lepingule, mille alusel Eesti üks suuremaid ehitusfirmasid toetab koori rohkem kui 200 000 krooniga ning on ka sellel aastal EFK peasponsor.

Andres Koger sõnul on leping EFKga jätkuks juba eelmisel hooajal alanud pikaajalisele koostööle. "Olles üks Eesti tippühendustest tahab Koger & Sumberg jätkuvalt toetada ka meie tippkultuuri arengut ja vaimdamatult on Eesti Filharmonia Kammerkoor Tõnu Kaljuste juhtimisel üks Eesti kultuuri säravamaid tähti," märkis Koger. Koger & Sumberg oli EFK peasponsor ka hooajal 1996/97, mil ehitusfirma toetas koori rohkem kui 100 000 krooniga. EFK dirigendi Tõnu Kaljuste sõnul on kammerkooril ning Koger & Sumbergil palju ühist. "Me mõlemad oleme omanuude ehitusfirmad – meie ehitame üles partitüüre, nemad maju, kusjuures mõlemad püüame läbi ajada Eesti kapitaliga," märkis ta. Eesti Filharmonia Kammerkoori ning Koger & Sumbergi ühendavad Tõnu Kaljuste sõnul mitmed ideed, alates Eesti kirikute soojustamisest kavast, et kontserdipaiku juurde tekiks. "Ma ei ole küll spetsialist ehituse vallas, kuid see, mida Koger & Sumberg on teinud Olümpia hotellis või näiteks Tallinna Inglise Kolledžis, iseloomustab neid kui kvaliteetse töö tegijaid. Toetus Eesti Filharmonia Kammerkoorile näitab minu meelest, et Koger & Sumberg hindab ka muusikas kvaliteeti," kommenteeris Tõnu Kaljuste.

Suur orelimaraton

Homme, 10. jaanuaril kell 12 algab Tallinna piiskoplikus toomkirikus terve päeva kestev orelimaraton. Seitse tundi heliseb auväärne ja unikaalne Saueri orel 19 eesti ja soome organisti sõrmede all. See kontsert on orele viimane hüvastijätühinguline, sest juba 12.

jaanuaril alustavad saksa firma Scheffler töömehed oreli lahtivõtmist, millega algabki kuus kuud kestev restaureerimine. Uuendatud orel saab oma kohale tagasi 30. juulil.

Orelimuusika literatuurist esitatakse rikkalik valik, mis toob esile just selle oreli omapäraseid kõlavärve, niivõrd kui see õnnestub oreli praeguse tehnilise seisukorra juures. Igal täistunnil on mängu vaheaegadel sõnavõtt oreli, orellifondi ja orellite restaureerimise teemal. Esinevad professorid Hugo Lepnurm ja Olli Porthan (Soome), Rolf Uusväli, Andres Uibo, Ines Maidre, Tiit Kolk, Piret Aidulo, Toomas Trass, Jaanus Torrim, Kadri Ploompuu, Kristiina Hoidre, Ene-Mai Salumäe, Hakan Wikman (Soome), Aare-Pauli Lattik, Hille Poroson, Joosep Siitan, Helen Tammeste, Marelle Siitas ja Tiia Tenno.

Sissepääs orelimaratonile on vaba, kohapeal on võimalus teha annetusi oreli heaks. Päeva lõpetab vesper ehk liturgiline õhtupalvus, mille muusikalise põhitelje moodustab E. Elgari "Vesper voluntaries" op. 14 orele Ene-Mai Salumäe esituses. Liturgina on vesperil teenimas praost Gustav Piir, kaastegev liturgiline koor Tiia Tenno juhatusel.

Toomkoguduse noored on mõelnud neile kuulajatele, kes jahedas kirikus valmis pikemalt muusikat kuulama. Neile pakutakse kohvi ja suupisteid. Toomkiriku Orel Fond ja toomkogudus ootavad orelimaratonist elavat osavõttu ja loodavad, et organistide ja kuulajate, annetajate ja heasoovike toetajate kohtumine toomkiriku võlvide all auväärse oreli kõrval pakub häid elamusi ning sünnitab uusi ideid, kuidas hoida meie ühist hindamatut vara – oreleid.

ALO PÖLDMÄE

Väikesed pianistid mängivad raadios

Neli aastat tagasi sündis tänu venekeelsele "Radio 4" muusikaproductsioni Aleksandr Lukjanovi energilisele ettevõtmisele tore laste jõulukonkurss pianistidele. Igal jõulukuul mängivad muusikakoolide vanemate klasside õpilased linti kaks eri karakteriga pala, kusjuures lindistamine toimub

Raadiomajas. Asja teeb põnevaks see, et võistlus käib saladuskatte all ja nimi tuleb ilmsiks alles pärast preemiade väljaselgitamist. Laureaadid esinevad omakorda eetris ning näha-kuulda saab neid ka lõppkontserdil, kui Raadiomajas autasud kätte antakse. Seekordse jõulukonkursi kolm preemiat läksid kõik Narva. Mis on "Radio 4-l" perspektiivis? Soov laiendada laste jõulukonkursist osavõttu geograafiliselt. Seni on osalejate arv kõikunud 13 ja 28 vahel, kuid tulevikus tahetakse saada teated kõikidesse muusikakoolidesse üle Eesti. Meil on praegu üsna mitmeid huvitavaid lastekonkursside, kuid raadio jõulukonkurss lisab oma ainulaadse nüansi. See üritus väärib nii kiitust kui toetust.

ADA KUUSEOKS

Pärjati eesti näidendeid

16. detsembril anti kätte Eesti Näitemänguagentuuri näidendivõistluse auhinnad.

Võistlus toimus kahes voorus ja finalistide seast valiti välja kolm auhinnaõigust. Kohad jagunesid seekord veidi kummaliselt – esikoht jäi hoopis välja andmata ning kolmandat jagasid kaks võistlustööd.

Jüri koosseis: Ene Paaver Eesti Draamateatrist, Mari Tuuling Linnateatrist, Helle Leppik Ugalast, Hilli Rand nukuteatrist, Ülev Aaloe Endlast, Jüri Karindi Vanalinnastuudiost, Hannes Villemson Vanemuisest, Toomas Suuman Rakvere teatrist.

II koht läks Jaan Tättel näidendi "Ristumine peateega ehk Muinasjutt kuldsest kalakesest", mis on juba Endla repertuaari kinnitatud.

III koht jagas Enn Vetemaa näidend "Kellele lüüakse laevakella" Toomas Hussari ja Ervin Õunapuu võistlustööga "Tule minuga lendama", mis on kohe-kohe Eesti Draamateatri lavale jõudmas. Ergutusaunhinna sai Mairold Vaik Saaremaalt näidendiga "Piir".

Eesti Teatriuurijate Ühenduse

aastakoosolek

13. jaanuaril toimub Teatrilidus algusega kell 15 Eesti Teatriuurijate Ühenduse aastakoosolek.

Osalejad saavad osa Jaak Rähesoo vahendatavatest ameerika teatrielu muljetest, tehakse kokkuvõtteid möödunud aastast ja selle aasta plaane.

Teater tahab laste südant voita

7. detsembril tegi Heino Seljamaa projekt "Teater kohvis" avalöögi heategevusesinemisega Keila SOS lastekülas.

Monoetenduse laadis klassikaliselt kaunist võlulaeka muinasjuttu "Okasroosike" saavad nädala jooksul näha mitmete Tallinna lasteadeade lapsed, seejärel külastab teatritükk Hiiumaad. Ettevalmistamisel on Hans Christian Anderseni kuulus muinaslugu vahvast tinasõdurist, mis läheb tulevikus samuti Eestimaa ringreisile.

Võlulaeka teatri märgi all eksisteeris ligi sajand tagasi nn. tubateater, mis asendas televiisorit. Suurde kasti oli ehitatud päris teatri makett, kus tegutsesid tillukesed nukud. Projekt on eelkõige mõeldud nendele lastele, kel mingil põhjusel teatriga kokkupuutepunkt puudub. Seetõttu juhatab Heino Seljamaa iga "Okasroosike" etenduse sisse lühikese teatritükkidega, rääkides näitlejana selle kunsti olemusest ja võimalustest. Heino Seljamaa on ka varem käinud heategevus korras oma monoetendustega lastekodudes, tugikoolides, vaimuhaiglates.

KIRJANDUSLIKUD KOLMAPÄEVAD

Tallinna Kirjanike Maja
Musta Laega saalis
Harju tänav 1

14. jaanuaril kell 18
"SEAD LENDAVAD"

KM Sinijärv & Co serveerivad
tekstilist õhtuoodet
A. Kivika 100. sünniaastapäeva
pühul.

Piletite tellimine ja info
telefonil 644 4583.
Piletid 25 krooni, õpilastele ja
pensionäridele 10 krooni.

Eesti Kultuurkapital
Avatud Eesti Fond
Sõnumileht

Eesti Kirjanike Liit

Kursi koolkond 10

9. jaanuaril avatakse Tartu Kunstimuuseumi kahel korrusel Kursi koolkonna näitus.

Kursi koolkonna löid kümme aastat tagasi 1988. aasta aprillis Peeter Allik, Albert Gulk, Ilmar Kruusamäe ja Priit Pangsepp. Kruusamäe ja Pangsepp olid juba aastaid olnud seotud Tartu ülikooli kunstikabinetiga, Allik ja Gulk õppisid tollal veel kunstikoolis. Sama aasta oktoobris viisid tugev tahe ja hea saatuse need neli noort meest esinema Moskvasse üleliidulisele noortenäitusele. 1990. aasta mais šokeerisid nad traditsioonilisema kunstiga harjunud publikut Tartu Kunstnike Majas. 1993. aastal liitusid rühmitusega Marko Mäetamm ja Reiu Tüür ning 1996. aastal Imat Suumann. Kursi koolkonna ettevõtmistes on kaasa löönud elinimetatute kõrval veel Tõnu Noorits, Andrus Kasemaa, Hannes Starkopf, Külli Suitso ja Ervin Öuna-puu. Kuigi koolkonda võib määratleda Tartuga, on see tegevuse algusest alates ületanud Tartu piiri. Rühmitus on organiseerinud rahvusvahelisi näitusi Tartus ja näidanud ennast peale Tallinna sootuks kaugemalgi. Eraldi võiks välja tuua esinemise Tallinna Kunstihoones 1994. aastal, Havais 1990. aastal ja Soulis 1996. aastal.

Kursilased on ise võtnud oma senise ja tulevase tegevuse kokku kõikehõlmava deviisiga: "Kursi koolkond on kõikjal. Kursi koolkond on igavene. Kursi koolkonna tegevus on lõputu mäng". Ilmselt on see tõepoolest kõige

Kursilased Albert Gulk, Ilmar Kruusamäe, Priit Pangsepp, Peeter Allik Rüütli galeriis 1996. aastal.

täpsem viis koolkonna määratlemiseks, sest lõputu ja väsimatu soov uuteks mängudeks on elustanud nii Tartu kui seal väljapoole jäävat kunstielu.

Mullu korraldas Tartu Kunstimuuseum mitmeid näitusi mitte ainult Tartu, vaid laiemalt Eesti kunstielu mõjutanud kunstirühmituste

kunstist. Kõige väljapaistvam neist oli kahtlemata äsja lõppenud Ülo Soosteriga seotud kunstnike tööde väljapanek. Ka Kursi koolkonna näitus jätkab sama tendentsi ning aitab kahtlemata mõista paremini kursilaste püüdlusi, aga ka laiemat konteksti. Näitus on lahti 15. veebruarini.

pole ka Eestis täiesti tundmatu: 1996. aasta suvel esines ta koos prantsuse kunstnikega Kunstihoones, 1997. aasta maalinäitusel oli väljas tema Tallinna kunstimuuseumi kogusse kuuluv maal. Maalikunsti kõrval on Raus huvitunud ka graafikast. Kui maalikunstnikuna paistab ta silma alternatiivsete tehnikate leiutajana, siis graafikuna austab kunstnik klassikalist must-valget trükitehnikat. Ise peab ta selle põhjuseks tühimust kärelikast suurlinnast. 1996. aastal pälvis Raus Ecole des Beaux Artsi graafikaauhinna ning Prantsuse Rahvusraamatukogu omandas ta kollektsiooni. Urmo Rausi kunsti poeetilist keelt on tähele pannud ka prantsuse kriitika. Tema kunst on mõeldud inimestele, kes armastavad ja oskavad suveneda kunsti.

Endel Taniloo juubelinäitus

5. jaanuaril avati Tartu Kunstimajas Tartu ühe viljakama skulptori Endel Taniloo juubelinäitus "Põle-mêle".

75aastaseks saanud Endel Taniloo on 45 aastat tegutsenud nii kunstipedagoogi kui Tartu kunstielu organiseerijana, aastatel 1977 – 87 oli ta Eesti Kunstnike Liidu Tartu osakonna esimees.

Tähtpäevanäituse on ta nimetanud "Põle-mêle", mis tähendab prantsuse keeles segadust, segipaisatust. Sõnapaar võtab hästi kokku skulptori pika loometee ning osutab ka ekspositsiooni kujunduse põhimõttele. Tartu Kunstimaja kolmes saalis on väljas ligi 70 tööd alates 1950ndatest kuni päris viimase ajani. Nii võib seal näha sotsrealistlikke portreid ja kompositsioone kõrvuti valmisesemetest installatsioonidega. Lemmikmaterjalide, puidu, savi ja graniidi kasutamisel domineerib monumentaalsuse ning materjali omase eripära arvestamise taotlus. Tõsiasi, et üllatavalt suur hulk töid on, valminud mõeldud aastal, osutab kunstniku jätkuval vormispüsimisele.

Epp-Maria Kokamägi Raatuses

Aastavahetusel avati Raatuse galeriis Epp-Maria Kokamäe näitus "Uisutajad ja teised talveaja pildid".

Epp-Maria Kokamägi jätkab uues talvepiltide väljapanekus poeetilisel muinasjutulise maailma loomist. Selles ei puudu kunstniku lapsepõlvemälestused. Ta on pöördunud oma iluuisutamise kogemuste juurde ning guaššis ja akvarellis teostatud talvemaastike taustal võib näha graatsiliselt tantsivaid uisutajaid. Kunstniku lüürilist talvepiltide sarja saab pärast Raatuse galerii näituse lõppemist näha Helsingis.

Jackpot Malle Leisilt

6. jaanuaril avati Kastellaanimaja galeriis Malle Leisi näitus "Jackpot".

Malle Leisi nimi on tänaseks tuntud ka väljaspool Eestit ning tema töid võib leida mitmes mainekates kunstikollektsioonides, kaasa arvatud ka New Jerseys Zimmerli kunstimuuseumis asuvas Nancy ja Norton Dodge'i kogus, mille üht osa võib praegu näha Rotermanni soolalaos. Käesoleval näitusel

eksponeeritud suureformaadilised maalid käsitsi panustatud paberipoognatel meenutavad kunstniku 1960. – 70. aastate uuenduslikke natüürmorte. Samas suhtub Malle Leis oma kunagistesse popkunstilähedastesse suundumustesse distantsiga. Tema maalide puuviljad ja lilled meenutavad mooduleid mäguautomaatide maailmast, kus erinevates kombinatsioonides korduvat ilusatel pildidel on kunstilise kõrval ka teine tähendus. Kastellaanimaja näitus on lahti kolm nädalat.

Kalju Nageli näitus Kivisilla galeriis

7. jaanuaril avati Tartus Kivisilla galeriis maalikunstnik Kalju Nageli juubelinäitus.

Kalju Nagel alustas kunstiharidust 1930. aastate lõpul Pallases ning jätkas 40ndate teisel poolel Tartu Kunstiinstituudis. Nageli õpetajad olid Aleksander Vardi ja Johannes Võerahansu. Nagel on aktiivselt osalenud Eesti Kunstnike Liidu Tartu osakonna töös, organiseerides näituseteguvust Lõuna-Eestis. Juubelinäituse maastikumaalidega jätkab Kalju Nagel järelepalaslikku maalitraditsiooni. Tema tööd kuuluvad nii muuseumi- kui erakogudesse.

Lennart Männi Kivisildnikud

8. jaanuaril avatud Kunstihoone galeriis Lennart Männi näitus "28 Kivisildnikku ja ideaalsed proportsioonid" on üles ehitatud raamatule kui kõitele ja samas raamatule objekti ehk esemena.

Installatsiooni "28 Kivisildnikku" loomiselt on kasutatud Sven Kivisildniku teost "Nagu härjale punane kärbseseen". 28 raamatut on köidetud liimi kasutamata, rakendades nii ajaloolisi kui kaasaegseid tehnikaid. Köited kui raamat-objektid on ühenduslüliks tarvitava/loetava raamatu ja raamatu kui visuaalse/meelilise objekti vahel. Teise ruumiseade "Idealsed proportsioonid" aluseks on Mänd võtnud kunstiajaloo ja kunstitõpetuses ilu kaanonina tuntud klassikalised kunstiteosed ning dekonstrueerinud viimased skelettideks. Joonistusplokkid kängitsetud ideaalsed skeletid on asetatud toolidele, millest on järele jäänud taas vaid skeletid. Lennart Mänd (s. 1968) lõpetas 1994. a. TKÜ nahakunsti eriala.

Lõuna-Eesti veekeskuse võistlus

18. jaanuarini saab arhitektuurimuuseumi galeriikorrusel näha Tartusse Turu ja Väike-Turu tänava vahele planeeritud Lõuna-Eesti tervise- ja veekeskuse võistlustöid.

Vahetult enne jõule lõppenud arhitektuurivõistlusel tunnistati 22 laekunud töö seast parimaks Urmas Luure ja Tarmo Teedumäe oma. Mõeldud aastal võitsid nad ka Viljandi spordihoone konkursi. II preemia pälvis Ott Ojamaa, III preemia Inga Raukas ja Toomas Tammis ning osteti Anu Kulbachi ning Ülar Margi tööd. Žürii hindas võidutöö ratsionaalsust, ettenähtud basseini ja multifunktsionaalne veepark moodustavad ühtse kompaktsu mahu, mis kaetakse väljast vineeriga.

TRIIN OJARI

MUUSIKAMAAILM

Valeri Gergiev New Yorgis

Aastavahetusel ja uue aasta alguses on New Yorgi esindussaalides ilma teinud Peterburi Maria teatri kunstiline juht dirigent Valeri Gergiev. Taas oli ta kutsutud New Yorgi Filharmoonikute ette, sedapuhku juhutama pidulikku vana-aastakontserti (New Years Eve Gala), kus Tšaikovski, Mussorgski, Raveli ja Bizet'ga kavatsid olid solistideks ta lemmikud sopran Olga Borodina ja pianist Aleksander Toradze, samuti USA bass Samuel Ramey. Teise kava Filharmoonikute ees, juba uuel aastal sai Gergiev G. Mahleri VI sümfooniaga (kokku kolm esitust), neist esimese õhtu 2. jaanuaril – taas orkestri esindussaal Avery Fisher Hallis. Laupäeva, 3. jaanuari märkisid paljud vaatlejad Valeri Gergievi suurpäevaks: päeval Mussorgski "Boriss Godunovi" etendus New Yorgi Metropolitan Operas (et too ajaliselt Euroopaga sobiks) ja õhtul Avery Fisher Hallis Mahleri Kuuenda teine esitus. "Godunovist" tehti otseülekanne "Euroraadio ooperisarjas". Gergievi käe all oli nimiosaline Samuel Ramey, ülejäänud solistid peaaegu eranditult vene lauljad (valdavalt Maria teatrist) – Konstantin Plužnikov, Anatoli Kotšerga, Sergei Larin, Olga Borodina, Sergei Leiferkus, Vladimir Ognovenko jt.

Septembris läbis muusikamaailma teade Valeri Gergievi lepingust pikemaajaliseks koostööks Metiga, praeguseks peavad asjatundjad seda juba suuresti tähenduslikuks. Ja aprilli-mai vahetusel saab teoks veel ka Maria teatri "väike hooaeg" Metropolitan Operas nelja vene ooperiga.

Lishti konkursil Weimaris

Teistkordsel Ferenc Lishti nimelisel rahvusvahelisel pianistide konkursil tunnistati I preemiata parimaks ukraina pianist Aleksandr Mihhailjuk (s. 1970). Konkursi II, 10 000 margalise preemia pani välja Weimari Lishti-nim. Kõrgem Muusikakool, kus Mihhailjuk praegu ka õpib külalisprofessor Lazar Bermani käe all. Kümme päeva kestnud konkursil osales 27 noort pianisti.

Aastalõpp Berliini Filharmoonias

Aasta mõlemal viimasel päeval olid publiku ees ka Berliini Filharmoonikud peadirigent Claudio Abbado juhatusel. Abbado oli kaasa tegema kutsunud klassikalise muusikamaailma tähed, et ette kanda katkendeid "Carmenist" ning valitud meelisvalu orkestriga. Solistidena osalesid rootsi meesosopran Anne-Sofie von Otter, Walesi bariiton Bryn Terfel, argentiina tenor José Cura ning vene pianist Mihhail Pletnjov, kes ka dirigendina kaasa tegi. Väga suure menuga kontserdid toimusid Berliini Filharmoonia suures saalis.

Aastavahetus teistes metropolides

Pariisi Rahvusooperis oli aastavahetusel laval Verdi "La Traviata", Jonathan Milleri lavastust dirigeeris ooperimaja ameeriklasest kunstiline juht James Conlon. Opéra teine aastalõpulavastus läks Garnier' Palees, kus Lehári "Lõbusas leses" oli peaosaliseks soome sopran Karita Mattila.

Londoni Royal Opera esines taas Shaftesbury Teatris, sealgi Graham Vicki lavastatud "Lõbus lesk". Barbicanis juhatas LSO ees Straussi kontserte John Georgiadis.

Milano La Scalas oli 30. XII eelviimast korda laval Verdi "Macbeth", sedakorda Philippe Auguini dirigeerimisel (viimane "Macbeth" läks tema käe all 2. I). Aasta viimasel päeval andis La Scala balletitrupp kaks etendust rootslase Mats Eki lavastatud "Giselle'iga", kolm viimast õhtut uuel aastal.

Washingtoni Ooper valis aastavahetuseks Donizetti "Armujoo" etendused.

Rooma Ooperis on jätkuvalt laval Respighi "Leek", väga kiidetud on Hugo de Ana tehtud lavastus.

Viini Musikvereinis juhatas Viini Filharmoonikute uusaastakontserti Zubin Mehta, kes on varem seda teinud seal ka 1990. ja 1995. aastal.

PRIIT KUUSK

Kõne Balti Assamblee kirjanduspreemia puhul

Siit liri mere kaldalt pole kuigi raske mõtteid keskendada teisele merele, Lääne-merele. Merele meie läve all, nagu öeldud vanades eesti rahvalauludes, valgele merele, lätlaste ja leedukate *balta jurale*. Tsiteerides mu enimtõlgitud luuletuskogu pealkirja – seesama meri meis kõigis. Kirjutasin selle lause, olles läbi lugenud raamatu, mis seletas, kui sarnane on meie vere keemilisele koostisele ürgmeri, millest kõik elav on sündinud, meri, kust me kõik oleme pärit, meri, mida me kõik kanname oma soonis. Ka meie ühise mere, valge Läänemere otsene eellane on ürgmeri, kes ehk tõepoolest mäletab meie algset päritolu sadade miljonite aastate takka. Just nagu ema, kes kunagi ei unusta päeva, mil me ilmale tulime. Ja meiegi ei tohiks teda unustada, lasta tal kannatada ja surra meie ahnuse ja hoole-tuse kätte. Mitte kunagi ei saa me läbi lõigata sidemeid oma mere, oma maa ja minevikuga. Nimelt selles kontekstis tuleks minu meelet Balti ühtsuse või Baltimaade koostöö mõistet mõista ja tõlgendada.

Kõik me teame, et neid sõnu kasutatakse sageli rituaalses kontekstis, mõtlemata öeldut tõsiselt. Parafra-seerides Heinrich Heinet, armastame Balti ühtsust nagu oma vanaema – austuse, kuid mitte kirega. Kas tuleks siis mõista Balti ühtsust kui omamoodi needust, midagi, mis eksisteeris ainult pealesunnitult vangikambrikaaslusena võõrvalitsejate terrori ja surve all? Kas tõesti on kolmel rahval nii vähe ühist, kas tõesti oleme liig erinevad selleks, et elada ühes ja samas ruumis ilma ähvardava sekkumiseta väljastpoolt? Neile küsimustele võin vastata ainult kui kirjanik, kui intellektuaal, mitte kui poliitik. Ja mu vastus on selge EI. Ma usun, et Balti ühtsuse tähendus ületab argipoliitika piirid. Selles sisaldub oluline kultuuriline mõõde ning ma usun, et lõppude lõpuks ei saa poliitikat kultuurist õieti lahutada. Mõnes mõttes nad pigem täiendavad teineteist – poliitika kui põgus, päevast päeva või aastast aastasse kulgev üritus, kultuur kui miski, mis elab aastasadu või

tuhandeid. Poliitika jaoks ei tähenda need laulud, mida lauldi kunagisel Liivimaal, mitte kui midagi. Kultuuri jaoks tähendavad nad väga palju. Ja kui meie muistsetes rahvalauludes Riia linna märksa sagedamini nimetatakse kui Tallinna, Jaani kirik Riias on teada, aga Tallinna kirikud mitte, siis tähendab see, et minu Lõuna-Eestist pärit esiisade jaoks oli põhilinnaks, pealinnaks Riia. Kultuur hoiab niisuguseid üksikasju, ühendusi tallel ega lase neid kaotsi. Kultuur keeldub raamidest, millesse lühinägelik poliitika püüab teda suruda, keeldub järgimast tänapäeva prioriteete, moevoole ja piire. Kultuuris ei kiirusta minevik meid maha jätma, vastupidi, vahel tuleb ta koguni tagasi. Kultuuris on taassünd midagi reaalselt. Mõelgem vaid antiigi taassünnile renessansis, heebrea keele ja Juudi riigi taassünnile, lõpuks Leedu, Läti ja Eesti riigile. Kas ei võiks siis Liivimaagi kultuurilise tervikuna taassündida? Või Kuramaa? Kes teab.

Igal ajastul on omad ebajumalad, omad moeoolud ja loosungid ja sageli on ta nende vang. Meie ajastu loosungiks on populistlik arusaam kultuurist kui puurist, ruumist, mille üks tuleks sulgeda, nii et iga rahvas, iga keel ja kultuur istuks ohutult oma kindlas kambris. Taoline arusaam käsitab kultuuri kui midagi, mis ühendab sarnast ja välistab erineva, teistsuguse. Sellist mõtlemist on meie ajal levitanud niisugused poliitikud ja poliitoloogid nagu Samuel Huntington või Vladimir Žirinovski.

Nende vaated lähtuvad mõttest, et me ei tohiks paigutada kokku ühte ruumi erinevaid rahvaid ja kultuure. Küllap on see vastureaktsioon meie aja globaliseerimiskalduvustele, mis tuleneb inimeste rahutusest seoses kaduvate traditsioonide, hajuvate piiride, üha kiiremas tempos toimuvate muutustega. Me tahame säilitada seda, mis meil on ja mis me oleme, ning me tajume seda, mis meil on, ähvardavat teiste, meist erinevate inimeste poolt. Nii tahame neid välistada, enesest eemal hoida. Minu meelest on see ekslik ja ohtlik vaade.

Kuigi kultuur, nagu me isegi, vajab varjulisust, varjamist, ei saa ta ometi elada ja areneda varjendis. Kultuur vajab avatust, kontakte, ennekõike kontakte erinevate inimeste ja rahvastega. See on tegelikult meie rikkus, miski, mida meie minevik on meie jaoks talletanud ja alal hoidnud. Balti ühtsus on erinevuste ühtsus. Meie kogukond koosneb erinevate keelte, kultuuride ja kommetega rahvastest, kellele ajalugu on õpetanud ühise eluruumi jagamise kunsti. See kunst on leidnud väljenduse eesti vanasõnas: "Ela ise ja lase teisel elada." See oligi üks sõnastamata põhimõtteid, mis võimaldas elu Liivimaal. Lootkem, et multikulturaalne Baltikum seda Liivimaa põhimõtet jätkuvalt järgib. Võime seda isegi levitada nendele aladele, kus see paraku tundub olevat unustatud.

Mõistagi tuleb meil olla ausad ning tunnustada, et meie lähinaabrite kultuurihuvi on hiljuti kättevõidetud iseseisvuse jooksul mõneti tšandunud. See on asjade loomulik areng, et me tahame taastada kontakte välismaailmaga, kellest olime ära lõigatud kogu külma sõja aastakümnete jooksul. Suhete taastamine Saksamaa, Põhjamaade, Prantsusmaa ja teiste riikidega nõuab rohkesti aega ja energiat, nii et kultuurikontaktideks Balti kultuuriruumis napib mõlemat. Kuid ma olen veendunud, et see olukord muutub niipea, kui tasakaal taastub. Pärast seda, kui Euroopa, Ameerika ja teised kontinendid on taasavastatud, taasavastame me iseend, oma Balti seosed ja identisuse. Ma loodan, et see juhtub aastate ja mitte aastakümnete jooksul. Ma loodan, et peatselt muutuvad kontaktid meie maade vaimuinimeste vahel tavapärasteks, et me külastame oma kolleege teistes Balti riikides niisama sageli nagu nõukogude ajal; et meie keeltest vastastikku väga palju tõlgitakse ja meie kõikidesse ülikoolidesse rajatakse Balti õppetool.

Tahtmata rohkem teie väärtuslikku aega kulutada teooriatele, lõpetaksin meeeldi selle pöördumise isiklikumas laadis. Mulle tundub, et võiksin esineda

omaenda ideede illustratsioonina. Oma poolakast isa ja eestlannast ema pojana võin ma väita, et minu geograafiline keskpunkt asub kusagil Leedus või Lõuna-Lätis. Ja paljude mõjutuste seas, mida kirjanikuna olen saanud lääne ja ida kirjandusest, ei saa ma mööda vaadata olulistest, mis pärinevad Lätist ja Leedust. Minu kujutus talupojaidüllist Liivimaal on pärit läti kirjaniku Edvards Virza romaanist "Straumeni". Ja alates varastest seitsmekümendatest on mu luulet mõjutanud kolme Balti riigi rahvaluule, nagu ka mitmed kaasaegsed luuletajad, kelle seast tahaksin nimetada leedukat Jonas Mekast. Keskaegses ütluses, et meie, intellektuaalid, sealhulgas kirjanikud, oleme kääbused hiiglaste õlgadel, peitub sügav tõde. Mitte et ma jagaksin kirjanikke hiiglasteks ja kääbusteks; pigem tahan ma öelda, et me ei saaks olla need, kes me oleme, ilma kultuurita, mis on loodud ja arendatud meie eelkäijate paljude põlvkondade poolt. Millegi me tegelikult seisame, on Balti rahvaste, eestlaste, lätlaste, leedukate, juutide, sakslaste, rootslaste ja poolakate omavahel läbipõimunud kultuuridest moodustunud hiidkultuurikiht. Seal on meie juured ning sageli teavad meie juured paremini, kuidas kasvada, vaadata nüüdisideedele ja -moodidele. Ning ma olen kindel, et niisama võimatu nagu keelata mesilastel külastada naabri aias kasvavaid õisi, on ka eraldada meie maapõues risti-rästi põimuvaid juuri. Maailmakultuur on midagi jätkuvalt avatut ja Balti kultuurid, meie ühiskultuur, on üks osa maailma tarvilikust avatusest. Olen tänulik oma esiisadele, olen tänulik oma naabritele selle eest, mida nad mulle on andnud, ning olen tänulik meie kolme riigi esindajatele, kes on pidanud minu tagasihoidlikku panust sellesse ühiskultuuri Balti preemia vääriliseks. Aitäh.

JAAN KAPLINSKI

Tõlkinud
DORIS KAREVA

Mõtisklusi sallivusest ja sallimattusest

Iring Fetscher. Sallivus.

Ühe väikese vooruse asendamatused demokraatiale.

Loomingu Raamatukogu 1997, nr. 37-38. Perioodika, Tallinn. 127 lk.

Frankfurdi koolkonna filosoofi Irving Fetscheri lyhem "kõrvalteos" "Sallivus" viib meid erinevalt Marxi ja nõukogude utopia kriitikaga tegelevaist pääteoseist usumaailma. Jättes kõrvale tõiga, et ka nõukogude yhiskonnas nõuti inimeselt teatavat formaalset usutunnistust (partei kõikuva hetkekursiga nõustumist kõigis asjus) ja praktiseeriti sallimattust kõigi teisitimõtlejate pääl, kes mingil põhjusel neid dogmasid ei tunnistanud, ei seostu "Sallivus" eriti autori lemmikteemadega. Kõll aga pakub raamat põnevast ekskurssi sallivuse ja sallimattuse kirevasse ajaloosse, mis kõnesolevas harutelmis algab kristlaste tagakiusamisega vanas Roomas ja lõpeb sallivuse integreerimisega läänemaise demokraatia loomulikuks koostisosaks.

Religioosse sallimattuse tegi võimalikuks alles monoteismi tekkimine. Sinna, kus jumalaid on palju, mahub neid alati juure. Yks ja ainus jumal seevastu luudab kõik teised. Siin ilmselt peituvadki põhjused, miks juudi rahvas on ajaloo ikka ja jälle jäänd tagakiusatu rolli, alates konfliktidest monoteismi ja Roomas valitsend ametliku keisrikultuse vahel, mis

viisid mitmete ylestõusudeni ja lõppeks Jeruusalemma hävitamiseni. Seevastu judaismist võrsund ja misjonikirikuna tegutsend, märtrite verrega tsementeerit kristlus jõudis pärast julma katsumuste aega Roomas valitseva kiriku seisundisse, mille kinnitas 313. aastal keiser Constantinus, pärast seda kui kirikuisad olid omalt poolt kompromissivalmidust yles näidand (pean silmas näiteks hingamispäeva ymbertõstmist juutide sabatilt roomlaste pyhale pyhapäevale, *Sol Invictuse*, Võitmatu Päikese päevale).

Võidukate kristlaste häbiks tuleb tunnistada, et olles võimule pääsnud, ei osutand nad vähimatki sallivust mitte ainult paganate (mida neilt polnudki oodata), vaid ka oma usukaaslaste vastu. End yleyldiseks (ehk katoliiklikuks) kirikuks nimetav klikk asus riigivõimu toetusel maha nottima kõiki "hereetikuid", kelde usutunnistus nende omast kasvõi kyyne-musta võrra erines. See, mis polnud lahutand tagakiusamise ajajärgul, osutus nyüd yletamatuks takistuseks ja nii võib kogu ristikiriku ajalugu vaadelda tuleriitade ja yksteisehävitamise ajaloona. Omalt poolt kaldun ma kogu katoliiklaste algatet "oikumeenilist lepitustööd" silmakirjatsemiseks pidama, kuni nende usutunnistusse jääb lõik, mille järele nad usuvad, et õndsaksaamine väljaspool nende kirikut on võimatu! Puudub nagu siiras mõte teha mingit koostööd skismaatiliste ketseritega, keldest on

teada, et nad on taunitud igavesse tulle. Olgu see siis silmakirjatsemise või oma nõrkuse väljendus, võib-olla aga hoopis esimene sammuke teel sallivuse poole...

Paraku ei käind protestandidki sallivuse ja sallimattuse asjas oma positiivse ideaali – Kristuse –, vaid hoopiski negatiivse ideaali ehk katoliku kiriku jälgedes. Viimastest emantsipeerund, võtsid nad enestse otsustada ka selle kysimuse, kes peavad põlema tuleriidal, et nende hing pääseks leekidest, mis kunagi ei kustu. Reformatsiooni võit mõnedes Euroopa piirkondades puhus tuleriitade lõõma koguni veelgi suurema hooga lõkkele ja jälle hukati lugematul arvul "skismaatikuid", aga ka "nõidu", kuni suured tapatalgud lõpetas aja jooksul välja kujunend olukord, kus yhelgi kirikul polnud enam mingit lootust suuremas ulatuses domineerivaks tõusta ja valgustusajastu tegi usule nõidadesse lõpu.

Me ei ole aga neist aegadest saati jõudnud veel mingisse lõplikku sallivuse-yhiskonda. Rahvuslik, usuline ja rassivaen tõstavad siin-sääl ikka pääd ja aegajalt puhkeb Balkanil sõdu. On fanaatilisi usu- ja terroriorganisatsioone, mis kõige muu vastu vaenuliselt häälestetuna ei võigi oodata mingit sallivat kohtlemist. Yks kõige ohtlikum, sest et salakavalaim sallimattuse allikas võib aga kujuneda Ameerika Yhendriiges praktiseeritavast antidiskrimineerimisest. Säärne ametlik poliitika keelab "muude tingimuste

võrdsed olles" eelistada riigiametisse tööle võtmisel valgeid anglosaksi protestantidest mehi, tegelikult aga säeb sisse vähemuskvoodid. Iseeneses kena katse yletada valgete ja mustade vahel ammu-sest ajast saati valitsend rassiviha nende ryhmade sotsiaalsete olude yhtlustamisega. Kuid uuema aja (ja juba rasistlikeks tembelde!) uuringud osutavad, et mustad ei jää getosse virelema mitte sellepärast, et neid diskrimineeritakse ja neil on kõhvernad võimalused hariduse omandamiseks, vaid oma loomuoaselt madalama IQ tõttu! Kui nyüd vähemväärtusliku rassi esindajaid soosides ja vana ylekohtu tasandamise käigus uut ylekohtu luuakse, on raske oodata sallivust valgete anglosaksi protestantide poolt, kes säetakse riiklikul tööturul kunstlikult halvemasse seisukorda. Parteid ei esita Ameerikas presidendikandidaatideks mitte islamiusulisi lesbilisi aidsihaigeid neegreid, et korjata kokku kõigi vähemuste hääled, vaid reeglina valgeid anglosaksi protestantidest mehi (erandiks katoliiklastest Kennedy), et korjata kokku enamuse hääled. Kui uus ebaõiglus peaks yletama kriitilise piiri, oleks reaktsiooniks rassiviha tugevne-mine, mitte leevenemine. Nii aga läheb vist kõigi asjadega, mida yritetakse absurdini viia...

AADU HURT

Naiselik ja isamaaline

Tiia Toomet.
Isamaa suvi.
Ilmamaa, Tartu 1997. 168 lk.

Jõulu aegu ilmus Ilmamaalt Tiia Toometi kirjutatud ja Mare Hundi kujundatud uudisraamat. Jõulud on nostalgilised, lapsepõlve jõulupuud on paljudele jätnud elu eredaimad mälestused. Ka Toometile, kes lühiproosakogus "Isamaa suvi" heidab pilgu tegusa eesti naise ja terve eesti rahva elule ja tõsistele katsumustele poole sajandi jooksul, lüüriliste tagasi-vaadetega minevikku. Teost on raske žanriraamidesse suruda. Ons need memuaarid, esseed või koguni novellid? Pea kõigist tekstidest võib välja lugeda kolm tasandit – isikliku elu, Eesti ajaloo ja globaalse kihi –, mis on omavahel tihedasti seotud.

"Isamaa suvi" on osalt "Vana aja lugude" (1983) täiskasvanute variant, osalt autori abikaasa Jaan Kaplinski esseekogumiku "Kust tuli öö" (1990) täiendus naise vaatevinklist, osalt aga midagi täiesti uut ja enneolematut. Tavapärane memuaarne minajutustus, mida tunneme Heljo Männi, Elin Toona, Viivi Luige jt. mälestustest, asendub kahes viimases palas sootuks moodsamate kujutusvõtetega. Nii ületab "Kiri isale jaanuarikuuks 1945" ajabariääri (autor vestleb inimesega, kelle perre ta sünnib alles kahe aasta pärast), "Maastiku muutumine ajas" on aga tihendatud, ühteainsasse suvesse mahutatud pilt perekonna maakodu ajaloost kõrvalt-vaataja, kõikenägeva Silma pilgu läbi.

Kuulsa isiku eraelu huvitab iga lugejat, miks muidu avaldavad laupäevalehed pikki usutlusi "persoonidega". Ilukirjandus taotleb aga üldistust, mistõttu Tiia Toometi raamatus puuduvad asjaosaliste värvifotod ja isegi nimed (mainitakse vaid meen, poegi, tütreid, vanaemasid, pere-naisi jt. tegelasi). Kummatisi on tema sõnadega maalitud pildid palju kütkestavamad kui lehepiltlike omad. Toometi raamatu peakangelane pole ei tema ise ega tema suguselts, vaid Ajalugu ehk lihtsalt Aeg. See algab ammu enne viimast sõda, enne Eesti riigi loomist, enne sajandialguse Tallinna vil-

gast aguliehitust, isegi enne jääaega ja saurusi, kusagilt ürgookeani sügavusest. Autor on kõigest kroonik, kes seda läbi elab ja kirja paneb. Tema jaoks on võrd-selt tähtsad ja huvitavad nii uued kui vanad, nii väikesed kui suured asjad arvutist mängutoosini, supikeetmisest Niguliste kiriku ehituslooni. *Kõik, mis ma kirjutun, on ju tegelikult kaduvuse kiuste, on vastuhakk ajale. Armetu ja mõttetu vastuhakk, aga mida muud saan ma teha, pihib ta* (lk. 56.).

Kogumiku kaalukaim pala kannab pealkirja "Isamaa suvi", mis on varem ilmunud Loomingu. Suvi on põhjamaal muutuste, talv ootuste aeg. Eesti riik kukutati ja taastati süvel, ka Toometi raamatus toimub enamik tegevust suviti. Isamaa suvi ei olnud siiski 1991. aastal, vaid kolm aastat varem, öölaulupidude aegu, mida autor kaasakiskuvalt kirjeldab. See suvi on juba ajalugu – minuvastuste veel lapsepõlvemälestus, kuid tänased algkoolilapsed peavad seda paari aasta pärast õppima ainult raamatutest, mida heal juhul täiendavad ema-isa meenutused. Toometi jaoks jääb sellele suvele alatiseks mõru kõrvalmaik, sest siis suri ta isa, uskumata surskesi, et iseseisvus tuleb tagasi. Ka kirjanik ise kahtles, kas mandunud, viletsaks jäänud eesti rahvas on üldse vabadust väärt (lk. 122).

Tiia Toometi arvates suhtusid tema vanemad Vene (nõukogude) riiki kui paratamatusse loodusõnnetusse: *Kellele siis meeldib külm ja vihmane suvi või porine ja lõrtsine talv, aga mida saab inimene loodushäädude vastu peale kirumise. Kui olusid muuta pole võimalik, tuleb enda elu nende järgi seada. Tuleb lihtsalt olla rohkem siseruumides, oma pere ja sõprade keskel. Tuleb tõmmata end koomale, vähendada ambitsioone, õppida rõõmu tundma ole pisis-asjades, mis lähemalt vaadates ei olegi ehk nii pisikesed* (lk. 119). Kokkutõmbumine on tõepoolest olnud eesti rahva arukaim enesekaitse.

Kuigi Toomet tundis eesti aega ainult kaude, pole ta Eesti iseseisvuse aadet kunagi unustanud. Tema Rootsi pagenu tõi arvas endise Eesti Vabariigi kohta nii: *See oli päriselt meie oma riik. Me olime*

temaga ühevanused, me kasvasime ja arenesime koos temaga. Ma ei saa sellest mitte kunagi üle. See on, nagu oleks mu enda elu kahekümne kahe aastase võrdlusest lõpetatud (lk. 101). Toomet ise on veneaegse kaksikmoraali kammitsais sirgunud naine, kel hakkaks kahju, kui tema pojad peaksid andma elu Eesti vabaduse eest, samas kui eestiaegne naine tunneks selle üle ainult uhkust. Veneaegne inimene käib kirikus rohkem moepärast, eestiaegne enamasti hinge sunnil, "Jumalaga kohtamas" (lk. 85). Üks selliseid kindlameelseid naisi oli Toometi Läänemaalt pärit vanaema, kes seisis nagu ta lapselapski "aja ääre peal" (nagu Hannele Huovi "Tulepiiris").

Üheks sillaks kahe riigi, ühiskonna ja maailma vahel olid vanad ASJAD kodudes, mille soojus ja diskreetsus vastandus teravalt sõjajärgse avaliku elu kar-musele ja labasusele. Mõningaid eesti-aegseid esemeid pidid nende omanikud Stalini ajal varjama, isegi hävitama. Keelatud raamatud peideti riulis teiste teha, laualipu rebis autori isa oma käega puruks. Kohtumine vabaduse päevist säilinud asjadega jättis lastele sügava mulje. Palas "Hanna" kirjeldab autor klasi-sioe korterit, täis antiikmööblit, maale, patju, nipsasju ja raamatuid. Pereisa pol-nud väikekodanlane, vaid kunstiteadlane, kelle muuseumlik interjäär lummas küla-lisi. Seda imetledes tõdes Toomet: *Polnud olemas moodsust ega vanamoodsust, pol-nud praegust ega möödaläinud aega. Oli vaid üks maailm, alati olemasolev, imepärase. Minagi kuulusin sinna, me kõik. Ma olin rõõmus ja tänulik* (lk. 36).

Tartu mänguasjade muuseumi pere-naine Tiia Toomet näikse jumaldavat iga-suguseid asju, kuigi ta mõistab, kui üürikesed ja kaduvad need on. Jutt "Linnatulekud" veenab meid selles, et inimeste töökus ja armastus on asjadest tähtsamad. Toometi esivanemad on kaks korda jäänud tulekahju tagajärjel puupal-jaks (viimati 1941. aasta Tallinna mär-tsipommitamisel) ja elanud üle panga-hoiuste nullimise pärast juunipööret, kuid kõige kiuste on perekonna majanduslik käekäik üha paranenud ja vaim karas-tunud.

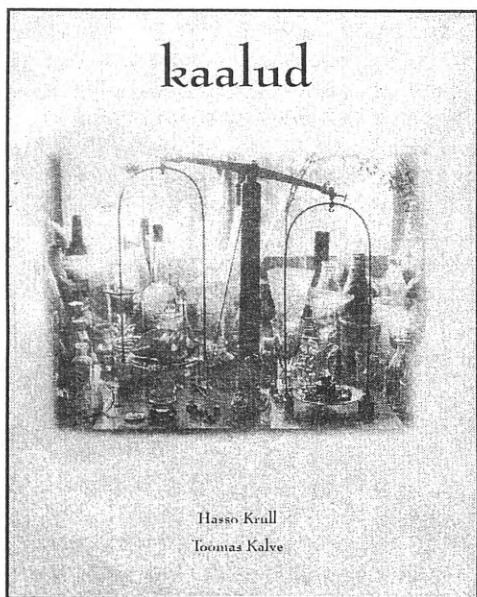
Pisiasjust suuremad ainelised objektid on ruumid, hooned, tänavad ja maastikud. Toomet pole ainult harul-daselt ajatundlik, vaid ka ruumitundlik autor. Iga paika Eestimaal näeb ta selle möödaniku taustal. Tavakodanik, kes rut-tab Tallinnas mööda Vene tänavat, ei tea ega märka pooltki seda mis Toomet, kes näeb keskaegseid munki ja kaupmehi kõrvuti tänapäeva turistidega ("Linna kõige vanem tänav"). Enamik Harku järves suplejaid ei hooli selle veekogu geoloogilisest minevikust – ühendusest merega ("Harku järv"). Toometi teadvu-ses põimub looduse ringkäik ühiskond-liku muutustega: heinamaast saab võsa, võsast mets, metsast palgivirnad; vana saun põleb maha, uus ehitatakse asemele; isegi kopratamm, taluõue püsti-tatud lipumast ja lehise alla pargitud sõiduauto muudavad maastiku ilmet ("Maastiku muutumine ajas").

Toometi lapsepõlvemaastik on AGUL, millese autor suhtub ristikiviliku süm-paa-tia ja respektiga kui eesti linnakultuuri taimelavasse, kuigi juba tema lapsepõlves olid Tallinna puuagulid amor-tiseerunud ("Agul"). Sellegipoolest meenutab ta heldinult agulivaimu: *trepikoja kassilehka, koridori praeräimevin-gu, ühispeldiku vennastavat aroomi, kevade hõngu lahtisest aknast, musta mürja mulla lõhna, nurgapealse poe magusat leivalõhna* (lk. 16). Kirjanik usub, et agulivaim pole välja surnud, vaid omandanud tänapäevase kuju "uusagulite" paneelma-jades – sodides trepikodade seinu, reostades liftikabiine ja murdes noori puid.

Palju võiks rääkida Toometi esimestest kohtumistest surma ja armastusega. Ühtviisi sügava jälje on tema hinge jätnud haige klassivenna surm ("Linna kõige vanem tänav") ja kauge unelmatema presidendi Kennedy mõrv ("Presidendi surm"). Viimati mainitud loost saame teada ka, kuidas autor nägi esmakordselt Kaplinski. Aga jäägu see juba lugeja avastada. Tiia Toometi "Isamaa suvi" on kahtlemata eesti esseistliku memuaarkir-janduse tähtteos.

SANDER ALFRED LIIVAK

Hümn läbivaatamisele ja läbivaatamatule

kaalud

Hasso Krull
Toomas Kalve

sõnad – ja fotod! – ei! pigem pildid. Kas sõna tekitab pildi või pilt sõna? Piltide alläärtest avastab tähelepanelik aastarve eelmisest aastakümnest. Avastanud aastaarvu, tundis siinkirjutaja – lugeja –, et arv – nii puhas, nii eneseküllane – jäi tummaks. Ta ei toonud esile eelnevust või järgnevust.

Pilatus vastanud juudi ülempreestri-le "Mis ma olen kirjutanud, olen ma kirju-tanud!" (Jh. 19, 22). Arvatakse, et selle võis tingida heebrea kirja iseloom – märkide tugevus välistas nende hävita-mise. Sarnase iseloomuga märke laiub ka Kalve piltides ja Krulli sõnades, sellised on nende kahe märgid – just sellised, ei kuidagi teised – nemad kaks – üks on teine, mõlemad ei kumbki. Krull on kasu-tanud Alliksaart: "Sõna "samasus" koos-neb neljast erinevat tähest." Avasin raamatu ja vaatasin sõnu pildis ja pilte sõnus, järgnevat haaras erinewus.

III
Vanasti vaadanud suurem osa inime-sist koopaseina, seal helklesid varjud. Nüüd vaadatakse televiisorit.

Oli võimalik koopast maapinnale ronida, seal kattis valgus valendiku ja keegi ei paistnud – kõik oli nähtav.

IV
Valgus ilma ühegi plekita, ilma ühegi varjuga on ideaal, mis käinud läbi pika tee "Tema" näost "Minu" näoni. Liigub aeg,

mil iga "mina" tahab end valgustada – enamasti ikka "Minaks". Päikese asemele on asetatud prožektor. Kuid leidub arva-must, mis arvab, et paljud "minu" kui arvatava "Minu" näod ei jõua enam nende "minadeni", kelle nägu prožektor ei val-gusta.

Krull ja Kalve astusid valgusse, prožektor nägi raamatut, mis näeb ilus välja. Ärge puudutage paberit kohast, kus ta musta värviga kaetud on, sinna jääb näpujälgi!

V
Ka Krull ja Kalve ütlevad. Kuid nad teavad, et on (peaaegu!) võimatu jõuda sinna, kuhu prožektor ei valgusta. Ehk valgustab prožektor enese teadmata rohkem, kui arvatakse? Igatahes ei lakka kaalulkoõlujad üritamast ja just sel-lepärast teavadki nad, mis on kukkumine – mitte läbi-kukkumine, mitte langemine. Nad on kilpkonnad, keda edutult ajab taga prožektori politsei.

VI
Kunagi ehitati õhust losse, pildistab Krull. Nüüd aga ehitatakse õhust ladusid, mille sees jooksevad ringi õhust rotid, kes hammustavad ja maitsevad kui mesi. Ma kõigun – ei! pigem seisan –, ainult telesa valgus hõrendab pimedust (elekt-riikatkestus) ja mõte uitab: kumb oli enim – kas raamat "Kaalud" või minu mõte raamatust "Kaalud"? Kumb kaalub kumma üle, kummal lesib raskem viht?

Mõtlen: ehk tekkisid nad koos, esimese tajuga raamatust "Kaalud"? Elekter naaseb, tean, et mitte tänu minule. Ma keeran lehti ja mu sõrmejäljed paberi mustal pinnal on nagu õhust Knossose lossid.

VII
Lugeja istub lossis, peosaalis, ja mõtleb: "Pildil on ilus tüdruk. Kas selle kingas lasub tema lõhn? Ettekuulutustest tühi on õu, majaseinalt langeb krohvi." Lugeja arvab: "Koopaseina need pildid ei pildistanud ega sõnad sõnastanud. Lugeja õhust loss ehitub. Kuid sõnad ei sõna ega pildid ei pildista ka valendikku – kohta, kus kõik trügivad." Ning lugeja mõte keerdub vaibana – ehk on prožektor hiinenud? Lugeja teab, sõnad räägivad tamast, pildid pildistavad teda nii, nagu nad räägivad ja pildistavad rääkijale ja pildistajale. Kusil vahel vuliseb erinewus, kaalukaunid igatsevad tasakaalu.

VIII
Ütleme: sõna on märk, pilt on märk, neid koondav raamat on märk. Küsime: kas üteldav kuulub keelele või olemisele? Kas märk märgib ja tähistab või annab märku? Tundub, et Krulli märk, Kalve märk annab märku just selle suunas, mida ei märgata. Ta on õhust loss, mida võib uskuda. Ilma et t(ed)a valguses peaks hoidma.

JAN KAUS

I
Hiljuti küsiti minult küsimus: "Kumb oli enamalt – kana või muna?" Küsimus – nagu ikka – langes varesena tõrvatud katusele, nokk ja saba kaalukaussideks. Kana ja muna kuuluvad kokku, samas pole nad üks ega teine. Kana on realiseerunud muna ja muna ja kanasuse põhjus. Kana ja muna on seega erinewad.

II
Hiljuti avasin raamatu. Seal lesisid – ei! pigem seisid – luuletused – ei! pigem

Hermeetiliselt suletud ruumi mõistatus

Sõnajalgu aknale jääkristallidest
suletud aknale
pitseriks pannud õõ.
Otsekui valged tardunud tiivad,
kadunud linnu külmanud vari.

Ähmane valgus kaugelt planeedilt
põrkab tagasi tinast peeglist
miljoni aasta pärast.

Aeg tõmbub keerdu kui sõestunud paber,
madu salvab iseenda saba.
Hermeetiliselt suletud ruumi saladust
ei lahenda Gideon Fell.

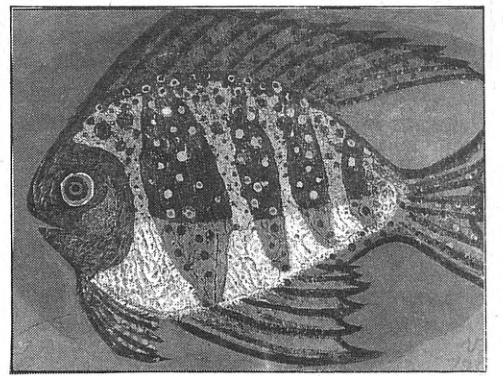
Karl Ristikivi vihjab luuletuses "Sõnajalad III" krimikirjanduse klassikule John Dickson Carrile, kes armastas kujutada õuduka sugemetega olukorda, milles toimub pöördumatu sündmus ruumis, kus kõigi eelduste kohaselt ei saa midagi sellist juhtuda. Kasvõi juba sellepärast, et ruumi ei pääse keegi, ilma et teda märkataks, või ruum on lihtsalt seestpoolt lukustatud. Suletud ruumi võte kuulub krimikirjanduse põhivarustusse. Carril on nende mõistatuste lahendaja detektiiv Gideon Fell.

Aga kes lahendab suletud ruumi mõis-

valmis. Loominguks. Mõtlen siin tõeliselt vaba loomingut, mitte kompromislevat näitusekunsti. Poisid tulid vangilaagrist tagasi (1956) selle pagasiga, mis nad enne minekut (1949) kaasa said, mis pooleli jäi. Eriti jätkamisvalmis oli Ülo Sooster. Midagi oli peidus ja olemas, hoiatud. Tugev kiirendus toimus edasi ka suletud ruumis. Loomingu mõistatus oli alles, otsimise ja leidmise rõõm puhtalt isenda või lähemate kaaslaste jaoks. Palju tehti seda, mille koht ei olnud kroonunäitustel, mille puhul ei saanud tekkida väljapanemise kiusatust ega mõtetki. Igal juhul ei jäänud need pildid loomata, vaba looming sündimata, mis ongi kõige tähtsam. Tollaseid põnevaid ja ajaproovile hästi vastu pidanud teoseid on ilmunud näitustele hulgaliselt aastaid hiljem, osalt alles taasiseseisvumise järel.

Seni kõige markantsemalt on Tartu rühmitise osa aktualiseerinud Eha Komissarovi koostatud näitus "Kollaaž

samad kooslused. Rühmitise liikmeiks saab lugeda neid, kes koondusid Tartus ja võtsid teadlikult osa Ülo Soosteri poolt inspireeritud rühmanäitusest Tartu 8. keskkoolis 1960. aasta sügisel: Valve Janov, Silvia Jõgever, Kaja Kärner, Lembit Saarts, Ülo Sooster, Lүүdia Vallimäe-Mark ja Heldur Viires. (Valdur Ohaka pildid pandi näitusele tema teadmata, Lagle Israeli esinemine selles koosluses oli juhuslik.) Avalikkuse ette tulemisega kaasnes manifestina tõlgendatav pöördumine noorte kunstisõprade poole, milles vastanduti selgelt ametlikule kunstile. Ülo Soosteri siduva isiku ja teadliku suunamiseta poleks rühmitist tekkinud. Tihedam tegevus langes aega 1956 – 1962, mil võibki selgelt rääkida rühmitise kujunemisest. Loomulikult jätkusid kokkupuuted ja läbirääkimised kunsti asjus Soosteri surmani (1970), rühmitiseliikmete loomingus kestab see kahekõne tänini. Perioodi 1956 – 1962

Valve Janov. Kala. 1960.

hirm, et äkki tehakse nõukogudevastaseks grupeeringuks ja viiakse uuesti Siberi. Esimest ruumi ümbritses teine täpselt samasugune ruum. Valve Janov näiteks varjus kalade taha. Ühtpidi oli kala arhetüüpne objekt, teistpidi intensiivsete vormiotsingute kaitsekiip, kattevari abstraktsele kunstile. Väga üksikud abstraktid ilmusid näitustele 1960. aastate keskelt alates, aga enamasti oli näitusepiltide sees ikka veel midagi lollikindlalt äratuntavat.

Tartu rühmitise eriliseks teeneks eesti kunstis võib arvata:

- maalis tõsteti taas kesksele kohale värv (kõrvu mõne vanema pallaslasega);
- elustati abstraktna kunst (kõrvu õpetajate Vabbe, Vardi ja Kitsega);
- huvituti sürrealismist, informalismist, metafüüsilisest kunstist ja teistestki võimalustest;
- suudeti vältida nõutud (töö)temaatilisi kompositsioone ja jäädi puutumata isegi idasaksalikkust nn. karmist stiilist, mis esindas ametlikult lubatud vormiuuendust;
- rikastati vormi tehniliste vahenditega.

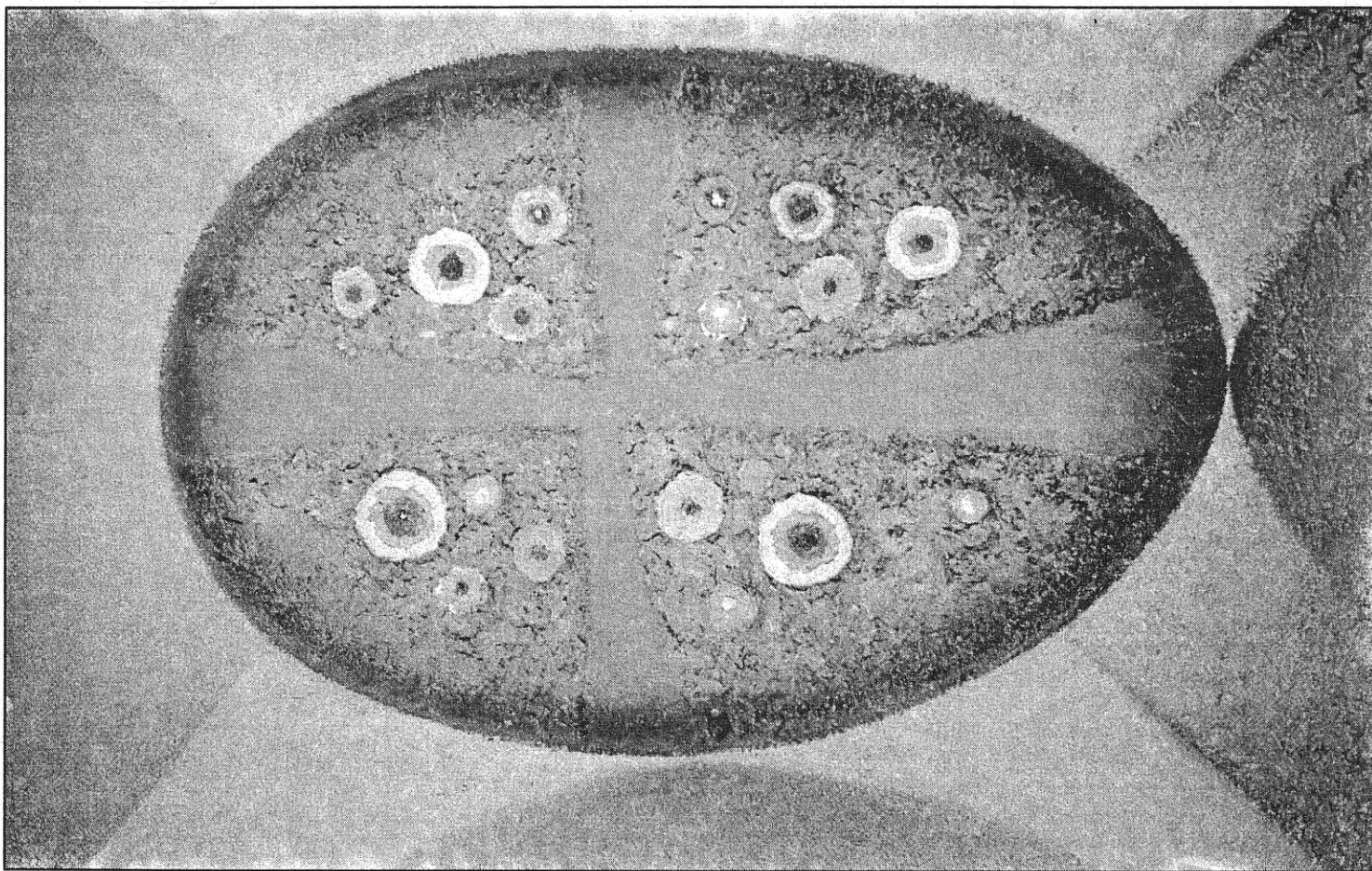
Soosteril olid oma vanade Tartu kaasiastega unine algkeel ja unised põhimõisted lääne kunsti asjus, Ülo Sooster ja Pallasest pärit õpetajad. Juured, mis teda ka Moskvast olles toitsid. Just tema Moskva kolleegid (Juri Sobolev, Andrei Hrzanovski jt.) on seda rõhutanud. See baas võimaldas tal säilitada ka analüüsivat skepsist Moskva pörandaluses kunstis toimuva suhtes: *Kõik need pretensioonid, mida püüavad teostada need nn. nõukogude avangardistid – on üks kurb kogemus ja õpetlik lugu sellest, mida võib teha ehtsa informatsiooni puudumine. Juba mitu aastat on tähelepanu keskmes väike grupp, kes ei ole teinud midagi ehtsat. Tüüpiline eklektika. Vahitakse, kus midagi näha on, ja tehakse mingi soust.* (Ülo Soosteri järelejäädud märkmeid.)

1960. aasta rühmitise loomingut ja käekäigu tundmaõppimine võimaldab uudest rakursist vaadelda järgmise rühmitise ANK'64 tekkemehhanisme ja pisutki nihutada viimaste aastakümnete mugavalt sissetallatud Tallinna-keskset käsitlusmalli. Tartu rühmitise vahendusel jõudis Sooster ergutama ka Tallinna kunstringkondi. Sõprussuhete kaudu ühe või teise rühmitiseliikmaga seisis sellele lähedal ka Valdur Ohakas, Henn Roode, Olav Maran ja Varmo Pirk.

Äsjast näitust ei saa pidada 1960. aasta rühmitise näituseks ja ilmselt sellele ühemõtteliselt ei pretendeeritudki. Rühmitise näitus eeldanuks kõigi osaliste enamvähem võrdväärset ja mitmekülgsust esitust.

Enam küsitavusi kui vastuseid

Lehereklaamis on jooksnud näituse pealkirjana järjekindlalt "Ülo Sooster ja teised", afišš aga teatas "Ülo Sooster ja sõbrad". Esimesel hetkel võib vahe paista ebaoluline, aga tegelikult reedab see näituse kokkupanemise meetodilist ähmasust. "Ja teised" puhul on sisseloetav hinnanguline aspekt. "Ja sõbrad" jätab kõik liiga vabaks ja spekulatsioonirikkaks: kuna, kes, kus, kellega ja kui palju just parajasti sõber oli. Instituudiaegne

Ülo Sooster. Lihavõttemuna. 1963.

tatuse kultuuris (loomingus)? Kriitikule-uurijale võib küll ajuti tunduda, et ta on olulisele pihta saanud, aga näivuse võimalus jääb.

Novembrikuu lõpus Tallinnas toimunud vestlusringis "Koolkonnad eesti teatris" rääkis Evald Hermaküla, et omal ajal – teatri uuenumises 1960ndate lõpul ja 1970ndate algul polnud sugugi kõige tähtsam, et loeti materjale poola ja tšehhi keeles jne., vaid kõik oli niikuinii õhus, polnudki vaja kuskile minna, kõik oli iseenesestmõistetav ja olemas, mingi sõltumatu infoväli, mis on korraga mitmetes peades, mitmes paigas. Sarnane seis ja äratundmine võis olla õhus kümmekond aastat varem kunstielus, kui Tartus kujunes eesti esimene sõjajärgne kunstnikrühmitis. Silvia Jõgever on meenutanud (Kultuurileht, 4. märts 1994): Sooster ütles, et kogu maailmas liigub mingsugune kunstivaim, ja kuigi te olete Tartus ning ei puutu millegagi kokku, avaldub teiski seesama, mis areneb kuskil Itaalias või Prantsusmaal.

Ado Vabbe, Aleksander Vardi, Karl Pärsimägi, Endel Kõks, Elmar Kits jt. olid õpetajaina ja kunstnikena andnud eesti kunstile tugeva kiirenduse. Sõja ajal põgenesid paljud pallaslased selle kiirendusega avatud ruumi, teised jäid suletud ruumi. Mis neist sai? Sugugi kõik ei mandunud, nagu oleks võinud eeldada või mõnda aega järeldada. Nad olid ootel ja

kui alternatiiv. 1960-ndad" Eesti Kunstimuuseumis (1993) ja Tartu Kunstimuuseumis (1994). Näitus tõstis rühmitise esile küll ainult ühest, aga sääluures leidlikust ja paljuütlevast aspektist. (Tõsi küll, puudu olid Heldur Viirese kollaažid.) Komissarov on hiljem kokku võtnud (kataloog "Tallinn – Moskva 1956 – 1985", 1996): *Kollaaži võidukäik algas Eestis juba 1950-ndail Soosterist ja tema Tartu ringist, see anti ühelt põlvkonnalt teisele üle, mistõttu sealt leiab erinevaid kunstimaiteid ja strateegiaid. Kollaaži kuhjunud erilised kunstipüüdlused teevad temast eesti moodsa kunstimõtte arheoloogilise varamu, pakkuades abstraksionismi, sürrealismi ja pinnale kinetatud eset, sügä tühiseid sammhaaval lahtirulluvast kunstiuuendusest.* Rühmitise teadvustasid äkitselt ka need kunstikriitikud, kes polnud sellele varem vähimatki tähelepanu osutanud.

1960. aasta rühmitis

Seoses Valve Janovi ulatuslikuma isiknäitusega Tartu Kunstnike Majas viis aastat tagasi üritasin sõnastada kokkuvõtvalt 1960. aasta rühmitise tekkimist ja osa (Sirp, 3. juuli 1992). Seda on kohane äsjase näituse taustal meelde tuletada ja täiendada. Rühmitis koondus sõjajärgse Tartu Riikliku Kunstiinstituudi aegse sõpruskonna baasil, aga muidugi polnud need enam päriselt kattuvad mõisted ega

mahuvad peale Soosteri, kes 1957. aastal Moskvasse asus, Tartu-külastuste ka mõne rühmitiseliikme pikemad Moskva-turneed (Janov, Jõgever, Viires) ning tihe kirjavahetus, milles ei puudunud ka mõisted "grupinäitus" ja "manifestatsioon". Aga samuti koos esinemine Tallinnas 1960. aasta kevade noortenäitusel, kust küll kõik Soosteri tööd päle illustratsioonide maha võeti. Töö tihe otsingute ja katsetuste aeg näib praegu vaadates osaliste puhul teistkordse kõrgharidusena, õieti selle jätkamisena, mis oli vägivaldselt katkestatud. Väljakujunemise aste oli kõigil erinev. Mõni oli kunstnikuna tunduvalt väljakujunenud (Kärner, Vallimäe-Mark, j.). Sellest sõltus omavaheliste kontaktide iseloom. Sooster oli siduv lüli, erimeelsusi ületav, pulbitsev ja jõuline generaator, keda huvitas, et tema kaaslased leiaksid kunstis igaüks oma isikupärase tee, julgustades neid, kes seda vajasid, jätkama olude kiuste. Soosteri loominguline sund päle vangilaagrist tulekut oli ilmselt intensiivsem kui teistel. Ehk oli see ka mingi sisim aimus, et talle on antud kõige vähem aega.

1960. aastal üritati hermeetiliselt suletud ruumist välja astuda. Korraaks. Maailmaruumi, maailmakultuuri palge ette, sääluures juuri tajudes, neist toitu saades. Järgnes tagasilööki, avalik ja ametlik hukkamõist. Õhus oli ehmatus ja

Ülo Soosteri nimi oli mullu mitmel korral tähelepanu keskpunktis: aasta algul seoses "Tallinn – Moskva, Moskva – Tallinn" näitusega Kunstihoones ja 1960ndate kunsti väljapanekuga Riuteltkonna hoones ning Ilja Kabakovi kirjutatud raamatu ilmumisega kirjastuselt Kunst, aasta lõpul Tartu Kunstimuuseumi korraldatud "Ülo Sooster ja sõbrad" näitusega. Sooster pole ka

tänavu minetanud oma tähendust – Norton Dodge'i nonkonformistliku kunsti kogusse kuulub mitmeid tema töid, millest mõnda võib näha ka Rotermanni soolalao väljapanekus ning Eesti Kunstimuuseum planeerib suuremat ülevaadet tema loomingust.

Kui Soosteri rollist ja tähendusest kunstniku, liidri ja õpetajana on viimasel ajal suhteliselt palju räägi-

tud, siis tema Moskva algusaastatest teame väga vähe. Seda lünka aitavad täita kunstniku abikaasa Lidia Soosteri mälestused, mis ilmusid mullu Tel Avivis vene-juudi kunstikeskuse ajakirjas Peegel (Zerkalo, 1997, nr. 5-6, lk. 181-231). Sirbis avaldatav katkend võiks pakkuda ilusat tausta mitte ainult Soosteri isiku, vaid kogu tollase Moskva kunstielu mõistmiseks. ▶

Ülo Soosteri aeg

Läks täide meie unistus – Ülo kirjutati sisse pealinna Moskvasse, meie elu hakkas tasapisi laabuma. Jäi ainult küsimus: kust saada tööd? Tööd oli vaja, väga vaja, aga kus ja kuidas tööle saada. Teha pilte? Kus müüa, millise hinnaga? – ei lähe ju ometi turule passima. Küsimus oli teravalt päevakorral. Ja peamine – kellele neid pilte teha?

Mõne aja pärast läksime külla ühte peresse, kust oleks nagu pidanud tööd saama. Sõitsime trollibussiga Karetnõi rjadi, läksime mingi kindrali poole. Meile tuli vastu pisemat kasvu, kiilaspäisusele kalduv imposantne tegelane, palus väga tuttava häälega meil mantlid seljast võtta ja juhatas meid tuppa. Kõik kohad olid inimesi täis. Mingisugused kütkestavad tütarlapsed – suled ja satsid ümber, moekad noormehed, juuakse kristallpokaalidest veini, süüakse puuvilju ja suitsetatakse ameerika sigarette. Lilja, perenaine, esitleb: "Minu sõber Viktor Štšapov." Issand! Viktor Štšapov! See on ju Vitja Šereševski. Tuleb välja, et ta on abiellunud kindral Štšapovi tütrega ja võtnud tema perekonnanime. Ta abiellus veel mitu korda ning kõik ta kaunitarid said hüüdnimeks Kassike ja kindral Štšapovi perekonnanime. Ma tundsin Vitjat väga hästi, aga olin ta unustanud. Kunagi, kui ta õppis veel arhitektuuriinstituudis ja oli vaene üliõpilane, oli ta armanud mu võluvasse sõbrannasse Lenasse ja nuttis, vaeseke, nii mõnigi kord tema ukse taga trepikojas, et see tema armastusele vastaks. Kes oleks võinud arvata, mis inimene temast saab! Ta oli kõikvõimas: ehitas maju, illustreeris raamatuid. Gružinskaja tänavasse ehitas kunstnikele maja, kuhu pani elama kõik oma sõbrad. Viktor Štšapov elas laia ja lõbusat elu, vahetas kaunitare, kuid meid ei aidanud mitte kopka eest kah. Tõsi, seletas, kuidas illustratsioone tehakse, millisele paberile ja millega – aga see oli ka kõik. Moskva ärkas uuele elule. Hruštšovi sula laskis õide puhkeda ning ärgitas kunstnikke, näitlejaid, poeete poeeme looma, uusi teoseid lugema ja näitusi tegema. Avati esimene näitus M. Gorki nimelises kultuuripargis. Kaasaegse kunsti näitus. Käisime saalist saali, Ülo lausa klammerdus piltidesse, tahtis neisse tungida, lahustuda neis, nendega üheks saada. Ma ei mäleta enam, millistele piltidele ta kõige rohkem tähelepanu pööras, kuid miljon korda läks ta pildi juurde, tuli tagasi, vaatas, läks eemale, mõtles ja jooksis jälle juurde, pomises midagi, naeratas või sai pahaseks ja tegi märkmeid, visandeid pisikesse plokki. Kuni ta lugematu arv kordi saalis ringi käis, läksin mina välja, istusin pingile nautima sooja ilma, vabadust, imetlema uhkesti riides publikut ja nägin, et minu juurde tuleb musta lokkis peaga mees. Ta esitles end – skulptor Nikogosjan – ja palus, et poseeriksin talle. Nüüd tuli kohe ka Ülo, vaatas meid armukadedalt, kuid saades teada, millest jutt – oli nõus! Pärast helistamist läksime koos Üloga külla Ülestõusu väljaku kõrghoonesse, kus elas Nikogosjanide abielupaar. Noobel võõrastetuba, kujukesed, pildid kallites raamides, akendest paistab peaaegu kogu Moskva – ilus! Tuleb abikaasa – tagasihoidlik armeenia naine, ilusal kandikul türgi kohv pisitillukestes tassides. Nikogosjan rääkis, et pilvelõhkuja skulptuurid on tema töö, aga minu büst, mida ta kavatseb voolida, nõuab musta eebenipuud. Ta seletas, et minu antiikse profiili edasiandmiseks on vaja tingimata eebenipuud.

Järgneb pöördel.

sõpruskond oli olnud tublisti laiem ega kattunud enam täpselt sellega, mis oli päälle meeste vangilaagrist tagasitulekut. Seinatekstis oli mängu toodud "rühmitise" mõiste, mis eelvaadeldud asjaoludel on ka igati õigustatud. Aga mõistekasutus nõuab selget piiritlemist.

Alumisel korrusel eksponeeritud Soosteri huide ulatust peegeldavaid väiksemaid joonistusi, katsetusi, visandeid, kollaaže (üle 150) aastaist 1954 – 1970 oleks võinud ülevaatlikkuse huvides rohkem sarjadena kimpudesse rühmitada, mis oleks andnud hõlpsamini loetava aluse ülemise korruse põhiväljapanekule. Seda enam et Sooster ise armastas töötada sarjade kaupa. Üllatuseks olid neli suuremat informalistlikku värviimpulssi mustal paberil, mida siinkirjutajal pole varem olnud võimalust näha. Need näitavad hetke tabamise vabadust, Soosteri valmisolekut selleks. Kuigi ta võis samaaegselt harrastada ka keerulisi vormimänge ja mõistuslikku analüüsi. Aga kuhu jäid näituselt sõprade väiksed pildid ja katsetused samast ajast? Silmatagu kasvõi ainult Kaja Kärneri joonistusi aastaist 1961 – 1962 (Akadeemia, 1997, nr. 9). Muidugi tuleb tunnustada, et Soosterigi loomingust mahtus muuseumiseintele ainult murdos.

Esimene saal ülemisel korrusel oli samuti puhtalt Soosteri päralt. Sinna valitud 24 maali olid ka näituse kõige teraviklikum osa ja andsid enamikust Soosteri loomingu põhimotiividest – kadakad, munad, avasused, pööratud kujundid – tinglikud vormid, huuled – esindava lõike.

Teises saalis oli Soosteri piltide vahele poetatud kolm Valve Janovi ja üks Silvia Jõgeveri maal. Need aga ainult ajasid hamba verele. Just säält oodanuks julgemat segipaiskamist, riskantsemaid kõrvutusi ja vastandusi. Kui juba teised või sõbrad mängu toodid!

Enim küsimusi tekitas pikk kitsas saal, kuhu oli surutud üheksa kunstnikku: Janov 6, Jõgever 8, Kärner 4, Ohakas 8, Roode 4, Saarts 5, Sooster 1, Vallimäe-Mark 4 ja Viires 2 tööga. Löödia Vallimäe-Margilt oodanuks mõnd tema sürreaalses allhoovuses liikuvat teost, sest just neis sisaldub omanäoline kahekõne Soosteriga. Pisut kandis seda lummust "Lagle Israeli portree" (õli, 1965) oma erksiniste silmade ja kollase tulbiga. Selle näituse kontekstis oli väheütlev Valve Janovilt eksponeeritud "Kammeljass" (õli, 1960), tema aukartustäratavalt ulatuslikust kaladevalikust võinuks leida midagi tehniliselt kõnekamat – kollaaž, monotüüpia, pritsimine, voolamine jne. Hoopis puudusid Janovi värvikompositsioonid Paul Klee vaimus. Kaja Kärner oli esitatud ühekülgselt. Hästi oli esile toodud tema hõrk värvitaju – "Autoportree" (õli, 1959), "Tolstoi tänav" (õli, 1957) –, aga tinglik laad puudus paraku täiesti. Kaks monotüüpiat Helder Viireselt, neistki üks 1987. aastast, oli ebapiisav. Selle ruumi mahu juures oli üle paisutatud ja hakkas pisut teisi sööma Valdur Ohaka iseenesest efektne ja jõuline ekspositsioon. Tema Picasso laadis deformatsioonid oleks ju võinud lülitada otsesesse dialoogi Soosteri samas vaimus teostega eelmises ruumis. Salaarmastuse algust päris tingliku maali vastu kaardistas uhkelt üksnes Lembit Saartsi varem eksponeerimata "Apokalüptiline" (õli, 1958), teiste

tööd olid valitud hilisemast ajast.

Mida siis ikkagi taheti selle näitusega näidata? Kas teisi Soosteri taustal või ka midagi muud? Praegusel kujul oli see Ülo Soosteri näitus, mida oli siit-sealt soolatud ja võrtsitatud kaheksa temaga lähemalt suhelnud kaasaegse loominguga. Värskendav oli autorite segamini asetamine, aga lahendus jäi poolikuks. Soosterist taheti anda tervikut, teistest mitte. Tegu on ikkagi suveräänsete loojatega (ka rühmitise sees), pealegi sellistega, kelle jaoks Pallase tagapõhi väärtustas kunstniku sõltumatust a priori. Kunstnike käes, aga ka mujal era- ja teistes kogudes teada olev materjal võimaldaks palju reljeefsemalt esitada ühist vaimsust ja siduvaid jooni, kui see oleks muidugi eesmärk omaette. Täpselt samuti annaks esitada ja rõhutada ka suuri isikupäraseid erinevusi. Või nii seda kui teist.

Ado Vabbest Ülo Soosterini

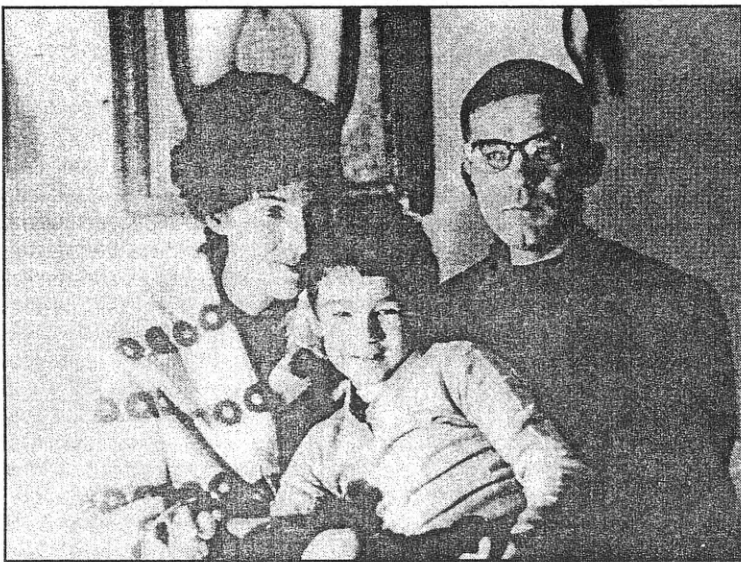
Aga seisus, kus see periood – näitus keskendus aastaile 1956 – 1970, põigates ka sõjajärgsesse aega, mõne tööga hilisemassegi – ja põnevad kunstikooslused ning olemasolev aines on tegelikult ammendavalt läbi töötamata ja uurimata nii eesti kui maailmakunsti seisukohalt, on raske tahta liiga paljut. Probleemipundar on piisavalt paeluv. Kui lugeda näiteks kasvõi Jaak Olepi tänases päevas iseäranis kummastavalt mõjuvaid lauseid (Kultuurimaa, 10. dets. 1997) näituse "Ülo Sooster ja sõbrad" taustal: Praegune "Visarite" juubelinäitus Kunstihoone galeriis tähistab rühmituse loomist Tartus. [...] "Visarid" olid opositsioonis Tartu Kunstnike Maja seltskonnaga, kes viljelesid järelpallaslikku kunsti selle väsinud variandis. Aktiivsemad järelpallaslased olid juba ümber asunud Tallinna. [...] Kõige varem alustanud ANK tegeles vormikeele avardamisega laias diapasoonis – neid huvitas nii abstraktsionism, sürrealism, pop-kunst, aga ka taolised müstilised otsingud, millega Tõnis Vint tegeles. [...] Kui Tallinnas tegid ka mõned vanemad kunst-

nikud tol ajal moodamat kunsti, siis Tartus tegutses peale "Visarite" selles suunas ainult Ilmar Malin. See andis "Visarite" tegemisele sootuks teise mastaabi. 37 aastat varem kirjutasiid Juhana Paberit ja Elmar Rebane (Edasi, 16. okt. 1960): Hiljuti organiseeris kohalik joonistusõpetaja sm. S. Jõgever Tartu VIII Keskkooli ruumides noorte kunstnike grupinäituse. Töid – arvult 36 – oli S. Jõgeverilt, V. Janovilt, K. Kärnerilt, L. Saartsilt, Ü. Soosterilt jt. Mida siis kooliõpilastele tutvustati? Küllastajates tekitas imestust suurema osa tööde sisutus, primitiivne kujutamisiis. Kunstnikele endale olid nad võimalikud ideekavandid, aga vaatajal ei võimaldanud aru saada kujutatust. Näitus kutsus vaatajates esile rahulolematuse. [...] Kas sotsialistlikul realismil baseeruv nõukogulik kunst väljendub siis selles primitiivses maneeris, kus probleemiks on ainult

värvivahekordade lahendamine, ilma et kunstnikud annaksid oma otsingutele erutavat sisu? [...] Et mõnedki näitusel eksponeeritud maalid ei kajasta õigesti meid ümbritsevat reaalselt elu, vaid vastupidi – viimast on nähtud läbi subjektivismi kõverpeegli –, siis ei suuda nad vaatajais esile kutsuda neid tundeid, mida peab äratama nõukogude kunst. [...] Et nimetatud näitus kutsus esile pahameele ka Tartu kunstnikkonna hulgas, siis arutati küsimust Kunstnike Liidu Tartu osakonna partei-algorganisatsiooni ja juhatuse ühisel koosolekul. [...] Kõnesolev näitus peaks panema tõsiselt mõtlema ka neid kunstnikke, kes lubasid eksponeerida oma ebaküpseid töid, eriti aga neid, kes kuuluvad kunstnike liidu ridadesse.

Tartu Kunstimuuseumile tuleb olla tänulik, et lõpuks on algallikaile siiski paar sammu lähemale jõutud. Hilisemad kihistused (rühmitised ANK'64, SOUP'69, Visarid) on juba korduvalt läbi kammitud. Neil rühmitistel ei olnud tege-likkusega enam nii kardinaalselt suuri kääre, kõigele vaatamata, sest midagi oli juba eelkäijate poolt paigast nihutatud. 1960. aasta rühmitise osa on olnud siamaani kõige varjatud ja vähem reklaamitum. Vaadatagu kasvõi 368-leheküljelist kataloogi "Tallinn–Moskva 1956 – 1985", mis mahutab hulgaliselt reprodukt-sioone, sh. 98 värvilist, Ado Vabbest alates, aga mitte ainsatki näidet 1960. aasta rühmitise loomingust (pääle Soosteri muidugi), kuigi tekstiosa loomulikult sellest mööda ei pääse! Enese- ja järelreklaami seisukohalt on esimese sõjajärgse rühmitise liikmed olnud teis-test võrratult nõrgemad. Paratamatult juba toonaste olude tõttu, aga veelgi enam oma seemiselt kunstnikuhoiakult.

Olnuks liiga ilus, kui Tartu linn raatsinuks esimese Ado Vabbe nimelise preemia anda mõnele 1960. aasta rühmitise liikmele, Vabbe õpilasele, kes on Vabbe hoiakuid ja õpetust, Vabbe kunstnikuvaimu kõige otsesemalt tänapäeva kandnud. See oleks näidanud, et me pole siiski päris eile sündinud, kuigi meie kultuurikiht on veel väga õhuke, ja me tun-

Lidia, Tennopent ja Ülo Sooster Moskvast 1968. aastal.

nistame seda häbenemata. See oleks näidanud ka, et me pole kolkalikult ja kokkuleplikult ebalevad nn. muu maailma ees, vaid tunneme uhkust oma tugevate külgede üle. Aga preemiate jaoks on nad olnud liiga truud l'art pour l'artile ja seda pole ükski kord ega võim ega institutsioon suutnud lõplikult ära seedida.

Niisiis – suletud ruumi mõistatus jääb.

ENN LILLEMETS

Algus pöördel

Mul oli väga ebamugav tema tulise, temperamentse, põletava pilgu all, lisaks vaimustushüüded, millega ta pöördus oma tagasihoidliku kaaslanna – abikaasa poole, kellel selleks ajaks oli juba kolm põngerjat. Kuid Ülo vaigistas meie skulptori vaimustuse, öeldes, et praegu ei tule see kuidagi välja, sest et mina ootan last. Meie skulptor oli masenduses, kuid, järele mõelnud, ütles: "Hea küll – kohutume aasta pärast!"

Äkki ilmus meie majja Soosteri laagri- aegne sõber Roman Sef. Ta oli abielus ühe sümpaatse tüdrukuga ning tal oli tohutult sõpru luuletajate, kirjanike ja kunstnike seas. Näinud Ülo viletsat olukorda, viis ta sõbra kunstnike hulka, tegi tuttavaks kunstnik Juri Nolev-Soboleviga. Jura oli suur sõber füüsiku ja džässiajaloolase A. Batašoviga, kellega koos käis igasuguseid festivale mööda: Riias, Leningradis ja Tallinnas. Jura oskas lapsest saadik saksa keelt, mida nad Üloga sageli rääkisid, et teised, ma arvan, aru ei saaks. Ülo kulutas tohutult aega Moskva kirjastusi mööda tööd otsides. Talle ei öeldud kusagil ära, kuid ega alguses ka eriti palju tööd antud. Vaadatakse ja uuritakse tema joonistusi: "Meeldivad," öeldakse, "aga oodake, kindlasti otsime teile midagi, ärge muretsege..." Neil hea öelda – ärge muretsege –, aga raha pole ja pole. Kui äkki näkkas – esimese raamatu sai ta teha 1957. aastal ÜLKNÜ KK kirjastuselt Molodaja gvardija.

Raamatu pealkiri oli "Suvine leitsak", paar tatari kirjaniku Rafail T. jutustust. Ülos ei aratanud raamat erilist huvi, kuid töösse suhtus ta väga tõsiselt. Palus mul poseerida, nokitses kaua uue hiina hõlsti ja koti kallal, taotledes isikupära, kasutades oma tehnikat.

Samal 1957. aastal sai valmis raamat "Paik siin maa peal", kaasaegsete egiptuse kirjanike jutustused. Lõpuks said nad Juraga tolle naise Nella Maksimenko kaasabil teha B. A. Dižuri raamatu "Klaasist jõgi", kirjastus Detgiz, kus kunstiline toimetaja oli Holodovskaja, väga armas, sümpaatne ja maitsekalt riides suurepärase kunstniku N. Andrijenko abikaasa. Talle meeldis Ülo kunstnikuna väga, ta andis talle palju aastaid tööd ja elas südamest kaasa, kui mõni Ülo töö heakskiitmist ei leidnud. Jura ja Ülo olid üleni sukeldunud töösse raamatu kallal. Tekkis vajadus komandeeringu järele Guss-Hrustal'nõi linna, et kohapeal jälgida kogu protsessi. Ülo sõitis sinna, pärast aga rääkis, et Dižur oli oma raamatus kõike täpselt kirjeldanud.

Raamatu autor on Bella Abramovna Dižur, kes elab praegu koos oma kuulsa skulptorist poja Ernst Neizvestnõiga New Yorgis. Ernst ja Ülo olid väga sarnased. Mõlemad tugevad, avatud, uute loomingu meetodite järele janunevad, mõlemad unistasid oma kunstisuuna väljatöötamisest. Sel ajal neelasid meie kunstnikud Braque'i, Chirico, Marci elulugusid, uurisid Kandinsky, Malevitši, Mondriani, Miró ja Dalí töid. Lugesid Ionescot ja Beckettit, Ülo aga ei pannud käest Freudi. Kui Ülo suri, ütles Ernst Ülo pilte silmitsedes mõtlikult: "Kui kummaline! Kas varastasin need naised mina Ülo piltidelt, või varastas tema nad minult?" Kumb kummal? Mõtles, mõtles ja ütles siis: "Meid ühendab loomingulise jõu ja otsingute teadvustatud pingestamine, elame, arvan, juba mõlemad 2000. aastat." Aga tegemist oli 1968.-69ndaga. Arvan, et Ülo tutvustas Ernsti ja Borja Žitovskiga B. Dižuri. Žitovski töötas pärast instituudi lõpetamist Sverdlovskis ja oli Dižuri pool sagedane külaline. Kõik kolm olid sõbrad kuni surmani.

LIDIA SOOSTER

Tõlkinud

AILI KÜNSTLER

Järgneb.

Ülo Sooster ja sõbrad

Elmisel aastavahetusel oli seoses näitusega "Tallinn – Moskva, Moskva – Tallinn" taas palju juttu Ülo Soosterist ja tema rollist meie lähikümne kunstiloos.

Eesti Kunstimuuseumi 60ndate kunsti näitusel oli terve saal reserveeritud Ülo Soosterile ning tema Tartu sõpruskonnale. Aastavahetusel oli Tartu Kunstimuuseumis avatud väljapanek, mis kandiski pealkirja "Ülo Sooster ja sõbrad". Sellise rõhuasetusega näituse korraldamise üks põhjus oli Ülo Soosteri ning talle loominguliste püüdluste poolest lähedaste koolipõlvkaaslaste tugev kokkukuuluvuse tunne, mida ei muserdanud isegi stalinistlikust pörgutulest läbikäimine. Praeguseks on tähelepanu pälvinud kõik nõukogudeaegsed kunstirühmitused (ANK 64, SOUP 69, Rühm T), kunstisalongis oli alles hiljuti väljas Visarite retrospektiiv.

Ülo Soosteri sõpruskonna 1960. aasta sügisel 1. septembrist kuni 11. oktoobrini toimunud näitust toonases ühes uuemas

dis õppinud noored kunstnikud. Nad kadusid kuni 1956. aastani Venemaa vangilaagritesse ning Tartusse jäänud ei saanud osaleda avalikus kunstielus. Vaikuse periood kestis ligi kümme aastat.

Selleks, et taas maalima hakata ning tunda endas kunstnikumissiooni, oli vaja tugevat tardumusest lahtiraputajat. Kooliaja liidrist Ülo Soosterist sai ka nüüd teiste õhutaja ja innustaja. Tema külaskäikudel Tartusse vaadati ühiselt uusi töid ning diskuteeriti taas ööd läbi kunstiteemadel nagu endistel muretutel aegadel. Sõpruskonna kokkukuuluvust demonstreerivad praegusel muuseumi näitusel nii kaaslaste portreed kui ka stseenid ühisest seltsielust (Kaja Kärneri "Ameerika häält kuulamas" ja "Keskustelu", kus vestlejate selja taga seinal on kujutatud Elmar Kitse sõja-aastate modernsema kunstikeelega maal "Õine habaneera"; Lembit Saartsi "Tagasituli" ning Silvia Jõgeveri kompositsioonid). 50ndate lõpus valminud töödes on näha tunduvalt suuremat vormi-

Kaja Kärner. Keskustelu. 1958.

Tartu koolimajas VIII keskkoolis (praegu Forseliuse gümnaasium) võib võtta kui esimese nõukogudeaegse kunstirühmituse ülesastumist. Kunstnike töekspidamisi avas näituse kaaskiri, mille esialgse variandi autor oli näituse korraldaja **Silvia Jõgever**, kes oli siis nimetatud koolis joonistusõpetaja, ning lõpliku teksti koostas kunstnik **Heldur Viires**. Kogu ettevõtmise vaimseks liidriks võib pidada aga Ülo Soosterit, kes alates 1957. aastast elas Moskvast, kuid suhtles endiselt tihedalt oma aatekaaslastega Eestis. Jõgeveri kaaskirjas näitusele olid read: "Esitatud tööde valik võib olla mõnel määral juhuslik, kuid ta annab ülevaate ühe grupi püüdlustest."

VIII keskkooli näitusel esinesid **Valve Janov**, **Silvia Jõgever**, **Kaja Kärner**, **Valdur Ohakas**, **Ülo Sooster**, **Lembit Saarts**, **Lüüdia Vallimäe-Mark** ja **Heldur Viires**. (Väljas olid ka Lagle Israeli tööd, kuid tema esinemine oli juhuslikku laadi. Pigem oleks võinud eksponeerida töid Henn Roodelt, kes oli kooliajal kuulunud sõprusringi ning mõjutanud selle arengut oma eruditsiooniga.) Kõik esinejad olid koos õppinud Tartu Riiklikus Kunstiinstituudis, neist mõned olid õpinguid alustanud juba varem Pallas (Janov 1938, Jõgever ja Saarts 1942, Sooster ja Vallimäe-Mark 1943). Tartu Kunstimuuseumi näitusel eksponeeritud õpiaja töödes on tunda suurt huvi koloriidi vastu. Neis töödes võib täheldada õppejõudude Elmar Kitse ja Johannes Võerahansu mõju. 1949. aasta kujunes aga traagiliseks ja paiskas seni suhteliselt rahuliku ning muretu elu pahupidi. Nimelt arreteeriti kõik sõpruskonda kuulunud mehed ning veel mitmed teisedki institu-

tatava olemust. Nad pole tahtnud teha ilusaid pilte mugava korteri seinale, vaid öelda oma sõna elu kohta. Kuna iga inimene näeb kõike läbi enese olemuse, siis peab ka vorm olema isikupärane, vorm peab vastama sisule. Ja nii ongi sellel näitusel esitatud töödes näha vormiotsinguid ja julgeid katsetusi." Näituse kohta kirjutas arvustuse toonases VIII keskkooli kümnendas klassis õppiv noor lootustandev kirjanduslike kalduvustega Mati Unt ning ka tema tekst oli kõigile lugemiseks välja pandud. Tartu Kunstnike Liidus toimus koosolek, kuhu Tallinnast kutsuti ERKI rektor Jaan Vares ja EKP KK teaduse, koolide ja kultuuri osakonna juhataja Albert Laus, ajalehe Edasi esindaja, EKP Tartu Linnakomitee esindajad ning Tartu KL parteialgorganisatsiooni liikmed. Prooviti antud näitust tituleerida nõukogudevastase grupeeringu ühiseetvõtmiseks. Sama päeva õhtul oli veel ka Kunstnike Liidu Tartu osakonna juhatus koosolek, kus peale süüdistajate leidus siiski ka hea sõna ütlejaid. Sellega sündmused veel ei lõppenud. KL Tartu osakonna üldkoosolekul analüüsis kunstiteadlane Voldemar Erm näitust vägagi positiivselt, Edasis ilmus aga kunstnike Juhan Paberiti ja Elmar Rebase hukkamõistet kirjutis näitusel osalejate kohta: "Kas nad tõesti jagavad näituse saateartiklis väljendatud seisukohti, mis sisuliselt kutsuvad noori kunstihuvilisi loobuma loodusest ja usaldama üksnes lapselikku kujutlusvõimet, seisukohti, mis tegelikult ei ole kooskõlas marksistliku esteetika põhimõtetega? Kuidas võis teoks saada üksikisiku või üksikisikute algatusel näituse korraldamine, mis pealegi annab ühekülgse ja moonutatud pildi eesti nõukogude kunstist?" Ülo Sooster aga kirjutas Moskvast lohutavalt: "Täitsa ajalooline sündmus. Praegu on muidugi see lugu väga raske ja ohtlik, kuid ega tal tõsiseid tagajärgi siiski ei tohiks olla."

Lõppakordiks kujunes aga Kunstnike Liidu juhatus koosolek Tallinnas Kunstihoone väikeses saalis, kuhu Silvia Jõgever näituse piltidega ise kohale sõitis. Viires soovitas selga panna roosa kleidi ja nutta ning Saarts ütles teele kaasa: "Sina meie kõigi eest ja meie igaüks enda eest." Nii kujunes sõpruskonna ettevõtmisest ju tegelikult suisa rändnäitus, mida kahjuks küll Tallinnas õnnestus näha vaid väljavahetustel, kellest mõnigi suhtus nähtusse poolehoiuga (Lepo Mikko, Villem Raam).

Sündmuste kulgu kaugelt jälginud Sooster kirjutas: "Võib-olla on lugu tõesti nii, et pärast seda lärmi nad on sunnitud kogu seda kampa tõsiselt võtma. Oli ju kenaks kombeks irvitada kõigi meie puhul, kuid nüüd nagu kisub see grimassiks muutuma". Tegelikult jäi nii Soosteri kui sõprade saatuseks oma parimas loomeeas siiski tagaplaanil olla, ei hilisemad personaal- ega gupinäitused kanna endas enam seda sõnumit, mida nende kunst oma ajas tähendas ja mida õigel ajal täie jõuga kajada ei lastud. Sõpruskonna tihedam läbikäimine kestis 60ndate keskpaigani. Näib, et suhtlus oli vajalik nende loomingu tormilise arengu algperioodil.

Antud näitusele on Reet Mark koonandanud enamiku Ülo Soosteri Eestis olevast maaliloomingust ning tema sõpruskonna kunstnike enne 70ndat aastat valminud tööd, mis kuuluvad praeguseks eesti kunsti klassikasse.

Nüüd, mil ajastu kired toonaste sündmuste ümber on vaibunud, sümboliseerib näitusel eksponeeritud Soosteri Moskva ateljee suletud uks, mille taga on peidus pääs muuseumi maalifondi, reaalse elu muutumist ajalooks, kus aeg paneb paika kõik väärtusliku ning ebaoluline vajub aegade hämarusse.

Artikli kirjutamisel oli palju abi Silvia Jõgeveri toonaste sündmuste üleskirjutusest.

TIIU HAGEL

Retrokangelane

Jaak Kilmi TPÜ filmikateedri diplomifilm "Külla tuli".

Peaosas René Reinumägi. 6. jaanuaril ETVs.

Su naeruväärsus, mida olen Su kõige südamlikumaks omaduseks pidanud, pole kõigest pingutusest hoolimata teadlikuks saanud ja Su elule tarviliku stiili ja rütmi andnud. Lootkem, et see peatselt sünnib.

Tuglase kirjust Felix Ormussonile.

Eelnev filmi "Külla tuli" motoks olnud lõik on kirjast, mille adressaadiks on ka Leopold S., filmi peategelane. Ta on loodud kommentaariks oma stiililistele eellastele – kõigile neile kirjanduse ja filmikunsti ajaloo tegelastele, kes on pöördunud "rikkumata maale" juurde taastamaks oma kaotatud "süütust".

Läbi sünkroonse pilgu, mis eeldab ajavoolu katkestust, teksti projektsiooni tänapäevasesse vaatenurka, pöördub tema, Leopold Si, diakroonse kangelase taotlus iseenda vastu, temast saab pigem dj, kes on sunnitud tegelema nostalgiarütmi remiksimisega. Võttes huulile oma eellaste õhkamised, inkorporeerides oma idealistlikku maailmapilti kõik müüdid ja arusaamad, mis ümbritsevad seda fataal-romantilist sammu – jõudmist "koju", siiruse lätetele – jõuab ta välja pastišini.

"Maailmas, kus stiiliuudused ei ole enam võimalikud, jääb pastiši osaks vaid imiteerida surnud stiile, rääkida kujuteltavast muuseumist võetud stiilide maskide ja häälte abil," kirjutab Frederic Jameson artiklis "Postmodernism ja tarbimisühiskond" (vt. Vikerkaar nr. 1–2, 1997). Leopold Si olemuslikum sõnum on võimetus leiutada uut suhtlusvormi samade lähtetingimuste ja sama olukorra juures, kuhu on sattunud Felix Ormusson, Toomas Nipernaadi, peategelane Oskar Lutsu "Soos" ja kes iganes veel. Leopold S. tähistab stiililiselt "uue ebaõnnestumist", vangistust minevikku. Neist ahelaist vabastab kangelase pastiši vorm, kinkides talle retrospektiivse stiliseerituse.

Frederic Jameson kirjutab: "Pastiš nagu parodiadi on iseäraliku või unikaalse stiili imitatsioon, stilistilise maski kandmine,

kõne surnud keeles, kuid ta on sellise mimikri neutraalne praktiseerimine ilma parodia tagamõtteta, ilma satiirilise impulsita, ilma koomilise irooniata."

"Külla tuli" üritab taasluua retrokogemust pastiši vormis: arhailist eneseväljendust parodeerida pole mingit mõtet, sest see on ammu välja surnud.

Ei ole ka mõtet rahuldada nostalgilist iha elada läbi vanu esteetilisi artefakte. Selles mõttes võiks see olla nostalgiefilm vaid tinglikult – ta ei püüa luua totaalset minevikupilti, vaid püüab varasema ajajärgu tunnet ja kuju taastades vaadelda distantsilt neid mehhanisme, mis käivitavad retrospektiivse kangelase. Leopold S. tahaks justkui uurida katkestustetähtsust stiilide kommunikatsioonist sündivaid uusi kvaliteete.

Ka keskkond, kuhu kangelane on paigutatud, on vihjete tõttu varasematele süžeedele pastiš. Sündmustiku paigutamine maale, mis nii või teisiti on küllastunud kõikidest varasemate maalugude loodud tähendustest, olukordadest, tegelaskujudest, stereotüüpidest, piltidest (retrofotod), mida võimendab ka filmi retrokoloriit jne., võimaldavad ajada läbi otseste osutusteta tänapäevale. See teeb võimalikuks võtta kohta ja tegelasi läbi nostalgiaprisma, kui igaveseks retrospektiivsesse positsiooni asetatud narratiivi. Nii peakski (loode-

tavasti) tekkima katseklaasiolukord – steriilne laboratoorne pind eksperimentideks retrokangelasega.

Leopold S. sündis selleks, et täites formaalsed eeldused – äng, ahistus jne. – jõuda punkti, kust läksid liikvele tema eelased – sattuda maale. Siit algab ka tegelikult eksperiment – kuidas käsitleda üldse Eesti filmis ja kirjanduses nii üleekspluateeritud ja ometi nii tüüpilist käiku, nagu seda on idealistliku/küünilise/ükskõikse/mistahes Võõra sattumine Maale, ruumi, kus paiknevad romantilis-allegoorilised tegelased nagu türannist isakuju, ürgseksuaalne emakuju ja neitsilik tütar? Näiteid on võtta kui palju. Kas selline süžee on lõplikult kinni jooksnud? Kas saab sellele lähtesituatsioonile üldse enam midagi uut ehitada? "Külla tuli" võimalik vastus on, et ega ei saa ikka küll, võimalik on vaid püüda sellele läheneda ülepaistuse kaudu. "Külla tuli" keskseks ülesandeks võiks olla žanri dekonstruktsioon.

Me ei peaks vaatlema žanrit alasti, mitte eemaldama atribuutikat, mitte irrutama seda kiht-kihilt ajaloolis-mütoloogilisest ballastist ja sellega kaasnevast tähenduste koormast. Vastupidi. Me peaksime vaatama filmi kui kataloogi, mis justkui sisaldab kõiki sellesarnaseid süžeeke ja klišeeseid, kuhjab selle üle žanri omaenese vahenditega, nii et see isegi enam hingata ei saa,

üksnes ägiseb ülekoormatult. Peategelase ülesandeks on grotesksusega jalad alt lüüa samastumissooviga läheneval vaatajal. Ta peab muutma nii oma maailmavaluliku idealismi kui ka žanritüübi pelgaks mänguks.

Optimistlik paatos seisneks järelikult selles, et nii me ka ühtlasi lunastaksime õnnetu žanri juba ette luhtunuks määratud katkest olla veel rõõsa ja süütu, rääkida meile midagi uut ja originaalset.

Filmi retrokangelane ei esinda mitte niivõrd ajaloolist kangelast, vaid meie ideid ja kultuuristereotüüpe selle mineviku kohta. Tulutu oleks ka totaalse autentsuse püüe, soov rekonstrueerida sajandialguse minevikupilti, olustikku, keelt, maneere. Paraku on ikkagi tunduvalt viljakam just nimelt mängida ajaloolise minevikuga kasutades meie eneste kujutlusi ja stereotüüpe selle mineviku kohta, mis ise jääb niikuinii kättesaamatuks.

Frederic Jameson püüab muu hulgas leida retro elujõudu radikaalse katkestuse loodud erinevate perioodide tingimusi. "Perioodidevahelised põhjalikud murrangud ei too üldiselt kaasa täielikke muutusi sisus, vaid pigem juba teatud arvu juba antud elementide ümberstruktureerimise; tunnused, mis eelmisel perioodil või eelmises süsteemis olid teisejärgulised, muutuvad nüüd dominantseteks, ja tunnused, mis olid valitsevad, muutuvad omakorda sekundärsseteks."

Tuglase Felix Ormusson, romaani ja tegelaskujuna, kellest on otseselt inspireeritud Leopold S., on samasugune oma ajastu pastiš, kätkehes läbi impressionistliku ülepaistuse subtiilselt kõiki neid žanriaspekte, mis võiksid täna olulised olla žanri uurimise puhul.

Oma kirjas Felix Ormussonile Tuglas jätkab: "Sinu ülesandeks on aja kalduvuse arendamine selle kõige täiuslikuma ja teadlikuma võimaluseni. Sul oleks eeldusi meie ajajärgu tendentsi kultiveerimiseks. Sul oleks selleks oskust ja kogemust rohkem kui kellelgi muul. Sest Sinu geniaalsuses pole ma isegi neil hetkil kahelnud, mil olen kahelnud Sinu olemasolus."

JAAK KILMI

"Loodan, et füüsiline töö aitab väärtustada minu kõikumalöönud eksistentsi."

Hirm kui suurim lüüsisammas

Toomas Hussar – Ervin Õunapuu. "Linnapea ehk Hirmu põhivormid". Peaosas Arvo Kukumägi. 1. jaanuaril ETVs

"Linnapea ehk Hirmu põhivormid" on ETV Teleteatri firmamärgi all tehtud mängufilmline videolavastus, mis kujutab lõhestunud rollis linnapea Martin Bergi formaalselt avalikku ja kummalist salaolu. ETV 1. jaanuari uudisteose traditsioonis seekord mitte telefilmiks vaid – lavastuseks žanreeritud tunnise videopildi stsenaariumi kirjutasid Toomas Hussar ja Ervin Õunapuu koos, lavastas Hussar ja kujundas Õunapuu.

Mitu liini korraga

Lugu algab tekstiga peategelast avades – veidi aforistlike ja irooniliste päevikukatketega luuakse meeleolu. Nagu muuseumis antakse teada, et linnapea Martin Berg (Arvo Kukumägi) on saksa luureohvitser Martin Eden Lõvisüda. Ekspositsiooni võrdsitakse jultunud mõrvaga sadamas, mängima hakkab detektiivne liin, millesse pikitakse psühhoanalüütilisi reminiscentse. Mustvalges kaadriühenduses esitatuna kerkivad peategelase teadvusse lapsepõlve paravad momendid, selged meeldetuletused ja painavad järelkajad teevad lõhestunud isiksuse põnevaks.

Poliitilised vastased kaevavad üles tema armuseiklused mulatitar Mandulaga (Ene-Liis Semper) Hamburgis. Lisaks langeb linnapea mõrvakahtlustuse alla, kuid Berg põgeneb hullumajast Kopenhaagenisse Mandula manu. Vist iga filmi pommiplahvatusega kontseptuaalselt lõpetada sooviv Õunapuu pidi seekord pikalt taevasse lahtist lõppu vedava Boeinguga piirdumaa.

Harali segasus

Mis kummaline mees see mitmepalgeline linnapea Berg ikkagi on ja mis rolle ta mängib? On küll vettsegavaid tsitaate ja vihjeid (mustvalged lapsepõlveldid, Hamburg, üldplaanilised sadamavaated, Martin Edeni asjad, saladuslikud telefonikõned, popkultilised oad), mis ajavad terve loo järjest seletamatuks.

Kuid "Linnapea" pole kaugeltki David Lynch'i "Kadunud kiirtee" sarnane totaalselt terviklik küsimärk. Pigem mitut liini vaheldumisi poolikuks keriv ja hulga tõlgendamisvõimalusi pakkuv, ent kõiki hargnemisi mitte lõpuni vedav videotükk.

Küllap oli see serveeritud segasus ja tungiline hullus autorite poolt taotluslik: tulemusena nähtuna mitte piisavalt läbimõeldud ja -sõlmitud segasus.

Seetõttu paistab "Linnapea" haralisus jäävat poolikuks – teos pole harmoonilise oksastikuga hõbekuusk kodanlikul ilumurul, vaid tumedale jõepeeglile nartsissistlikult kummarduv küürakas hõbepaju.

"Linnapea" autorid on kokku lükkunud hulgaliselt häid stseene ja episoodide, aga pilt tervikuna paistab klotsidest ahelehitist, mille olemus on nebulaarne ja mille faabulaks sõlmimisel kipub murduma aju.

Teose segasus näib tulenevat autorite afektiivselt koos stsenaariumi kirjutamisest – ah paneme nii, oot-oot mulle tundub, et just nõnda on õige ja peab mu tahet mööda olemagi. See on arvustaja oletus, mis tugineb vaatlusele ja intuitsioonile. Ainuüksi tungidega tunge lahti ei seleta, kuid ju neid polegi võimalik lõpuni lahti seletada, vaid ainult esitada. Ses suhtes pakub "Linnapea" küllaga tõlgendusvõimalusi.

Ninapidi hirmus

Niisiis on Hussar/Õunapuu telepurgi/ekraanile jutustanud/komponeerinud sutsu sürri, natuke absurdi, veidi farssi, näpuotsaga *actionit*, parajalt psühhopaatikat, libavalt sõnatäpset literatuurust, keerulist kriminaalkudet ning ses liinide paljususes on rõhk alateadvusele ja hirmu fenomenile isegi selgeim liin. Küllap tulekski "Linnapea" järgi ajada pealkirjast lähtudes ninapidi hirmus.

Suurtest filosoofidest ja maailma mõteloo muutjatest enne Freudi pidas hirmu inimese jaoks väga tähtsaks Kierkegaard. Freudi panseksuaalse õpetuse järgi võib hirmu käsitleda realiseerimata ja pöördunud tungina, mis leiab välisest agressioonist põgenemise uue autoriteedi *super-ego* kui võimu näol. "Linnapeas" on varem oodipaalselt asendusliku ema kohale Bergi hilisemas elus asunud suurem inimühendus (linn, luure, ortodokssed heterosuhet pakkuv neegrilibu), kelle ees linnapea end tõestama ja vastutama peab.

Freudi järgi on süütundel kaks allikat: üks tekib hirmust autoriteedi ees ja teine ning hilisem sünnib hirmust *superego* ees. Hästi just ses suhtes mõjuvad kitsas telepurgis õunapuulikus esteetikas komponeeritud suured plaanid Linna Peast alkeemilises salalaboris. Mitme rolli koorma all mees peab end kogu aeg üles piitsutama kasvõi nii, et veri taga. Paaris mängivad võim ja masohhism. Imelik, et mitte kusagil "Linnapeas" ei avaldunud Bergi eeldatav homoseksuaalsus; kuigi tegelikult ei tohiks unustada, et ta oli ikkagi Saksa luureohvitser – järelikult ka psüühiliselt treenitud mees. Aga hirmu tunneb temagi.

Kukumäeta pole eesti filmi

Mitte ainult žanriliselt amorfes "Linnapeas", vaid terves 70.–90. aastate eesti mängufilmis üldse, on omaette "karüatid" Arvo Kukumägi. Kord kuhugi kaduv, siis jälle komeedina eesti filmi olemasolu tõestav Kuku on pea alati auditav. Mees, kelles on see seletamatu filminäitleja fluidum, väärib omaette sihtstsenariumi ja produtsentide panuseid. Ka psühhopaatne "Linnapea" oli ainesega resoneeruva Kukumäe peale üles ehitatud.

Kena episoodi tegi Marika Vaarik naisasotsiaalina. Stsenaarselt mahlakas ja täpne oli ta tekst tunnistajana ülekuulamisel ning näitlejanna vältis ohtu üle mängida, mida päris ei suutnud vältinud Angelina Semjonova ta paarilisena.

Müstiliselt üleaege tegelasena mõjus episoodiline Kelner (Guido Kangur), kes dubleeris Boeingus oma laengutega stsenarset kinnisideed pommist.

Mikk Mikiver linnavolikogu esimehena ja Andrus Vaarik kapo ülema Väinonina tegid mõlemad iroonilised ja täpsed karakterid. Samad sõnad Jaanus Orgulase ja Leida Rammo kohta. Paistab et tandem Hussar – Õunapuu oskab koondada rahvuslikke tippnäitlejaid, ja mis veelgi tähtsam – neid ka korralikult rolliliselt ekspluateerida. Nõnda väärtustavad "Linnapead" ka näitlejad.

Kuigi film (lavastus) "Linnapea ehk Hirmu põhivormid" kasvab kokkuvõtmalt ja -sõlmimatult postmodernistliku kui kõrvõimaliku paradigma all harali ning teost on tervikuna raske analüüsida, pole Hussari – Õunapuu tegu päris aia taha läinud. Tähtis on see, et on tehtud eksperimentaalse kallakuga vägagi vaielav teos.

Maria Stuart

Friedrich Schiller. "Maria Stuart".
Tõlkija Helvi Jürisson.

Lavastaja Andres Lepik, kunstnik Jaak Vaus. Muusikaline kujundaja Peeter Kononov, liikumisjuht Olev Titov. Osades Kristel Leesmend, Piret Rauk, Andres Noormets, Enn Kraam, Talvo Pabut, Ingomar Vihmar, Luule Komissarov jt.

Esietendus 6. detsembril 1997 Ugalas.

Kõige lihtsam on öelda, et "Maria Stuart" on lugu kahest naisest, võimust ja armastusest. Kõige lihtsam on "Maria Stuarti" ka sellisena vaadata. Kui realistlikku teatrit, mille pseudoajaloolisus on võltsing ning tõele vastavus meelepette. Schiller on oma ajale ja arusaamale vastavalt kohandanud kahte inglannat, just inglannat, vaatamata kõigele ja hoolimata kõigest.

Selles Schiller ei eksi. Maria Stuart, sündinud Šotimaa kuninganna, pidas silmas pigem Inglismaad, kõnelemata Prantsusmaast. Tema käes võis olla reaalsust, rahvuslikku uhkust ja ajaloolist paratamatust eirav šanss ühendada kolm trooni. Võimalus, kui üldse, oli nii väike, et võinuks tõeks minna vaid läbinisti ooperlikus maailmas, mille libretist eelistanuks ühe huku kulissidena suurejoonelist hukatust. Sakslastesse, Schilleri soosse, puutus see vähe. Sakslased pole kunagi mõistnud ei prantslasi ega inglasi. Vastuseks selginemata on küsimus, miks

Lepik valis just Schilleri teksti, milles inglaslikkus esineb vaid koha- ja isikunimedena? Ka pseudoajaloos esindab troon rahvust, kuninganna pole kunagi lihtsalt kuninganna. Trooni jalamil on rahva(u)s, kroon ilma soo ja päranduseta on paberehe külätüdruku peas. Elizabethi õukond ei saa olla lihtsalt õukond, see on inglase õukond.

Ehk põhiline õigustus Schilleri praeguses ajas juba üsna keskpärasena, pigem isegi tavalisena kõlavale tekstile on tema mäng ajaloo ja pseudoajaloo Londoni udusse sumbuval piiril. Peaaegu midagi, millest "Maria Stuart" räägib, ei saa tingimusteta kuulutada pseudoks. Ikka jääb hägune võimalus, võibolla... Ajalugu ei tunne tegelikult rassipuhtust, ajalugu laseb end meeleldi segada tõlgenduste, võimaluste ja oleksite ebapuhata verega.

"Maria Stuart" laseb Elizabethi (Kristel Leesmend), tegevuse ajal 54, ja Mariat (Piret Rauk) – 45, paista nooremana. Ühtpidi on see ilus, teistpidi aga lööb paigast kahe naise tragöödia aluspõhja. Nad olid mõlemad tolle aja mõistes siiski kõrges vanuses. Nad olid elanud pika elu. Kummalgi neist oli olemas see miski, mida teisel polnud, Elizabethil võim ja Marial mehi kõitev veetlus. Kumbki neist polnud tervik, pool kuulus teisele. On suur vahe, kas elada võimu või meesteta kolmekümne- või viiekümneaastaseks. Kas elada lõpuni

Maria Stuart (Piret Rauk) ja Lanna Kennedy (Luule Komissarov).

poolikuna või sisendada endasse õigust loota... Veel hullem, ta laseb Marial näida peaaegu süütuna.

Kaks kuningannat. Ajaloo episood – lugu, kui ometi, ka teatris. Ajalugu on kõigest kõige tõepärasemana näiva tõlgenduse otsimine. Teater võib seda vabadust pea piirideta laiendada. "Maria Stuarti" lavastus kasutab meie teatrikontekstis isegi üllatavalt tõepäraselt ajaloolist kostüümi ning igasugust ajaloolisust välistavat jõuliselt tänapäevast lavakujundust (kunstnik Jaak Vaus). Ajaloo piir saab (justkui vastuoludeta) tühistatud. Lavastusest ei selgu otsesõnu kuidagi, et Maria Stuarti vangistus Elizabethi võimu all on kestnud juba 18 (!) aastat. Jääb mulje, nagu juhtunuks see eile või eelmisel esmaspäeval. Üks naine hoiab oma rivaali, troonikonkurenti ning iseenda teist poolt vangistuses määratlenutena, oodates, oodates, oodates. Juhust, õiget momenti, asjaolude pöördumist. Milline mees seda suudaks või tahaks?! Mürk, mõök või kohus oleks ammu oma töö teinud.

Nagu juba öeldud, Elizabethil oli võim. Ning samas oli ta pidanud pealt vaatama, kuidas Maria võis endale lubada luksust tappa oma mehi ja armukesi. See on kohutav luksus, mehi mitte lihtsalt alandada, häbistada või minema saata, vaid tappa. Eriti kohutav on see naisele, kes meeste jaoks tähendab vaid võimu. Nagu Elizabeth ise tunnistab, on ta sündinud kuningannaks, ent tahaks olla kuningas.

"Maria Stuartis" on Maria veetlus nii

kõigutamatu, et veel 45selt on temast poole noorem mees valmis end talle ohverdama. Mjs on Elizabethi troon selle kõrval?! Tühipaljas juveelipadi.

Elizabeth ei saa lasta Mariat mõrvata. Ta saab suurepäraselt aru, et seni kui Maria elab, on tema õukonna mehed, mu lordid, tema kõrval. Mitte ainult võimu ei kehasta ta neile, vaid ka Mariat. Otsus lasta Maria hukata pole mitte valik elu ja surma vahel, üks pea, ka kroonitud, on ikkagi odav. See on Elizabethi enesepetlike lootuste hukkamine. Ta teab, et Maria surm võtab temalt mehed, kes pole kunagi talle kuulunudki: Leicesteri krahv laseb teatada, et on laeval teel Prantsusmaale...

"Maria Stuart" nii teksti kui lavastusena laseb Marial näida peaaegu süütuna. Vale puha! Vaid poliitikas oli ta süütu, et mitte öelda saamatu. Surmamineja väärikus pole iseloomujoon, see on aristokraadi kasvatus. Kohustus ja paratamatus.

Jah, "Maria Stuart" on realistlik teater. Mehelikult realistlik. Naistes, eriti neis, kellele antud sünnipärasest võimu ja veetlust, on ruume, millesse realism ega mees tungima ei ulatu. Feminism on siin abitum veel. Ning ajalooliselt jääb õigus edastada kolm fakti: 1587 hukatakse Maria Stuart; 1603 sureb Elizabeth; James VI saab James I-na Inglismaa kuningaks, Šoti ja Inglismaa troon on ühendatud. Ajalugu võidutseb, kaks kuningannat oli vaid episood.

ESTA TATRIK

Talvo Pabut, Kristel Leesmend ja Andres Noormets on sisenenud ajaloolisse aega.

Väljapääs sissetulekuks

Minoru Betsuyaku. "Väljakäik".

Tõlkija Rein Raud.

Lavastaja Kaljo Kiisk. Osades Elo Viiding ja Hellar Bergmann.

Esietendus 16. detsembril 1997 Theatrumi saalis.

Eesti muidu küllalt täisverelise ja – väärtusliku teatrielu sees on üks küllalt silmatorkav must auk, mis vahetevahel meenub meie oma teatritraatlejatele, seda ilmselt aga terendab vastu piiritagustele külalistele. Ilmselt erinevate põhjuste koosmõjul ei taha praegugi veel vedu võtta teine, stuudio-, tuba-, keldri- ja tudengiteatrite ešelon. Omaaegsed pedakate katsed on kas päris liiva jooksnud või kiratsema jäänud ja kui efemeerselt tegutsevad vene trupid ja Krahli teater välja arvata, siis on see mõnusalt piiripealne, laast voolest irdu endale teed uuristav teatralne mõte söötis mis söötis. Mõistagi pole kummisrindne alternatiivsus mingiks väärtuseks omaette, igatsust tunneks aga selle mõtteviisi järele, mille alusel vabaturpid tekivad ja tegutsevad.

Theatrumit teatriideoloogilise pörandalusega siduda oleks mõistagi asjatu vägivald, tegemist on klassikalise õppeteatriga, mis suures osas on oma õpetaja nagu, ent reflekteerib samavõrra noorte tegijate vaimsust. Theatrum ei ole eesti teatripildi kontekstis midagi pöördelist, küll aga oluliselt rikastavat. Hetkel on trupi mängukavas kolm lavastust: Puškini "Väikesed tragöödiad", Tammsaare "Pikad sammud" ja detsembri keskel esietendus Betsuyaku "Väljakäik". Kõigi lavastuste taga on küll erinevad lavastajanimed, kuid neid ühendab iseloomulik lakoonilisus, ökonoomsus, ühine kujundikeel, mille taga – kõvasti spekulatsioon – võiks näha Lembit Petersoni lavastajakäele karakterseid ideale tema tagasitõmbumisele eelnenud perioodist ("Misantroop"). Aga see oleks tõesti vaid koolitusprintsipi eesmärgi spekulatsioon, mis sugugi ei taha kahtluse alla seada Katri Kaasik-Aaslavi ja vanameister Kaljo Kiisa režiitööd.

Betsuyaku soojatoonilise absurdi avastajaks Eesti kontekstis oli Juhan Viiding, kes Draamateatri väikese saali

poollaboratoorse rühmatööde perioodil tõi välja nii nimetatud "Väljakäigu", kui ka "Kalmaarkustukummi" – mitme Beckett'i kõrval. 1990. aasta lõpus esietendunud Viidingu "Väljakäiku" iseloomustas mäletamist mööda tugev võõritus, mida tehnikana valdasid suurepäraselt mõlemad osatäitjad – nii Viiding ise, kui ka Naise rolli täitnud Rita Raave.

EHI III kursuse teatritudengite Hellar Bergmanni ja Elo Viidingu diplomitööna valminud Kaljo Kiisa lavastus Theatrumis on lahendatud tunduvalt sügavamates toonides kui napp, suletud, kinnine veshall, mida armastas kasutada Viiding. Elo Viidingu Naine on domineeriv, emotsionaalne, avatult naiselik. Tema enesetapu ettevalmistuste etenduses on liigutavat, aga totrat pateetikat, see on üksindusest välja murda ihkava naise, läbimõeldud šou, valmispandud veeleksi, tabletipeatäie ja aegsasti väljatallitud kiirabiga stseen seriaalist, mitte aga sihikindel elust lahkumine. Tegelikult on temas tunduvalt rohkem praktilist eluteret meelt kui Hellar Bergmanni Mehes,

kes oma fantaasiavaeste ja jaburate äriplaanidega meenutab saamatut ja talialalusele kalduvat nassi, keda mõnikord püütakse esitada läbilõikeportreena eesti mehest. Bergmanni Mehe ainsaks võluks on nakatav sinisilmne optimism, mida on nõnda raske väärida, et lõpuks Nainegi selle paistel talub.

Betsuyaku tegeleb pisut kohendamist vajavate katkiste inimestega – nagu (teatri)kunst seda üldiselt armastab, kuid näitab neid justkui mingit fragmenti, näiteks südant või jäset, ebaloomulikult suurendades. Tulemuseks ongi absurdi kõrvalmaitse, mis jaapanlase lihtsad, nõ. null-lood söödavaks teeb. See aga, et ka elusa kempsuviidana saab siiski sissetulekut teenida, on Elu enese puant, Suure Tundmatu totakas *deus ex machina*.

Ja veel: Theatrum ei pea sissetulemiseks ustele prõmmima ega oma tulekut häälekalt ette hüüdma, ta on juba üks tegijaid meie teatriruumis. Loodetavasti veel kaua.

MARTIN KRUUS

K U L T Ü R K A P İ T A L

Eesti Kultuurkapitali

1997. aasta toetuse IV jaotus

Kultuurivaldkondadevahelised eraldused

Marje Aasmets	Osalemine IFLA aastakonverentsil Amsterdamis	10 600	Harjumaa Muuseum	Näituse "Pakri rootslased" korraldamine	20 000
Sulev Iva	Võro-eesti-võro koolisõnastiku koostamine	20 000	Järvamaa		
Lilian Kaiv	Richard Ritsingu mälestuskontserdi korraldamine	12 800	Keskraamatukogu	Paljundusmasina ostmine	20 000
Toomas Karjahärm	Kogumiku "Eesti-vene suhted 20. sajandi alguses" väljaandmine	20 000	Karksi-Nuia		
Heiki Kongi	Jaak Soansi, Lembit Palmi ja Heiki Kongi osalemine		Raamatukogu	Arvuti, printeri ja skänneri ostmine	20 000
	jääskulptuuri MMil Naganos	33 000	Kirjastus Elmatar	Edgar Valteri "Isand Tuutu ettevõtmised" kirjastamine	15 000
Liina Kümnik	TÜ raamatukogunduse vilistlaste andmebaasi loomine	3500	Kirjastus Ilmamaa	Uku Masingu artiklite kogumiku "Veel on lootust" väljaandmine	
Endel Laul	Eesti kooli ajaloo II köite ettevalmistus ja väljaandmine	30 000		"Eesti mõtteloo" sarjas	20 000
Silvia Laul	Uurimuse "Rauaaja kultuuri kujunemine Eesti kaguosas" trükiks ettevalmistamine, illustreerimine	15 000	Kirjastus Ilmamaa	Georg Hackenschmidt "Valitseda elu" väljaandmine	
				"Eesti mõtteloo" sarjas	20 000
Ivar Leimus	Chr. Kelchi "Liivimaa kroonika" tõlkimine ja kommenteerimine	6000	Kirjastus Virgela	Sarja "Gramma" väljaandmine	20 000
Ly Lestberg	Näitus-installatsioon fotodest ajaloolises interjööris	10 000	Kolga kammerkoor	Ühisprojekti W. A. Mozarti "Kroonimississa" läbiviimine	10 000
Eero Medijainen	Kogumik "Rahvusvahelised suhted Eesti karikatuurides XX sajandil"	15 000	Kärdla		
Jaan Pulk	Toetus	5000	Lasteraamatukogu	Paljundusmasina ostmine	20 000
Priit Raud	Kultuurikorralduse õpingud Helsingis	5000	Kärstna Raamatukogu	Arvuti, printeri, tarkvara "Kirjasto 3000" ja paljuandusmasina ostmine	20 000
Henn Saarmann	"Eesti spordi biograafilise leksikoni" koostamine	9000	Käsmu		
Vladimir Sokolovski	Muinaskultuuri ajakirja Austrvegr 4. numbri väljaandmine	20 000	Meremuuseum	Eksponaatide restaureerimine, kogude täiendamine	12 000
Krista Talvi	Osalemine raamatukoguhoidjate sümposiumil Budapestis	5000	Lihula Linnavalitsus	Helitehnika ostmine kõlakotta	30 000
Erlend Teemägi	"Eesti spordi biograafilise leksikoni" koostamine	7500	Mikkeli Muuseum	Helitehnika ostmine	10 000
Veljo Tormis	Loominguline stipendium oratooriumi "Millennium" kirjutamiseks		Mustamäe		
	(Eesti Kontserdi algatus)	9000	Humanitaarkool	Rahvusvahelise koolimuusika projekti "MUS-E" läbiviimine	10 000
Andres Uiho	Orelikontserdid Niguliste muuseum-kontserdisaalis	10 000	Mustla Raamatukogu	Paljundusmasina ostmine	20 000
David Vseviõv	Arvuti ostmine kultuurilooliste raadiosaadete sarja ettevalmistamiseks	8000	Niguliste Muuseum-		
Adavere			kontserdisaal	Paljundusmasina ostmine	20 000
Raamatukogu	Paljundusmasina ostmine	20 000	Pihlta Raamatukogu	Paljundusmasina ostmine	20 000
Ajakiri Akadeemia	Honorarifondi suurendamine 1998.a. I poolel	50 000	Puurmani		
Ajakiri Eesti Loodus	Honorarifondi suurendamine	20 000	Kultuurimaja	Helitehnika ostmine	8000
Ajakiri Hea Laps	Väljaandmistoetus	30 000	Randvere		
Ajakiri Horisont	Honorarifond 1998. a. I kvartalis	30 000	Raamatukogu	Muusikakeskuse ostmine	3600
Ajakiri Horisont	Väljaandmistoetus	20 000	Ruhnu Raamatukogu	Kapitaalremondi jätkamine	25 000
Ajakiri Kultuur ja Elu	Autorihonorarid 1998.a. I kvartalis	15 000	Ruusmäe		
Ajakiri Täheke	Väljaandmistoetus	20 000	Raamatukogu	Arvuti ja paljuandusmasina ostmine, liitumine programmiga "Kirjasto 3000"	10 000
Ajakiri			Saaremaa Muuseum	Ruhnurootsi kultuuri püsinäituse koostamine ja eksponeerimine	20 000
Vikerkaar/Raduga	Honorarifondi suurendamine 1998. a. I poolel	50 000	Soome-Ugri		
Ajaleht Sirp	Printeri ostmine	8000	Kirjanduste Ühing	Raamatu "Ülevaade mari usundist" kirjastamiseks	18 000
Ajaleht Sirp	Tegevustoetus 1998. a. I kvartalis	100 000	Tallinna		
Avinurme			Pedagoogikakool	Eesti kultuuriprogramm TPÜ muulastest üliõpilaste	10 000
Vallavalitsus	XXI Peipsi talimängude kultuuriliste ürituste läbiviimine	6000	Tartu I Muusikakool	Akordion "Borsini" ostmine	10 000
Chaplini Kunstifond	Kontsertklaveri ostmine	45 000	Tartu		
Demerlen AS	Raamatu "Male Eestis 1984 – 1990" kirjastamine	40 000	Kunstimuuseum	Loengukursuste korraldamine	15 000
EELK Usuteaduse			Tornimäe		
Instituut	Toomkiriku tornis asunud trükiste restaureerimine	15 000	Raamatukogu	Arvuti riist- ja tarkvara ostmine	20 000
Eesti Entsüklopeedia-			Treimani		
kirjastus	"Eesti spordi biograafilise leksikoni" väljaandmine	13 500	Raamatukogu	Paljundusmasina ostmine	20 000
Eesti Instituut	Eesti kunsti näituse korraldamine Brüsselis	75 000	Turba Raamatukogu	Arvuti, printeri ja paljuandusmasina ostmine	20 000
Eesti Keele Instituudi			Tõrva		
folkloristika osakond	Kogumiku "Eesti katkupärimus" väljaandmine	43 715	Linnaraamatukogu	Paljundusmasina, arvuti ja printeri ostmine	20 000
Eesti Kirjandusmuuseumi			Valga		
arhiivraamatukogu	K. Menningu ja K. Irdi memoriaalraamatukogude hoiutingimuste parandamine	15 000	Politseiprefektuur	Lasteürituste sarja korraldamine	10 000
Eesti Kultuurilooline			Vastseliina		
Arhiiv	Kultuurilooliste fotode ostmine	5000	Raamatukogu	Arvuti ja tarkvara "Kirjasto 3000 " ostmine	20 000
Eesti Kunstimuuseum	Projekti "CD ROM Rode altarist" teostamine	20 000	Viljandi Linna		
Eesti Kunstimuuseumi			Keskraamatukogu	Paljundusmasina ostmine	20 000
Jõhvi filiaal	Õppefilmide sarja "Kunstimaailma meistriteosed " ost	7095	Viljandi Muuseum	Kogumiku "Viljandi Muuseumi aastaraamat 1997" koostamine ja väljaandmine	20 000
Eesti Meestelaulu			Võru Kultuurimaja		
Seltsi poistekoor	Ühiskontserdid Järvamaa kirikutes	18 300	Kannel	Kogumiku "Avastage Võru Kannel" väljaandmine	20 000
Eesti					
Tantsuõpetajate Liit	J. Juutineni seminari korraldamine Ladina-Ameerika tantsudes	4775	Kultuurkapitali nõukogu algatatud eraldused		
EV Välisministeerium	Olav Ehala esinemine Strassbourgis	10 000	Eesti Kultuurkapitali aastapreemiad		400 000
Haridusuuringute			Eraldus Kultuurkapitali orelifondi		50 000
Keskus	Brošüüri "Kehakultuuri ja spordierialadega koolid Eestis" väljaandmine	10 000			

Helikunsti sihtkapital

Anne Erm	Osalemine Nizza messil MIDEM '98	8500
Igor Garšnek	Arvutitehnika komplekteerimine	5000
Aurika Gergeleziu	Osalemine Rahvusvahelise Muusikaraamatukogude Ühingu kongressil Hispaanias	12 800
Tanel Joamets	Loominguline toetus	6000
Tarmo Johannes	Õpingute jätkamine Läti Muusikaakadeemias	6000
Jaak Jõekallas	Täiendõpe V. Prudnikovi juures	6000
Raimo Kangro	Loominguline toetus	6000
Kalju Karask	Toetus (Eesti Teatriliidu algatus)	5000
Tiit Kiik	Kontserdid Niguliste muuseum-kontserdisaalis	10 000
Tiina Kozlova	Täiendõpe M. Pelo juures Soomes	6000
Priit Kruusement	Täiendõpe V. Prudnikovi juures	6000
Erich Loit	Toetus (Estonia teatri algatus)	5000
Vahur Luhtsalu	Õppereis Budapesti F. Liszti nim. Muusikaakadeemiasse	3000
Mait Martin	Õpingud Karlsruhe Riiklikus Muusikaülikoolis	4000
Ester Mägi	Autori CD väljaandmine	25 000
Külli Möls	Akordioniõpingute jätkamine Sibelius Akadeemias	6000
Kristi Mühling	Õpingute jätkamine Sibelius Akadeemias	5000
Ene Nael	Klavessiini meistrikursused Barbaste'is	6000
Reet Nikkel	Osalemine IAMLI aastakonverentsil Hispaanias	12 800
Endel Nõgene	Osalemine Euroopa muusikateatrite juhatuse koosolekul Viinis	8000
Sigrid Orusaar	CD väljaandmine	15 000
Aavo Ots	Trompetistuudio õppetöö korraldamine	5000
Andres Paas	Õppereis Budapesti Liszti nim. Muusikaakadeemiasse	3000
Mati Palm	CD väljaandmine	15 000
Kaja Põst	Lauluõpingud Haagi Kuninglikus Konservatooriumis	6000
Väino Puura	Loominguline toetus (Estonia teatri algatus)	6000
Hando Põldmäe	Õpingud Stockholmi Kuninglikus Muusikaakadeemias	6000
Heli Reimann	Saksofonimängualane õppereis Hollandisse	5000
Marju Riisikamp	Kontserdisarja "Seitse pilku Itaaliale" korraldamine	7000
Aleksander Rjabov	CD väljaandmine	15 000
Aare Saal	Helikasseti "Itaalia armastuslaul" väljaandmine	8000
Vaike Sarv	Doktoriväitekirja lõpetamine	6000
Olev Sau	Toetus	5000
Mart Siimer	Õpingud Eastmani Muusikakoolis USAs	10 000
Jaak Sooäär	Õpingud Kopenhaageni Rütmmuusika Kolledžis	10 000
Urve Tauts	Soolo-CD väljaandmine	15 000
Toomas Tohter	Õpingud V. Noreika juures	6000
Margit Tohver	Osalemine konkursil Orléans'is	7000
Monika Toming	Osalemine Irina Arhipova meistriklassis	6000
Tuuli Toom	Õpingud Salzburgi Muusika- ja Kunstiakadeemias	6000
Toivo Tulev	Loominguline toetus	6000
Jaani-Eik Tulve	Ansambli Vox Clamantis esinemine Tallinnas	12 000
Signe Vainu	Õpingud Sibelius Akadeemias	6000
Indrek Vau	Õpingute jätkamine Sibelius Akadeemias	6000
Marina Vou	V August Metsa muusikapäevade korraldamine	7000
Ann Õun	Õpingud Norra Riiklikus Muusikaakadeemias	6000
Agape Keskus	Pärnu II jõulumuusikanädala korraldamine	14 000
Ajakiri Teater. Muusika. Kino	Autorihonoraride suurendamine 1998. aastal	25 000
Concerto Grosso	Kontserdisarja "Mozarti muusika" esinejate honorar	15 000
Concerto Grosso	Eesti-soome barokkorkestri ja solistide honorar kontserdi "Maailma maad muusikas" I eest	17 000
Eesti Filharmoonia		
Kammerkoor	Ooperi "Uku ja Vanemuine" esitus ooperiseerias "Juhid ja jumalad"	40 000
Eesti Filharmoonia		
Kammerkoor	Kontserdisarja "Vox antiqua" korraldamine	15 000
Eesti Heliloojate Liit	Eesti muusika päevade '98 korraldamine	75 000
Eesti Jazziliit	Festivali "Tudengijazz '98" korraldamine	15 000
Eesti Kontsert	IX barokkmuusika päevade galakontserdi korraldamine	80 000
Eesti Kontsert	Eesti muusika esitlemine ISPA kongressil Stockholmis	20 000
Eesti Kontsert	Festivali "Saxomania" korraldamine	35 000
Eesti Muusika		
Infokeskus	Tegevustoetus	30 000
Eesti		
Muusikaakadeemia	V. Libermani osaline honorar	10 000
EMA	Eraldus EMA klaverifondi	10 000
EMA klaveriosakond	Klavessiini valmistamine	60 000
EMA koolimuusika	Hanna Renter-Reintamme osalemine Euroopa Noorte Muusikute Parlamendi istungil Itaalias	6420
Instituut	F. Suppé opereti "10 naist ja ei ühki meest" tõlkimine	5500
EMA ooperistuudio	EMA IX trompetipäevade korraldamine	8500
EMA puhkpilliosakond	Tegevustoetus ansamblile Brass Academia	10 000
EMA puhkpilliosakond		
Eesti		
Muusikanõukogu	Tegevustoetus	10 000
Eesti		
Muusikanõukogu	Infobülletääni "Music in Estonia" väljaandmine	36 700
Eesti		
Uue Muusika Ühing	Tartu uue muusika pidustuste '98 korraldamine	100 000
Estonia Teatri		
keelpillikvartett	Kontsertide korraldamine Tallinna koolides	4000
G. Otsa nim. MK		
koorijuhtimise osak.	Koolimuusika teabepäeva korraldamine	7000
H. Elleri nim.		
Tartu Muusikakool	Internetiühenduse sisseseadmine	23 915
Haapsalu		
Linnavalitsus	Süvamuusikakontsertide korraldamine	12 000
Hiiu Maavalitsus	Eesti Kontserdi kontsertide korraldamine	8000
Jazzkaar Sõprade		
Ühing	Festivali "Jazzkaar '98" korraldamine	30 000
Jeunesses Musicales/		
Eesti	Maailma Noortekoori eelvooru korraldamine	3000
Jõgeva Gümnaasium	Alo Mattiiseni teose ettekanne Alo Mattiiseni muusikapäevadel	5000
Jõgeva Maavalitsus	Eesti Kontserdi kontsertide korraldamine	7000
Järvamaa Kultuurifond	Eesti Kontserdi kontsertide korraldamine	7000
Kunda Muusikakool	Süvamuusikakontsertide korraldamine	5000
Narva Linnavalitsuse		
kultuuriosakond	III üleriigilise noorte pianistide konkursi korraldamine	8000
Nõmme Linnaorkester	Tegevustoetus	10 000
NYDD Ensemble	Kontserdi ja salvestushooaja läbiviimine	30 000
Põlva Kultuurikeskus	Eesti Kontserdi kontsertide korraldamine	8000
Räpina Rahvamaja	Süvamuusikakontsertide korraldamine	6000
Scripta Musicalia	Eestikeelse muusikakirjanduse väljaandmine	17 180
Tallinna		
Muusikakeskkool	Estonia kontserdisaali üürimine	7000
Tallinna Orelifestivali		
Fond	Tallinna XII orelifestivali korraldamine	50 000
Tallinna		
Õpetajate Maja	Rahvusvahelise konkursi "Noor muusik '98" žürii tasu	23 000

Tartu Klaveriõpetuse		
Arenduskeskus	Eesti III noorte pianistide konkursi korraldamine	21 000
Tartu Laululava AS	Tartu Jazziklubi tegevustoetus	10 000
Tartu Projektorkester	Kontserdi korraldamine 31.12.1997.a.	15 200
Teater Estonia	Trompeti ostmise	28 000
Teater Estonia	O. Lepelletier' ja E. Lanza kutsumine "Carmeni" ja "La Traviata" ettevalmistuseks	40 000
Teater Estonia	Klarnetite komplekti ostmise	30 000
Teater Vanemuine	A. Kriksciunaité külalisesinemine lavastuses "Faust"	8000
Teater Vanemuine	K. Järvi külalisdiregeerimine	8000
Teater Vanemuine	V. Banfieldi sooloõhtu korraldamine	20 000
Tõrva Kammersaali		
Fond	Eesti Kontserdi kontsertide korraldamine	4000
Valga Linnavalitsus	Süvamuusikakontsertide korraldamine	12 000
Valga Muusikakool	Valga klaveriansamblite festivali korraldamine	12 100
Vanamuusikaansambel		
Camerata Vocale	CD väljaandmine	15 000
Viljandi Kultuurikolledž		
	"The New Grove Dictionary of Music" ostmise	7000
Võru Maavalitsus	Eesti Kontserdi kontsertide korraldamine	12 000
Õigeusu Vaimuliku Muusika		
Kammerkoor	CD "Valaamo kloostri laulud" lindistamine	15 000
Sihtkapitali algatatud eraldused		
Loominguline stipendium 1998. aastaks à 3000 krooni kuus	Peep Lassmann, Kristel Pappel, Toomas Siitan	
6-kuuline loominguline stipendium à 3000 krooni kuus		
	Vaike Sarv, Toomas Trass, Helena Tulve, Tallinna Kvartett	
Elutöötoetus à 1500 krooni kuus	Anu Kaal, Margarita Voites	
Juubelitoetus à 5000		
	Lidia Panova, Artur Vahter	
Ulrika Kristiani matusetootus Martti Mägile		5000
Helikunsti sihtkapitali aastapreemiad		105 000
Eraldus Kultuurkapitali orelifondi		50 000
Kultuurkapitali orelifondi eraldused Eesti kirikuorelite remondiks		
	EELK Karksi Peetri kogudus	10 000
	EELK Keila Mihkli kogudus	36 000
	EELK Suure-Jaani kogudus	50 000
	EELK Urvaste kogudus	40 000

Audiovisuaalse kunsti sihtkapital

Karol Ansip	TPÜ õppemaks filmi ja video erialal	3000
Tõnu Aru	Portreefilmide "Herbert Kuurme", "Voldemar Lemmik" ja "Heino Joost" valmistamine	20 000
Arvo Iho	Portreenäitus "Eesti filmitegijad"	10 000
Helle Karis	Videofilm "Jaan Einasto" jätkamine	48 000
Alar Madisson	Fotonäituse korraldamine	5000
Raivo Möllits	Osalemine Hannoveri filmifestivalil	3700
Rein Raidme	Näituste korraldamine (filmiplakadid, N. Danilovitš 85)	3000
Anri Rulkov	TPÜ II semestri õppemaks filmi ja video erialal	3000
Maido Selgmäe	IV semestri õppemaks VGIKis	30 000
Mark Soosaar	Osalemine Euroopa dokumentaalfilmide peaassambleel Amsterdamis	8900
Kalju Suur	Kultuuriloolise fotoalbumi trükkimine	20 000
Veiko Taluste	TPÜ õppemaks filmi ja video erialal	4000
Aare Tiik	Euroopa Filmirežissööride Föderatsiooni aastamaks, sõidukulud	20 000
Iia Vanaisak	TPÜ õppemaks filmi ja video erialal	4000
Indrek Volens	TPÜ õppemaks filmi ja video erialal	4000
Toetus	Valeria Anderson, Agnia Dorovatovskaja, Maria Elts, Vitali Gorbunov, Toomas Kirdelaht, Kalju Kivi, Virve Koppel, Jelena Košeleva, Hilda Kruusi, Imbi Lind, Endel Link, Ants Loomann, Silvia Mere, Tiit Mesila, Kadi Müür, Silvia Nava, Bruno O'Ya, Ilvi Päsuke, Evi Rauer, Anatoli Roos, Hans Roosipuu, Priit Vaher, Ants Veimann	à 3000
Ajakiri Teater. Muusika. Kino		
	Ajakirja filmi- ja fotokunstialaste artiklite honorarifond, autorite koostus ja enesetäiendamine	25 000
Cumulus Projekt	Filmiprojekti "Karu süda" ettevalmistus	90 000
Eesti Filmiajakirjanike		
Ühing	Kino aastapäeva korraldamine klubis Hollywood	10 000
Eesti Filmiajakirjanike		
Ühing	Filmikriitika aastapreemia	10 000
Eesti Filmiamatööride		
Liit	33. üleriigilise amatöörfilmide festivali läbiviimine	16 200
Eesti Filmiklubide Selts		
	Eesti filmikunsti paremiku tutvustamine kohalikele vähemusrahvustele	10 000
Eesti Joonisfilm	Priit Pärna joonisfilmi "Porgandite õõ" tootmise jätkamine	250 000
Eesti Kinoliit	EKLi raamatupidamise korrastamine, juristi palkamine autoriõiguste projekti käivitamiseks	92 000
Exitfilm AS	Andres Arro ja Andrus Priiki diplomitöö "Terasratsanikud" tootmine	25 000
Exitfilm AS	Dokumentaalfilmi "Ta rääkis viiuli keeles" käivitamine	50 000
Exitfilm AS	Dokumentaalfilmi "Elu laenuks" käivitamine	50 000
Faama Film	Osafine toetus dokumentaalfilmile "Tulnukas kastide vahel"	90 000
Filmistuudio SEE	Mängufilmiprojekti ettevalmistamine	25 000
Freja Film OÜ	Filmiprojekti "Desintegraator" osaline ettevalmistustoetus	50 000
Kehra Kunstidekool	Videomagnetofoni ja -programmi ostmise	6600
Kultuurikeskus Mai	Eesti III filmifestivali korraldamine Pärnus	40 000
Lastefotostuudio		
Silbet	Fotoraamatu "Silbeti 150 fotot" väljaandmine	20 000
Laverton AS	Mälestused Leida Laiusest, intervjuude filmimine	20 000
Lõuna-Eesti kinotöötajate assotsiatsioon		
Marlene	Tegevustoetus	4000
Nukufilm AS	Nukufilmi "Päevavalgus" montaaž, helindamine, koopia valmistamine	85 000
Onfilm OÜ	Mängufilmi "Lurjus" montaaž, helindamine, koopia valmistamine	250 000
Profilm OÜ	Infolehe Päsuke väljaandmine	15 000
Stuudio Noorfilm	Osavõtt Euroopa noorte filmifestivalist Hannoveris	10 000
Tampere Eesti Klubi	Eesti filmipäeva korraldamine Tampere	9500
Sihtkapitali algatus	6 stipendiumi TPÜ filmi ja video ning tele- ja raadiorežiit tudengitele	à 500
Sihtkapitali algatus	Toetus Meeme Kergete õpinguteks TPÜ filmi ja video erialal	4000
Sihtkapitali algatus	Toetus TPÜ filmi ja video õppetooleile õppetöö edendamiseks	30 000
Sihtkapitali algatus	Loominguline toetus Tõnu Kargile seoses 50. sünnipäevaga	10 000
Sihtkapitali algatus	Juubelitoetus Semjon Školnikovile	3000
Sihtkapitali algatus	Toetus Veste Paasile uurimuse "Eesti dokumentaalfilmi kujunemine 1912 – 1940" eest	10 000
Sihtkapitali algatus	Toetus Aksella Lutsule	9000
Sihtkapitali algatus	Elutöö preemia Luule Pavelsonile (Žavoronok)	30 000
Sihtkapitali algatus	Aastapreemia: Hardi Volmer, Toomas Kall, Viktor Suhhorukov	à 20 000
Sihtkapitali algatus	Viktor Suhhorukovi sõidukulud	2036

Ajakiri Keel ja Kirjandus	Honorarifondi suurendamine	45 000	Aive Raudkivi	Nathanael Westi "Preili südamevalu" tõlkimine	3500	
Ajakiri Looming	Sihtotstarbeline stipendium Loomingu bibliograafia 1985 – 1997 koostajatele (Vallo Kelder)	10 000	Olev Remsu	Loomingu Raamatukogu sarjas	20 000	
Ajakiri Looming	Honorarifondi suurendamine	40 000	Indrek Rüütle	Raamatu "Haapsalu tragöödia. Erik Norrmani päevik" väljaandmine	5000	
Ajakiri Looming	Sihtotstarbelised stipendiumid ajakirja "Looming" kaastööliste (Jaan Kaplinski, Mait Raun, Peeter Sauter, Marek Tamm)	20 000	Peeter Sauter	Loominguline toetus	20 000	
Eesti Kirjandusmuuseum	Eesti Kirjandusmuuseumi aastaraamatu trükkimine	15 000	Karl Martin Sinijärv	Romaani "Luus" trükkimine	10 000	
Eesti Kirjanike Liit J. Liivi nim.	Esseevõistlus "Eesti ja aastatuhandevahetus"	20 000	Lauri Sommer	Kirjandusliku kokaraamatu esitrükk	10 000	
Alatskivi Keskkoool Kirjanduse	Õpilaste kirjandusliku almanahhi väljaandmine Kirjanduse aastapreemiade kätteandmine 14.03.1998.a., preemiafond, aastapreemiad ja korralduskulud	8000	Indrek Särg	Luulekogu "Laurila" väljaandmine	10 000	
Kirjastus Õllu	Madis Kõivu "Studia memoriae IV" väljaandmine	160 000	Juhan Talve	Tartu tähtsamate kirjandusürituste jäädvustamine aastal 1998	4000	
Kirjastus Eesti Raamat	Marie Underi "Mureliku suuga" kaanehinna alandamine	10 000	Stig Dagermani	Loomingu Raamatukogu sarjas	4000	
Kirjastus Eesti Raamat	Silvia Rannamaa "Ja vaimuvara ka" autorihonorar	10 000	Triinu Tamm	Milan Kundera "Romaanikunsti" tõlkimine Loomingu Raamatukogu sarjas	5000	
Kirjastus Ilmamaa	Ernst Enno kogu "Uued kogutud luuletused" väljaandmine	30 000	Eerik Teder	Leonid Tretti "A.H.Tammsaare, nagu teda tundsin" käsikirja tekstikriitiline töötlus, järeldõna, kommentaarid	5000	
Kirjastus Kupar	Enn Vetemaa "Ristirahvas" II kirjastamine	15 000	Marina Tervonen	Kollektiivse luulekogu "Neli" väljaandmine	10 000	
Kirjastus Virgela	Arvo Valtoni kogutud teoste II köite kirjastamine	25 000	Jaan Unt	Arvuti programmi täiendamine	6000	
Kirjastus Virgela	Sarja "Gramma" väljaandmine	20 000	Priit Uring	Raamatu "Opositsioon. Homunkulus" tiraaži väljaostmine	20 000	
Liivi Muuseum	Juhan ja Jakob Liivile ning Juhan Liivi luuleauhinna laureaatidele keskendatud X üleriigiline etlusuõistlus	12 000	Ilmar Vene	Raamatu "Vahemere tuuled ..." honorar	10 000	
Märjamaa valla lastepäevakodu	Teatmeteoste ja ilukirjanduse ostmise lastepäevakodule	3000	Tõnu Õnnepalu	Romaani "Printsess" väljaandmine	25 000	
Midrimaa	Nelja soome-ugri kakskeelse luulekogu väljaandmine (komi, mari, udmurdi, mordva)	20 000	Kaheaastased kirjanikustipendiumid	à 4500 krooni kuus		
Soome-Ugri Kirjanduste Ühing	Projekt "Eesti kirjanikud külas TPÜ vene filoloogia tudengitel"	3000	Jüri Ehivest, Jaan Kruusvall, Hando Runnel, Tõnu Õnnepalu	Üheaastased loomestipendiumid	à 3000 krooni kuus	
TPÜ vene filoloogia osakond	Lasteraamatu "Ossum-Possum, pannkoogielukas" väljaandmine	10 000	Indrek Hirv, Jaan Kaplinski (sihtkapitali algatus), Jaan Kross (sihtkapitali algatus), Hasso Krull, Madis Kõiv (sihtkapitali algatus), Viivi Luik, Ene Mihkelson, Toomas Raudam, Mats Traat, Toomas Vint	Üheaastased loomestipendiumid	à 2000 krooni kuus	
Veiko Belials	Arvuti ostmise	8000	Arvo-Jürgen Alas, Ave Alavainu, Nikolai Baturin, Vladimir Beekman, Priidu Beier, Ljudmilla Gluškovskaja, Henn-Kaarel Hellat, Kärt Hellermäa, Teet Kallas, Kalle Kasemaa, Heino Kiik, Uno Laht, Hendrik Lindepuu, Jaan Malin, Leo Metsar, Endel Nirk, Eeva Park, Aino Pervik, Lilli Promet, Olev Remsu, Valeria Ränik, Kalju Saaber, Ita Saks, Rein Saluri, Ülo Tuulik, Jüri Tuulik, Kersti Unt, Andres Vanapa, Enn Vetemaa	Üheaastased loomestipendiumid	à 1000 krooni kuus	
Edvin Hiidel	Eesti lastekirjanduse antoloogia II köite paberi ost	12 000	Ivan Ivanov, Osvald Kivi, Boriss Krjatško, Maret Käbin, Henno Käo, Laur Tamm, Aleksander Tomberg	Sihtkapitali algatus	Käsmu kirjanike pansionaat	200 000
Jaan Isotamm	Sõit lirimaale liri Kirjanduse Keskusesse	8000	Jätkustipendiumid			
Andres Jaaksoo	Arvuti ostmise	8000	Kirjastus Elmatar	Edgar Valteri "Isand Tuutu ettevõtmised"	10 000	
Krista Kaer	USAs koostatava "Dictionary of Literary Biography" II köite kaastööde tõlkimine-redigeerimine	7000	Jätkuvad aastased kirjanikustipendiumid kuni 31.03.1998.a.		222 000	
Teet Kallas	Sõit lirimaale Marie Underi kirjade ja Ivar Ivaski päevikute uurimiseks	10 000	Andres Ehin, Andrus Kivirähk, Jaan Kross, à 3000 kuus			
Ragne Kepler	Arvuti ostmise	8000	Asta Põldmäe, Toomas Raudam, Jüri Tuulik, Jaan Undusk, Tõnu Õnnepalu			
Õnne Kepp	Luulekogu "Tigudele" väljaandmine	10 000	Nikolai Baturin, Vladimir Beekman, August Eelmäe, Jüri Ehivest, à 2000 kuus			
Sirje Kiin	Anne Brontë "Agnes Grey" tõlkimine Loomingu Raamatukogu sarjas	4500	Peep Ilmet, Villem Gross, Indrek Hirv, Harri Jõgisalu, Kauksi Ülle, Maie Kalda, Kalle Kasemaa, Mart Kivastik, Valentin Kuik, Heljo Mänd, Leo Metsar, Eva Park, Aino Pervik, Mait Raun, Olev Remsu, Valeria Ränik, Kalju Saaber, Rein Saluri, Ülo Tuulik, Enn Vetemaa, Toomas Vint			
Tiiu Kokla	Kogumiku "Uus eesti novell" tõlkimine ja koostamine	15 000				
Kristin Krull	Kirjandusõhtute organiseerimine 1998. aastal Tartus Legendi Galeriis	3000				
Anne Lange	Novellikogu "Tätoveerimiskursus" väljaandmine	22 000				
Nelly Melts	Lasteraamatu "Tupsik" kirjastamine	15 000				
Matti Milius	Raamatu "Elus enesetapja" kirjastamine	25 000				
Peep Pillak						
Jaan Rannap						
Toomas Raudam						

Tiiu Aru	Isiknäituse ettevalmistamine	6800	Ühendus	Eesti skulptuuri näituse korraldamine Sõtkõvkaris	15 000
Marju Bormeister	Esinemine näitustel	6000	EKA graafilise		
Hille Ermel	Magistriõpingud Praha Kaunite Kunstide Akadeemias	34 000	disaini osakond	Skänneri UMAX-Power Look ostmine	36 400
Anu Juurak	Projekti "Tsoon" ettevalmistus ja teostus Tartu Kunstimajas	20 000	EKA Kunstiteaduse		
Loit Jõealkda	Isiknäituse tööde teostamine galeriis Sammas	6000	instituut	Slaidikogu koostamine Eesti ja Tartu Kunstimuuseumis	10 000
Kristiina Kaasik	Isiknäituse ettevalmistamine Tallinna Kunstihoone galeriis	10 000	EKA Kunstiteaduse		
Mari Kadanik	Esinemine näitustel, materjalide ja töövahendite ostmine	6000	Instituut	Kunstileksikoni koostamine ja toimetamine	25 000
Jaak Kadarik	Isiknäituse korraldamine	5000	EKA		
Kadri Kangilaski	Materjalide ostmine näituseks Tallinna Kunstihoone galeriis, osalemine näitustel	4000	skulptuuri osakond	Vahasulatusahju ehitamine	33 000
Eve Kask	Stipendium Tallinna graafikatriennaali korraldamiseks	15 000	Eesti Kunstimuuseum	Fotonäituse "Unustatud Eesti" korraldamine Rotermani soolalaos	25 000
Jüri Kask	Personaalnäitus Deco galeriis	7000	Eesti Kunstimuuseum	Monograafia "Eduard Wiiralt" trükkimine	300 000
Avo Keerend	Isiknäituse "50 aasta raamatuillustratsiooni" korraldamine Eesti Rahvusraamatukogus	8000	Eesti Kunstiteadlaste		
Raivo Kelomees	Näituse "Eesti kui märk" internetiprojekt	10 000	Ühing	EKÜ aastapreemia	10 000
Jaanus Kivaste	Isiknäituse "Androgüüni päev" ettevalmistamine Vaala galeriis	8000	Eesti Kõitekunstnike		
Juta Kivimäe	Karl Manbergi näituse ettevalmistamine A.H.Tammsaare. Majamuuseumis	4000	Ühing	Rahvusvahelise näituse "Scripta Manent" II korraldamine	25 000
Raoul Kurvitz	Projekti "Sekundaarsed kultuurid; Ida-Euroopa tasandike noorus ja keskiga" teostamine	8000	Eesti Tekstiilikunstnike Liit		
Marko Laimre	Videoinstallatsioon "Egoistically Correct" festivalile "ART GENDA'98"	20 000	Kursi koolkond	Näituse "Visioonid" korraldamine Tallinna Kunstihoones	20 000
Leonhard Lapin	Isiknäituste korraldamine Helsingis ja Brüsselis	16 000		Kursi koolkonna X aastapäeva näituse korraldamine	
Lola Liivat	Isikkataloogi väljaandmine	13 000	Loominguline	Tartu Kunstimuuseumis	10 000
Ivo Lill	Osalemine Rahvusvahelise Klaasikunstnike Liidu konverentsil Jaapanis	15 000	rühmitus 10	Näituse korraldamine Tallinna raekoja kaubasaalis	20 000
Peeter Linnap	Näituse "Out of the Shadow" korraldamine	20 000	Läänemaa		
Maasike Maasik	Materjalide ostmine vaiba põimimiseks	6000	Kultuurikeskus	Valgustusseadmete ostmine Haapsalu Linnagaleriile	10 000
Maie Mikof-Liivak	Tööde transport näitusele Münchenis	5000	Mobil Galerii	Vabaõhukunsti festivali "OUT'98" korraldamine Tallinnas	15 000
Marko Mäetamm	Esinemine Kursi koolkonna näitusel Tartu Kunstimuuseumis	5000	Narva Muuseumi		
Kadri Mälk	Isiknäituse korraldamine Rotermani soolalao keldrisaalis	15 000	kunstigalerii	Kogumiku "Narva kunstielu 17 – 20. sajandil" väljaandmine	15 000
Mall Nukke	Isiknäituse korraldamine Vaala galeriis	7846	Nõmme		
Terje Ojaver	Esinemine näitustel, materjalide ostmine	5000	Kultuurikeskus	Näituse "Noor eesti rahvuslik maal'98" korraldamine	15 000
Aet Ollisaar	Näituse korraldamine Tallinna Kunstihoone galeriis	5000		Näituse "Tarbekunst rahvakunsti ainetel" toimkond	
Hille Palm	Isiknäituse ettevalmistamine Tallinna Kunstihoone galeriis	10 000	Paldiski Muuseum	Näituse projekti lõpetamine, konverentsi korraldamine	5000
Tuuliki Peil	Materjalide ostmine personaalnäituseks Tallinna Linnagaleriis	7000	Rapla Kunstiselts	Balder Tomasbergi näituse korraldamine	5000
Katrin Pere	Tööde dokumenteerimine, materjalide ostmine näitusele "Visioonid"	3000	Sihtasutus Tallinna	Näituste korraldamine Rapla Keskraamatukogus	2000
Kaljo Polli	Juubelinäituse korraldamine Eesti Rahvusraamatukogus	5000	Kunstihoone Fond	Näitusetegevus Tallinna Kunstihoones ja TKH galeriis	100 000
Urmas Puhkan	Eesti keraamikute näituse korraldamine Läti tarbekunstimuuseumis	15 000	Kunstimuuseum	Püsiekspositsiooni vitriinide tellimine	75 000
Anu Pöder	Materjalide ostmine esinemiseks näitustel	5000	Tartu Kunstimuuseum	1919. a. eesti kunsti ülevaatenäituse rekonstrueerimine	
Tiit Päsuke	Isiknäituste korraldamine EV saatkonnas Riias ja Tallinnas Kastellaanimajas	10 000		EV 80. aastapäevaks	46 000
Raul Rajangu	Projekti "House of KOER" teostamine Vaala galeriis	9000	Tartu Kunstimuuseum	Eduard Wiiralti näituse korraldamine	
Sirje Runge	Tallinna Kunstihoone isiknäituse ettevalmistamine	10 000		Kaunase Riiklikus Kunstimuuseumis	30 500
Andres Tolts	Tallinna Kunstihoone galerii isiknäituse "Koordinatsioonid" ettevalmistamine	10 000	Tartu Lastekunsti-		
Annika Tonts	Isiknäituse korraldamine Tallinna Kunstihoone galeriis	6400	kooli galerii	Näituste korraldamine	10 000
Jaan Toomik	Videoinstallatsiooni näitusele "Vabadus valida Eesti kunst ..."	9000	Tartu Ülikooli maali-		
Lia Tuür	Näituse "Metall*Gravüür" materjalide ostmine	21 000	kunsti õppetool	Stipendium ühele TÜ maaliüliõpilasele	6000
Reet Varblane	Feministliku näituse "Dialoog" korraldamine	20 000			
Inga Vares	Etenduse "Parašütistid" kujundamine	2200	Sihthkapitali algatatud eraldused		
Eesti Kujurite			Loominguline stipendium 1997. aastaks à 2000 krooni kuus		
			Jüri Ojaver, Jaan Toomik, Elo Järvi, Liina Siib, Silvi Liiva		
			Elutöötöetus à 2200 krooni kuus		
			Mari Kanasaar, Tõnis Vint		
			Kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali aastapreemiad		100 000

K o m m e n t a a r i d

ÜLEV AALOE,

näitekunsti sihtkapitali nõukogu esimees

Näitekunsti sihtkapitali uues nõukogus on päris uusi liikmeid neli, lisaks esimehele veel Ülle Ulla, Anu Lamp ja Margus Allikmaa, järjepidevust jätkavad aseesimees Reet Neimar, kes oli esimeses nõukogus algusest peale, ning hiljem asendusliikmeina liitunud Reet Mikkel ja Ain Mäeots. Prioriteete paika pannes otsustati jätkata eelmise nõukogu väljatöötatud printsiipi – toetada ennekõike professionaalide taotlusi ja projekte, mille lõpptulemuseks on teatrisündmus või etendus, olgu siis tegemist festivali korraldamise, välismaalt külalislavastaja kutsumise, tehnika soetamise või näitleja vormishoidmisega. Harrastusteatri soovid olgu ikkagi suunatud ennekõike rahvakultuuri sihtkapitali, kuigi see ei välista ka meiepoolset toetust: näiteks "Baltoscandal" on oma vajalikkust juba ammu tõestanud, koostöös professionaalidega valmi-val "Mahtra sõja" projektil on samuti eeldusi sündmuseks kujuneda jne. Taotlusi läbi vaadates torkas siiski silma huvitavate projektide nappus. Nõukogu oli häiritud ka lohakusest taotluste kiriutamisel ja neile soovitude leidmisel, raha küsimisel võetakse numbrid tihti lihtsalt laest. Edaspidi ootame võimalikult täpseid kalkulatsioone ja projekti (ürituse) sisulist arvamist, samuti seda, et toetuse saajad selle kasutamise ka Kultuurkapitali kantseleid informeeriks. Tegemist ei ole bürokraatia, vaid nõukogu töö lihtsustamisega. Paljudel juhtudel ei ole võimalik ka heakskiitu leidnud taotlust rahuldada täies ulatuses, soovijaid on palju, raha pole küll vähe, aga siiski piiratult. Õpingute, teatrivaljaannete, trükiste, suurürituste jne. toetamisel on üks väljapääse jätkulepingud. Tehnika soetamist peaks soodustama igas kvartalis tehnikafondi minevad 100 000 krooni ja mõningad jooksvad eraldused, mida rahakott võimaldab. Muide, stsenaariumia on nüüdsest viidud kujutava kunsti

sihtkapitali alla, kus lavakujundajate õigusi on kaitsmas Aime Unt. Näitekunsti nõukogus on nüüd tantsijatel oma eestkostja, Ülle Ulla rikkad kogemused on põhiliselt sõnateatri tundvas seltskonnas hädavajalikud. Et toetusi ja stipendiume saanute nimekirjast võib sedakorda leida rohkem tantsijaid kui varem, on siiski pigem õigluse jaluleseadmine.

Esimestel istungitel detsembris pani näitekunsti sihtkapitali uus nõukogu paika aastapreemia, noorte- ja tänuetuste ning loominguliste stipendiumide saajad. Üheaastased stipendiumid määratakse järgmises kvartalis, kolme aasta stipendiumide saajate ritta lisandus kolmas nimi – Mikk Mikiver (viimast aastat saab seda Jaan Tooming, teist aastat Kaie Kõrb). Paljud sihtkapitalid andsid lisaks "suurele" aastapreemiale välja ka väiksemaid, teatri sihtkapital aga toetas rahaliselt oma traditsioonilisi aastapreemiaid, mille saajad kuulutatakse erialaliidu poolt välja traditsioonikohaselt märtsikuus. Suure aastapreemia (50 000 krooni) määramisel jäi seekord peale printsiip "Hinda kodumaist!". kuulutades laureaadiks Eesti Draamateatri "Peiarite õhtunäituse" autori Madis Kõivu, lavastaja Priit Pedajase ja näitetrupi. Vaid kõige napimalt kaotas Tallinna Linnateatri Põrgulava projekt ja seal välja tulnud Šapiro lavastatud "Kolmekrossiooper". Peapreemia vaagimisel figureerisid veel Mikk Mikiver ja Jaanus Rohumaa oma aasta lavastustega, Merle Karusoo dokumentaaldraamadega, samuti ka endale uue imago loonud Rakvere teater ja uus teater Tallinnas – Theatrum. Ülalnimetatuid pälvisid Suure Vankri Madis Kõiv ja Jaanus Rohumaa, aga nagu öeldud, on terve rida preemiaid – sealhulgas ka riiklikud aastapreemiad – veel oma saajaid ootamas. Loodetavasti kukub sealt sel aastal ka midagi teatritegijale.

ANDRES TALI,

kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali nõukogu esimees

Kujutava- ja rakenduskunsti sihtkapitali nõukogu II koosseis on oma esimese valiku teinud. Ei saa öelda, et see oleks sündinud lihtsalt. Iga uus asi nõuab harjumist. Esimestel kokkusaamistel vaieldi selgeks üldised põhimõtted, mille alusel kogu masinavärk hakkab tööle. Ja nagu jaotusest näha võib, on mõni asi muutunud, mõni aga jäänud endiseks.

Nagu eelmise koosseisu ajal, nii ei maksta ka nüüd kinni rente ega üüre. Arvesse ei lähe tagantjärele rahaküsimised. Raske majandusliku olukorraga soovitame pöörduda kas erialaliidu või Kunstnike Liidu poole – me ei saa võtta endale sotsiaalabi funktsioone, ükskõik kuidas me ka hädasolijale kaasa ei tunneks. Soovitame ka kinni pidada taotluste esitamise tähtaegadest, sest enamik toimuvast on ju ikkagi pikka aega ette planeeritud. Hilinenud taotlused jäävad järgmist jaotust ootama, kui just tegu pole millegi ootamatu ja ettenähtamatu-ga – sellised asjad vaatame me alati läbi.

Keerulised on suhted eelarveliste asutustega. Saame aru, et raha pole kellelgi liiast, kuid ei saa pida-da normaalseks olukorda, kus Kultuurkapital on juba finantseerijana eelarvesse planeeritud. Ilmselt pole selles süüdi küll nende asutuste juhid, vaid olukord, kus kunstikultuuri finantseerimine jäetakse hea meelega vaid kunstnikkonna ja Kultuurkapitali õlgadele, meenu-tades kunsti ja kunstnike vaid pidupäevakõnedes – kui ühte osa sellest jõust, mis meie rahvust on säilitada aidanud. Oleme alati toetanud nii kunstiakadeemiat, kunstimuuseumi kui ka Tallinna Kunstihoonet – ja jääme seda ka tegema edaspidi. Küll aga kehtestame pisut rangema kontrolli raha kasutamise üle saamaks täpsemat ülevaadet süsteemi toimimisest.

Kunstiakadeemia taotluste puhul eeldame akadeemia juhtkonna resolutsioone ja soovituskirju säilitamiseks akadeemia arenguks vajalikke prioriteete. Üliõpilaste edasiõppimist välismaal toetame ainult erijuhtudel, kui vajalikkude eriala kodumaal ei saa õppida (unustamata vaadata, kas taotlusel on ka kõrgkooli soovitus). Üldiselt tundub aga kasulik olevat tuua õppejõud mujalt siia mitmekümnele inimesele lugema, kui saata üks õpilane välismaale õppima.

Sihtkapital ei püstita monumente ega toeta uute preemiate asutamist, suhtume ka kriitiliselt igat sorti konverentside ja seminaride korraldamise finantseerimisse, kui need just professionaalide korraldatud või workshopidega seotud pole. Täiesti mõtetu on pöörduda meie poole reklaamikulude katmise taotlustega.

Endiselt finantseerime aastast vaid kahte suuremat trükist, milleks üks on juba välja valitud, kusjuures eeldame, et alustatud tuleb ka lõpuni viia.

Ja lõpetuseks – taotlustest. Ei saa mööda minna nõudmisest, et taotlused tuleb esitada kas vastaval blanketil või kasutada e-maili. Iga muud posti teel saabunud paberit käsitleme kui kirja, millele küll viisakalt vastame, kuid mitte kui taotlust.

Endiselt on nõutavad ka kaks soovitajat. Rääkimata isiklikust allkirjast. Iga "paberi" täitmine on kahtlemata ebameeldiv toiming, kuid Kultuurkapitali bürokraatia on niigi minimaalseks taandatud. Teadagi tunneme me enamikku taotlejaid rohkem kui nägupidi, kuid lugupidamisest üksteise vastu võiks ja peaks siiski neid väheseid kehtestatud nõudeid täitma. Tegu on ju sellise elementaarse asjaga nagu vastastikune viisakus.

KULTUURKAPITAL

Järgmine taotluste esitamise tähtaeg on 20. veebruar.

ARVO VALTON,

audiovisuaalse sihtkapitali esimees

Uus nõukogu leppis kohe oma esimesel koosistumisel kokku mõnedes põhimõtetes, mida püüame järgida eeloleval kahel aastal. Lühidalt kokku võttes: erinevalt senisest leiti, et Kultuurkapitali ülesanne on toetada ennekõike filminduse õppimist, projektide käivitumist ning püüda võimalikult hoiduda raha jaotamist nõukogu liikmetega seotud ettevõtmistele. (Viimane seisukoht leidis siiski ka vastuvaidlemist, sest paraku on enamik nõukogu liikmeid siiski tegevkunstnikud, kes kasvõi

kaudselt on projektidega seotud. Selle seisukoha absolutiseerimine tähendanuks seitsme filmilooja asemel karistuspangile kaheks aastaks.) Seati üles piirmäär (lubatud eranditega) nii projektide käivitamise kui ka filmitootmise toetamisel. Kavatakse teha tihti koostööd Eesti Filmi Sihtasutusega, kusjuures sihtkapitali nõukogu ei sea enesele ülesandeks projektide igakülgset analüüsi – seda enam et Kultuurkapitalil pole võimalik ühtki projekti toetada algusest lõpuni.

Kultuurkapitali traditsiooniline idee Eestis on ikka olnud loomise, mitte niivõrd tootmise toetamine. Ka tuleb aparatuuri ja sisseseade muresemise ja mis tahes renoveerimise toetamine kõne alla vaid erandjuhtumil.

Sihtkapitali nõukogu algatusel eraldati stipendiume õppijatele, endiselt toetatakse vanu filmiloojaid (kuid edaspidi sama suurusjärku summadega nagu teiste kunstialade puhul, eelmisel aastatel oli see summa põhjendamatult suurem kui teistel). Endiselt toetatakse

fotokunsti ja võimaluste piires amatööre. Püüame meie suhteliselt väikeses tegijate ringis kursis olla nii endiste kui praeguste filmiloojate käekäiguga ning toetada just nende töö loomingulist külge.

Käesolev jaotus oli meie nõukogule esimene ning peab ütlema, et meeskond oli suhteliselt üksmeelne, vaid mõne taotluse puhul tekkis pikemaid vaidlusi. Ka aastapreemiate määramisel ei lahkenud arvamused kuigivõrd.

K o m m e n t a a r i d

HAIN TOSS,

arhitektuuri sihtkapitali esimees

Arhitektuuri sihtkapitali uus koosseis (aseesimees Vello Asi, liikmed Rein Laur, Avo-Himm Looveer, Andres Põime, Uku Põllumaa ja Andres Siim) otsustas põhimõtteliselt jätkata eelmise koosseisu strateegiat. Eelmine nõukogu jättis meile väikese memorandumi tehtud

töödest ja väljakujunenud suundumustest. Uue ja vana koosseisu kokkusaamisel arutasime põhimõttelisi küsimusi eesti arhitektuuri toetamisel ning leidsime, et kõige õigem on jätkata seni mindud suunas.

Selle aasta prioriteetidest võiks

eraldi välja tuua suvel toimuvat Veneetsia arhitektuuri biennaali, millel Eesti on otsustanud esimest korda osaleda. Loomulikult nõuab see väga suurt summat ning vaatamata kultuuriministeeriumi ja Tallinna linna toetusele hõlmab see ka olulise osa sihtkapitalile eral-

datud rahast. Kuid Eesti osavõtt on igati põhjendatud ja vajalik. Seetõttu oleme veendunud, et Veneetsia biennaalile minev raha on kulutamist väärt.

MALL JÕGI,

kirjanduse sihtkapitali nõukogu esimees

Kirjanduse sihtkapitali uus koosseis otsustas esimese ülesandena pisut korrastada kirjanikele määratavate stipendiumide süsteemi.

Nimelt seadis sihtkapitali eelmine koosseis kaks aastat tagasi sisse 4 kaheaastast stipendiumi à 4500 krooni kuus ja alates 1997. a. aprillist aastased loomestipendiumid à 3000 ja 2000 krooni kuus. Oktoobris tööle asunud sihtkapitali uus koosseis leidis, et kõigi stipendiumide määramine peaks toimuma võimalikult ühel ajal ja uue aasta algus on selleks igati sobiv hetk. Ka stipendiumitaotlejatele peaks see olema mugavam: taotlusi saab esitada ühel kindlal ajal, üks kord aastas.

Seekord oli probleem sihtkapitali jaoks selles, et 1997. a. määratud stipendiumide lepingud on sõlmitud 1998. a. aprillini; need jäävad muidugi kehtima. Kuid polnuks õiglane neid häid kirjanikke, kelle tööd Kultuurkapital on seni toetanud, jätta ilma võimalusest kandideerida selgi aastal stipendiumile ja seega mõneks ajaks loominguise toetuseta. Teatasimegi Sirbis ja Sõnumilehes avaldatud kuulutuses, et kandideerida võivad ka praegused stipendiaadid. Stipendiaatide uus nimekiri kattub senisega umbes poolte nimede osas. Korduvstipendiaatidega sõlmitakse uus leping alates 1998. a. aprillist. Kui kirjaniku senine stipendium on suurem, kui talle määrati 1998. aastaks, saab ta I kvartalis endise summa ja alates aprillist uue summa. Aga kui vana stipendium oli praegusest väiksem, jätkub I kvartalis senine leping ja lisaks saab kirjanik realselt kätte selle raha, mis talle sihtkapitali otsusega 1998. aastaks määrati. Nii et iga juhul – kui stipendiumide suurus on erinev – saab kirjanik 1998. a. I kvartalis kätte suurema summa.

Stipendiaatide nimed on tänases lehes ära trükitud, neid pole mõtet üle korrata. Lisaks varem välja kuulutatud kolmele eri suurusega stipendiumile määrasime veel seitse 1000kroonist stipendiumi (12 000 krooni aastas). Põhjuseks see, et mõned taotlejad olidki oma tööd ja võimalusi hinnates just nii palju küsinud. Paar literaati, kes olid suuremast stipendiumist ilma jäänud, kuid saanud siiski piisavalt

suure arvu hääli, hääletasime samuti sellesse nimekirja juurde. Tundub, et teatud juhtudel, teatud tööde tegemiseks on vajalik ka 1000kroonine stipendium.

Seekord määrati stipendium kokku 50 kirjanikule, tõlkijale, kirjandusteadlasele. Neist umbes pooled on uued stipendiaadid. Tundub, et see arv on praegu üsna optimaalne. Arvestades ühelt poolt Kultuurkapitali rahakotti ja teiselt poolt sedagi, et stipendiumi saamiseks peab olema teatav konkurents.

Kui tihe oli konkurents seekord? Kaheaastasele kirjanikupalgale oli esitatud 18 taotlust, saajaid oli 4. Mitmesuguse suurusega aasta-stipendiumidele oli esitatud 77 avaldust, kirjanduse sihtkapitali liikmed lisasid neile veel 3 nime. Seega valisime oma 50 stipendiaati 98 kandideerija hulgast.

Põhimõtteliselt otsustati, et kaheaastane kirjanikupalk peab roteerima. Arutasime sedagi, et 1998. aasta lõpus vaatame üle oma rahalised võimalused: võibolla hakkame ka seda kõige suuremat ja pikemaajalist loomestipendiumi määrama igal aastal.

On kavas leida võimalusi pensionäride toetamiseks. Praegu saavad pensionilisa 20 kirjanikku. Kirjanike Liidu nimekirjas on aga üle 100 pensionieas literaadi. Nende hulgas on inimesi, kes töötavad ja tulevad hästi toime, aga on neidki, kelle tervis on väga halb ja majanduslik olukord raske. Kirjanduse sihtkapitali nõukogu püüab kindlasti leida võimalusi kõige raskemas olukorras kirjainimeste elumurede leevendamiseks. Teeme seda koostöös Kirjanike Liiduga, arvestades Kirjanike Liidu soovitusi.

Kultuurkapitali idee sünni ajal kõneles Friedebert Tuglas kõigepealt nii pajukitest eakatele kirjanikele kui ka kirjanikupalkadest. Tema mõte oli, et riik võiks toetada oma kirjanikke nii umbes kooliõpetaja palga ulatuses. Praegu kirjutame oma paberitesse: stipendium või loomestipendium, sest stipendium ei kuulu maksustamisele, palk aga küll. Sisuliselt on 2000kroonine maksustamata kuustipendium praeguse kooliõpetaja palga suurune, 3000ne aga see palk, mille eest õpetajad võitlust peavad.

REET VALGMAA,

rahvakultuuri sihtkapitali nõukogu esimees

Rahvakultuuri sihtkapitalile laekus seekord üheksa korda rohkem finantseerimistaotlusi, kui oli jaotamiseks raha. Selge, et paljud jäid ilma, ja ilmajääjal on alati küsimus – miks mina? Enam kui 340 taotlust konkureerivad omavahel, kuid ka valdkonnasiselt (tantsurühmad, koolid, selsid jms.).

Lausriietamine on kindlasti lõppenud, mis ei tähenda, et tantsurühmad ja koorid kõrvale jäävad – tegevustoetust on ju mitmesugust. Veel peaks silmas pidama, et meid huvitab, millise kihelkonna riideid tehakse ja kes valmistas need 590 kroonised pastlad (kui teine rühm tellis 290 krooni eest). Mida täpsem ja konkreetsem on taotlus, seda suurem on eduvõimalus.

Kultuuri- ja haridusseltside tegevuse kõrval toetame enam ka raamatukogusid, mis on vabahariduse traditsiooniline valdkond. Suund on suurlinnast välja, mis ei tähenda, et ülikoolide raamatukogud jäävad

tähelepanuta. Arvestame lihtsalt, et neil on rohkem võimalusi sponso-reid leida kui näiteks Emmaste rahval.

Arvestades tihedat konkurentsi, jääb tulevikus kõrvale taotlus, mis hilineb või on soovituseta. Nimi, aadress ja telefon lehe pöördel ei ole piisav, ükskõik kui tunnustatud isikuga tegu ka poleks. See ei ole bürokraatia, see on enese ja teiste tööst ning ajast lugupidamine. Meie ülesanne ei ole infot hankida, sellega peab meid varustama taotleja. Kirjalikust soovituselt selgub nii mõnigi oluline nüanss, mis teeb ühe taotluse teisega võrreldes tugevamaks ja usaldusväärsemaks. Otsuse langetamisel on kaalukeeleks sageli just usaldusväärsus.

Stipendiumide ja reisiraha osas toetume tulevikus kindlatele kriteeriumidele, mis võetakse vastu jaanuaris ega erine palju eelmise nõukogu seisukohtadest.

OLAV EHALA,

helikunsti sihtkapitali nõukogu esimees

Helikunsti sihtkapitali nõukogu uus koosseis on oma esimese jaotusega hakkama saanud. Esialgu tundus ehmatavana, et ühe kvartali taotluste summa lähenes meie kogu aasta eelarvele. Suureks abiks uuele nõukogule oli aga ühiskoosolek sihtkapitali nõukogu eelmise koosseisuga, kus meile selgitati töös välja kujunenud jaotuspõhimõtteid. Ja kuigi aja jook-sul võib suuremaid või väiksemaid erandeid ette tulla, kavatseb nõukogu uus koosseis nende üldpõhimõtete rakendamist ka jätkata. Kuna neid printsiipe on eelmise nõukogu esimees René Eespere ka ajakirjanduses tutvustanud, siis ei hakka teda siinkohal kordama. Rõhutaksin vaid peamist – helikunsti sihtkapitali tegevus on suunatud eelkõige Eesti professionaalse muusikakultuuri edendamisele.

Mõned soovitusel. Taotlustele lisatagu projekti eelarve. Sümpaatsed on avaldused, millest nähtub, et on vaevunud otsima ka

muid finantseerimisallikaid.

Välissõitude puhul soovitaksin uurida sõidupileti hinnapakkumisi. Tihti võib sama marsruudi läbimiseks leida esimesest ettejuhtuvast ka ligi poole odavam variandi.

Välismaal õppivad üliõpilased võiksid otsida allikaid toetuse saamiseks ka väljaspool Eestit. Võimalused on mitmesuguste fondide näol Euroopas olemas.

Pidevalt on kasvanud taotluste hulk pillide ostmiseks. Pillide soetamist eravaldusesse (ka nende remonti) ei pea me võimalikuks toetada. Samuti peaksid seda laadi toetust taotlevad eelarvelised asutused nägema ette ka oma vahendid. Kuna nende taotluste hulk ületab tunduvalt meie ühekordsed võimalused, otsustasime edaspidi eraldada igast jaotusest kindla summa nn. pillide muretsemise allfondi. Sellest üritame järgemööda toetada põhjendatud taotlusi ka tõhusamas mahus.

Rahvakultuuri sihtkapital

Rudolf Adelman	Tänupreemia (Võru Maavalitsuse ettepanek)	3000	Kultuuriselts		
Kalev Eek	Tänupreemia (Elva Linnavalitsuse ettepanek)	3000	Svjatogor	Tegevustoetus	3000
Viiu Fjodorova	Rahvakunsti Klubi tööst osavõtt	7520	Laulu- ja mänguselts		
Aadu Kukk	Tänupreemia (Eesti Meestelaulu Seltsi ettepanek)	3000	Lõoke	Seltsi 95. aastapäeva tähistamine	3000
Mare Kõiva	Toetus AAASS Conventioni seminaril osalemiseks	9100	Lauluselts Kungla	Tegevustoetus	4000
Ottilie-Olga Kõiva	Järvamaa regilaulude trükiks ettevalmistamine	6000	Lehtse Huvikeskus	U. Sisaski lasteooperi “Kuri kuningatütar” lavaletoomine	3000
Virve Köster	Tänuotoetus	10 000	Lehtse Huvikeskus	Tegevustoetus	5000
Kadri Leppoja	Tänupreemia (Liidia Konsa ettepanek)	3000	Leie Põhikool	Rahvariidematerjali ostmine	9600
Agnes-Asta Marand	Ühekordne toetus	2000	Luunja Kultuurimaja	Rahvusvahelised akordionimuusika päevad	10 000
Sulev Mägi	Lõõtspilli remont	2000	Lõuna-Eesti		
Ellu Puudist	Ühekordne toetus	2000	ühendus Ugandi	“Chorus Camera” osavõtumaks	9800
Ahto Raudoja	Projekti “Setosuulise usundi ja tavandi kogumine ja talletamine” teostamine	7000	Mahtra		
Nele Reimann	Projekti “Ennemuistsed lood lauluisa majas” teostamine	7000	Talurahvamuuseum	Muuseumi püsiekspositsiooni Eesti Vabariigi saali kaasajastamine	12 000
Ilmar Rootsi	Monograafia “Hunt ja inimene” kirjastamine	20 000	Martna Vallavalitsus	Raamatu “Martna kihelkond 700” koostamine ja väljaandmine	15 000
Külli Salumäe	Erialane täienduskoolitus	1500	Naiskoor Mai	Koori 40. aastapäeva tähistamine	8000
Taive Särg	Uus kujundus rahvalaule avaldavale raamatusarjale “Ars musicae popularis”	3000	Narva Linnavalitsuse kultuuriosakond	Vana Narva päevad ‘98 “Eestimaa algab Narvast” korraldamine	10 000
Aleksander Sünter	Projekti “Saaremaa rahvaluule andmebaas” teostamine	6000	Narva-Jõesuu		
Helle Tikka	Laste arenduskoolitus “Kes minevikku ei mäleta, elab tulevikuta”	6000	Keskkool	Loengusarja “Eesti rahvuspühad” läbiviimine	5000
Alfred Õunapuu	Tänupreemia (Torma Vallavalitsuse ettepanek)	3000	Noorte Moosekanti	Noorte pärimusmuusikalaager Viitnal	25 000
A. H. Tammsaare nim. teater	Tegevustoetus	15 000	Nõo laste kunsti-studio Graal	Nõo laste kunstinäitus Tallinnas Kullo lastegaleriis	1000
AHL Kohtla-Järve	Tegevustoetus	5000	Obinitsa		
Avinurme meeskoor	Tegevustoetus	6000	Raamatukogu	Arvutitehnoloogia ostmine	15 000
Eakate segarahvatantsurühm Sinilill	Rahvarõivamaterjali hankimine	12 000	Poistekoor Cantilena	Tegevustoetus	3000
Eesti Entsüklopeedia-kirjastus	Teose “Eesti rahvakultuur” trükikilude osaline katmine	50 000	Põlva Kultuurikeskuse naisrahvatantsurühm	Põlva–Võru rahvatantsupäeva läbiviimine	3000
Eesti Genealoogia Selts	Tegevustoetus	10 000	Põlva linna harrastusteater	II üleriigiline harrastusteatri festival	40 000
Eesti Harrastusteatri Liit	Vabaõhulavastus “Mahtra sõda”	40 000	Põlva		
Eesti Keele Instituut	Ajakirjade Folklore ja Mäetagused väljaandmine	14 500	Talurahvamuuseum	J. Käisi mälestuse jäädvustamine Põlva Talurahvamuuseumis	5000
Eesti Kirjandusmuuseum	Helikaardi ja CD-ROMi lugemisseadme ostmine	10 100	Pärnu Folkloorikool	Kooli õppereiside tasumine	10 000
Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskse	Firenze “Kingituste turul” osalemine	9600	Rahvakultuuri Keskus ja Eesti		
Eesti Koorijuhtide Naiskoor	EKNi kokkutulekute läbiviimine	10 000	Segakooride Liit	Tuudur Vettiku 100. sünniaastapäeva tähistamine	10 000
Eesti Kooriühing	Vabariikliku puhkpillimuusika päeva korraldamine Põltsamaal	20 000	Rahvakunstiselts	Rahvatantsualase arhiivimaterjali süstematiseerimine ja säilitamine	
Eesti Kooriühing	II Muhu pasunapäevade korraldamine	7000	Leigarid		5000
Eesti Kooriühing	Eesti Kooriühingu põhitegevuse kulude osaline katmine	20 000	Rahvalaulukoor		
Eesti Kooriühing	T. Vettiku 100. sünniaastapäeva mälestusürituste korraldamine	4000	Tarbatu	Tegevustoetus	3000
Eesti Meestelaulu Seltsi poistekoor	I kvartali tegevustoetus	20 000	Rahvamuusikaansambel Jauram	Muusikainstrumentide ost	4000
Eesti Naislaulu Selts	Vabariikliku naiskooride laulupäeva ettevalmistamine ja läbiviimine Viljandis	15 000	Rahvapilli ansambel		
Eesti Naislaulu Selts	Üle-eesti läbiviimise teinud kooride laululaagri läbiviimine	7000	Rosinad	Kontrabassi remont ja saatekandle ostmine	5000
Eesti Naislaulu Selts	Juubelitoetus	3000	Rahvatantsu- ja muusikaselts		
Eesti Noorte Puhkpilli orkester	ENPO kokkutuleku ja seminari korraldamine	11 050	Saue Kägara	Kaapotkleitide materjali ost	5000
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing	Arvuti ja tarkvara ost	50 000	Rahvatantsuselts		
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing	Näituse “Uued raamatukoguruumid Eestis. 1992–1998” korraldamine	15 000	Kägara	Rahvariidematerjali ost	8000
Eesti Rahva Muuseumi Sõprade Selts	Projekti “Rahvarõivas kui sümbol” teostamine Peterburis	32 000	Rapla Kunstiselts	Raamatu “Raplamaa kunstiraamat 1998” väljaandmine	5000
Eesti Rahvaluule Arhiiv	ERA heliarhiivi kirjutamine CD-ROMidele	45 000	Rapla Kunstiselts	Põrandate remont seltsi ruumides	11 000
Eesti Segakooride Liidu segakoor	Tegevustoetus	3250	Rapla Teatritegemise Selts	Festivali “Mitteteater ‘98” läbiviimine	3000
Eesti Segakooride Liit	“Tuljaku” võistulaulmise auhinnad	10 000	Räpina		
Eesti Tantsujuhtide Rahvatantsurühm	ETRi seminaride sõidukulude katmine	6400	Ühisgümnaasium	Vabariikliku kooliteatri festivali läbiviimine	20 000
Eesti Vabaharidusliit	Rahvakultuuri ja vabahariduse almanahh	50 000	Saare Maakonna Keskraamatukogu	Arvuti ja raamatukogutarkvara kasutajaliitsentsi ostmine	
Eesti Vaimsete Puudega Inimeste Tugiliit	Tegevustoetus	10 000	Saaremaa miniteatripäevad ‘98	koduloo andmebaasi loomiseks	16 000
Estonia Seltsi segakoor	Dirigentide lähetuskulud Itaaliasse VI Orlando di Lasso Festivali “Kooliteater ‘98”	12 200	Saaremaa	Kooliteatri festivali “Saaremaa miniteatripäevade ‘98” läbiviimine	5100
Festivali korralduskomitee	“Kooliteater ‘98” korraldamine	40 000	Rahvateater	Saaremaa Rahvateatri 35. aastapäeva läbiviimine	8000
Folklooriselts			Segakoor Raudam	Koori juubeli- ja tegevustoetus	4000
Jõgevahe Pere	Laiuse rahvariideselike valmistamine	5300	Segakoor Koit	Tegevustoetus	3000
Folkprojekt			Segakoor Vega	Tegevustoetus	4200
Ummaleelo	Tegevustoetus	5220	Setu rahvamuusika uurimisgrupp	Setu hällituste uurimine	6000
Haanja Tantsu-Mängu-Laulu Selts	Seltsi tutvustava voldiku väljaandmine	1000	Stuudio Joy	Tegevustoetus	6000
Ida-Virumaa Maavalitsuse kult. osak. ja Jõhvi Muusikakool	Projekti “Hans Hindpere 70” teostamine	9900	Suuremõisa Rahvamaja	Klaveritooli ost	2000
Hiiumaa teadus- ja hariduskeskus Tuuru	Hiiumaa külaliikumise eestvedajate ja seltsijuhtide koolituskursus	9000	Tallinna Kaarli koguduse kontsertkoor	Koori osalemine Orlando di Lasso koorifestivalil	10 000
J. Hurda nim. Põlva			Tantsu- ja Näitestuudio	Tegevustoetus	10 000
Rahvahariduse Selts	Põlva II käsitööpäeva korraldamine	4000	Tantsuansambel		
Juuru raamatukogu	Paljundusmasina ostmine	15 000	Sõleke	Eesti ja soome laste tantsurühmade ühisprojekt	4000
Järvakandi			Tantsurühm		
Aleviklubi	Klubi 10. aastapäeva tähistamine	3700	Reilender	Meeste rahvariiete valmistamine	3000
Järvamaa Kultuurifond	Järvamaa 1998. a rahvatantsu ja rahvamuusika päeva korraldamine	8000	Tantsurühm Kungla	IV autoritantsude päeva läbiviimine	4000
Järvamaa Kultuurifond	Järvamaa vokaalansamblike päeva “Oisu lauluratas” korraldamine	4000	Tartu Kultuuriülikool	Tartu Kultuuriülikooli 10. aastapäeva ürituste läbiviimine	7000
Ka-Ku selts	“Maanaiste Päevad Meremäel” korraldamine	6000	Tartu		
Karepa			Maanaiste Liit	Tegevustoetus	8000
Raamatukogu	Koopiamasina ostmine	10 000	Tartu Tantsuklubi	Klubi korraliste ürituste korraldamine kaks korda kuus	5000
Kirjastus Heili	Ajakirja Käsitööleht tegevustoetus	20 000	Tartu Õpetajate Seminar	Osaline sõidu- ja konkursikulude kate osalemaks	
Koeru Keskkooli segarahvatantsuring	Tegevustoetus	3000	Segakoor	rahvusvahelisel koorifestivalil Riva del Gardas	10 000
Kultuurimaja Rugodiv	7. vene kooliteatri festival Narva linnas	15 000	Teaduste Akadeemia Meeskoor	Juubeliürituste läbiviimine ja osalemine	
			Teater Ilmarine	Orlando di Lasso koorifestivalil Roomas	4000
			Teater Randlane	Helle Laasi muinasjutu “Käi põrgusse” lavastamine	15 000
			Teatri Ilmarine lastetrupp	Tegevustoetus	8000
			Teoteater	Tegevustoetus	7000
			Tori Rahvamaja	Helivõimendusaparatuuri ost	25 000
			TTÜ tantsuansambel		
			Kuljus	Salme Valgemäe 85. juubeli tähistamine	15 500
			Türi Kultuurimaja	Järvamaa kammerkooride konkursskontserdi “Järvavision ‘98” korraldamine	10 000
			Ukraina Kaasmaalakond Eestis	“Štšedrõi vetšir’i” läbiviimine	3000
			Vabariiklik Orkestrijuh		
			Puhkpilli orkester	VOPi seminar-kokkutuleku läbiviimine Tallinnas	3000
			Vanemuise Seltsi		

kammerkoor	Tegevustoetus	3000	Rahvakunstiühing	Viljandimaa rahvakunstipäeva läbiviimine	4000
Varstu-Mõniste noor-			Võru Folkloorifestivali		
teteater Kõgõkogo	Lavastuste “Abrakadabra” ja “Valendab üksik puri” ettevalmistamine	8000	korraldustoimkond	Võru IV rahvusvahelise folkloorifestivali trükiste valmistamine	25 000
Vastse-Kuuste naiste-			Võru Kultuurimaja		
klubi Kolmapäev	Koolitusprogrammi “Ettevõtlik ja aktiivne naine” läbiviimine	4000	Kannel	Võru puhkpilliorkestri pillide ostmine	15 000
Viljandi Kultuurikolledži					
rahvamuusika			Sihtkapitali algatus		
kateeder	Norra rahvamuusika tutvustamine ja õpetamine	7050	Elutöötoetus 1000 krooni kuus		
Viljandi Vaba			Pauline Vapper		
Waldorfkooli Ühing	Eurütmiaseminari korraldamine	3700			
Viljandimaa					

Näitekunsti sihtkapital

Külli Holsting	Osalemine “Baltic Drama Fair’il” Gdanskis	8360	Teater Estonia	“Romeo ja Julia” uuslavastuse valguskunstniku Lloyd Sobeli kutsumine (osaline toetus)	17 150
Aivar Kallaste	Liikumistunnid Tartu teatriklassis	4000	Teater Estonia	Andre ja Ilja de Mouth Vries'i jumestusalase meistrikursuse korraldamine (osaline toetus)	10 200
Helve Keller	Jumestuskunsti täiendõpe Soomes	6000	Teater Estonia	Kaie Kõrbi loomingulise õhtu toetus	50 000
Tormi Kevvai	Õpingute lõpetamine Commedia Schoolis Taanis	10 000	Teater Vanemuine	Vanemuise teatri laste balletistuudio tegevustoetus	16 000
Anu Konze	Jumestuskunsti täiendõpe	8000	Teater Vanemuine	Eriprojekti “W. Shakespeare'i “Kaheteistkümnes öö”” konstruksiooni	
Allan Kress	Osalemine Mehhiko rahvusvahelisel lasteteatrite festivalil	6000	`	transport Stockholmist Tartusse ja tagasi	28 000
Kalev Kudu	Lavastuse “Sortsid” näitlejate ja lavastusbrigaadi tasustamine	20 000	Valga Linnavalitsus	Valga “Teatrikuu kolmiku” korraldamine (osaline toetus)	21 000
Riina Schutting	Töö lõpetamine tõlkekogumikuga “20. sajandi režiiklassika”	16 000			
Ülo Tonts	Loengud ja seminarid TÜ teatriteaduse üliõpilastele	6000			
Maret Tormis (Mursa)	Õpingud Alexandritehnika Instituudis Helsingis	18 000			
Aigi Viira	Osalemine ASSITEJ noorte- ja lasteteatrite festivalil Haarlemis	3000			
Ajakiri Tallinn	Teatrirubriigi autorihonorarid ja toimetamine	7500			
Ajakiri Teater. Muusika. Kino					
	Honorarifondi täiendamine	25 000			
Eesti Harrastus-	Vabaõhuprojekti “Mahtsa sõda” pealavastaja töö truppidega kohtadel				
teatrite Liit	ja koondproovidel Mahtsas	15 000			
Eesti Kutseliste					
Tantsijate Liit	Tegevustoetus	10 000			
Eesti					
Lavastajate Liit	Tegevustoetus	20 000			
Eesti Lavastus-					
kunstnike Liit	Näitus “Eesti teater täna” Prahast ja OISTATi Eesti keskuse asutamine	19 500			
Eesti					
Näitlejate Liit	Tegevustoetus	20 000			
Eesti Riiklik					
Nukuteater	Projektitoetus lavastusele “Sipsik”	10 000			
Eesti Teatri Tehniliste					
Töötajate Ühendus	ETTTÜ täiendõppe kursused tehnilistele töötajatele	30 000			
Eesti					
Teatrijuhtide Liit	Turundusalane koolitus teatriadministraatoritele	35 250			
Eesti Teatriliit	Sotsiaaltoetus liikmetele	33 100			
Eesti Teatriliit	Aastapreemiad	196 700			
Eesti Teatriliit	Koolimäe puhkekodu remont	110 200			
Eesti Teatriliit	Kirjastustegevuse toetus	84 925			
Eesti Teatriuurijate					
Ühendus	Tegevustoetus	10 000			
Eesti Teatriveteranide					
Ühendus	Tegevustoetus	20 000			
Theatrum	Tegevustoetus	20 000			
EMA kõrgema lava-					
kunstikooli üliõpilased	Õppereis Londonisse	70 000			
ESP Ühendus	Teatridifestivali “Baltoscandal ‘98” korraldamine	100 000			
Loominguline ühendus					
Parašütistid	Nüüdistsantsuetenduse “Parašütistid” väljatoomine	3805			
Projekt M&M	Tantsuetenduse “Ohtlikala” väljasõidud Rakverre ja Jõhvi	5000			
Pärnu Kooliteater	Tegevustoetus	8000			
Tallinna Linnateater	Põrgusaali tehnika ostu osaline toetus	100 000			
Tantsuinfo Keskus					
Eestis	Nüüdistsantsufestivali “Evolutsioon ‘98” korraldamine	45 000			
Teater Endla	Osavõtt Riia rahvusvahelisest teatridifestivalist “Homo novus”	21 000			
Teater Endla	NIVOflex lavapoodiumite ostmine	56 000			

Arhitektuuri sihtkapital

Tõnu Aru	Dokumentaalfilmi “Tallinna raekoda läbi ajaloo” valmistamine	10 000	Eesti		
Leo Gens	Raamatu “Karl Burman” autorihonorar	10 000	Sisearhitektide Liit	ESALi aastaraamatu väljaandmise osalised kulud	30 000
Maile Grünberg	Linnagalerii grupinäituse “Mööbel ja mood” organiseerimiskulud	20 000	Kihnu Vallavalitsus	Kihnu muuseumi renoveerimisprojekti koostamine	50 000
Üla Koppel	Üüri maksimine õpingute ajal Paris Val de Marne'i arhitektuurikoolis	3500	Kodustuudio OÜ	Kujundusarvuti ja laserprinteri ostmine	35 000
Pille Kuusik,			Pärnu		
Alice Laanemägi	Asca ja Otis Elevatori arhitektuurikonkursi paljundus- ja postikulud	3500	Keskraamatukogu	Arhitektuuriajakirjade tellimine	12 995
Daisy Matve	Toetus	5000	Pärnu Linnavalitsuse		
Allan Murdmaa	Toetus	5000	spordi- ja kultuuriamet	Pärnu rahvaraamatukogu avaliku arhitektuurivõistluse preemiafond	50 000
Toivo Raudmets	Kõlni rahvusvahelise mööblimesi külastamine	9900	“Ruum ja vorm 2000”	Uurimus “Eesti XX sajandi ruumi tüpoloogia” näituseks	
Ajakiri Ehituskunst	Graafilise disani programmi Corel Dro vers.8 ostmine	10 000	toimkond	“Ruum ja vorm 2000”	100 000
EELK Martna			Solness AS	Ajakirja Maja 4/97 väljaandmine	30 000
Püha Martini kogudus	Martna kiriku vappepitaafide konserveerimine	20 000	Tallinna		
Eesti Arhitektide Liit	Konsultatsioonid seoses autoriõiguste kaitse seaduse muutmisega	10 000	Restaureerimiskool	Restaureerimisalase magistriõppe ettevalmistamiseks	10 000
EAL	I kvartali majandustoetus	56 000	Tallinna toomkiriku	epitaafide konserveerimise töökoda	
EAL	Europas 5 alusmaterjalide ettevalmistamine ja komandeering Rotterdami	19 500	Tartu Wrestling Klubi	Detailplaneeringu koostamise avaliku konkursi preemiafond	150 000
Eesti Arhitektuurimuuseum			Torgu Naiste Selts	Torgu apostliku õigeusu kiriku renoveerimisprojekti tellimine	7000
	Arhitektuuriloengute sarja läbiviimine	13 300	Vanalinna Hariduskolleegiumi		
Eesti Arhitektuurimuuseum			Sihtasutis	Tervikinterjöörü restaureerimise jätkamine	42 000
	Muuseumi mööblikogu täiendamine	60 000	Väike-Munamäe		
Eesti Kunstiakadeemia			Arenduse AS	Puhkekeskuse avaliku arhitektuurikonkursi preemiafond	137 000
	Kunstileksikoni koostamine ja toimetamine	20 000	Sihtkapitali algatus	Toetus EALi pensionäride sektiioonile	50 000
EKA			Sihtkapitali algatus	Toetus ESALi vanematele liikmetele	25 000
arhitektuuriosakond	Ekspérimentaalkursuse korraldamine	27 747	Sihtkapitali algatus	Arhitektuuriajakirjade tellimine Tartu, Viljandi ja Saaremaa	
EKA kunstiteaduse				Keskraamatukogule	à 10 000
instituut	Arhitektuurikirjanduse ostmine vastavalt uurimisteedadele	15 000	Sihtkapitali algatus	Kaks stipendiumi arhitektuuri ja sisearhitektuuri tudengitele	à 5000
EKA sisearhitektuuri			Sihtkapitali algatus	Optiroc i arhitektuurikonkurss	40 000
osakond	Arhitektuuri- ja sisearhitektuurialase kirjanduse järeltellimine	9 391	Sihtkapitali algatus	Täiendus avalike arhitektuurikonkursside fondi	50 000
			Sihtkapitali algatus	Arhitektuuri sihtkapitali aastapreemiad	150 000
			Sihtkapitali algatus	Reserveering Veneetsia biennaali ettevalmistusteks	200 000

Kehakultuuri ja spordi sihtkapital

Rein Jalak,	Sportlaste tervise, treenituse, taastumise ja toitumise kompleksse	
Harri Lemberg	koostöövõrgustiku loomine	25 000
Lembitu Kuuse	Spordiaasta piduliku lõpetamise stsenaarium ja õhtu juhtimine	8000
Tõnu Meijel	Sõidukulud Perthi ujumise MMile koos Indrek Seiga	43 000
Eve Pihl	Sõidukulud spordimeditsiini kongressile Orlandos	12 000
Erlend Teemägi	Helsingi olümpiaaraamatu osaline autoritasu	4000
Treeningutoetus	Lauri Ilison, Raul Kivilo, Diana Nikitina, Kristiina Nurk, Donald-Aik Sild	à 10 000
Treeningutoetus	Olga Aleksejeva, Mall Alev, Eduard Ber, Helen Holter, Richard Karelson, Mirli Kondimäe, Sandra Kvelstein, Roland Lessing, Tatjana Mannima, Nikolai Novosjolov, Silver Sonntak, Aleksei Sõssojev, Jaan Talts, Urmet Uusorg	à 7000
Treeningutoetus	Erki Jallai, Olga Jeltsinova, Priit Narusk	à 4000
Treeningutoetus	Markus Puusepp, Tagne Tähe, Ats Uiboupin	à 2500
Toetus	Jaroslav Dudkin, Endel Edasi, Ernst Ehaveer, Heino Elken, Ott Ernesaks, Mihhail Fadejev, Hilja-Eliise Gurzhinski, Haljand Hallismaa, Valter Heuer, Heldur Hiop, Gunnar Hololei, Aino Huimerind, Liivia Härsing, Ulvi Indrikson-Voog, Ene Jaanson-Kitsing, Vilma Jürisma, Anton Jürisson, Heinard Kaat, Helga Kala, Eli Kaldma, Juta Kama-Raudsepp, Heino Kask, Alfred Keerd, Arno Kikas, Hain Kinks, Karl Kivastik, Helgi Kivi, Jüri Koha, Lembit Koik, Eve Koitla, Heino Krevald, Raimond Kruusmaa, Ethel Kudu, Martin Kutman, Otto Kuusik, Viktor Laats, Richard Laur, Helmuth Leppik, Enn Liivak, Karl Lont, Juhan Mandre, Eve Maurer, Lembit Maurer, Ilse Mikko, Selma Multer, Raimond Mürk, Silvia Oja, Villu Ojassalu, Annely Ojastu, Olaf Olmann, Richard Otstavel, Mart Paama, Hermann Pallon, Liia Palmse, Ellen Palusalu, Endla Peets, Lea Pettai, Eugen Piisang, Alfred Pisuke, Raimond Pundi, Oliver Puri, Arvo Putmaker, Virve Põldsam, Aime Pärnakivi, Peet Raig, Velju Rammo, Herbert Rand, Aksel Randmer, Anne Reintam, Harri Russak, Hanno Selg, Meta Selga, Signe Talu-Paisjärv, Arvi Tammesalu, Aadu Tarmak, Valli Tarvas, Aksel Tiik, Kalju Toomara, Hans Torim, Aleksander Tšutšelov, Uno Tõnnus, August Tähnäs, Liidia Uustal, Gunnar Vaidla, Arnold Vaiksaar, Mihhail Velsvebel, Märt Vilt, Endel Vooremaa	à 1000 kuus
Toetus	Nigul ja Liidia Laani	3000
Toetus	Hillar Hanssoo, Riita Lind, Elmar Mölder, Roman Nittim, Eugen Ora, Uno Orunuk, Isi Trapido	à 2000
Aerutamise ja sõudmise		
OMi ettevalmistus- ja koolituskeskus	Koolitusprogrammi I etapp	8000
Ansambel So So		
Memories	Esinemine spordiaasta pidulikul lõpetamisel	10 000
AS Kagureis /	Täienduskoolitus ja seminarid treeneritele, õppematerjali tõlkimine ja paljundamine	10 000
Ratsutamiskool	Audru valla laste sportlik tegevus	8000
Audru spordiklubi	Uue olümpiaklassi jahi 49 ostmise vendadele Tõnistetele	90 000
Eesti Jahtklubide Liit	Eesti jalgpalli teatmiku väljaandmine	15 000
Eesti Jalgpalli Liit		
Eesti	Töö tõhustamine noorsportlastega	20 000
Jalgratturite Liit		
Eesti	Treener-õpetajate täienduskoolitus	18 000
Kergejõustikuliit		
Eesti	Mitmevõistluse meeskonna ettevalmistus	30 000
Kergejõustikuliit		
Eesti	"TV 10 olümpiastarti" korraldamine koos ETVga	20 000
Kergejõustikuliit		
Eesti	Parimate kergejõustikutreenerite premeerimine: S. Andresoo, U. Källe, R. Sokk, V. Espe, E. Roosi, I. Kovaljov, V. Palm, L. Brjuhhov, K. Klaup, P. Kallas	34 988
Kergejõustikuliit	Tegevustoetus	3000
Eesti Kirimaleühing	Naiste rahvuskoondise osavõtt Balti liiga esivõistlustest	30 000
Eesti Korpalliliit	EM '98 võistlustega seotud noorte õppekogunemine Tallinnas	15 000
Eesti Laskurliit		
Eesti Olümpia-akadeemia noorte tegevjuhatuse	Noorte spordi populariseerimine ja mitmekesistamine	10 000
Eesti		
Orienteerumisliit	Osalemine rahvusvahelisel IOFi seminaril	7800
Eesti Poksiliit	Poksitreenerite ja kohtunike litsentseerimistunnistuste trükkimine	7500
Eesti Spordi		
Keskliit	"Eesti spordi koduleheküljed internetis"	20 800
Eesti Spordi		
Keskliit	Spordiaasta piduliku lõpetamise organiseerimine	48 000
Eesti Spordi		
Keskliit	Spordirahva sünnipäevateatmiku väljaandmine	7000
Eesti Spordi		
Keskliit	Eesti 1998. a. spordiürituste koondkalendri trükkimine	13 000
Eesti Spordiajakirjanike		
Ühendus	Tegevustoetus	15 000
Eesti Spordiajakirjanike		
Ühendus	Arvuti ja printeri ostmise ühenduse tegevuse kaasajastamiseks	27 000
Eesti Spordiaaloo		
Selts	ESAsi ja ESMi toimetiste 2. numbri väljaandmine	10 000
Eesti		
Spordimuseum	Arvuti ostmise	26 000
Eesti		
Spordimuseum	ESMi fondide täiendamine	8000
Eesti		
Spordiselts Kalev	Rahvusvaheline maleturniir "Meenutades Paul Kerest"	20 000
Eesti		
Spordiselts Kalev	Eesti-Soome ühisprojekt "Väikelaste liikumistegevuse harjutusvara"	20 000
Eesti		
Spordiselts Kalev	Konkurss "Sportimispaik: Kalevi siseujula"	25 000
Eesti		
Spordiselts Kalev	Konkurss "Sportimispaik: Kalevi spordihall "	25 000
Eesti		
Spordiselts Kalev	Kogumik "Looduses liikumise võimalused Eestis"	30 000
Eesti Sumoliit	Ettevalmistus ja osalemine sumo MMil Tokios	25 000
Eesti Suusaliit	Noorte ja juunioride osalemine rahvusvahelistel võistlustel	30 000
Eesti Suusaliit	Suusaseminaride II etapp	7000
Eesti Sõudeliit	Toetus Jüri Jaansonile kuuldeaparaadi ostmiseks	15 000
Eesti		
Turniiribridžiliit	Osalemine turniiridel	10 000
Eesti		
Tõstesporti Liit	Mälestuskivi Gustav Boesbergi hauale	6000
Eesti Vehklemisliit	Lippude tellimine MM etapiks "Tallinna mõök"	45 000
Eluterve Eesti	II kongressil vastuvõetud materjalide trükkimine	10 000
Emmaste		
Vallavalitsus	Arengukava "Emmaste Põhikool Eesti suusakaardile"	5000
Haanja suusaklubi	Haanja suusamaratoni korraldamine	7000
Haanja Vallavalitsus	Konkurss "Sportimispaik"	12 500
Harju spordiliit Jõud	Omavalitsusüksuste spordiaktiivi koolitus ja täiendõpe	7000
Jalgrattaklubi		

Centrum	Saadjärve rattaaia taastamine	14 000
Järvamaa Spordiliit	Järvamaa talimängude korraldamine	7000
Kergejõustikuklubi		
Järvala	Noorte võistlussarja "Teel olümpiale" läbiviimine	3000
Kohtla-Järve		
spordikeskus	Konkurss "Sportimispaik"	25 000
Kohtla-Järve		
spordikool	Avo Talpase XVIII mälestusvõistlused kreeka-rooma maadluses	4000
Kärdla Spordikool	Konkurss "Sportimispaik: Kärdla spordikompleks"	25 000
Lauatenniseklubi		
Pingo	Osalemine võistlustel	3000
Lähte		
Ühisgümnaasium	Konkurss "Sportimispaik"	12 500
Tantsutrupp Max X	Esinemine spordiaasta pidulikul lõpetamisel	1500
Narva Laste ja		
Noorte Spordikool	Ujumisprojekt "Me kõik oskame ujuda"	10 000
Narva-Jõesuu haridus-		
ja kultuuriamet	Poiste korvpalli- ja maakonna judoturniiri korraldamine	4 000
Nõmme		
Kergejõustikuklubi	Arenduskava "Sport kodukohas"	15 000
Otepää spordiklubi	Otepää suusamängude korraldamine	3000
Paikuse		
Vallavalitsus	Konkurss "Sportimispaik"	25 000
Parksepa spordiklubi	Konkurss "Sportimispaik: Parksepa Keskkool"	12 500
Patküla Põhikool	Taliolümpiamängude korraldamine koolis	8500
Põlva		
Laskespordiklubi	SKAT seadeldist teenindava arvuti ostmise	16 000
Pärnumaa		
Spordikool	Pärnumaa valdade noorte talispordipäevade korraldamine	7000
Pärnumaa		
Spordiliit	Pärnumaa XVIII talimängude läbiviimine	7000
Ropka ralliklubi	Auto- ja motosporti ajaloo trükkimine	8000
Saue Gümnaasiumi		
Koolispordiklubi	Arenduskava "Sport kodukohas"	7000
Spordiklubi		
Elite-Sport	Erki Noole karikavõistluste lastevõistluse korraldamine	10 000
Spordiklubi		
Tähtvere	Konkurss "Sportimispaik: Tähtvere judohall"	12 500
Spordiliit Kalju	Jõgevamaa IV talimängude korraldamine	7000
Suuremõisa Põhikool	Mattkatte ostmise võimlemisruumi	10 000
Suusaklubi Firn	Vello Kaaristo memoriaalvõistlus Sinimäel	4000
Tahkuranna		
Vallavalitsus	Konkurss "Sport kodukohas"	5000
Tallinna		
Pedagoogikaülikool	Konverentsi "Eurointegratsioon ja Eesti spordi areng" kulud	37 000
Tallinna	Prahas toimuva koolinoorte käsipalli MMi akrediteerimis- ja osavõtumaks	7000
54. Keskkool		
Tallinna Kalevi		
Kergejõustikuklubi	Inventari ostmise	25 000
Tallinna Kalevi		
Kergejõustikuklubi	Projekti "Sydney 2000" käivitamine	15 000
Tallinna Spordiselts		
Kalev	Sportimisvõimaluste avardamine Tallinnas	15 000
Tallinna		
Üldgümnaasium	Konkurss "Sportimispaik"	12 500
Tartu Korvpallikool	Arenduskava "Perspektiivikate noorkorvpallurite otsimissüsteemi käivitamine ja neile treeningtingimuste loomine"	10 000
Tartu		
Maaspordi Liit	Spordiürituste korraldamine Raadil	10 000
Tartu Toidutööstus- ja Teeninduskool	Konkurss "Sportimispaik"	12 500
Tartu Ülikooli keha-		
kultuuriteaduskond	Itaaliakeelse õppefilmi "Maratonijooks" tõlkimine, kirjaliku õppematerjali tiražeerimine	12 000
Tervisekeskus		
Jõulumäe	Konkurss "Sportimispaik"	25 000
Tervisekeskus		
Jõulumäe	Tervisespordialane tegevus	15 000
Ujumisklubi Delfiin	Noorujate spordimeisterlikkuse tõstmine	10 000
Valgamaa Spordiliit	Valgamaa talispordimängude läbiviimine	6000
Veriora Vallavalitsus	Konkurss "Sportimispaik"	12 500
Viljandi Maleselts	Rahvusvaheline jõuluturniir males	5000
Viljandi Suusaklubi	Traditsiooniline Viljandi uusaasta võistlus murdmaasuusatamises	5000
Vooremäe Suusa- ja		
Rahvaspordikeskus	Suusa- ja talispordiürituste programmi väljaarendamine	15 000
Võimlemisklubi		
Rütmika	Esinemine spordiaasta pidulikul lõpetamisel	2500
Võru Spordiselts		
Kalev	Võrulaste suusapäevade korraldamine	4000
Võrumaa Spordiliit	Võrumaa talimängude läbiviimine	4000
Väätsa Vallavalitsus	Konkurss "Sportimispaik"	12 500
Sihtkapitali algatus	Aastapreemiad à 10 000	50 000
Sihtkapitali algatus	1997. a. parimate treenerite ja sportlaste autasustamine	115 000
Sihtkapitali algatus	Spordiaasta lõpu Rukkilille ja Suitsupääsukese aumärk	5000
1997. a. III jaotusest:		
Tartu Ülikooli		
Spordipedagoogika		
Instituut	Tartu koolinoorte kehalise võimekuse testimine	12 000

Eesti Kultuurkapital kuulutab välja kandidaatide esitamise Eesti Kultuurkapitali maakondlike ekspertgruppide uute koosseisude nimetamiseks alates 1998. aasta veebruarist.

Kandidaate võivad esitada Eesti Kultuurkapitalis esindatud kultuurialade (kirjandus, helikunst, kujutav ja rakenduskunst, arhitektuur, näitekunst, audiovisuaalne kunst, rahvakultuur, kehakultuur ja sport) ühendused. **Kandidaatide nimesid koos lühikese tutvustusega esitada kirjalikult 15. jaanuariks Eesti Kultuurkapitali kantseelisse Suur-Karja 23, Tallinn EE0001.**

Lisainformatsioon tel. 22 446 922 või 2 631 4083, Marke Teppor.

Muusikute täienduskoolitusest

Täienduskoolitus, tööalane koolitus, pidevõpe, eluaegne õpe - need on XX sajandi lõpu tsiviilühiskonna olulised märksõnad, mis üha enam aktualiseeruvad ka Eestis. Inimese elutsükli jagunemine selgelt eristatavaks õppeperioodiks ja sellele järgnevas tööperioodiks on jäädavalt vajumas ajalukku. Pidevalt muutuv maailmas on vaja reel püsimiseks kogu aeg üha enam täiendada ja uuendada oma teadmisi ja oskusi.

EV Ülikooliseadus sätestab ühe ülikoolide olulise eesmärgina ka täiendõppe korraldamise, mis tundub olevat igati õigustatud: koondavad ju ülikoolid reeglina endasse vastava ala spetsialistide paremiku. Ülikooli õppejõudude kohus on kursisolemine oma alal maailmas toimuvaga, samuti ise selle edendamisel aktiivselt kaasa lüüa. Seega peaks uusim erialane informatsioon kõige vahetumalt jõudma teiste samal alal töötavate inimesteni just ülikoolide kaudu, luues sel moel laiapõhjalise aluse ja valmisoleku innovaatilisteks protsessideks. Samuti peaks ülikoolides läbiviidav täienduskoolitus tagama kindla taseme, eriti arvestades eelseisvat ülikoolide rahvusvahelist akrediteerimist, mis annab ülikoolidele kvaliteedihinnangu.

Eesti Muusikaakadeemia alustas täienduskoolitustegevust 1996/97. õppeaastal. Sügissemestril töötati välja muusikaalase täienduskoolituse põhimõtted, kevadsemestril toimusid juba esimesed kursused, milles osales kokku 92 üldhariduskoolide muusikaõpetajat. Süstemaatilise kaivituse täienduskoolitus alates 1997. a. sügisest.

EMA suunab oma täienduskoolituse kolmele põhilisele sihtgrupile: üldhariduskoolide muusikaõpetajad, alg- ja keskastme muusikakoolide õpetajad ning tegevinterpreedid.

Tegevuse põhiraskus lasub muidugi kahel esimesel sihtgrupil (neid on Eestis ca 2500 inimest). See on ka loomulik, kuna teadmiste regulaarne värskendamine on just pedagoogidel väga oluline. Õpetajate pidevat enesetäiendamist stimuleerib ka "väline sund": haridusministeeriumi määrus pedagoogide atesteerimisest ja töötasustamisest näeb ette õpetajametoodiku ja vanemõpetaja ametijärgu taotlemisel viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe pikaajalise (160 tundi ja enam) aine- või pedagoogikakursuse või samas ulatuses samalaadsete lühiajaliste kursuste läbimist.

Tegevmuusikutele mõeldud koolitus peab olema teistlaadne. Tahame selle välja arendada meistrkursuste ja suvekoolidena. Alustuseks oleme kuulutanud osa üliõpilastele mõeldud meistrkursustest avalikuks, mis on avatud ka teisele soovijatele.

Muusikaõpetajate täienduskoolitus ei tekkinud sugugi tühjale kohale, kursusi on tehtud aastaid Haridusministeeriumi vastavate asutuste korraldatuna, samuti Eesti Muusikaõpetajate Liidu eestvedamisel. Pilliõpetajate täienduskoolitust on läbi viinud vastavate erialade õpetajate liidud. See töö on olnud tänuväärne. Samas ei ole koolituse korraldamine avatud ühiskonnas ühe kutseorganisatsiooni ülesandeks

(muuseas, tegevus eeldab ka koolitusloa olemasolu!), seda peavad tegema ikkagi professionaalsed koolitusasutused. Kogu kõrgkoolijärgset, samuti riigi- ja munitsipaaltootajate, ka õpetajate täienduskoolitust peaksid läbi viima ülikoolid, arvestades seejuures kutseliitude arvamustega koolituse sisu osas.

Muusikaakadeemia on planeerinud 1997/98 õppeaastaks 36 täienduskoolituskursust, mis haaravad peaaegu kõiki pilli- ja lauluõpetuse valdkondi. Klaveriõpetajatele on neist mõeldud 10 (sh. viis meistrkursust - A. Valdma, K. Randalu, F. Solter, V. Merzanov ja M. Baudet -, kus võivad vabalt osaleda ka tegevmuusikud), keel- ja puhkpilliõpetajatele kaks, kitarriõpetajatele üks ja lauluõpetajatele kolm. Üldhariduskoolide muusikaõpetajatele on adresseeritud 8 kursust, neist kaks juba toimunud viisid läbi väga tugevad külalislektorid Werner Mayr Austriast ja Verena Maschat Hispaaniast. Lisaks on toimunud ja toimumas veel 9 üldisemat kursust muusikaajaloost, kultuuriloost, kunstiajaloost, psühholoogiast ja muusikateraapiast, kuhu kuulajatenä on oodatud nii üldhariduskooli ka muusikakoolide õpetajad.

Rõõmustab muusikaõpetajate suur huvi väljakuulutatud kursuste vastu. Seni on registreerunute vähesuse tõttu ära jäänud vaid üks planeeritud, suhteliselt spetsiifiline kursus ja üks vene koolide muusikaõpetajatele mõeldud kursus. Rohkem on olnud aga probleeme just soovijate suure hulga ja sellest tulenevate äraütlemitsega. Igatahes on õpetajate nõudlus sellise koolituse järele ilmselge ja ootab vaid selle heal tasemel rahuldamist. Juba toimunud kursuste põhjal võib täheldada muusikaõpetajate suuremat huvi täienduskoolituse vastu kahes peamises suunas: soovitakse saada uut informatsiooni omal erialal kogu maailmast ning osaleda pikemaajalistel kursustel, et tuntuvalt tõsta oma kutse- ja erialaseid oskusi. Seega saame asuda ka pikemaajalise ja komplekse koolituse teele, mis on iseloomulik akadeemilisele täienduskoolitusele paljudes maailma ülikoolides.

Kavandatavatest kursustest teadaandmiseks koostasime ja trükkisime kevadel vastavasisulise infobukleti. Lisaks kursuste kirjeldustele on bukletis kirjas ka sinna registreerimise kord, osavõtutingimused, finantseerimise korraldus jm. sellega seonduv. Saatsime selle juunikuus kõigisse Eesti üldhariduskoolidesse ja muusikakoolidesse. Kuid nagu on olnud siit ja sealt kuulda, ei ole buklet alati muusikaõpetajateni jõudnud. Seetõttu lisame kirjutise lõppu loendi neist kursustest, mis on toimumata ja millele saab veel registreeruda. Uueks õppeaastaks kavandatavate kursuste infobukleti loodame valmis saada juba varem, arvestusega et see jõuaks koolidesse maikuu jooksul. Siis on vana õppeaasta käimas ja õpetajad saavad pikemalt enesetäiendamist ette planeerida.

Lõpetuseks tahaks veidi selgitada ka täienduskoolituse rahastamist. Ülikoolid ei saa selleks otstarbeks riigieelarvest sentigi. Seega peab vastav koolitus ennast ise majandama, mistõttu kursused ongi tasulised.

Oleme püüdnud kehtestada võimalikult madala arvestusliku tunnihinna, mis isegi ei kata alati reaalseid kulusid. Õpetajad aga peaksid kursusteks vajaliku raha saama oma koolist. Täiskasvanute koolituse seaduse järgi peab 3% palgafondist olema sihtotstarbeliselt määratud täienduskoolituse finantseerimiseks. Sellele rahale on õigus pretendeerida kõigil õpetajatel. Tõsi, 1997. a. eelarves ei planeeritud selleks otstarbeks veel seadusejärgsed 3%, vaid 1%. Rõõmustav on aga märkida, et alanud aasta eelarvesse on Haridusministeerium juba kavandanud nõutavad 3% palgafondist, mis peaks õpetajate täienduskoolituse võimalusi oluliselt avardama. Vastav seadusesäte on kohustuslik ka kohalikele omavalitsustele, kes kinnitavad (laste)muusikakoolide kui huvikoolide eelarved, sealhulgas ka palgafondi.

Eesti Vabariigi Ülikooliseadus määratleb ülikoolid kui avalik-õiguslikud juriidilised isikud. Seega on ülikoolide püha kohus täita oma avalikke funktsioone ja teenida seeläbi ühiskonda ja riiki, kes on nad avalikes huvides asutanud. Ülikoolide avanemine täienduskoolituse läbi on veel üks üsna pikk samm akadeemiliselt suletuselt akadeemilise avatuse suunas. Kusjuures tuleb rõhutada ka väga olulist tagasiside momenti, mida annab taolise koolituse viljelemine ülikoolile endale, mis omakorda aitab kriitiliselt hinnata praegust üliõpilaste koolitust, käigusolevaid õppekavasid ja nende vastavust reaalse elu nõuetele.

Registreerimine on avatud veel järgmistele kursustele: Meistrkursus pianistidele (Marcel Baudet) - märts, 1998 Tallinnas; Klahvpillimuusika vormid XVI saj. algusest XVIII saj. keskpaigani (M. Valk-Falk, M. Riisikamp) - 24.-26.IV 1998 Tallinnas; Klaveriimprovisatsioon (Wolfgang Brunner) - 12.-5.II.1998 Tallinnas; Vokaalpedagoogika (Mati Palm) - 1.-3.II 1998 Tartus; Vokaalpedagoogika (Ivo Kuusk) - 9.-11.II 1998 Tallinnas; Koolikooride vokaalpedagoogika ja õpetaja häälehoid (V. Slizevski, V. Laul, L. Jankovski) - 30.I-01.II 1998 ja 8.-10.V 1998 Tartus; Z. Kodály metoodika (E. Üleoja) - 17.-19.IV 1998 Tallinnas ja 20.-22.III 1998 Tartus; Rütm, liikumine, improvisatsioon (I. Adamson, M. Pullerits, I. Raudsepp, A. Saluveer) - 6.-8.II 1998 ja 17.-19.IV 1998 Tallinnas ning 27.-29. III 1998 ja 15.-17.V 1998 Tartus; Loovuspsühholoogia (A. Leppiman, L. Kolk) - 24.-26.IV 1998 Tallinnas.

Registreerimine ja täpsem info telefonil 670 0191. Tallinna kursused toimuvad Eesti Muusikaakadeemia Vabaduse pst. 130 kompleksis (on olemas ka piiratud arv odavaid ööbimiskohti). Tartu kursused toimuvad EMA Tartu filiaali ruumes Lossi 15.

ENE KANGRON,
täienduskoolituse juht
ANDRES PUNG,
õppeprorektor

Pärnu

nüüdismuusika päevad 1998

1998. aasta jaanuaris möödub kümme aastat esimestest nüüdismuusika päevadest Pärnus. Seekord toimuvad need 21. - 24. jaanuarini teemasõna "Vaikus" all. Päevade eesmärk on jõuda lähemale vaikuse olemusele, kuulata vaikust eri vormides, tegelda muusikaga, milles suhestumine vaikusse on üheks oluliseks lähtekohaks.

Päevade *compositeur en résidence* on Carl Armfelt (sünd. 1956): aadlipäritoluga soomerootsi helilooja, kelle looming on postserialistliku mõtlemise isikupärane näide. Lisaks Armfelti teostele kõlab veel Anton Weberni, John Cage'i ja Morton Feldmani muusika. Päevade keskne kollektiiv on Pärnu Linnaorkester oma kammerkoosseisuga. Lisaks on jõud ühendanud Pärnu Ooperi ja Balleti Fond, Eesti Arnold Schönbergi Ühing, Pärnu Sütevaka humanitaargümnaasium, Pärnu vanalinna põhikool ja Helsingi Sibeliuse akadeemia elektroonilise muusika stuudio SACMUS.

Pärnu nüüdismuusika päevi 1998 rahastavad Pärnu linn, Luovan Säveltaiteen Edistämüssäätiö, Eesti Kultuurkapital, Eesti Rahvuskultuuri Fond, Eesti Kultuurkapitali Pärnu ekspertgrupp.

Ettevõtmine sai kümme aastat tagasi alguse sügavast sisulisest vajadusest: tolle aja eesti muusikaelu oli veel suhteliselt nüüdismuusikakauge. Hoolimata sellest, et nii mõnedki prominentsed eesti muusikainimesed väitsid end seda valdkonda tundvat, puudus nüüdismuusika problemaatika süstemaatiline käsitlemine peaaegu täielikult. Tollase Tallinna Riikliku Konservatooriumi õpetusest, nüüdisheliloojate looming kontserdikavades oli juhuslik kurioosum, eesti interpreedid võtsid oma kavas teoseid, mille äraõppimisele ei tohtinud kuluda üle ühe proovi.

Pärnu nüüdismuusika päevad võiksid jääda idee juurde, mille nimel nad on loodud: olla esmajoones osalejatele võimalus laiendada oma muusikalist maailmapilti. Kindlasti peaks suurenema teemakohase trükisõna hulk; sellega on tihedalt seotud eestikeelse muusikaterminoloogia nüüdismuusika osa loomine ja edasiarendamine. Täiendada tuleks nii Tartu, Tallinna kui Pärnu muusikaraamatukogusid nüüdismuusikanootide, -helisalvestiste ja -raamatutega. Ning võibolla olulisem: eesti helilooming võiks avada oma silmad ka muule kui vaid neoklassitsistlikele, primitivistlikele ja minimalistlikele suundumustele.

ANDRUS KALLASTU

Pärnu nüüdismuusika päevad 1998

21. - 24. jaanuarini

K, 21. I kl. 18 kontsert Pärnu vanalinna põhikoolis; kl. 20 sümposion Kuninga 24 ärklisaalis;

N, 22. I kl. 11 loeng ja kl. 14 seminar Kuninga 24 ärklisaalis; kl. 18 kontsert Pärnu vanalinna põhikoolis; kl. 20 kontsert Kuninga 24 ärklisaalis.

R, 23. I kl. 11 loeng ja kl. 14 seminar Kuninga 24 ärklisaalis; kl. 18 kontsert Pärnu vanalinna põhikoolis; kl. 20 etendus Kuninga 24 ärklisaalis.

L, 24. I kl. 11 loeng ja kl. 14 seminar Kuninga 24 ärklisaalis; kl. 18 performance ja kontsert Pärnu vanalinna põhikoolis; kl. 20 sümposion Kuninga 24 ärklisaalis.

Sissepääs tasuta, päevade kava 50 krooni, helikassett Carl Armfelti loominguga 30 krooni. Vabatahtlikud annetused Pärnu Nüüdismuusika Päevade Fondi. Kuninga 24 ärklisaalis on piiratud arv kohti. Reserveerimine tel. 8244 44 993 (automaatvastaja). Info Andrus Kallastu, tel. 8244 36 923.

AASTALÖPU KONTSERDIPEEGEL

Tundub, et aastavahetuseks hakati muusikaelus tasapisi valmistuma tegelikult juba "Jõulujazziga" detsembri alguses, edasi tuli jõulumeeolus kontserte juba ridamisi. Aastalõpu muusikaüritustel kõlavad vaimulikud suurvormid teistest žanritest tavaliselt mõnevõrra sagedamini, sakraalmuusika tõsidus harmoneerub siis kuulajate emotsionaalse häälestusega – lähenevad jõulud ja aastanumbri vahetumine tuletavad vägagi ühemõtteliselt meelde nii aja kiiret voolamist kui olemise paratamatut ajutisust. Mõni on tulnud ja mõni läinud, igal inimesel oli lõppenud aastal nii võite kui kaotusi.

Võitudest ja kaotustest, valgusest ja varjudest ei saa mööda vaadata ka Beethoveni "Missa solemnisse" ettekande puhul, mis kõlas Estonia kontserdisaalis **Andres Mustoneni** juhatusel **ERSO, Eesti Kontserdi Oratooriumikoori** ning solistide **Pia Freundi, Marianne Eklöfi, Janis Sprogise ja Hans Georg Ahrensi** esituses (18. XII). Ootuspäraselt täissaali, kuid selle ettekandes võis eristada nii kontseptuaalselt põhjendatud ja veenvat muusikalist dramaturgiat kui esituslikult problemaatilisi momente: nii solistide kui orkestri koosmängulist täpsust, otsesõnu ebatäpsusi.

Enam kui poolteisetunnise suurvormi vaheajata ettekanne nõuab dirigendilt suurejoonelist ja mastaapset tõlgenduslikku haaret, majesteetlike dramaturgiliste tõusude jõulist esituslikku strateegiat ning osade üleminekute läbimõeldud tempodevaliku taktikat. Sinna juurde veel suuremate ja väiksemate kulminatsioonide, kammerlikumate ja tutti-plaanide esituslikult täpset topograafiat, seega nende veenvat paigutust üldises muusikalis-dramaturgilises protsessuaalsuses. Andres Mustoneni tõlgenduslikus lähenemises "Päikesemissale" oli seda kõike ka tunda – nii osadevahelisi tervikutajust lähtuvaid seoseid kui sisendusjõulist ja dünaamilist arenduslikku hoogu. Mustoneni Beethoveni-nägemus oli seekord ekspressiivselt energiline ja väljapeetud ühteaegu: ei mingit tempodega forsseerimist, iga kulminatsiooni sisuline ettevalmistamine algas juba varakult ning esituslik mõte arenes üldises ettekandeplaanis veenvalt ja läbitunnetatult ühest suurest panoraamsest etapist teise.

Ettekande varjuküljed kippusid aga avalduma mõnevõrra väiksemas mõõtkavas. Kõigepealt orkester – vähe oli neid sissetulemisi, mis oleksid olnud tõepoolest koosmänguliselt täpsed. Nii keelpillirühm kui väiksemate orkestri-gruppide repliigid – liigagi tihti kõlas kõik umbmäärases suurusjärgus "enam-vähem". Ning tavaliselt ikka pigem "vähem" kui "enam".

Teine moment puudutab solistide ansambli, mille kõlaline tasakaal jättis mõnevõrra soovida. Naishäälestest polnud Pia Freund (sopran, Soome) Marianne Eklöfi (metosopran, Rootsi) ilmselt siiski võrdne ansamblipartner ei oma hääle dünaamilistelt ega tämbrikselt võimalustelt. Juba soprani esimene sisetulek Kyries oli ehmatavalt must, intoneerimisvigu oli hiljem küll vähem, kuid ansambelis kippus Eklöf Freundi igas mõttes varjutama.

Uue kollektiivi, **Nõmme Linnaorkestri** avakontsert kõlas **Hendrik Vestmani** juhatusel Nõmme kultuurikeskuses (26. XII). Vastse kammerorkestri 17 mängijat on enamjaolt muusikaakadeemia üliõpilased, noor dirigent Hendrik Vestman (1974) on õppinud EMAs koorijuhimist Ants Üleoja ning sümfoniaorkestri dirigeerimist Toomas Kapteni juhendamisel. "NYDY" festivalil mullu novembris juhatas Vestman Alo Põldmäe kammeroperit "Depressioon baaris". Nõmme Linnaorkestri avakontserdil kõlasid tema dirigeerimisel Mozarti teosed. "Väikese öömuusika" (1787) Allegro pidulikult energiline algus näitas samas kohe nii paindlikku ansamblist fraseerimist kui ka nõtkeid dünaamilisi varjundeid. Teise osa kiire tempos episood tõi küll kaasa märgatava koosmängulise ebaluse, kuid järgnevas Menuettos võis jälle kuulda nii galantseid kui tantsuliselt graatsilisi plaane. **Tatjana Šulitsenko** (1975) esituses kõlas Mozarti Oboekontsert C-duur (1777), mida polevat Eestimaal Vestmanni sõnul varem mängitud. Esimeses osas oli solistil nii küllalt viimistletud dünaamilisi detaile kui elegantset karakterikujundust, pikk kadents arenes samuti esituslikult haaravaks. Finaalis on solisti partii juba märkimisväärselt tehniline. Šulitsenko lahendas need mängutehnilised keerukused üldjoontes veenvalt, säilitades esituses nii mozartliku kerguse kui energilise ettekandelise hoo. Võib öelda, et finaali kõlaski ehk kõige veenvamalt (võimalik, et oboekontserdi alguses polnud solistil veel nõ. täit ettekandelist närvi).

Andres Mustoneni juhitud sarja "Suure Muusikaakadeemia" raames toimus raekojas **Suure Muusikaakadeemia solistide** kontsert (30. XII). Kava oli küllaltki kaleidoskoopiline – barokkmuusikast Prokofjevini – ning samas kõlanud teoste meelelahutuslikku varjundit ja mängulist karakterit arvestades oma emotsionaalselt suunitlusest kaasaaravalt ühtne. Jüri Leiten esitas alustuseks Tommaso Albinoni (1671–1750) Kontserdi C-duur trompetile ja keelpillidele. Teose ettekanne oli energiline ja täpne, reljeefne astmedünaamika toetas siin üldist väljenduslikku tervikut, milles solisti särav-meloodiajoonis vaheldus keelpillide imitatsiooniliste remarkide ning pikemate soleerivate episoodidega. Järgnevalt kõlas Gioacchino Rossini Sonaat C-duur kahele viiulile, tšellole, kontrabassile ja tšembalole **Ülo Kaadu, Andres Mustoneni** (viilid), **Peeter Klaasi** (tšello), **Imre Eenmaa** (kontrabass) ja **Ivo Sillamaa** ettekandes. Teose esimeses osas rõhutasid Kaadu ja Mustonen solistidena ooperlikult artistlikke momente, nende esituses võis jälgida seda Rossini muusika teravmeelset elegantsi, milles on ühendatud nii tehniline virtuoossus kui heliloojale iseloomulik lavalis-muusikaline kujundihumor. Edasi oli kuulda nii rõhutatult teatraalseid romantilisi plaane kui esinejate järjestikuseid kiireid soolosid finaalis. Ferdinand Davidi Schuberti-transkriptsioone mängides modelleerisid klarnetist **Toomas Vavilov** ning Ivo Sillamaa klaveril terve galerii värvikaid ja eredaid karaktereid – küll õhkkerge fraseerimisega esitatud peenelt nüansirikka dünaamikaga kujundeid Vavilovil ning mitmeid dramaatiliseks mängitud episoodide Sillamaal. **Neeme Punderi** esituses kõlas Donizetti Sonaat flöödile ja saateansamblile ("kodu-musitseerimise tarbeks", täpsustas Mustonen selle koosseisu) – kiirus, kergus, solisti briljantne mängutehnika ning ühtlased legato-joonised meloodiakujunduses.

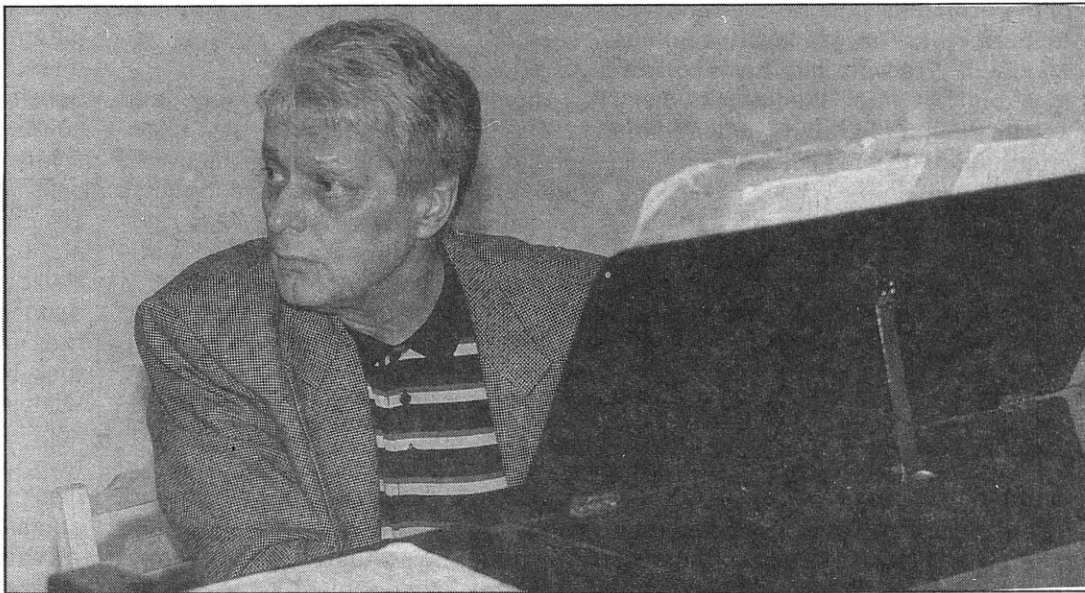
Suure Muusikaakadeemia solistide kontserdi lõpetas lõbus ja humoorikas Beethoven, täpsemalt helilooja "12 kontratantsu", mis kõlasid lennukalt tantsulistel tempode ning sütitavalt kaasakiskuva elurõõmu ja mängulustiga. Nii muheda ja olustikuliselt "naivistlikku", teatraliseeritud Beethovenit ei oskaks kuulaja endale tavapärasel kontserdimiljööis vist hästi ettegi kujutada.

Üks muusikaline aasta sai läbi ning algas uus, paraku aga ka uute muredega. Neist murettekitavaim on momendil Olari Eltsi juhutatava NYDY Ensemble'i olemasolu ette kerkinud probleemid, mis sundisid kümneid Eesti loomeinimesi ajakirjanduse poole pöörduma. Sama murettekitav (kui mitte rohkemgi) on Eesti Raadio anonüümseks jäänud pressiesindaja avaldus (SL 3. I), milles seda pöördumist, kultuuritegelaste muret meie ainsa nüüdismuusikaansambli saatuse pärast, sõandatakse nimetada "alatuks". Avalik-õigusliku meediakanali pressiesindaja niisugune hinnang on lihtsalt usumatut.

IGOR GARŠNEK

Mis jäi peeglisõelale

Mõnikord lubavad lähestikused sündmused end tagantjärelegi silmitseda üheaegselt, tekitamata kartust, et vaatlust võiks ülemääraselt häirida paratamatu valguse ja varju mäng. Uskudes valguse-varju loomuliku langemisse, tuletame meelde vana asja.

Arbo Valdma naudib sõna mõjujõudu.

Kontserditurneena Kölni, Brüsseli, Amsterdam, Ljubljana ja Helsingi kaudu kulgenud Schuberti projekti raames tutvustasid Kölni muusikakõrgkooli professor Arbo Valdma ja tema seitse õpilast 12. detsembril Tallinna raekojas, 13. detsembril Estonia kontserdisaalis programmi "Schubert klaveripeeglis". Mitmemõõtmeline kava helilooja originaalloomingust ja klaveritõtlusest ei takistanud koos Schubertiga saramast ka transkriptsioonautoritel (Liszt, Brahms, Rahmaninov, Godowsky jt.) ning otsis publikuga sidet eripalgeliste interpretide kiuutlusprisma kaudu. Tõiseks jätkuks Schuberti õhtutele kujunes Arbo Valdma meistrikursus 14. – 16. detsembrini EMAs. See oli taas kantud rohkest osavõtusoovist (valdavalt muusikaakadeemia, muusikakeskkool) ja viimaste aastatega võrreldes küll kahanenud, ent samas püsivamast kuulajaskonnast. Kui kontserdiõhtutel koondus tähelepanu eelkõige Schubertile, siis kursusepäevadel fookustus teisenenud rollis Arbo Valdma. Pea- ja kõrvalosi võimaldasid mõlema sündmuse avaramad raamid ka õpilastele.

Soolo- ja ansamblinumbritest koostatud kontserdikavades nihkus mõnegi interpreedi osatähtsuse teistega võrreldes esiplaanile, sest jäi kehtima vana tõde: lava kas tõstab esile või taandab interpreedi. Raekoja kontserdil oli Schuberti kõrval peategelaseks **Christiane Frucht**. Valitud palad tsüklist "Talvine teekond" (Dieter Glave töötlus) kulgesid alguse meeleoluotsingutest üha kandvama ja haaravama mõtteavamise suunas ning kulmineerusid "Leierkastimehe" sõnatus kõnekuses. Ansamblistest kõitis enim duo Christiane Frucht – Arbo Valdma (Andante a-moll ja Saksa tants kahe trioga G-duur), kuna koosmäng ja esitushetk võimendasid autori mõtte ülevust.

Sarnaselt lavaruumiga toimib osapoolte rollijaotus ka meistrikursuste situatsioonis; vaheldumisi juhtfiguur ja kõrvalosatäitja, küsimuste esitaja või vastaja, mängija või kuulaja. Ja nagu kontserdil, nii inspireerib ka siin ideid publik.

Arbo Valdma juhendatud meistrikursus on elujaatavaks vahelduseks igapäevasele tööritmille, osaleja harjutamisprotsess ja areng võib selle käiguse saada uue suuna. Sugugi mitte iga saavutuse eeltingimuseks pole aeg ja vaev, vaid keskendunud kuulamistähelepanu ning seeläbi elavnenud mõtetegevus ja kujutlusvõime. Viimati nimetatut peab Valdma sõnul kõigest muust alati mitu sammu ees liikuma. Põrmugi eitamata kannatlikku treeningut, vihjati tundides ka üleharjutamisohule. Kursuse elav ja inforikas õhkkond soodustab sisemisest inertsist vabanemist ning toetab usku, et õige kontsentratsiooni

puhul on võimalik paljutki kohe realiseerida.

Pedagoogina naudib Arbo Valdma sõna mõjujõudu. Tema väljenduslaad on hoogne ja meelde jääv. Sageli kuhjuvad julged võrdlused, heatahtlikult aasivad repliigid, poeetilised mõtteavaldused ja tüüpreegiringudki. Tõsimeelselt ja vaimukalt, otseütlemise ja ümbernurgajutuga edastatakse aga informat-

siooni, mida omapärane keelekasutus märkamatult eri vastuvõtukanalitesse suunab ning paremini talletada aitab. Jagatav teave on laiadiapasooniline: teose stiilist, vormist, interpretatsioonitraditsioonidest, kompositsioonitehnikast lähtuv; õpilase teadmisi täpsustav või nende puudumist arvestav; tehnilisi probleeme ja kujunduslikku külge analüüsiv. Lisaks varieeruvale väljendusele esitatakse kõike ka muutuvas vormis: repliigi, monoloogi, puhtteoreetilise analüüsi, praktilise ettenäitamise või isikliku kogemuse meenu-tusena: vahel laskutakse rõõmsameelsesse vaidlusse, kus kaotajaid ei ole.

Info mitmeplaaniliselt iseloomustas ka kuulnud Schuberti kavu. Transkriptsioonid, mis algidee ja selle autori vastu enamasti austust säilitavad, peidavad enestes peaaegu alati ka salakirja (mõnikord on võtmeks transkriptsioon autori individuaalne mängutehnika, kuid mitte ainult), mille lahendamine ja publikule avamine on esitajale toepeltvajakutse. Väljakutse võtsid kõik esinejad vapralt vastu. Leiti ka võtmeid ja jõuti lähendusteni: Valerij Lisac ("Varjupaik" tsüklist "Luigelaal" – Liszti transkr., "Serenaad" – Liszti transkr.), Hanna Heinmaa ("Valss-kapriis" tsüklist "Viini õhtud" – Liszti transkr., "Litaania kõikide hingede pühaks" – L. Godowsky transkr.), Yuki Nagatsuka. Kahju, et Valerij Lisac nii vähe soolot mängis. Tamara Stefanovici ulatusliku etteaste ajal vaimustusin uljast klaverimängust. Järgnevatel kursusepäevadel koputas Arbo Valdma nii mõnengi osaleja südame-tunnistusele ja soovitas mitte üleliia pianismist vaimustuda.

Tundides ilmsesid paljudel puhkudel samad raskused: harali ja seostamata materjal, loogikavastane liikumine, puine ja õgven-damist vajav fraas, lame reljeefitaju ning ennekõike – kõla adresseerimatus, värvivae-sus, monotoonsus. Kõlaprobleemid paeluvad Arbo Valdmat eriliselt. Esialgne näiline lam-mutustöö ja uue ülesehitamine algab kõla otsimisest, värvi tabamisest, tooni intensiiv-suse määramisest ja selle kõige meeldejät-misest. Kõla oli kursuste Sinilind ja laval püüdsid teda ka Kölnist saabunud. Jäägu kuulaja saladuseks, kelle mängus lind laulis.

Estonia kontserdisaali kavas laotas Arbo Valdma õhtu kolmandale tiivale Schuberti väikevormid: saksa tantsud, ekosseesid ja palju muud. Lendu ei tõustud, sest õhk oli karge, ent esituses kangastus suurus minia-tuuris.

Aitäh külalistele, kes enne koduseid jõu- lukinke võtsid vaevaks tulla ja tuua.

MAILIS PÖLD

Lisandusi lauludele

Veljo Tormis.
Rahvalaul ja meie: artiklid,
intervjuud, kommentaarid.
SP Muusikaprojekt. Tallinn 1997.

Eesti tänase muusika rahvusvaheline kuulsus tugineb tugevatele sammastele, millest ühe rea moodustavad Neeme Järvi, Kalle Randalu, Arvo Pärt ja Veljo Tormis. See valik on tehtud lähtudes tunnusest, et nad küpsesid kiiremini kui ühiskond nende ümber. Ehk seetõttu on neist ainult üks, helilooja Veljo Tormis, jäänud püsima sünnimaa pinnale. Arvatavasti on selle ebatüüpilise olukorra põhjusteks asjaolud, et ta on nimetatute reas vanim (s.1930) ning et ta perekonnasidemed on rõhutatult eestilised. Kolmas ja põhiline põhjus on minu meelest Tormise tugev seos eesti regivärsilise rahvalauluga, mis vähehaaval ja salamahti on temast läbi põiminud omad juured ning pannud helilooja mõnikord imestama, et rahvalaul kasutab teda ja mitte tema rahvalaulu.

Selle keeruka kokkukasvamisprotsessi järgi on hakanud siin-seal esile tulema. Üheks kirjalikuks dokumendiks nende hulgas on kogumik "Rahvalaul ja meie", mille on koostanud muusikabibliograaf Valve Jürisson. Väike brošüür sisaldab 60 leheküljel ühe Tormise 1972. aasta artikli, mis on andnud ka kogumikule nime, autori saatesõna "Eesti ballaadide" kavalehelt 1980. aastast, seitse intervjuud ja mõned temaga seotud žarsid. Tagasihoidlikku kaant ehib Kaljo Põllu eksliibrise fragment.

Tormis pole pärit suitsutarest, kus regilaul oli elu lahutamatu koostisosa. Mitu inimpõlve tagasi võis see ju nende pereski nõnda olla, kuid helilooja kodune muusikaline keskkond Harjumaal, hiljem Läänemaal oli funktsionaal-harmoniline ja instrumentaalne ning muusika kõlas peamiselt oreil. Tormis tahtiski konservatooriumi oreliklassi pääseda, kuid see pandi 1948. aastal kinni. Intervjuus Madis Kolgile 1990. aastal seletab ta irooniliselt, et tänu vene valitsusele sai temast helilooja. Mõned nutikad muusikamehed suunasid ta Moskvasse õppima, kus rahvusliku joonega lood pidid hästi läbi lööma. Paraku kujunes Tormise esimene loomeperiood pigem dodekafooniliseks kui rahvuslikuks, sest

tema ei tahtnud pärvett ujuda ega ka muusikat ainult muusika enda pärast teha. "Minul on alati mingi teine põhjus, tahtmine midagi välja öelda, rõhutada mõnd ideed, kas või poliitilist. Mitte muusikalist."

Eestis aga leidis Tormis küllaga põhjust rahvuslikku muusikat kirjutada. Selleks lihtsameelselt rahvaviise tsiteerida ja sedakaudu rahvaste hävitamist varjata polnud talle vastuvõetav. Tema tundis kohustust "vahendada rahvamuusikat ennast, selle olemust, vaimu, mõtet, vormi" (1980). See mõtteviis oli neil aastail võõras ja ohtlik. Tormis oli sunnitud oma regilaulude töötusi mitte ainult ülimalt kauniks ja lausa lumavaks vormima, vaid nende elujõudu ka sõnadega tõestama. Tema artiklist "Rahvalaul ja meie", mis ilmus Sirbi ja Vasara 1972. a. 16. juuni numbris, kujunes omamoodi manifest, pidulik pöördumine nii lauljate kui kuulajate poole, mida hiljem on korduvalt tsiteeritud. Ise olen sageli rõhutanud seal väga selgesti esile toodud vajadust tundma õppida regilaulu kui omaette kunstilist struktuuri, mille reeglid erinevad praegu üldiselt tuttava euroopa muusika õpetuste kogumist. Enam ei saa loota, et nimetud lauluemad rahvapärимuse põhjatust varamust regilaule ammutavad ja neid kadajasel kandikul linna kannavad, vaid tuleb hakata koolitama oma "professionaalseid rahvamuusikuid". See nõue viidi Sibeliuse akadeemias juba 1983. aastal ellu, kuid Eestis on Tormise mõte alles poolel teel.

Vähem tähtis pole sõnum regilaulu funktsioonist. Tormis peab loomulikuks, et ei saa taastada algset ja ehtsat esituskorda: "Kõik need kiigepidude ja pulmakommete mängimised tunduvad mulle ebaorgaanilistena, võltsidena ja halvas mõttes etnograafilistena". Vastukaaluks süvenes Tormis regilaulu struktuuri- ja funktsioonireeglitesse ning tuli avalikkuse ette uues kvaliteedis eesti koorimuusikaga (tolleaegse halvustava liigituse järgi vaid "rahvalauluseadete-ga"), mis kultuuriministeeriumis vähe maksid, kuid Eesti kultuurile palju kuulust töid. Regilaulu tõlgendustes on seda iidset kunstiliiki kandnud keskkond uuesti loodud heliliste foonide abil nii, nagu seda tol ajal mõista tahtsime.

Veljo Tormis viib eesti regilaulu balletilavale. (Heinz Valk, 1981)

Tegelikkuses osutusidki "Liivlaste pärandus" või "Vadja pulmalaulud" elujõulise-maks enamikust "kunstmuusikast".

Manifesti sõnastus on kohati metafoorne või oma ajale vastavalt põiklev. Näiteks on kujund oma juurte otsimine ilmne eufemism, mis peitis tol ajal ebasüüdsaks peetud identiteediotsinguid. Indiviidi sidumine oma esivanematega, hõimlastega või rahva ühendamine rahvusriigiks oli nõukogudeaegsete kultuurijuhtide silmis lausa kuritegu. Rahvusliku kultuuri ehitamine peamiselt "laenatud alustele" suunab aga mõttekäigu eesti kultuuri saksa mõjudele eesti kultuuris, mis viis mitte ainult muusika vaid ka rõivastuse, arhitektuuri, värvimeele ja koguni terve kirjakeele võõrastele radadele. Rahvusliku helilooja ebamäärasel rollis Tormis võttis aastail, kui paljud eesti asja ajamise maha salgasid, selge seisukoha: "Vana rahvusliku ja rahvaliku kunsti alused on veel olemas rahva keeles ja meeles."

Oleks vaja põhjalikult arutleda selle üle, kuidas need julged mõtted sündisid ja avalikkuse ette jõudsid. Ilmselt on siin suur osa eesti koorijuhtidel ja lauljatel, kes oma 1972. aasta konverentsil Tormises enesele mitte ainult eeslaulja, vaid ka eestkõneleja leidsid. Ka kõnesoleva kogumiku koostajaks, nagu saatesõnast lugeda, on ju muusikaakadeemia professor ja laulupidude üldjuht Kuno Areng. Kogumikus on korduvalt esile toodud ka teatriteadlase Lea Tormise tähtsat osa, kes lisaks vahetule koostööle lausa sundis heliloojat end kirjasõnaski väljendama.

Tormise kujunemisloos ei saa kõrvale

jätta Jaan Kaplinski ega teisi eesti kirjamehi, kes neil aegadel korduvalt keskendusid vaimse päranduse ja pärijate vahekorrale. Esile hakkas kerkima arusaam regilaulust kui monotoonsest manamisest, millest saab tundeküllases neljahäälses kooriseades farss. Essee "Rahvalaulu juurde jõudmine", mis ilmus käesoleval aastal taastrikkis ("Võimaluste võimalikkus", Vagabund, 1997), rõhutab Kaplinski, et vana regivärss on struktuurilt hoopis keerulisem nähtus kui mingi meil praegu käibiv luulevorm. Nende rafineeritud sisu avaldub kultuuri süvakihitides, mida pole kerge muuta. Kaplinski lähenes rahvalaulule tolle aja uue teadusharu, *cultural anthropology* mõistetega ja nentis juba 1970. aastal, et eesti vana kultuuri kirjeldus on koostamata. Paraku ilmus alles tänavu trükist esimene sellealane eestikeelne õpik ("Kultuuriantropoloogia", Tuum, 1997), seegi tõlgituna veerandsaja aasta tagusest Lauri Honko ja Juha Pentikäise publikatsioonist. Eestis on aeg kaua paigal tammunud.

Kogumik Veljo Tormise verbaalsest pärandist on ilmunud õigel ajal, sest just praegu tuleb anda hinnang vaimse murdumise kaasa toonud 70ndatele aastatele eesti elus. Kuigi artiklid ja intervjuud on väike ja näiliselt kõrvaline osa tema loomingust, toob ta seal selgelt esile need probleemid, mis eesti muusikuid neil aastatel vaevasid ja erinevalt käituma sundisid. Mõned läksid ära, mõned andsid alla. Tormis hakkas runomeheks ja šamaaniks, võitles maagilise sõna ja nõiatrummiga – jah, mille eest?

VAIKE SARV

Suur muusika väikeses talvepealinnas

Intervjuu festivali kunstilise juhi Kadri Leivategijaga

Talvemuusika festival "Otepää '97" 26. – 29. detsembrini on nüüdseks mäletamist väärt möödunud. Kust see idee ja julgus millegi taolisega riskida ühes 2500 elanikuga väikelinnas? Sisukas ja pildirohke festivalibuket on nüüd paljude osasaanute kodus meenutamas millegi suure ja esmakordse sündi ning rahvusvaheliseltki tuntud muusikakollektiive: Arsise käsikellade ansambel, Andres Mustoneni Suur Muusikaakadeemia, varajase muusika ansambel Via Sonora, Leili Tammel koos saateansambliga esitamas Kuldar Singi vokaaltsükli "Aastaajad", ansambel Concerto Festivo pakkumas pidulikku itaalia ja saksa muusikat läbi mitme sajandi. Kergemuusikasõpradele Hedvig Hansonini ning iirlase Harry Benti ja perekond Johansonide koondkava eesti ja iiri lauludest. Lisaks teatrietendused lastele vanemuislaste "Väikese Onu saaga".

Kuidas sündisid kokkulepped esinejatega?

Viis kuud kestnud ettevalmistuse ajast ei oskaks ma nimetada ühtki tõrget

kokkulepete sõlmimisel. Muusikuna ja kolmeaastasest tööperioodist Eesti Kontserdis olid varuks teadmised, tutvused ja vastastikune usaldus.

Idee sündi mäletan täpselt: see oli mullu augustis Pärnus raemuusika päevade aegu. Küsisin endalt, kas ei võiks midagi selletaolist toimuda tõeliselt ilusas talvepealinnas? Tartlasena olen Otepää tõmbejõudu ise kogenud ja kõikidele Elleri kooli külastanud välismaalastelegi jaganud, juhatastes neid käikudel Eesti kultuuri- ja ajaloolistes paikades. Otepääl on need kirik ja linnamägi. Omamoodi avastuse tegin uue- mal ajal kerkinud Otepää talvekirikus, mille puitinterjööri loob sooja ja intiimse tunde, pakub ääretult häid võimalusi tagasisidemeks meditatiivsema muusika esitajale.

Kõigele eeltoodule lisaks: on ju Otepää Lõuna-Eesti vaimuelu keskusena tuntud juba esimesest rahvusliku ärkamise ajast, kaugemast ajaloost, piiskopilinnuse ehitamise ajast aga euroopaliku kultuuri sissetoomise ja levipaigana Eestis. Kõik see ühtekokku sisaldas väljakutset. **Neljale festivalipäevale kavandatud**

ühiksa kontserti ja teatrietendust toimusid eri paigus – teatrimajas, raekoja saalis, kirikus, pubides –, pakkudes võimalust vaagida erinevate kunstimeistrite, žanrite ja ajastute vahel. Esialgu tundus programm ülemäära tihe ja suur, seda eriti elanike arvule mõeldes.

Korraldaval meeskonnal oli kindel eelteadmine, et Otepää on talvel ja eriti jõulukuul külastajast tulvil. Tõestust leidis see pileтите eelmüügi esimestest päevadest: Aivar Mäe Arsise kellade ansambli ja Andres Mustoneni Suurele Muusikaakadeemiale jätkunuks teinegi teatrimajatais kuulajaid! Publikuhuvi oli etteaimamatult suur, ületas kõikide ootused. Võin seda kinnitada ka esinejate nimel, kes leidsid Otepäält tõeliselt kultuurihuvilise ja kultuurse kuulajaskonna.

Mis teid kunstilise juhina kõige enam üllatas?

Kõiki kontserte ja esinemisi jälginult võiksin meenutada mitmeid kordi ja hetki, mil publik elas ja hingas koos esinejatega. Meeldejävvamaid momente mäletan Kuldar Singi vokaaltsükli "Aastaajad" ettekandest. On ju see kõr-

Kaia Urb ning Imbi ja Raivo Tarum Concerto Festivot.

vale harjumatu, elitaarsem muusika, ent kuulati pingelises vaikuses. Selliste hetkede nimel tahaksin edaspidigi oma mõtteid ja plaane Otepäaga siduda.

Küsitlenud
AILI MIKS

Euroraha arhitekt avameelitseb

Intervjuus avaneb terve uus maailm. Kui pressis räägi-
vad "otsustajad", kelle iga südamepuistamine võib
rahasüsteemi aluseid kõigutada, siis ei pöörata mitte
alati tähelepanu tohutule hulgale ütleajatjastele ja
übernurgavihjetele, mida nende jutust välja võib luge-
da. Relvastatud "sõltumatus" poliitilisest võimust,
võivad keskpunkade juhid nüüdsest muuta rahvaste
saatust. Milline on nende ettekujutus ühiskonnast?
Milline on näiteks hr. Hans Tietmeyer, euroraha suure
arhitekti oma?

Lugenud lennukis intervjuud Saksa Liidupanga pres-
idendi Hans Tietmeyeriga, keda tutvustati ei rohkema
ega vähemana kui "saksa marga ülempreestrina",
tekis mul tahtmine rakendada selle teksti puhul niisugust
hermeneutilist analüüsi, millega lähenetakse
pühadele tekstidele: "Täna on meie panuseks püsiv
tõusu ja – siin on võtmesõna – investeerijate usaldust
soodustavate tingimuste loomine. Seega tuleb eelarvet
kontrolli all hoida."

See tähendab – ja seda väljendatakse järgnevalt veel
selgemini – et tuleb kõige kiiremas korras maha mätta
sotsiaalne riik ja muu hulgas ka tema kulukas tegevus
sotsiaal- ja kultuurfääris, et rahustada investeerijaid,
kellele meeldiks rohkem ise tegelda oma
investeeringutega kultuurivallas.

Olen kindel, et nad kõik armastavad romantilist
muusikat ja impressionistlikku kunsti, ja teadmata
midagi Saksa Liidupanga presidendist, usun kindlalt, et
nagu Prantsuse Panga direktor hr. Jean-Claude Trichet,
loeb temagi vabadel hetkedel luulet ja harrastab met-
seenlust.

"Seega tuleb," jätkab Tietmeyer, "eelarvet kontrolli
all hoida, alandada makse tasemeni, mis võimaldab
neid pikemat aega talutavates piirides hoida." Loe:
investeerijate makse tuleb alandada sel määral, et nad
püsiks pikemat aega talutavuse piirides nende-
samade investeerijate jaoks, et mitte õhutada neid oma
investeeringuid mujale toimetama.

Loeme edasi: "Tuleb (...) reformida sotsiaalkindlus-
tussüsteemi." Teisisõnu, *bis repetita*, mätta maha
heaoluriik ning tema sotsiaalhoolekandepoliitika, mis
sobivad suurepäraselt selleks, et hävitada investeerijate
usaldus, et äratada neis õigustatud kahtlusi, kuna nad
on kindlad, et nende majanduslikud saavutused – räägi-
takse sotsiaalsetest saavutustest, võime aga vabalt
rääkida majanduslikest saavutustest – , see tähendab
nende kapital, ei sobi kokku töötajate sotsiaalsete
saavutustega ja et loomulikult tuleb neid majanduslikke
saavutusi iga hinna eest kaitsta, kasvõi suure osa
tulevase Euroopa kodanike sotsiaalsete saavutuste hävi-
tamise hinnaga – jutt on kodanikest, kellest 1995. aasta
detsembris palju räägiti kui "hellitatutest" ja "privi-
leegeritustest".

Hr. Hans Tietmeyer on veendunud, et investeerijate
sotsiaalsed, ehk teisiti öeldes majanduslikud saavu-
tused ei elaks üle sotsiaalhoolekandesse ülemise põlis-
tamist. Seega tuleb seda süsteemi kiire korras reformi-
da, sest investeerijate majanduslikud saavutused ei või
oodata. Ja kõrgelennuline mõtleja hr. Hans Tietmeyer,
kes jätkab saksa idealistlike filosoofide kuulsusrikkaid
traditsioone, lisab: "Seega tuleb eelarvet kontrolli all
hoida, alandada makse tasemeni, mis võimaldab neid
pikemat aega talutavates piirides hoida, reformida sot-
siaalkindlustussüsteemi, kaotada piirangud tööturul,
sest et – see "nii et" vääraks pikemat kommentaari –
uus kasvufaas (...) ei saabu muidu, kui me – see "me"
on oivaline – ei pinguta selle nimel, et tööturгу paind-
likumaks muuta."

Santaazihõnguline ähvardus

See see ongi. Suured sõnad on lendu lastud ja hr. Hans
Tietmeyer pakub suurepäraseid näiteid eufemistlikust
retoorikast, mis käib rahustajad. Eufemismid on
hädavajalikud, et säilitada investeerijate pidevat usal-
dust. Siit järeldub endastmõistetavalt, et see usaldus
on iga majandussüsteemi alfa ja oomega, tulevase
Euroopa vundament, ülim siht ja *telos*, hoidudes ära-
mast umbusaldust või meeleheidet töötajates, kellega
lõppude lõpuks tuleb siiski ka arvestada, kui soovitakse
jõuda selle uue kasvufaasini, mille terendust neile
paista lastakse, et nad teeksid vajaliku pingutuse. Sest
pingutust oodatakse just nendelt, isegi kui hr. Tiet-
meyer, kahtlemata meister eufemismide alal, ilusti
ütleb: "kaotada piirangud tööturul, nii et uus kasvufaas
ei saabu muidu, kui me ei pinguta selle nimel, et töö-
turgu paindlikumaks muuta." Suurepärase retoorika
meisteritöö, mida võiks tõlkida nii: "Julgust, töötajad!
Teeme koos selle pingutuse paindlikkuse nimel, mida
oodatakse teilt."

Seasemel et häirimatult esitada küsimus euro välise
pariteedi kohta, oleks ajakirjanik võinud hr. Hans
Tietmeyerilt pärida, kuidas ta mõistab investeerijate

keele võtmesõnu: "tööturu jäikus" ja "tööturu paind-
likkus". Töötajad loeksid siit otsekohe välja: öötöö, töö
nädalavahetustel, kindlaksmääramata töötundide arv,
kasvav surve, stress jne.

On näha, et "tööturg" toimib omamoodi homerosliku
epiteedina, mida annab siduda teatud sõnadega, ja võib
tekkida kiatus, proovida hr. Hans Tietmeyer keeleka-
sutuse paindlikkust, rääkida näiteks rahaturgude paind-
likkusest või jäikusest. Säärase keelekasutuse kummal-
isus hr. Hans Tietmeyer puises keeles laseb arvata, et
talle ei tule pähegi "kaotada piiranguid rahaturul" või
"pingutada selle nimel, et rahaturgusid paindlikumaks
muuta". Siit sigib mõte, et vastupidi sellele, mida
justkui võiks järeldada sõnast "meie" hr. Hans
Tietmeyer kasutatud väljendis "kui me ei pinguta",
nõutakse pingutust paindlikkuse nimel töötajatelt ja
ainult nendelt, ja ka žantaažihõnguline ähvardus lauses
on adresseeritud neile: "Sest et uus kasvufaas ei saabu
muidu, kui me ei pinguta selle nimel, et tööturgu paind-
likumaks muuta." Ehk selgemini: jätke täna oma sotsi-
aalsed saavutused sinnapaika, ikka selleks, et mitte
hävitada investeerijate usaldust, kasu nimel, mis see
meile homme toob. Loogika, mida hästi tunnevad töö-
tajad, keda see puudutab ja kes iseloomustasid koos-
tööd, mida gollistid neile omal ajal pakkusid, sõnadega:
"Anna mulle oma kell, ja ma ütlen sulle, mis kell on."

Loeme veel viimast korda üle hr. Tietmeyer
ettepanekud: "Täna on meie panuseks püsiv tõusu ja
investeerijate usaldust soodustavate tingimuste
loomine. Seega – pange tähele sõna "seega" – tuleb
eelarvet kontrolli all hoida, alandada makse tasemeni,
mis võimaldaks neid pikemat aega talutavates piirides
hoida, reformida sotsiaalkindlustussüsteemi, kaotada
piirangud tööturul, sest et uus arengufaas ei saabu
muidu, kui me ei pinguta selle nimel, et tööturgu paind-
likumaks muuta."

Kui nii erakordne, nii erakordselt erakordne tekst oli
määratud märkamatuks jääma ja jagama päevaleh-
tedes iga päev ilmuvate kirjutiste saatust, lennates
minema nagu kuivanud lehed, siis sellepärast, et see
sobis suurepäraselt kokku enamiku lugejate, mida me
kõik oleme, "ootuse horisondiga". Aga see horisont on
ühiskondliku töö produkt. Kui hr. Hans Tietmeyer
sõnad jäävad märkamata, siis sellepärast, et nad on
kõikjal kasutusel. Need on kõikjal, kõigi huultel. Need
ringlevad nagu sularaha, need võetakse kõhklemata
vastu nagu raha, muidugi nii stabiilne ja usaldusväärne
ja uskumisväärne raha kui Saksa mark: "jätkuv kasv",
"investeerijate usaldus", "eelarve", "sotsiaalkindlus-
tus", "jäikus", "tööturg", "paindlikkus", millele tuleks
veel lisada "globaliseerimine", "paindlikustamine",
"maksude alandamine", kusjuures ei täpsustata, mis
maksudest on jutt, "konkurentsivõime", "produktiiv-
sus".

Kuidas on levinud see üldine uskumus, mis pole
sugugi iseendast tekkinud? Mõned sotsioloogid, eriti
inglased ja prantslased, on reas raamatutes ning artik-
lites taastanud mudeli, mille järgi toodetakse ja levi-
tatakse neid uusliberalistlike sõnavõtte, millest on
saanud *doxa*, tõsiasi, mille üle ei saa ega tohi vaielda.
Analüüsides tervet rida tekste, nende ilmumiskohti,
sõnavõtte autorite iseloomuomadusi, koosolekuid,
mida peeti, et neid ette kanda, osutasid need teadlased
sellele, kuidas nii Suurbritannias kui Prantsusmaal tehti
pidevat tööd, ühendades intellektuaalide, ajakirjanike,
ärimeeste jõupingutusi sõnavõttedesse ajakirjanduses,
mis tasapisi said seaduse jõu, et etableerida endast-
mõistetavana uusliberalistlikku nägemust, mille sisu on
selles, et ta rüütab majanduslikesse targutustesse kõigi
maade ja kõigi aegade kõige klassikalisemad konser-
vatiivse mõtte postulaadid.

Rahulolu, mis toodab fatalismi

Need majandusjutud ei pääse väljapoole nende tagant-
õhutajate ringi ilma suure hulga inimeste kaasabita.
Need inimesed on poliitikud, ajakirjanikud, lihtko-
danikud, kellel on majandusasjadest piisavalt
arusaamist, et suuta kaasa rääkida majandusliku *vilga*-
ta halvasti välja töötatud sõnavara laia ringlusse
minekus. Üks näide sellest koostööst on ajakirjaniku
küsimused, mis omamoodi ületavad hr. Hans
Tietmeyer ootusi: niivõrd on ta juba ette oodatavatest
vastustest läbi imunud. Just sellise passiivse kaas-
osaluse kaudu on tasapisi võimule pääsenud
niinimetatud uusliberaalne, tegelikult aga konservatiiv-
ne nägemus, mille aluseks on teisest ajast pärit usk
tootlike jõudude esmatähtsusele rajanevasse ajaloolisse
paratamatusse. Ning pole ehk päris juhuse, et nii paljud
minu põlvkonnakaaslased on valutult ümber kasvanud
marksistlikest fatalistidest uusliberaalseteks fatalis-
tideks: mõlemal juhul võtab ökonomism meilt vastutuse
ja vastupanuvaimu, tühistades poliitika ja surudes peale

terve rea eesmärgi, mida ei või vaidlustada, nagu mak-
simaalne kasv, konkurentsivõime, tootlikkus ja samas
ka inimlik ideaal, mida võiks nimetada IMFi ideaaliks.

Ei saa omaks võtta uusliberaalset hoiakut, võmata
omaks kõike, mis sellega kaasas käib, *yuppie* elulaadi,
ratsionaalse arvestuse või küünilisuse valitsemist,
rahakursi tõstmist universaalseks väärtuseks. Saksa
Liidupanga presidendi tunnistamine mõttetarkuse
õpetajana tähendabki sellise filosoofia omaks võtmist.

Üllatada võib, see, et niisugust fatalistlikku sõnumit
serveeritakse vabastavana, igasuguste sõnumite kaudu
vabadusest, liberaliseerimisest, deregulatsioonist jms.,
terve rea eufemismide või kahemõtteliste sõnamängude
kaudu – näiteks seoses sõnaga "reform" – mis püüab
esitada restauratsiooni revolutsiooni pähe sama loogika
järgi, mis on omane kõigile konservatiivsetele revolut-
sioonidele. Kui see sümbolitel põhinev aktsioon on
olnud piisavalt edukas, et saada üleüldiseks usku-
museks, siis osaliselt tänu süstemaatilisele ja organ-
iseeritud manipuleerimisele massiteabevahenditega.
Sellel kollektiivsel töö on kalduvus luua terve rida
müüte, "jõulisi ideid", mis liiguvad ja panevad liikuma,
sest nad manipuleerivad uskumustega, näiteks "globa-
liseerimisest" ja selle vältimatu mõju riikide majand-
dusele või müüt Ameerika või Inglismaa uuslibe-
raalsetest "imedest". Müüdile, justkui oleks USAs
majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus taandumas, võib
vastu seada sotsioloog L. Wacquant'i töö, mis näitab, et
USAs on "heategevusriik", mis rajaneb moraliseerival
arusaamal vaesusest, jagunemas kaheks: sotsiaalseks
riigiks, mis tagab keskklassile minimaalsed sotsiaalsed
garantiid, ja ikka repressiivsemaks muutuvaks riigiks,
mis püüab tõkestada vägivald, mis tuleb sellest, et
suure osa rahva, eriti mustade elu muutub aina
ebakindlamaks. Nõnda kulutab California osariik, milles
mõned prantsuse sotsioloogid omal ajal hakkasid näge-
ma kõigi vabadusliikumiste paradisi, nüüdsel ajal
yanglatele tunduvalt suuremaid eelarvesummasid kui
kõigile kõrgkoolidele kokku, kuigi viimased kuuluvad
maailma kõige prestiižikamate hulka.

Teine näide on Suurbritannia, millest meile räägi-
takse iga päev kui riigist, kus olevat tööpuuduse prob-
leem lahendatud, kus tegelikult aga on kasvanud
ebakindlate töökohtade hulk, Inglismaa töötajad aga on
kadedad, kuuldes sotsiaalsetest saavutustest, mis
Prantsusmaal endiselt kehtivad. Ning seda paradok-
saalsel kombel just siis, kui prantslastele räägitakse,
millest kahjurõõmu tunnevad töötajad teispool La
Manche'i nende õnnetuse üle.

Võibolla näeme praegu sellise riigi hääbumist, mis
on ajalooliselt kujunenud poliitilise kapitali (politsei ja
armee), kultuurilise kapitali (meetermööduks jms.)
ning sümbolkapitali järkjärgulise kontsentreerumise
tulemusena. Üks uusliberaalse filosoofia tulemus – see
filosoofia pole muud kui vana konservatiivse filosoofia
mask – on riigi kokkukuivamine minimaalseks riigiks,
mis vastab täielikult võimalolijate ideaalile, see on riigi
taandamine üksnes repressiivsetele jõududele, nagu
tunnistab politseile tehtavate kulutuste kasv.

Turu usaldus või rahva usaldus

Lõpetuseks pöördume tagasi hr. Hans Tietmeyer
võtmesõna "turku usaldus" juurde. Selle väärtus on sel-
les, et see heidab valgust ajaloolisele valikule, mille ees
seisab igasugune võim: valik tuleb teha turu usalduse ja
rahva usalduse vahel. Poliitika, mis püüab hoida turu
usaldust, kaotab rahva usalduse.

Hiljutine küsitlus suhtumisest poliitikutesse näitas,
et kaks kolmandikku küsitletutest leidis, et nad ei suuda
võtta kuulda ja arvestada seda, mida mõtleavad
prantslased. See etteheide oli eriti sagedane
Rahvusrinde (Front National) pooldajate hulgas, kelle
mõju kasvu üle palju kurdetakse, mõtlemata hetkegi
FNI ja IMFi seose üle.

Tuleb viia finantsturgude ja investeerijate usaldus –
mida püütakse iga hinna eest päästa – ühendusse
kodanike umbusaldusega. Majandus on, kui jätta kõr-
vale mõned erandid, abstraktne teadus, mille aluseks
on täiesti põhjendamatu majandusliku eraldamine sot-
siaalsest – nii saab määratleda ökonomismi. See eral-
damine kukutab läbi igasuguse poliitika, mis ei sea
endale muud sihti kui "majandusliku korra ja stabiil-
suse tagamine", see tähendab Saksa marga, uue
absoluudi, mille preestriks on hakanud hr. Hans
Tietmeyer.

PIERRE BOURDIEU

Collège de France'i professor Pierre Bourdieu on tuntumaid
Prantsuse sotsiolooge ja kriitilisi mõtlejaid.

Tõlkinud
JAAN KAPLINSKI

Raamaturavitsemisest rahvusraamatukogus

1997 aastal möödus 30 aastat raamatutarvade süstemaatilise hoolduse algusest RRs. 1967. aastal loodi hügieeni ja restaureerimise sektor, millest sai 1977. aastal restaureerimisosakond. 1996. aastast kannab osakond säilitus- ja ennistusosakonna nime. 1. okt. – 31. det. oli RRI haruldaste raamatute osakonna näitusesaalis avatud tähtpäevanäitus "Ennistatud vana raamat rahvusraamatukogus". Välja oli pandud üle 100 ennistatud objekti: raamatud, gravüürid, fotod, geograafilised kaardid jpm. Samas saab osta juubeliväljaannet "30 aastat raamatuennistamist Rahvusraamatukogus – 30 Years of Book Conservation in the National Library of Estonia".

Näitus püüdis väljuda tavapärasest sellealaste näituste mallist, kus tutvustatakse põhiliselt restauraatorite elitaarse käsitöö oskust, mis võimaldab lagunenu teavikud muuta üheks visuaalseks tervikuks ja olla abiliseks ajaloolastele. Näituse ja juubeliväljaande eesmärk oli pakkuda natuke enam, valgustada ka raamatuennistuse tagamaad, vana raamatu halva säilivuse põhjusi, säilitusprobleemide tõsidust raamatukogus ja materjaliteaduse vajalikkust ennistustöös.

Lühike ja habras on trükitud eesti kultuurivarade ajalugu, lühike on ka raamatuennistusalugu Eestis – kui võrrelda sama arenguloolise taustaga Euroopas.

Esimene teaduslik töö köitenaha kui raamatumaterjali halvast säilivusest ja ennistamise vajadusest ilmus Inglismaal 1905. a. ("Report of Committee on Leather Bookbinding", Royal Society of Arts). Pargitud nahkade halba säilivust märgati juba tunduvalt varem. 1843. aastast on teada Faraday tähelepanekud nahast seinakatete halvast säilivusest kaminaruumides.

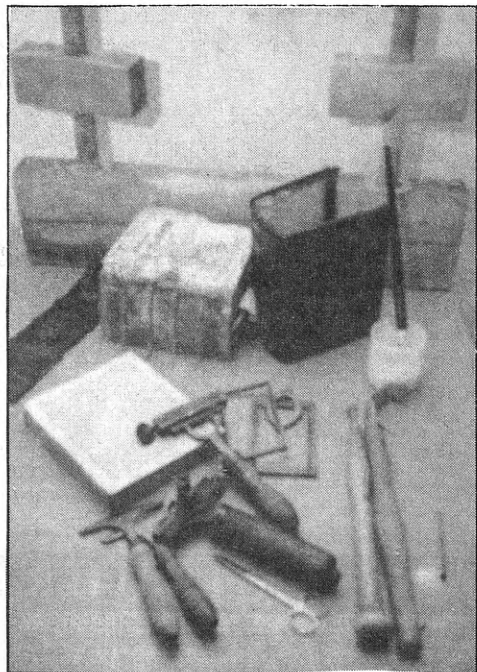
Paberi kui informatsioonikandja ennistusalugu on tunduvalt pikem. Põhjuseks on kindlasti paberi kasutamise leviku pikk ja piirkonniti väga erinevatest kultuuritraditsioonidest sõltuv ajalugu.

Paberi valmistamise ja kasutamise ajalugu ulatub kaugetele idamaadele (Hiina ca 105. a., Korea ca 600. a., Jaapan 610. – 625. a.). Euroopa mandrile, Hispaaniasse, jõudis paberi kasutamise ja valmistamise oskus Põhja-Aafrika kaudu alles 1151. aastal, levides territoriaalselt järgmiselt: Itaalia, 1276; Prantsusmaa, 1348; Saksamaa, 1390; Šveits, 1411; Poola, 1491; Inglismaa, 1494; Austria, 1498; Ungari, 1546; Venemaa, 1576; Madalmaad, 1586; Šotimaa, 1591; Eesti, 1632; Taani, 1635; Norra, 1690; Pennsylvania, 1690; New Jersey, 1726.

Trükikunsti kasutuselevõtmine XV saj. (Eestis 1631. a.) ja paberi masintootmine XVI – XVII saj. tegid raamatud inimestele kättesaadavamaks. Raamatukogude teke ja raamatute rohke kasutamine tingis vajaduse raamatuid ennistada. Juba eelmise sajandi teisel poolel mõisteti keskkonna mõju paberi ja naha säilivusele, näiteks et kaminat, gaasi ja söekütte kasutamine põhjustas ruumide õhu saastatuse väävlisshappe gaasiga (SO₂), mis tingib nahkkoidete kiire hävimise. Samal ajal tehti ka Inglismaal esimesed ettepanekud, kuidas raamatute säilivust tagada: parandada naha tehnoloogilist töötlust, viia raamatukogud üle keskküttele ja elektrivalgusele, parandada ruumide ventilatsiooni, hoida raamatuid võimalikult pimedas, paigutada akendele valgust hajutavad kollased kardinaad ja mitte mingil juhul ruume üle kütta. Seda võib julgelt pidada säilita-

mispoliitika alguseks Euroopas.

Ennistamisajaloo alguseks Prantsusmaal võiks lugeda aastat 1850, kui tekkis Pariisi rahvusraamatukogu köitekoja alusel köidete ennistuskoda. Sajandivahetuseks selgusid nii mõnedki köitenaha ja paberi valmistamise meetodite puudused: näiteks vähendas väävelhappe kasutamine nahkade parkimisel alates 1850. aastast tunduvalt nahkade säilivust. Paberi säilivus vähenes tunduvalt pärast klooriga pleegitamist (XVIII saj.), anorgaaniliste liimistusainete ja puidutselluloosi kasutuselevõttu XIX sajandil. Ennistustööde vajalikkuse mõistmine ja areng on sõltunud eelkõige riikide majanduslikust, kultuurilisest ja tehnilisest arengust.

Eesti ennistusaloo kohta puudub küll täpsem ülevaade, kuid esimesed ennistustööd olid kindlasti köitetööd. Paberit ennistati vaid jahukliistriga paberit lappides. Teaduslik lähenemine pabermaterjalile kui ennistusobjektile sai Eestis alguse Tartu Ülikoolis ja selle raamatukogus. Sealsel 32aastase ajaloooga restaureerimisosakonnal on tähtis roll Eesti raamatu ennistamise ajaloos, eriti sõjajärgses Eestis, kus kultuuriväärtusi omavad asutused olid pidevas ruumipuuduses. Samas täienesid kogud sõja tõttu omanikuta jäänud varadega. Mida oli hoitud sageli selleks sobimatutes ruumides. Teiseks selle aja, suletud ühiskonna probleemiks oli hoiuprobleemide ja rahvusvahelisi nõudeid tundvate töötajate puudus. Puudus ka moraalne ja riiklik toetus süsteemseks ennistustööks. Lisaks TÜ raamatukogu restaureerimisosakonnale hakkasid kujunema restaureerijate grupid ka teistes raamatukogudes. Rahvusraamatukogus loodi restaureerimisosakond 30 aastat tagasi, TA raamatukogus restaureerimisosakond ligi 10 aastat tagasi.

Esimesed teaduslikud tööd Eestis paberi valmistamisest, säilivusest ja tinte probleemidest paberi restaureerimisel ilmusid aastatel 1968 – 1970 Tartu Ülikooli toimetistes.

Kogude seisundi ja säilitamistingimuste esimesed teaduslikud uuringud Eestis on pärit alles aastatest 1992 – 1993 ja on läbi viidud nii TÜ raamatukogus kui ka rahvusraamatukogus.

Selleks kasutatud statistilise analüüsi metoodika võimaldas esmakordselt RRs hinnata miljonite säilitatavate ühikute seisundit ehk säilivuse astet ja kahjustusliikide levikut eri kogudes. Tulemuste järgi on RRs kogusid, kus tugevalt vananenud säilikut hulk ületab 50 protsenti hallituskahjustused aga ligi 8 protsenti. Seega ületab hävimisohus trükiste kogus mitmed suurusjärgud nende trükiste arvu, mida raamatukogu suu-

daks korrastada üksikute säilikutega. Sel põhjusel pööratakse kogu maailmas viimase paarikümne aasta jooksul suurt tähelepanu kogude kui terviku säilitustingimuste parandamisele. Esimesed vajalikud ettevõtmised selleks on raamatuhoid (kliima, hooldus hoidlas ja lugeja poolt), masstehtnoloogiad paberi desinfitseerimiseks, neutraliseerimiseks ja tugevdamiseks, info mikrofilmimine, digitaliseerimine ning selleks vajalik koolitussüsteem. Viimaste aastakümnete areng lubab tänapäeval säilitamisega seotud probleeme lahendada arenenud riikides küllalt edukalt. Teadus pakub praegu palju meetodeid ja tehnikat, mis on aga väga kallid. Isegi kõige rikkamate maade kõige rikkamad raamatukogud ei suuda maksta oma eelarvelistest vahenditest kõigi säilikut säilitamise eest. Seda probleemi aitavad lahendada lisafinantseeringud ja säilitatavate varade prioriteetsuse määramine. Kogude säilitamisega seotud aitavad nendes riikides lahendada ka seadused, standardite süsteem ja raamatukogu juhtimisstruktuuri kohaldamine probleemide lahendamiseks.

Ka arenenud riikides napib raamatukogudel eelarvelisi vahendeid säilivuse kindlustamiseks. Hea näide on Briti raamatukogu säilitusteenistuse juhi dr. W. G. Clementsi analüüs, mille tulemusena selgus, et iga üksiku raamatu maksumus raamatukogus kasvas kahekümne viie aasta jooksul ligi 55 korda kulutuste tõttu, mida tehakse raamatu säilitamiseks ja tema kättesaadavaks tegemiseks. Kui lisada veel mikrofilmimise ja käsitsi restaureerimiskulud, siis kasvaksid kulutused raamatu esialgse hinnaga võrreldes ligi 70kordseks.

Üheksakümnendad aastad on ka RRile olnud säilitusprobleemide tõsiduse teadvustamise ja sobivate lahendusviiside otsimise aeg. Kolme RRI prioriteetse arengusuuna hulgas on ka eesti rahvusmälu säilitamine.

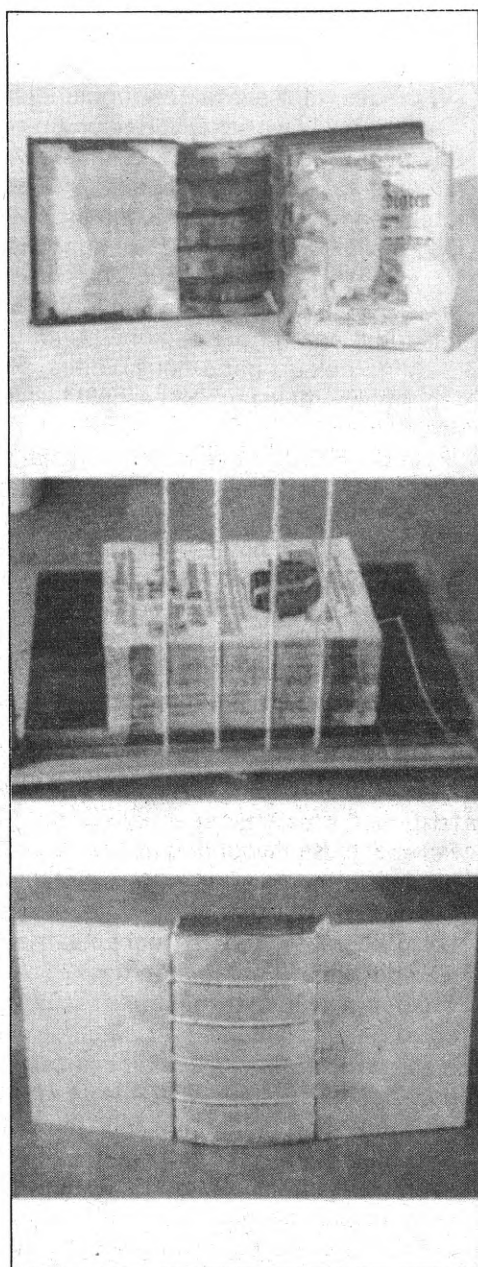
Nii nagu inimühiskond moodustub erinevatest indiviididest, moodustavad ka miljonid säilikut rahvusraamatukogus kaheksal korrusel 35 hoidlas üldpinnaga 12 521 m² oma ühiskonna e. kogud.

Milline on selle ühiskonna arvuline koostis täna? Laadide järgi on 429 206 säilikut haruldaste raamatute ja arhiivkogus, kasutuskogudes 1 952 249 köidet, jadaväljaandeid 254 575 aastakomplekti, tehnikakirjanduse erilaade 51 288, kaardiväljaandeid 12 271, noodiväljaandeid 110 824, graafikateavikuid 147 703 eksemplari, käsikirju 139 köidet, muid teavikuid 507 524, auvisid 24 863, masinloetavaid dokumente 246 ja mikrovorme 18 547 eksemplari. Niisiis raamatuühiskond 3 036 573 teavikuga, millest eestikeelseid 55, ingliskeelseid 16, saksa keelseid 10, venekeelseid 8, soomekeelseid 2, rootsikeelseid üks ja muukeelseid säilikut kolm protsenti.

Rahvusraamatukogu, kus säilitatakse väga erinevaid säilikut: isikuarhiivide erinevatest materjalidest esemeid, raamatuid, dokumente, fotosid, digitaalseid infokandjaid jne., täidab lisaks raamatukogu traditsioonilisele rollile ka muuseumi ja arhiivi ülesandeid. See tähendab, et peale kasutuskogude teavikute suhteliselt lühiajalise säilivuse tagamise tuleb tegelda kogudega, mis on hoiustatud igaveseks säilitamiseks.

Säilitus- ja ennistusosakonnas on välja kujunenud järgmised töösuunad: praktiline konserveerimine ja restaureerimine, hooldustööd, säilitamisega seotud tööd hoidlates, koolitustöö ja tasulised teenustööd.

Osakonnas tehtavate tööde maht ja

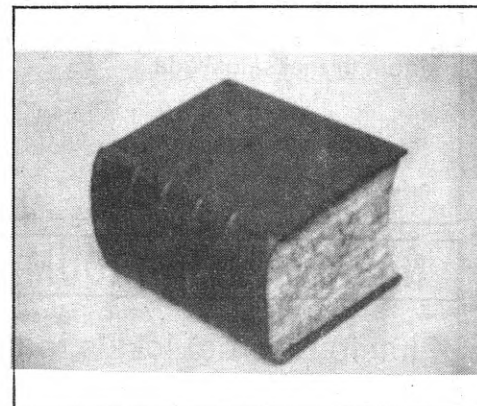

sisulist lahendust nõudvate ülesannete tõsidus annab alust arvata, et on veel vara rääkida raamatu saatusest raamatu kadumise ajastul, nagu arvas oma huvitavas ja intrigeerivas artiklis R. Kelo-me (Simp 28. IV).

Vana raamatu halb seisund, sellel sajandil toodetud paberi, mille prognoositavaks elueaks loetakse umbes 100 – 150 aastat, kõrge vananemisaste (kõrge happelisus, mehaaniliste omaduste langus), raamatuköite kvaliteedi langus ja säilikut kasutamise suurenemine (1995. aastast on RRs suurenenud lugejaskond rohkem kui kuus korda) on seotud sedavõrd tõsiste säilitusprobleemide lahendamisega, et väljub kaugelt ühe raamatukogu eelarveliste vahendite võimalustest. See on probleem, mille lahendamine kultuuripoliitika ühe osana vajab riiklikku toetust ja sihtfinantseerimist.

MARI SIINER,

RRi säilitus- ja ennistusosakonna juhataja

SIRBIMÜTOLOOGIA

Las maksab lõivu

Kuuldes, et meie riik on lõpuks otsustanud ennast kaitsta kriitika ja rünnakute eest Lõivudega, võttes ühe rünnaku eest tavakodanikult sada krooni, tuli mu juurde üks näitleja ja ütles, et ta mõistab haldusriiki. Jah, kujuta ette, hüüatas ta, mõistan! Seda riigitüüpi nimetavad kaffalikuks ainult virilad intelligendid, ütles näitleja lojaalsushoos. Ja Lõive peab ilmtingimata maksma, sest Lõivud suurendavad hüppeliselt ametnike tööisu ja seega ka nende töö kvaliteeti. See on nagu altkäemaks, aga teda antakse ülaltkäe. Kui ametnik saab Lõivu, töötab ta usinamalt ja paremini ja teda ei peagi enam kritiseerima ega ründama, kuna puudub põhjus.

Mina polnud päris nõus, väites, et ma maksan niikuinii makse ja ma ei taha maksumaksja raha eest töötavale ametnikule veel mingeid Lõive maksta.

Sa räägid nagu see maksumaksja, kes tahtis minu esituses mingit Printsinaha, naeris näitleja. Niipalju ta seda nägi, tegi näitleja vastava žesti, sest ega maksude eest niisugust asja saa. Makse maksad sa selle eest, et sa elad. See on su hinge hind ja kõik. See on selle eest, et sind maha ei lööda ja aia taha ei visata. Selle eest saab hädakorral ainult ehk ühe pidžaama ja sellegi kuue peale. Selle eest Printsile ei saa. Printsile tuleb osta eraldi pilet, alles siis tuleb ta välja ja teeb häält ka. Nii et haldusriik, vaatamata oma kurikuulsale kaffalikkusele, peaks hakkama küsima Printsist eest Lõivu. Kuid ma liialdan, naeris näitleja, niikuinii seda ei saa, vähemalt niipea, sest keegi ei viitsi koostada vastavat komisjoni, mis Lõivud kehtestaks, ehkki komisjonide ohter moodustamine peaks samuti olema üks haldusriigi tunnuseid. Kes otsustab? Kes suunab komisjoni hinnanguid? Võibolla konsultant, või oma ala spetsialist? Aga kuidas teha vahet Prints, Kuninga, Regendi ja Kammerhärri vahel? Ma kannan enda arust rahvale näiteks meisterlikult ette Peaministri, aga siis tuleb kriitik ja ütleb, et see ei ole hea rollitaitmine. Öeldakse, et Lõivu ei saa võtta, kuna sa oled halb. Ja ongi kõik. Lõivu võetakse hoopis naaberteatris Presidendi esitamise eest, mis "oma ala spetsialisti" arvates on hea.

Hoopis neilt spetsialistidelt, seega siis kriitikutelt, peaks hakkama võtma Lõivu, leidis näitleja. Eriti siis, kui nad sind ründavad. Seda peaks näitleja tegema niisama, nagu riik ise kaitseb ennast kriitika eest. Kui tahad riiki kritiseerida, siis – spetsialist, ole hea, palun maksa. Sada krooni lauale, siis avasuu. Riik saab haiget, kui talle halvasti öeldakse, olgu siis selle valu eest ka valuraha. Miks mind peab ilma rahata kritiseerima? Kas minu valu polegi valu? Kui kriitik tunneb kriitikahimu, tehku rahakott lahti. Ma saan aru, et teda haarab seletamatu kriitikaimpulss. See tuleb paljudele peale, eriti õhtul, kui päike loojub. Vahel ka koidu ajal, kui kaste veel maas. See on mõistetav. Tunnen kriitikut isiklikult, paljud peavad vähemalt nädalas korra kedagi või midagi kritiseerima. Ta viskleb unetult voodis ja mõtleb: miks ma ometi ei kritiseeri, miks olen niisama, kui minutid nii halastamatult voolavad igavikku? See on nagu narkomaania. Näe, jõudsin kogemata teise paralleeli juurde, ja see polegi muide vale! Ka narkomaan maksab diilerile. Miks ei peaks siis kriitik mulle maksma?

Narkomaan saab ju naudingut, altereerib oma teadvust, püüdsin mina vastu väita.

Saagu, ei hoolinud näitleja. Ka mina pakun naudingut, ka mina altereerin teadvust. Võibolla on see nauding vahel kirbe. Ei tea. Tule vahel vaata, siis näed. Kuid ega ma ei taha selle eest kuulda sõimu, et ma pole näiteks kuuldav, või et ma olen kuidagi koltunud, või et minus on vähe pulbitsust. Kui ma niisugust jama kuulen, läheb mul hoopis tuju ära ja mind on veel vähem kuulda, peaaegu üldse enam ei ole, ja ma koltun lõplikult ning pulbitsust nähakse nii palju kui oma saba. Aga kui kriitik läheb enne ministeeriumist läbi, maksab mõnisada krooni – ega rohkem pole vaja, peaasi et summa poleks väiksem kui lehes makstav honorar – , ja saab sekretärit või raamatupidajalt vastava kviitungi, siis las pulbitseb tema. Pane, Juta, ütlen mina. Ja kui korraldada nii, et see raha jõuab kuidagi, kasvõi kaudselt, palgalisana minuni, siis ma elavnen. Mind kuuldakse paremini, koltumus asendub õhetusega ja pulbitsust on nii palju kui kulub.

Aga ta kirjutab ju ikka, ei uskunud mina näitleja sinisilmsust, ja raha väljandmisest tõusnud kibestumine mõjutab ka tema hinnangut, mis võib olla vägagi rõlge?

Las kirjutab, lõi näitleja käega, aga minna olen oma Lõivu, oma valuraha, oma tasu kriitika eest saanud, me oleme tasa. Ja teisalt – usu mind, ega ta loll pole, et pärast Lõivu laidab. Teame, mis on kognitiivne dissonants: alateadlikult on inimene sätestatud nii, et ta ei saa laita, kui talt on enne raha võetud. Ta laidab siis, kui talle peale makstakse. Aga ise maksnuna ta kiidab "meelega". Kriitiku hingeelu on lihtne.

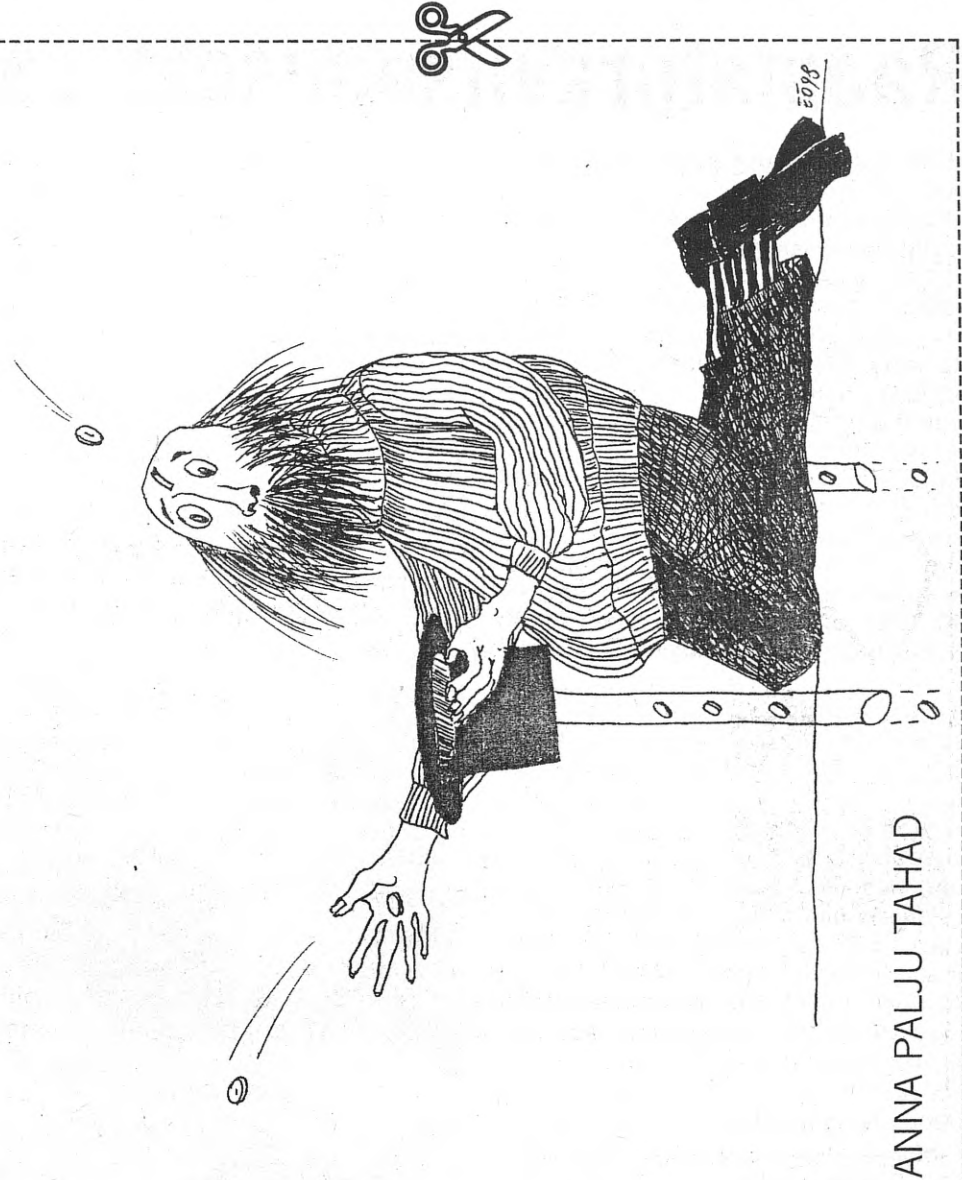
Aga kui ta kiidab, ütleb, et sa oled ülimal määral kuuldav, erakordselt vähekoltunud ja uskumatult pulbitsev, ja sinu enda sisetunne ütleb, et sa seda pole, mille eest ta siis maksab? Ja sina usud?

Teadsin, et sa seda küsid, ei lasknud näitleja ennast heidutada. Ei, ma tean ju, et ei tohi maksta Lõivu edevusele, enesekriitika peab säilima, lolli kiitust ei maksa uskuda.

MATI UNT

NÄDALA PALINDROOM – MOORDNILAP ALADÄN!

Eluleib (seeme) lokiis, pale lapsik: kole mees bi-elule.

TEIE KULTUURIELU?

EDGAR SAVISAAR

Lapsena oli kõige tähtsam lugemine. Kui õppimine vahepeal kehvalt läks, siis koolist helistati naaberküla raamatukokku, et "ärge talle niikaua raamatuid andke, kuni ta õppimise korda saab". Lugesin suurte raamatuid, näiteks ka "Sõda ja rahu" vist esimeses klassis. Seitsmendast klassist hakkasin filosoofiat lugema. Mu lemmikuks on jäänud Remarque. Eesti nüüdiskirjandusest oma autorit ei ole leidnud. Lugesin seda Vindi teost, mille ümber hiljuti palju kära oli, aga minu maitsele on see kuiv ja konstrueeritud.

Luuletamise pattu olen 18–20 aasta vanuses teinud. Esimene artikkel ilmus Edasis just enne 18aastaseks saamist. Raamatuid, mille autor või kaasautor olen, on viie ja kümne vahel.

Mu kõnedes on vahel lõikusid, mis teiste tehtud, aga oma põhimõttelised kõned kirjutatan otsast lõpuni ise.

Mis puutub kujutavatesse kunstidesse, siis käeline tegevus on alati nõrk olnud. Lauluhäält pole. Mu lapsed ületavad mind: Erkki on tugev joonistaja ja mitu aastat kunstikoolis käinud, tütar Maria laulab hästi. Muusikat kuulan heal meelel, olen eeskätt klassikafänn. Mul on hea kogu CDsid. Mõni asi meeldib ka kaasaegsest. Näiteks Enya, kes on päris õhuline ja lõõgastav. Siis Back Street Boys, muidugi "As long as you love me". Siis on üks hea lugu, mille autorit ei suuda meenutada: "Vürst Igori" avamängu töötlus. Originaali teema oli nomadid ääretutel stepitasandikel. Nüüd on see viidud kosmosesse, inimene universumi lõpututes avarustes.

Ülikooliajal olid mõned head sõbrad (üks neist praegu tuntud näitleja), kellega tegime amatöörfilme. See oli Tartus, põhiliselt Ajaloo Keskarhiivi juures. Ühes filmis näiteks püüdsime taastada teed, kuidas rüütlid tulid Daugava suudmest Ümera jõeni. Üritasime reprodutseerida Ümera lahingupaika. See tegevus oli puhtalt eraviisiline ja mitte avalikustatud. Hiljem olen filmitegemisega kokku puutunud 80ndate lõpul, kui tehti filme Rahvarindest.

Ülikooliajal, vist teisel kursusel, oli

periood, mis oleks võinud mu elu hoopis teise suunda keerata. Nimelt tegin eksameid lavakunstikateedrisse. Erialaeksami sain läbi. Teised eksamid jäid tegemata, sest selleks oleksin pidanud oma dokumendid ülikoolist välja võtma, aga ei mu vanemad ega sõbrad kiitnud seda heaks.

Meenutasime seda hiljuti Mikiveriga. Küsisin, kas ta mäletab seda poissi? Nägin siis täitsa teist meeli välja, kõhn nagu pilbas. Ta arvas, see oli kursus, kust tulid Elle Kull, Lauri Nebel jt. Seal tehti poiste jaoks eraldi vastuvõtt, muu kursus oli juba komplekteeritud.

Arvan, et minust oleks saanud lavastaja, olen seda tüüpi. Teater meeldib väga, kui saan, käin Vanalinna teatruudios või Linnateatris.

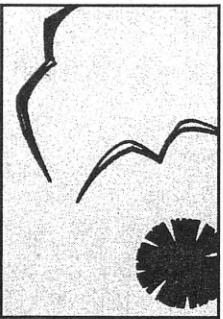
Kui on õhtul aega, vaatan filme või videot. Ajaloolisi näiteks. Hiljuti tuli Filmnetist päris hea film Trumanist. Seevastu "Inglise patsienti" lõpuni vaadata ei suutnud, kuigi saan aru, et hästi lavastatud. Tundub venivat. Naistefilm (heas mõttes!).

M. M.

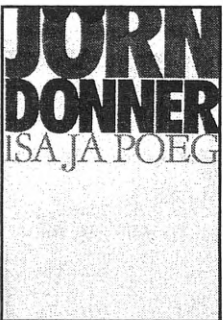
R A A M A T U T U T V U S T U S

Tiia Toomet
ISAMAA SUVI

Lühiproosakogumik koondab neliteist kaduvuse kiuste, vastuhakuna ajale kirjutatud lugu, millest viimase pealkiri kõlab raamatu kokkuvõttena: maastiku muutumine ajas. Kujundanud Mare Hunt. Ilmamaa, 1997. 168 lk.

Ene Mihkelson
PIDEVUS NEELAB ÜHT NUGA

Esinduslik kogumik koosneb osadest "Süte silmad säravad", "Reekviem on linnukorjuste all", "Väga väike rahvas", "Kiri on haav", "Kell viis kui pole lund", "All ongi trollide riik" ja "Pidevus neelab üht nuga". Tuum, 1997. 157 lk.

Jörn Donner
ISA JA POEG

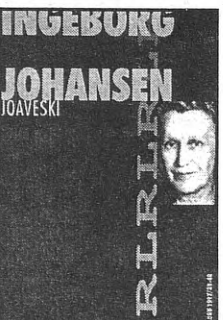
Kirev mõttevaramu poliitikast, ajaloost, seksist ja kultuurist Soome ja Euroopa lähimineviku taustal. Komöödiaan määratletud soomerootsi perekonnaromaan on pärvinud Soome kirjanduspreemia 1985 ja Finlandia auhinna 1986. Tõlkinud Mari Jesmin, toimetanud Terje Kuusik, kujundanud Jüri Kaarma. Loomingu Raamatukogu 1997. 591 lk.

Herbjörg Wassmo
DINA RAAMAT

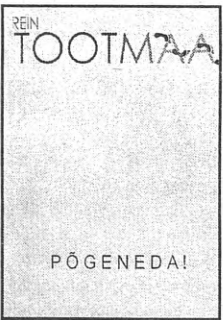
"Põhjamaade romaani" sarjas ilmunud tuntud norra kirjaniku (s.1942) romaani peetakse Norras 1980. aastate parimaks ilukirjanduslikuks teoseks. Tõlkinud Elvi Lumet, toimetanud Arnold Ravel. Kaane kujundanud Made Balbat, sarja kujundanud Heino Kersna. Raamatus esinevad tsitaadid Vanast Testamendist Endel Köpu, tsitaadid Uuest Testamendist ja Vana Testamendi Lauludest Toomas Pauli tõlkes. Eesti Raamat 1997, 520 lk.

Nikolai Baturin
APOKALÜPSIS ANNO DOMINI

1996.a. romaanivõistlusel II koha pärvinud teos on ulmelise koe, kuid reaalse tagapõhjaga hoiatusromaan. Kujundanud Rudolf Pangsepp, toimetanud Endel Priidel, psühhiaatria vallas ja parapameetritel konsultatsioone jaganud dr. Ilmar Soomere. Eesti Raamat, 1997. 368 lk.

Ingeborg Johansen
JOAVESKI

Eesti-taani ühiskirjanikuks nimetatud autori (1896 — 1986) 1972.a. kirjutatud teos põhineb muljetel külastäigust Eestisse 1928.a. Tõlkinud Jutta Reiska, saatesõna kirjutanud Jutta Reiska ja Anu Saluäär. Loomingu Raamatukogu, 1997. 84 lk.

Rein Tootmaa
PÖGENEDA!

Lühiproosakogumik koosneb kolmest osast: "Tule tagasi, Eliis!", "Põgeneda!" ja "Eesti rahvalaulud", motoks Henry Laboriti "Meie päevil on põgenemine ainus viis ellu jääda ja unistada". Kaas Reti Saks, kujundanud Siiri Timmerman. FC Boheem, 1997. 100 lk.

Valdemar Bonsels
MESILANE MAIA JA TEMA SEIKLUSED

20ndatel Eestiski populaarse saksa lasteraamatu, mis tänapäeval tuttav peamiselt sellest lähtunud multfilmiseriaalina, uus tõlge Ingrid Tammelt. Pildid joonistanud Reti Saks. Athena, 1998. 120 lk.

K A L E N D E R

13. jaanuar

100 aastat tagasi (1898) sündis taani näitekirjanik **Kaj Munk**. Oli kirikuõpetaja. Kirjutas usu-, moraali- ja poliitikaalised näidendeid. Gestapo mõrvas ta 4. jaan. 1944.

14. jaanuar

60 aastat tagasi (1938) sündis Järvamaal Lehtse vallas Läpi külas tõlkija ja kirjanduskriitik **Virve Krimm**. Tõlkinud vene kirjandust (V. Rasputini "Ela ja mäleta", A. Platonovi "Meistri saamine", L. Astafjevi "Hiidkala").

50 aastat tagasi (1948) sündis Tartus majandusteadlane, majandusdoktor **Olev Raju**. Lõpetas 1971 Tartu ülikooli. A-st 1995 riigikogu liige ja rahanduskomisjoni esimees.

15. jaanuar

100 aastat tagasi (1898) sündis Võrumaal Laanemetsa vallas Koikkülas klarnetist, orkestrijuht ja muusikapedagoog **Oskar Eemois (Eemõis)**. Lõpetas 1926 Tallinna konservatooriumis klarnetiklassi. Oli muusikaõpetaja Valga ja Tartu koolides. Juhatas koore ja puhkpilliorkestreid ning oli laulupäevade üldjuhte. Suri 23. märtsil 1979 Tartus.

17. jaanuar

70 aastat tagasi (1928) sündis Tallinnas geoloog, geoloogia-mineraloogiadoktor **Arvo Rõõmusoks**.

18. jaanuar

100 aastat tagasi (1898) sündis Suure-Jaani lähedal Taevere vallas kirjanik **Albert Kivikas**. Õppis 1920 – 1921 Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas. Töötanud ajakirjanikuna. Suri 19. mail 1978 Lundis.

80 aastat tagasi (1918) sündis Kiievis maalikunstnik **Eugen Kask**. Lõpetas 1938 Tallinnas inglise kolledži ning õppis 1940 – 1943 Pallases. Lahkus 1944 Rootsi.

Ulrika Kristian 10. X 1959 – 1. I 1998

Eesti muusikaavalikkus on leinas. Pärast rasket haigust on meie hulgast lahkunud noorema põlvkonna andekamaid viiuldajaid Ulrika Kristian.

Ulrika Kristian sündis 10. oktoobril 1959. a. Ta õppis viiulit Tallinna Muusikakeskkoolis Harri Rikandi juures, millele järgnes stuudium Tallinna Konservatooriumis prof. Endel Lippuse klassis. 1984 – 1986 täiendas Kristian end Moskva Konservatooriumis prof. Z. Šimurzajeva juhendamisel.

Tööd Eesti Riiklikus Sümfooniaorkestris alustas Ulrika Kristian juba üliõpilaspõlves 1982. aastal. Tema loominguline tegevus oli väga intensiivne ja mitmetahuline. Lühikese ajaga tõusis ta Eesti üheks juhtivamaks viiuldajaks. 1987. a. saavutas ta vabariiklikul konkursil laureaadi nimetuse. 1991 – 94 töötas Kristian ERSO kontsertmeistrina.

Ulrika Kristiani tegevusel oli sisu ja haaret. 1992 – 94 mängis ta Tallinna Kammerorkestris, osaledes arvukatel kontserdireisidel paljudes Euroopa ja Ameerika riikides. Ta tegutses aktiivselt ka kammermuusikuna. Alates 1989. a. on koos mänginud duo Ulrika Kristian – Marje Lohuaru, 1992 – 96 oli Kristian ansambli Camerata Tallinn liige. Seda tööd jäävad meenutama arvukad plaadistused ja helisalvestused.

Pedagoogilist tööd alustas Ulrika Kristian 1989. a. Tallinna Konservatooriumi keelpillikateedris. 1996. a. valiti ta dotsendi ametikohale, kus ta töötas kuni viimase ajani.

Ulrika Kristiani loominguline tähendus oli ere. Kahjuks katkes see nii ebaloomulikult vara, tema elutöö jäi pooleli.

Eesti Muusikaakadeemia
ERSO
Tallinna Filharmonia

Ulrika Kristiani põrm sängitati eile Metsakalmistu mulda.

Jüri Šumakov 18. IX 1914 – 24. XII 1997

24. detsembril 1997 lahkus meie hulgast 84. eluaastal Eesti Kirjanike Liidu üks vanimaid liikmeid Jüri (Georgi) Šumakov.

Ta sündis Peterburis, elas alates 1916. aasta lõpust peaaegu kogu oma elu Eestis. Tartu Vene Gümnaasiumi õpilaseks hakkas ta avaldama luuletusi ja mõni aasta hiljem oli ta juba kolme venekeelse luuletuskogu autor. Aastail 1934 ja 1935 jõudsid lugejateni Šumakovi tõlkes G. Suitsu ja M. Underi luulevalimikud. Hiljem vahendas ta L. Koidula, J. Liivi, J. Semperi, D. Vaarandi, E. Niidu jt. värse. 1930. aastate teisel poolel alustas ta nimekate vene kirjanike tööde eestindamist. Neile lisandusid mõned näited armeenia, gruusia ja ukraina klassikult. Autorite nimed on aukartustäratavad – Bunin, Dostojevski, Gorki, Majakovski, Pasternak, Puškin, Rusthaveli, Ševtšenko. Samaaegselt hakkas Šumakov Loomingus jm. käsitlema vene-eesti kirjandussuhteid. Hinnatud on tema esseed "Tartu – Mihhailovskoje", "Dostojevski ja Tallinn", "Bunin Baltikumis" jt. Oluline on ka lahkunu tegevus memuaristina. Uusi detaile pakuvad ta mälestused Lutsust, Suitsust, Tammsaarest, eriti aga Ahmatovast, Buninist ja Severjaninist.

J. Šumakovi artikleid ja memuaare on ilmunud valimikus "Tartu ülivõistlusel" (1985). Hea ülevaate tema mitmetahulisest tegevusest annab kakskeelne ulatuslik valimik "Izbrannoje. Valitud teosed" (1997), mis sisaldab nii originaalluulet, eesti poeesia tõlkeid, vene jt. rahvaste luule eestindusi, artikleid, esseid ja mälestusi. Lahkunu kauaaegne ja viljakas loominguiline tegevus pälvis 1996. aastal kõrge tunnustuse – talle määrati esimene Igor Severjanini kirjandusauhind.

Jüri Šumakov on maetud Tallinna Aleksander Nevski kalmistule.

Eesti Kirjanike Liit

Mälestame kauaaegset liidu liiget
maalikunstnikku

Agu Pihelgat

3. VIII 1910 – 5. I 1998.

Avaldame kaastunnet omastele.
Eesti Maalikunstnike Liit

IN MEMORIAM 1997

Maailm

Kathy **Acker**, ameerika kirjanik (18. IV 1947 – 29. XI)
 Bozorg **Alavi**, iraani kirjanik (2. II 1904 – 16. II)
 Antonio de **Almeida**, prantsuse dirigent (20. I 1928 – 18. II)
 Zurab **Andžaparidze**, gruusia laulja (12. IV 1928 – 12. IV)
 Mihhail **Anikušin**, vene kujur (2. X 1917 – 18. V)
 Manfred von **Ardenne**, saksa füüsik (20. I 1907 – 26. V)
 Sivar **Arnér**, rootsi kirjanik (13. III 1909 – 14. I)
 Werner **Aspenström**, rootsi kirjanik (13. XI 1918 – 25. I)
 Hastings Kamuzu **Banda**, Malawi riigitegelane (14. V 1906 – 25. XI)
 Gaston **Baquero**, kuuba kirjanik (4. V 1918 – 15. V)
 Barbara (Monique **Serf**), prantsuse laulja (9. VI 1930 – 25. XI)
 Jurek **Becker**, saksa kirjanik (30. IX 1937 – 14. III)
 Sotiria **Bellou**, kreeka laulja (29. VIII 1921 – 27. VIII)
 sir Isaiah **Berlin**, inglise filosoof (6. VI 1909 – 5. XI)
 Igor **Bezrodny**, vene viiuldaja ja dirigent (7. V 1930 – 30. IX)
 sir Rudolf **Bing**, ameerika teatritegelane (9. I 1902 – 2. IX)
 Robert **Browning**, inglise kirjandusteadlane (15. I 1914 – 11. III)
 William **Burroughs**, ameerika kirjanik (5. II 1914 – 2. VIII)
 Antonio **Callado**, brasiilia kirjanik (26. I 1917 – 28. I)
 Melvin **Calvin**, ameerika biokeemik (8. IV 1911 – 8. I)
 Jorge Mas **Canosa**, Kuuba poliitik (21. IX 1939 – 23. XI)
 Fiorenzo **Carpi**, itaalia helilooja (19. X 1918 – 21. V)
 Saul **Chaplin**, ameerika helilooja (19. II 1912 – 16. XII)
 George **Chisholm**, inglise džässitrombonist (29. III 1915 – 6. XII)
 Shirley **Clarke**, ameerika filmilavastaja (2. X 1925 – 23. IX)
 Jacques Yves **Cousteau**, prantsuse mereuurija (11. VI 1910 – 25. VI)
 Willem **De Kooning**, ameerika maalikunstnik (24. IV 1904 – 19. III)
 Deng **Xiaoping**, Hiina poliitik (22. VIII 1904 – 19. II)
 John **Denver**, ameerika laulja (31. XII 1943 – 12. X)
 Giuseppe **De Santis**, itaalia filmilavastaja (11. II 1917 – 16. V)
 Diana, Walesi printsess (1. VII 1961 – 31. VIII)
 James **Dickey**, ameerika kirjanik (2. II 1923 – 19. I)
 Danilo **Dolci**, itaalia kirjanik (28. VI 1924 – 30. XII)
 Jean **Dréville**, prantsuse filmilavastaja (20. IX 1906 – 5. III)
 sir John **Eccles**, austraalia füsioloog (27. I 1903 – 2. V)
 Johannes **Edfelt**, rootsi kirjanik (21. XII 1904 – 26. VIII)
 Hans **Eysenck**, inglise psühholoog (4. III 1916 – 4. IX)
 Marco **Ferreri**, itaalia filmilavastaja (11. V 1928 – 9. V)
 Gabriel **Figueroa**, mehhiko filmioperaator (24. IV 1907 – 27. IV)
 Jean **Françaix**, prantsuse helilooja (23. V 1912 – 22. IX)
 Viktor **Frankl**, austria psühhiaater (26. III 1905 – 2. IX)
 Annie **Fratellini**, prantsuse kloun (14. XI 1932 – 1. VII)
 Samuel **Fuller**, ameerika filmilavastaja (12. VIII 1911 – 30. X)
 François **Furet**, prantsuse ajaloolane (27. III 1927 – 12. VII)
 Pierre **Gascar**, prantsuse kirjanik (13. III 1916 – 20. II)
 Allen **Ginsberg**, ameerika luuletaja (3. VI 1926 – 5. IV)
 Käthe **Gold**, austria näitleja (11. II 1907 – 11. X)
 Stéphane **Grappelli**, prantsuse džässiviuldaja (26. I 1908 – 1. XII)
 Eugène **Guillevic**, prantsuse kirjanik (5. VIII 1907 – 19. III)
 Bert **Haanstra**, hollandi filmilavastaja (31. V 1916 – 23. X)
 Seppo **Heikinheimo**, soome muusikakriitik (3. VI 1938 – 26. V)
 Stephan **Hermlin**, saksa kirjanik (13. IV 1915 – 6. IV)
 Alfred **Hershey**, ameerika geneetik ja viroloog (4. XII 1908 – 22. V)
 Chaim **Herzog**, israeli riigitegelane (17. IX 1918 – 17. IV)
 Bohumil **Hrabal**, tšehhi kirjanik (28. III 1914 – 3. II)
 Charles **Huggins**, ameerika arstiteadlane (22. IX 1901 – 12. I)
 Michael **Hutchence**, austraalia rockilaulja (22. I 1960 – 22. XI)
 Georgi **Jumatov**, vene näitleja (11. III 1926 – 4. X)
 sir John **Kendrew**, inglise biokeemik (24. III 1917 – 23. VIII)
 Lev **Kopelev**, vene kirjanik (9. IV 1912 – 18. VI)
 Valentin **Koptjug**, vene keemik (9. VI 1931 – 10. I)
 Jürgen **Kuczinski**, saksa ajaloolane (17. IX 1904 – 6. VIII)
 Jarl **Kulle**, rootsi näitleja (27. II 1927 – 3. X)
 Oskar **Kurganov**, vene kirjanik (15. VIII 1907 – 14. XII)
 Fela **Kuti**, nigeeria laulja (15. X 1938 – 2. VIII)
 Burton **Lane**, ameerika helilooja (2. II 1912 – 5. I)
 Jevgeni **Lebedev**, vene näitleja (15. I 1917 – 9. VI)
 Robert **Lewis**, ameerika teatripedagoog (16. III 1909 – 23. XI)
 Roy **Lichtenstein**, ameerika maalikunstnik ja kujur (27. X 1923 – 29. IX)
 Tamara **Makarova**, vene näitleja (13. VIII 1907 – 20. I)
 Georges **Marchais**, Prantsuse poliitik (7. VI 1920 – 16. XI)
 Georges **Marchal**, prantsuse näitleja (10. I 1920 – 28. XI)
 Erkki **Melakoski**, soome dirigent ja helilooja (5. I 1926 – 6. IV)
 Burgess **Meredith**, ameerika filminäitleja (16. XI 1907 – 9. IX)
 James **Michener**, ameerika kirjanik (3. II 1907 – 16. X)
 Eduardas **Mieželaitis**, leedu kirjanik (3. X 1919 – 6. VI)

Toshiro **Mifune**, jaapani näitleja (1. IV 1920 – 24. XII)
 Pilar **Miró**, hispaania filmilavastaja (20. IV 1940 – 19. X)
 Robert **Mitchum**, ameerika filminäitleja (6. VIII 1917 – 1. VII)
 Zdenek **Mlynar**, Tšehhi poliitik (22. VI 1930 – 15. IV)
 Mobutu **Sese Seko**, Sairi riigitegelane (14. X 1930 – 7. IX)
 Miguel **Najdorf**, argentiina maletaja (15. IV 1910 – 5. VII)
 Conlon **Nancarrow**, ameerika helilooja (27. X 1912 – 10. VIII)
 Juri **Nikulin**, vene kloun ja näitleja (18. XII 1921 – 21. VIII)
 Bulat **Okudžava**, vene kirjanik (9. V 1924 – 12. VI)
 Edward **Osóbka-Morawski**, Poola riigitegelane (5. X 1909 – 9. I)
 Eila **Peitsalo**, soome näitleja (17. IV 1931 – 7. XII)
 Robert **Pinget**, prantsuse kirjanik (19. VII 1919 – 25. VIII)
 Paul **Préboist**, prantsuse näitleja (21. II 1927 – 4. III)
 Françoise **Prevost**, prantsuse näitleja (13. I 1930 – 30. XI)
 sir Victor **Pritchett**, inglise kirjanik (16. XII 1900 – 20. III)
 Edward **Purcell**, ameerika füüsik (30. VIII 1912 – 7. III)
 Marjorie **Reynolds**, ameerika filminäitleja (12. VIII 1921 – 1. II)
 Svjatoslav **Richter**, vene pianist (20. III 1915 – 1. VIII)
 Karl **Ridderbusch**, saksa laulja (29. V 1932 – 21. VI)
 Harold **Robbins**, ameerika kirjanik (21. V 1916 – 14. X)
 Albert **Rosen**, iiri dirigent (14. II 1924 – 23. V)
 Aldo **Rossi**, itaalia arhitekt (3. V 1931 – 4. IX)
 Robert **Simpson**, inglise helilooja (2. III 1921 – 21. XI)
 Andrei **Sinjavski**, vene kirjanik (8. X 1925 – 25. II)
 Vladimir **Solouhhi**, vene kirjanik (14. VI 1924 – 4. IV)
 sir Georg **Solti**, inglise dirigent (21. X 1912 – 5. IX)
 James **Stewart**, ameerika filminäitleja (20. V 1908 – 2. VII)
 Giorgio **Strehler**, itaalia teatrilavastaja (14. VIII 1921 – 25. XII)
 Daniil **Šafran**, vene tšellist (13. I 1923 – 7. II)
 Stanislav **Šatalin**, vene majandusteadlane (24. VIII 1934 – 3. III)
 Aleksandr **Zarhi**, vene filmilavastaja (12. IV 1908 – 27. I)
 Fred **Zinnemann**, ameerika filmilavastaja (29. IV 1907 – 14. III)
 ema **Teresa**, albaania päritolu katoliku nunn (27. VIII 1910 – 5. IX)
 sir Alexander **Todd**, inglise biokeemik (2. X 1907 – 10. I)
 Clyde **Tombaugh**, ameerika astronoom (4. II 1906 – 17. I)
 Roland **Topor**, prantsuse kirjanik ja kunstnik (7. I 1938 – 16. IV)
 Amos **Tutuola**, nigeeria kirjanik (... VI 1920 – 8. VI)
 Aale **Tynni**, soome kirjanik (3. X 1913 – 21. X)
 Christopher **Van Kampen**, inglise tšellist (4. IX 1945 – 30. IX)
 Victor **Vasarely**, prantsuse maalikunstnik ja graafik (9. IV 1906 – 15. III)
 Sandor **Vegh**, prantsuse viiuldaja ja dirigent (17. V 1912 – 7. I)
 Gianni **Versace**, itaalia moekunstnik (2. XII 1946 – 15. VII)
 Pertti **Virtaranta**, soome keeleteadlane (20. V 1918 – 9. VII)
 Ion **Voicu**, rumeenia viiuldaja (8. X 1925 – 24. II)
 George **Wald**, ameerika bioloog (18. XI 1906 – 12. IV)
 Hugo **Weisgall**, ameerika helilooja (13. X 1912 – 11. III)
 Bo **Widerberg**, rootsi filmilavastaja (8. VI 1930 – 1. V)
 Jimmy **Witherspoon**, ameerika laulja (8. VIII 1923 – 18. IX)
 Narciso **Yepes**, hispaania kitarrist ja helilooja (14. XI 1927 – 3. V)

Eesti

Ustus **Agur**, elektrotehnikateadlane (1. I 1929 – 1. I)
 Erich **Arrak**, maalikunstnik (24. VIII 1925 – 26. III)
 Hilda **Aver**, pedagoog (16. VIII 1909 – 8. VIII)
 Enn **Erikson**, kergejõustiklane (5. VI 1939 – 10. X)
 Janek **Ermel**, jalgrattur (30. I 1975 – 17. VII)
 Raimund **Felt**, filmidirektor (3. II 1930 – 13. III)
 Valdek **Gross**, sporditegelane (5. XII 1936 – 15. I)
 Tõnu **Haljand**, suusatreener (1. VII 1945 – 28. VIII)
 Ernst-Adolf **Helemäe**, ajakirjanik (16. III 1932 – 26. VIII)
 Ella **Ilbak**, tantsija (12. XI 1895 – 8. VIII)
 Eduard **Inti**, majandusteadlane (1. VIII 1913 – 1. V)
 Evald **Jaansoo**, laulja (5. VIII 1915 – 3. II)
 Johannes **Jakobson**, ajaloolane (8. XI 1921 – 2. XI)
 Rudolf **Jalakas**, majandusteadlane (29. IX 1914 – 27. III)
 Ülo **Jeret**, ajakirjanik (20. VIII 1921 – 18. VI)
 Mart **Kalling**, arhitekt (8. VII 1941 – 13. I)
 Heldur **Karmo**, luuletaja, laulutekstide autor (16. V 1927 – 17. VI)
 Hella **Keem**, murdeuurija (6. IV 1915 – 27. XII)
 Harald **Keiland**, kultuurivahendaja (12. VIII 1921 – 12. III)
 Maret **Kernumees**, graafik (20. VII 1934 – 12. III)

Edgar **Kink**, näitleja (24. III 1912 – 11. I)
 Valmar **Kokkotsa**, pedagoog (23. VI 1940 – 27. V)
 Jüri **Koks**, pedagoog (3. I 1931 – 14. V)
 Olaf **Kopvillem**, keemik, kirjanik ja koorijuht (1. XI 1926 – 21. VII)
 Agu **Kriisa**, insener ja jurist (2. VI 1934 – 29. XI)
 Amanda **Kriit**, pedagoog (27. VII 1922 – 22. III)
 Jüri **Krjukov**, näitleja (5. IX 1954 – 18. X)
 Oskar **Kuningas**, kirjandusteadlane ja tõlkija (15. VII 1911 – 9. III)
 Gustav **Kunnos**, arhitekt (6. III 1932 – 10. V)
 Eduard **Kägi**, merendustegelane (23. III 1899 – 4. IV)
 Harri **Käär**, tehnikateadlane (1. VII 1944 – 20. IV)
 Mare **Leet**, näitleja (30. XII 1913 – 15. VII)
 Paul **Limberg**, põllumajandusteadlane (7. I 1917 – 7. X)
 Erik **Linnumägi**, teatrikriitik (16. IX 1950 – 28. I)
 Verner **Loo**, balletitantsija ja pedagoog (23. XI 1932 – 5. XI)
 Ida **Loo-Talvari**, laulja (19. VI 1901 – 29. VI)
 Pili **Luht**, rahvatantsujuht (6. XI 1947 – 10. X)
 Sulev **Luik**, näitleja (16. IV 1954 – 29. VI)
 Raimond **Lätte**, helilooja (22. II 1931 – 6. I)
 Elfriede **Maran**, kujur (25. II 1905 – 25. I)
 Vambola **Markus**, teatritegelane (5. X 1922 – 26. II)
 Valentin **Matin**, majandusteadlane (12. VIII 1915 – 31. X)
 Malle **Meelak**, arhitekt (19. V 1929 – 10. III)
 Konstantin **Mihailov**, maalikunstnik (19. III 1908 – 17. I)
 Evald **Mustjogi**, geoloog (13. VIII 1929 – 31. VIII)
 Viljar **Nairis**, muusikategelane (24. X 1932 – 15. VIII)
 Marie **Nelke**, loodusevaatleja ja kodu-uurija (11. VII 1902 – 8. XII)
 Ülo **Oli**, loomakasvatusteadlane (17. VIII 1927 – 31. I)
 Laanetu **O'lo**, setu rahvalaulik (5. VII 1909 – 25. I)
 Boriss **Parsadanjan**, helilooja (14. V 1925 – 14. V)
 Peeter **Perens**, koorijuht ja pedagoog (20. I 1934 – 5. VII)
 Endel **Pihelgas**, metsateadlane (7. XI 1927 – 22. I)
 Holger **Pukk**, kirjanik (14. VIII 1920 – 12. III)
 Aleksander **Püvi**, laulja (12. IX 1921 – 7. II)
 Kyra **Robert**, raamatu- ja raamatukoguteadlane (25. VII 1916 – 8. VII)
 Gundo **Rooseve**, aiandustegelane (25. II 1929 – 24. VII)
 Harald **Roosevee**, haridustegelane (27. III 1930 – 3. I)
 Aarend-Mihkel **Rõuk**, loodusõpetaja (14. III 1943 – 18. XII)
 Eduard **Rüga**, graafik ja maalikunstnik (16. VIII 1903 – 28. X)
 August **Saaremäel**, pedagoog (26. VIII 1931 – 11. XII)
 Heldur **Saarsoo**, õigusteadlane (5. XII 1931 – 4. XII)
 Harald **Saarniit**, ajaloolane (29. VI 1925 – 30. XII)
 Tiia **Saealle-Rätsep**, balletitantsija (6. XII 1938 – 2. II)
 Gustav **Sarri**, sotsiaalhooldustegelane (14. V 1921 – 16. X)
 Enna **Sau**, keeleteadlane (28. VIII 1940 – 22. VII)
 Linda **Saul**, laulupedagoog (17. V 1907 – 30. III)
 Leo **Schotter**, silmaarst (19. III 1917 – 2. IV)
 Johannes **Seienthal**, pedagoog ja tõlkija (31. X 1911 – 22. VIII)
 Uno **Sibul**, kirurg (22. VII 1927 – 1. V)
 Anu **Siitan**, muuseumitöötaja (6. II 1942 – 29. VIII)
 Ants **Säde**, graafik (31. VII 1937 – 24. IV)
 Toomas **Tahvel**, filmilavastaja (2. I 1941 – 8. VI)
 Georg **Taleš**, laulja (30. V 1912 – 30. X)
 Kalev **Tammistu**, ajakirjanik ja ajaloolane (3. IV 1927 – 12. VIII)
 Arvo **Tamsar**, pedagoog (23. VII 1931 – 10. II)
 Woldemar **Tank**, maalikunstnik (30. III 1903 – 30. IX)
 Arvi **Tinits-Kork**, kirjanik (2. XII 1927 – 1. IV)
 Reet **Tobre**, poliitik (27. XI 1959 – 7. V)
 Juhan **Toomaspoeg**, majandusteadlane (12. IV 1917 – 9. III)
 Peetr **Tooming**, foto- ja filmimees (1. VI 1939 – 17. V)
 Richard **Tõnnus**, rahvatantsujuht (1. IX 1918 – 19. I)
 Valev **Uibopuu**, kirjanik ja keeleteadlane (19. X 1913 – 18. III)
 Ülo **Uluots**, poliitik (4. II 1930 – 18. VII)
 Albert **Uustulnd**, kirjanik (6. XI 1925 – 8. VIII)
 Aino **Valgma**, pedagoog ja koduloolane (19. II 1934 – 4. II)
 Gustav **Valgma**, ajakirjanik (30. IX 1917 – 2. II)
 Kaljo **Vanaselja**, arhitekt (2. XII 1928 – 22. IV)
 Oivi **Vare**, moekunstnik (4. III 1930 – 19. XI)
 Siegfried **Veidenbaum**, ajakirjanik (18. VII 1904 – 24. XI)
 Aleksander **Viidas**, kodu-uurija (12. VI 1918 – 8. III)
 Feliks **Villak**, viiulimeister (25. IX 1921 – 8. X)
 Voldemar **Väli**, maadleja (10. I 1903 – 13. IV)

T E A T E R

ESTONIA TEATER

R, 9. I
kl. 19 J. Hermani muusikal "Hallo, Dolly!" (viimaseid kordi).
L, 10. I
kl. 12 T. Raadiku muusikal "Puhh",
kl. 19 P. Tšaikovski ballett "Uinuv kaunitar".
P, 11. I
kl. 14 J. Hermani muusikal "Hallo, Dolly!" (viimast korda).
R, 13. I
kl. 19 J. Straussi operett "Nahkhiir".
K, 14. I
kl. 19 G. Verdi ooper "Nabucco".
N, 15. I
kl. 19 P. Tšaikovski ballett "Luikedē järv".
R, 16. I
kl. 19 G. Verdi ooper "Nabucco".
L, 17. I
kl. 12 S. Prokofjevi ballett "Tuhkatriinu" (viimast korda hooajal),
kl. 19 G. Verdi ooper "La Traviata" (välja müüdüd).
P, 18. I
kl. 14 G. Verdi ooper "Nabucco".
NB! Mängukavas võib ette tulla muutusi.

Kassa avatud iga päev kl. 12 – 19, päevase etenduse korral üks tund enne algust, tel. 626 0215. Piletite tellimine E – R kl. 10 – 16 tel. 626 0260, faks 626 046, e-mail: eve@opera.teleport.ee. Tellimused hooajaringelt. Piletid müügil ka Tallinna kaubamaja piletikeskuses. Grupisoodustused alates kümnest inimesest – 10%, maakoolid ja lasteasutused alates 15 inimesest – 30% (välja arvatud "Nabucco", "La Traviata" ja operetietendused).

TALVEAED

L, 10. I
kl. 16 Gian-Carlo Menotti kogupereoper "Jõuluöö külalised". Kogupereoper I vaatuses. Lavastaja Arne Mikk, kunstnik Eldor Renter, dirigent Elmo Tiisvald, tantsuseade Tatjana Kilgas, koormeistrid Heli Jürgenson, Peeter Perens, kontsertmeister Ülle Rebane. Osades Angelika Mikk, Mare Jõgeva, Rostislav Gurjev, Hans Miilberg, Teo Maiste, Villu Valdmaa, Tatjana Kilgas, Andrus Kambre ja Estonia Seltsi Segakoori lauljad.
P, 11. I
kl. 16 Gian-Carlo Menotti kogupereoper "Jõuluöö külalised".
kl. 19 ansambli Evergreen uus kava "Operetifantoom tegutseb jälle!". Laulavad Pirjo Levandi (sopran), Mati Kõrts (tenor). Mängivad Jelena Laas (I viiul), Kaiu Pent (II viiul), Nata-Ly Sakkos (klaver). Vambo Pikknurm (tšello), Aleksander Jõgi (kontrabass). Tantsivad Tatjana Järvi, Andrus Kambre. Öhtut juhib Vello Mikk.
P, 18. I
kl. 14 "Elulõng. Isiksuse aeg. Küläs Eesti Riigikaitse Akadeemia professor Maie Tuulik. Esinevad Kaie Konrad (sopran), Kadri Ploompuu (klaver),
kl. 19 videoõhtu. Kommenteerib Jüri Kruus. Jeanett McDonald, Maurice Chevalier USA muusikafilmis "Lõbus lesk".

Piletid müügil Estonia Teatri kassas (tel. 626 0215) 10 päeva ette ja üks tund enne etenduse algust. Ühistellimused tel. 626 0210.

EESTI DRAAMATEATER

R, 9. I
kl. 12 "Putti Plutti Pott",
kl. 19 "Minu veetlev leedi",
kl. 19 "Kured läinud, kurjad ilmad" (väikeses saalis).
L, 10. I
kl. 17 "Kolm pikka naist" (väikeses saalis).
P, 11. I
kl. 19 Philip Ridley' "Maailmakõiksuse kiireim kell" (väikeses saalis).
T, 13. I
kl. 19 Andrus Kiviräha "Atentaat",
kl. 19 "Stseenid ühest abielust" (väikeses saalis).
K, 14. I
kl. 19 Hermann Bahri "Mees, naine ja kontsert",
kl. 19 Jaan Kruusvalli "Hullumeelne professor, tema elukäik" (väikeses saalis).
N, 15. I
kl. 19 John Boynton Priestley' "Inspektor tuleb",
kl. 19 "Kolm pikka naist" (väikeses saalis).
R, 16. I
kl. 19 Ivan Menchelli "Kalmistuklubi",
kl. 19 "Kured läinud, kurjad ilmad" (väikeses saalis).
L, 17. I
kl. 17 "Atentaat",
kl. 17 "Stseenid ühest abielust" (väikeses saalis).
P, 18. I
kl. 12 David Woodi "Kiigepuu",
kl. 19 "Inspektor tuleb",
kl. 19 "Kolm pikka naist" (väikeses saalis).

Piletid müügil Eesti Draamateatri kassas iga päev kl. 9 – 19, tel. 443 378 ja Kaubamaja piletikeskuses E – L kl. 9 – 21, P kl. 10 – 19, tel. 640 0337.

TALLINNA LINNATEATER

R, 9. I
kl. 18 E. Egloff'i "Luik". Lav. M. Kalmet.
L, 10. I
kl. 18 "Arkaadia".
E, 12. I
kl. 18 "Arkaadia".
T, 13. I
kl. 18 "Arkaadia".
K, 14. I
kl. 18 "Hüsteeria".
N, 15. I
kl. 18 "Luik".
R, 16. I
kl. 18 "Impro 2. Nansen'i pass".
L, 17. I
kl. "Kolmekrossiooper".

Piletikassa (Lai 23, tel. 641 1174) on avatud E – R kl. 12 – 18. Laupäevastele etendustele müüakse pileteid üks tund enne etenduse algust. Piletite eelmüük 15 päeva, kaasa arvatud etenduse män-gupäev. Asutused ja üksikisikud saavad pileteid ette tellida tel. 641 1175 ja 641 1174.

EESTI RIIKLIK
VENE DRAAMATEATER

R, 9. I
kl. 19 B. Shaw' "Pygmalion".
L, 10. I
kl. 18 A. de Musset' "Marianne kapriisid".
P, 11. I
kl. 12 D. Fonvizini "Äbarik" (peeglisaalis),
kl. 18 E. Vilde "Pisuhänd".
T, 13. I
kl. 15 "Äbarik" (peeglisaalis).
K, 14. I
kl. 18 "Äbarik" (peeglisaalis).
N, 15. I
kl. 15 "Padaemand" (peeglisaalis),
kl. 19 "Intiimne komöödia".
R, 16. I
kl. 19 J. Volkovi "Anton".
L, 17. I
kl. 18 P. Shafferi "Leekrüübe".
P, 18. I
kl. 18 N. Gogoli "Naisevõtt".
LASTELE
P, 18. I kl. 12 "Konn-tsaaritar".
P, 25. I kl. 12 "Kass Leopoldi sünnipäev".

Teatri kassa (Vabaduse 5) on lahti T – R kl. 12 – 19 ja L kl. 11 – 18, tel. 641 8246.

THEATRUM

Tallinn, Vene 14, III korrus
R, 23. I ja L, 24. I kl. 19 M. Betsuyaku "Väljakäik" (esietendus). Lavastaja Kaljo Kiisk. Mängivad Eesti Humanitaarinstituudi teatriõppe teise lennu III kur-suse üliõpilased.
N, 29. I ja R, 30. I kl. 19 A. H. Tammsaare – K. Kaasik-Aaslavi "Pikad sammud" (melodraama). Lavastaja Katri Kaasik-Aaslav.

Piletid müügil Tallinna kaubamaja piletikeskuses (640 0337) ja üks tund enne etenduse algust koha-peal. Info tel. 446 889.
Theatrum internetis: www.colleduc.ee/theatrum

VANALINNASTUUDIO

R, 9. I
kl. 19 "Voodi".
L, 10. I
kl. 19 "Raadio Null".
P, 11. I
kl. 12 "Raadio Null" (õpilastele ja pensionäridele),
kl. 19 "Raadio Null".
T, 13. I
kl. 19 "Eile sündinud".
K, 14. I
kl. 19 "Raharalli".
N, 15. I
kl. 19 "Patt".
R, 16. I
kl. 19 "Raadio Null".
L, 17. I
kl. 12 lastele "Aladdin'i imelamp" (publiku soovil),
kl. 19 "Piknik kahele".
P, 18. I
kl. 12 "Piknik kahele" (õpilastele ja pensionäridele),
kl. 19 "Eile sündinud".

Piletid müügil Sakala keskuses (Sakala 3) E – R kl. 14 – 19, kaubamaja piletikeskuses E – L kl. 9 – 21, P kl. 10 – 19, vanalinna kassas (Kullassepa 2) E – L kl. 10 – 18, City kaubanduskeskuses (Ahtri 12) E – R kl. 10 – 19, L, P kl. 11 – 17. Info ja tellimused Sakala 12 – 1 E – R kl. 10 – 16, tel. 448 408.

VON KRAHLI TEATER

Info tel. 6411 503. Piletite tellimine ja eelmüük tel. 631 3927.

EESTI RIIKLIK NUKUTEATER

L, 10. I
kl. 12 Hilli Ranna "Valge kassi veski" (reserveeri-

tud). Läti kirjaniku Karlis Skalbe muinasjutu ainetel. Elas kord lumivalge kass-mölder, kes üle kõige armastas oma tööd, oma imeilusaid tütreid ja oli eluga kõigiti rahul. Päevad pole aga vennad ning nii juhtus, et kass jäi ilma kõigest, mis talle kallis oli. Muinaslugu on õpetlik nagu ikka: just raskustes sel-gub, mida keegi tõeliselt väärt on. Lavastaja Väino Luup, kunstnik Gunta Randla. Etendus kestab 1 t ja 30 min. Piletid 20 ja 30 kr.

P, 11. I
kl. 12 "Lumivalgeke". Vana hea klassikaline muinasjutt, mida vaadates saame kaasa elada headuse võidule kurjuse üle ning rõõmustada ja kur-vastada koos Lumivalgekese ja seitsme põialpoisiga. Suurejooneline lavakujundus ja meeldejäävad nukud rõhutavad veelgi muinasloos peituvaid väärtusi ja võlu. Lavastaja Eero Spriit, kunstnik Gunta Randla, helilooja Sven Gründberg. Etendus kestab 1 t. ja 30 min. Piletid 15 kr.

R, 16. I
kl. 11 Eno Raua "Sipsik". Nostalgiline, siiras ja mõt-lik lavalugu kõigile tuttavast kaltsunukust Sipsikust. Aeg lendab, kuid laste ja nukkude omavahelised suhted jäävad ikka samaks. Reeda Tootsi drama-tiseering, lavastus ning muusikaline kujundus, kunstnik Kalju Kivi. Etendus kestab 1 t. ja 20 min. Piletid 20 ja 30 kr.,
kl. 12 Hans Christian Anderseni "Põial-Liisi" (ovaalsaalis). Lavale on seadnud ja mängivad Helle Laas, Riho Tammert ja Are Uder. Kujundus ja nukud Leenamari Pirn. Etendus kestab 1 t. 30 min. Piletid 15 kr.

Kassa on lahti T – R kl. 10 – 17.30, L, P kl. 11 – 14. Pileteid müüakse kuu mängukava ulatuses. Info ja tellimused tel. 641 1617 (kassa), 641 1609 (admi-nistraatorid). Nelja- ja enamlapselistele peredele ning ühistellimuste puhul võimaldame piletistul soodustusi.

VAT TEATER

Info E – R kl. 11 – 14, tel. 450 959. Etenduste koha-peale tellimine. Saali kasutamise võimalus.

VANEMUINE

SUUR MAJA
R, 9. I
kl. 19 J. Smoriginase ballett "Madame Bovary" G. Flaubert'i samanimelise romaani motiividel.
L, 10. I
kl. 18 M. Tommingase balletiõhtu "Pildi sisse minek".
P, 11. I
kl. 12 M. Leigh' muusikal "Mees La Manchast".
T, 13. I
kl. 19 R. Cooney farss "Oi, Johnny!".
K, 14. I
kl. 19 P. Tšaikovski ballett "Pähklipureja" (viimast korda hooajal).
N, 15. I
kl. 19 W. Shakespeare'i "Hamleti tragöödia".
R, 16. I
kl. 19 E. Zola, P. Pedajase "Daamide õnn".
Kassa avatud E, K, N, R, kl. 12 – 19, L kl. 12 – 18, T, P üks tund enne etenduse algust, tel. 434 059.

VÄIKE MAJA

R, 9. I
kl. 19 R. Rose'i näidend "Kaksteist vihast meest".
L, 10. I
kl. 12 A. Dvinjaninovi lastelugu "Päkapikutajad ja Kolekoll",
kl. 18 S. Schwartzi muusikal "Pagariproua".
T, 13. I
kl. 12 A. Lindgreni, M. Mikiveri, A. Oidi lastenäidend lauludega "Väikevend ja Karlsson katuselt",
kl. 19 salongiõhtu "Löpetamata romanss".
K, 14. I
kl. 19 R. Rose'i näidend "Kaksteist vihast meest".
N, 15. I
kl. 19 G. Fr. Händeli koomiline ooper "Xerxes".
R, 16. I
kl. 18 A. Lindgreni, M. Mikiveri, A. Oidi lastenäidend lauludega "Väikevend ja Karlsson katuselt".

Kassa avatud E, K, N, R kl. 12 – 19, L kl. 12 – 18, T, P üks tund enne etenduse algust, tel. 430 785. Pääsmeid on võimalik osta ja broneerida kõikidest kassadest kilekidele etendustele. Pensionäridele esimese rea piletid soodushinnaga, õpilastele hinna-soodustus 30% (v.a. esietendused ja salongiõhtud).

PÄRNU ENDLA

R, 9. I
kl. 19 reserveeritud etendus.
L, 10. I
kl. 12 "Max ja Milli" (väikeses saalis),
kl. 19 "Boeing, boeing!".
P, 11. I
kl. 12 "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi".
T, 13. I
kl. 19 "Silver ükssilm".
K, 14. I
kl. 19 "Järgmisel aastal on õlu parem" (ärk-lisaalis).
N, 15. I
kl. 19 "Mutanttüdruk" (viimast korda).

R, 16. I
kl. 19 "Kihnu Jõnn ehk Metskapten".
P, 18. I
kl. 12 ja kl. 15 "Max ja Milli" (väikeses saalis).
T, 20. I
kl. 20 "Säärane soolikas ehk Kuidas Kreutzwald oma õnne leidis".

Kassa avatud T – L kl. 11 – 19, P üks tund enne etenduse algust, E suletud. Info ja piletite tellimine tel. 8244 30 691.

VILJANDI UGALA

L, 12. I
kl. 17 "Saabastega kass" (lasteetendus). Lav. K. Komissarov.
T, 13. I
kl. 17 "Saabastega kass".
K, 14. I
kl. 19 M.-G. Sauvajoni "Ciao!" (väikeses saalis).
N, 15. I
kl. 19 A. Kitzbergi "Kosjasõit".
R, 16. I
kl. 19 F. Schilleri "Maria Stuart".
L, 17. I
kl. 12 "Peeter Paan" (esietendus, lasteetendus väikeses saalis),
kl. 17 "Peeter Paan".

KÜLALISETENDUSED JAANUARIS

R, 9. I
kl. 19 "Ciao!" Salme kultuurimajas.
L, 10. I
kl. 19 "Ciao!" Kuressaare kultuurimajas.
P, 11. I
kl. 19 "Ciao!" Orissaare kultuurimajas.
R, 16. I
kl. 20 "Ciao!" Antsla kultuurimajas.

Kassa avatud E–L kl. 10–19. Info tel. 8 243 34 617.

RAKVERE TEATER

E, 12. I
kl. 11 "Naksitrallid" Vanemuise väikeses majas. Lav. A. Türrpu,
kl. 19 "Don Juan ehk Armastus geomeetria vastu" Vanemuise väikeses majas. Lav. A. Prosa.
T, 13. I
kl. 19 "Kuningas. Emand. Soldat". Lav. V. Gvozdkov.
K, 14. I
kl. 15 "Pähklipureja ja Hiirekuningas" Kärkla kul-tuurikeskuses,
kl. 20 "Kahekesi kiigel" Kärkla kultuurikeskuses. Lav. T. Suuman.
N, 15. I
kl. 15 "Pähklipureja ja Hiirekuningas" Käina kul-tuurimajas. Lav. A. Toikka,
kl. 20 "Kahekesi kiigel" Käina kultuurimajas. Lav. T. Suuman,
kl. 19 "Shakespeare'i kogutud teosed". Lav. A. Prosa. Mängib Rakvere Shakespeare Company.
R, 16. I
kl. 13 "Pähklipureja ja Hiirekuningas" Kullamaa kultuurimajas. Lav. A. Toikka,
kl. 19 "Kahekesi kiigel" Kullamaa kultuurimajas. Lav. T. Suuman,
kl. 19 "Palju kära ei millestki". Lav. Ü. Saaremäe.

Piletite tellimine teatri kassast tööpäeviti kl. 10 – 16, tel. 8 232 23 449 ja üks tund enne etenduse algust. Gruppidele ja pensionäridele piletid soodushinnaga. Piletite üksikmüük Tsentrumi ostukeskusest. Ööbimisvõimalus teatri pansionaadis, tel. 8 232 23 426.

Jät kub Perioodika väljaannete aastatellimuste vormistamine		
3 kuud	6 kuud	aasta
Eesti Arst - Haridus - Raduga	60 krooni 36 krooni	120 krooni 60 krooni
24 krooni Vikerkaar 36 krooni	48 krooni 72 krooni	96 krooni 144 krooni
Aastatellimuste vormistamine 15. jaanuarini.		

Estonia teater ja Eesti Heliloojate Liit kuulutavad välja

OOPERI IDEEKAVANDITE VÕISTLUSE.

Arvesse tulevad kirjalikult esitatud sisukokkuvõtted, stsenaariumid või libretoed õhtut täitva ooperi tarvis.

Ideed või kavandid esitada kolmes eksemplaris Eesti Heliloojate Liitu (Lauteri 7) hiljemalt 2. märtsiks 1998. Kinnises märgusõnaga ümbrikus palume lisada andmed autori kohta.

Lähem teave tel. 645 4395.

K O N T S E R T

EESTI KONTSERT

T, 13. I
kl. 19 MUSTPEADE MAJA VALGES SAALIS Grieg Piano Trio (Norra). Solve Sigerland (viul), Ellen Margrete Flesjo (tšello), Vebjorn Anvik (klaver). Kavas Grieg, Beethoven, Brahms. Kontsert toimub koostöös agentuuriga PRO ARTE (Bergen, Norra). Piletid 25 ja 50 kr.
K, 14. I
kl. 18 RÄPINA MUUSIKAKOOLIS
P, 18. I
kl. 16 RAKVERE KAURI KOOLIS kaunist harfimuusikat. Eda Peäske (harf), Mari Aasa (vioola), Raivo Peäske (flööt). Kavas Jolivet, Debussy, Spohr. Piletid 10–20 kr.
N, 15. I
kl. 19 ESTONIA KONTSERDISAALIS
"Tippmuusikuid". Eesti Riiklik Sümfooniaorkester. Dirigent Arvo Volmer, solistid Mihkel Peäske (flööt), Toomas Vavilov (klarnet), Peeter Sarapuu (fagott), Ivori Ilja (klaver), Indrek Vau (trompet), Villu Veski (saksofon). Kavas Straussi "Don Juan", Tambergi Concerto grosso, Debussy "Iberia" tsüklist "Images", Dukase "Nöia õpilane". Piletid 30–60 kr.
N, 15. I
kl. 18 KURESSAARE MUUSIKAKOOLIS Virgo Veldi (saksofon), Ralf Taal (klaver). Kavas Gotkovsky, Desenclos, Planet, Bozza, Milhaud.

VANALINNA MUUSIKAMAJA

KAMINAMUUSIKA
Tallinn, Uus 16
R, 16. I
kl. 18 Girolamo Frescobaldi. Motetid ja ilmalikud laulud. Esinevad Anne-Liis Poll (sopran), Marju Riisikamp (klavessiin), Piret Kreek (viola da gamba).

NIGULISTE MUUSEUMI

MUUSIKATUND

Niguliste 3
L, 10. I
kl. 11.30 Eesti Koorijuhtide Naiskoor.
L, 17. I
kl. 11.30 noortekooride konkursi laureaat.

VON KRAHLI BAAR

R, 9. I
kl. 22 Jäähöiler.
L, 10. I
kl. 22 Was Ist Das. Riho Sibul, Raul Ukareda, Emil Rutiku, Jaak Ahelik, Raul Vaigla.
P, 11. I
kl. 22 Oasis Fanclub.
K, 14. I
kl. 22 Bass'n'guitar. Raul Vaigla & Ain Varts. Sissepääs prii.
N, 15. I
kl. 22 Jaan Sööt & sõbrad. Sissepääs prii.
R, 16. I
kl. 22 Treee & DJ Vadjah Lahari, Side Sound System.
L, 17. I
kl. 22 Ultima Thule.
K, 21. I
kl. 22 Häkan Levin Blues Jam (Rootsi).
N, 22. I
kl. 22 Raivo Rafenau Acoustic Funk.
R, 23. I
kl. 22 DJ Saaremets & Saxappeal Band.
L, 24. I
kl. 22 Vysniauskas & Saarsalu Double Jam.
K, 28. I
hiina aastavahetus. Ma teen sinust Tiigri.
N, 29. I
kl. 22 Sibul ja Ukareda. Sisepääs prii.
R, 30. I
jälgi reklaami.
L, 31. I
kl. 22 Spirit & Hedvig Hanson.

Baar on avatud P–N kl. 12–02, R, L kl. 12–04. Info tel. 631 3927, kontori tel. 631 3928.

UNESCO-ASCHBERGI STIPENDIUMID KUNSTNIKELE

VISUAALNE KUNST

Stipendium tunnustatud kunstnikule.

200 Gertrude Street Studio, Austraalia.

Valdkond: visuaalkunstid.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999. Nõutav inglise keele oskus.

Stipendium maalikunstnikule või skulptorile, kellel on kõrgem erialane haridus või mitmeaastane töökogemus selles vallas.

Philippe Charrioli Fondi juures, Hongkongis.

Valdkonnad: maalimine ja skulptuur.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999. Nõutav inglise või hiina keele oskus.

Stipendium kunstnikule.

Metameedia Keskus, Tšehhimaal.

Valdkond: visuaalkunstid.

Aeg: 2 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999. Nõutav inglise või tšehhi keele oskus.

Stipendium tunnustatud kunstnikule.

Rahvusvaheline Moodsa Kunsti Keskus VAAS, Vence', Prantsusmaal.

Valdkonnad: maalimine, joonistamine, skulptuur, keraamika.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999. Nõutav prantsuse või inglise keele oskus.

Stipendium professionaalsele kogemustega kunstnikule.

Darat Al Fununi Kunstikeskus, Amman, Jordaania.

Valdkonnad: maalimine, skulptuur, installatsioon.

Aeg: 1 kuu kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999. Nõutav inglise keele oskus.

Stipendium.

Sanskriti Kendra, New Delhi, India.

Valdkonnad: maalimine, skulptuur, keraamika.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus jaanuar – aprill 1999.

Nõutav inglise keele oskus.

Stipendium tunnustatud kunstnikule.

Euroopa Keraamikakeskus,

's-Hertogenbosch, Holland.

Valdkonnad: kaunid kunstid, käsitöö, disain.

Aeg: oktoober – detsember 1998 (3 kuud).

Stipendium kõrgema haridusega kunstnikule või kunstiteoreetikule.

Jan van Eycki Akadeemia, Maastricht, Holland.

Valdkonnad: disain, visuaalkunstid, kunstiteooria.

Aeg: september 1998 – juuni 1999 (10 kuud).

Nõutav inglise keele oskus ja vähemalt kolmeaastane töökogemus.

Stipendium professionaalsele kunstnikule.

Põhjamaade Kunstnike Keskus, Dale, Norra.

Valdkonnad: visuaalne kunst, käsitöö/disain.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999.

Nõutav inglise keele oskus.

Stipendium noorele professionaalsele kunstnikule.

Lahore Rahvuslik Kunstikolledž Pakistan.

Valdkonnad: miniatuurmaalimine, kaasaegne maalimine, trükikunst.

Aeg: veebruar – märts 1999 (2 kuud).

Nõutav inglise keele oskus.

Stipendium noorele graveerijale E.T.A.P Projekti raames.

Vila Nova de Cerveira, Portugal.

Valdkonnad: graveerimine ja litograafia.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus oktoober 1998 – juuni 1999.

Nõutav portugali, hispaania või prantsuse keele oskus.

Stipendium puudega kunstnikule.

Edinburgi Kunstikolledž, Suurbritannia.

Valdkonnad: maalimine, skulptuur, trükikunst, gobelään, keraamika,

klaas, ehtekunst, mood, teatrikostüüm, mööbel, animatsioon, graafiline disain, illustratsioon, fotograafia, sisekujundus.

Aeg: jaanuar – märts 1999 (3 kuud).

MUUSIKA

Stipendium tunnustatud muusikule.

Banffi Kunstikeskus, Banff, Kanada

Valdkond: muusika (kompositsioon, interpretatsioon).

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus oktoober 1998 – märts 1999.

Nõutav inglise keele oskus.

TANTS

Stipendium professionaalsele tantsijale.

Moodsa tantsu kool "le Phoenix" Abidjan, Cote d'Ivoire.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999.

Sobival kandidaadil peaks olema kogemusi trupi juhtimise alal ja head teadmised kodumaa folkloori vallast.

Nõutav prantsuse keele oskus.

Stipendium noorele tantsijale.

Pariisi Rahvuskooperi Tantsukool Prantsusmaal.

Valdkond: klassikaline tants (edasijõudnud).

Aeg: september 1998 – juuni 1999.

Nõutav vanus 17 aastat ja prantsuse keele oskus.

Stipendium.

Klassikalise Tantsu Keskus, Reggio Emilia, Itaalia.

Valdkond: klassikaline tants.

Aeg: 3 kuud alates 20. sept 1998 või okt.algusest 1998.

Kandidaadiks sobib eriharidusega tantsija, kel vanust alla 25 aasta.

Stipendium. Printsess Grace'i Klassikalise Tantsu Akadeemia, Monaco.

Valdkonnad: klassikaline tants (edasijõudnud), karakter-, modern- ja dässtants.

Aeg: oktoober 1998 – veebruar 1999.

Kandidaat peab olema noorem kui 23 aastat ning oskama inglise või prantsuse keelt.

Stipendium.

Šveitsi professionaalne balletikool, Zürich, Šveits.

Valdkond: klassikaline tants (edasijõudnud), modern- ja hispaania tants.

Aeg: august 1998 – juuli 1999.

Sobiv kandidaat on meestantsija vanuses 16–18.

Nõutav prantsuse, inglise või saksa keele oskus.

Stipendium.

Londoni Kuninglik Balletikool, Suurbritannia.

Valdkond: klassikaline tants (edasijõudnud).

Aeg: september 1998 – 1999.

Kandidaadiks sobib 16–17aastane klassikaline tantsija. 15–16aastased kandidaadid võivad kandideerida kahenädalastele kursustele, mis toimuvad juulis-augustis.

Nõutav inglise keele oskus.

Stipendium.

Inglise Rahvuslik Balletikool, London.

Valdkond: klassikaline tants (edasijõudnud)

Aeg: september 1998 – juuli 1999.

Sobiv kandidaat on 16–19aastane balletikooli lõpetanud tantsija.

KIRJANDUS

Stipendium.

Sanskriti Kendra, New Delhi, India.

Valdkond: loovkirjutamine (kaasa arvatud luule).

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus jaanuar – aprill 1999.

NÄITEKUNST

Stipendium.

Rahvusvaheline Nukuteatriinstituut, Charleville-Mezieres, Prantsusmaal.

Valdkond: nukuteater, stsenaariumid, uued nukutehnoloogiad.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999.

Nõutav prantsuse keele oskus.

Stipendium.

l'Espace Sobo Bade, Toubab Dialao, Senegal.

Valdkond: lavastamine.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999.

Nõutav prantsuse keele oskus.

Stipendium.

Barteli Kunstikeskus, Durban, Lõuna-Aafrika.

Valdkond: näitekunst.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1998 – juuni 1999. Nõutav inglise keele oskus.

TEKSTIIL

Stipendium. Bibi Productions, Dhaka, Bangladesh.

Valdkonnad: tekstiilidisain, kangastelgedel kudumine, käsitöö.

Aeg: 3 kuud kokkuleppel ajavahemikus september 1997 – veebruar 1998.

Nõutav inglise keele oskus.

Stipendium.

Andide Ülikool, Santa Fe de Bogota, Colombia.

Valdkonnad: kunstiinformaatika, video ja tekstiilidisain, ladinameerika kunsti ja kultuuri teooria ning ajalugu (kunstnikud, kunstikriitikud, ajaloolased).

Aeg: jaanuar – mai 1999 (3 kuud).

Nõutav hispaania keele oskus.

MEEDIA

Stipendium.

Transdistsiplinaarne Kultuuridevaheline Uurimiskeskus, Aix-en-Provence, Prantsusmaa.

Valdkond: multimeedia.

Aeg: 6 kuud kokkuleppel ajavahemikus november 1998 – juuni 1999. Nõutav inglise või prantsuse keele oskus.

Stipendium.

New Yorgi Filmiakadeemia.

Valdkond: filmikunst.

Aeg: 2 kuud kokkuleppel ajavahemikus november 1998 – märts 1999.

Nõutav inglise keele oskus.

► **SOOME INSTITUUT** Harju 1, EE0001 Tallinn, tel. 631 3917

► Avatud tööpäeviti kl. 10–16.

SOOME INSTITUUT Vanemuise 19, EE2400 Tartu, tel. 827 427 319, faks 427 097, e-mail soome@ilmamaa.ee.

Lugemissaal ja raamatukogu avatud tööpäeviti kl. 10 – 16.

► **BRITI NÕUKOGU** Vana-Posti 7, EE0001 Tallinn, tel. 631 4010

Lugemissaal avatud T–R kl. 12–17.

► **PRANTSUSE KULTUURIKESKUS** Kuninga 4, EE0001 Tallinn, tel. 449 505

► **PÕHJAMAADE MINISTRITE NÕUKOGU INFOBÜROO** Pikk 11, EE0001 Tallinn, tel. 640 6626, faks 640 6622.

► **PÕHJAMAADE MINISTRITE NÕUKOGU INFOBÜROO** Raekoja plats 8, EE2400 Tartu, tel. (827) 433 944

► **UNGARI KULTUURIESINDUS** Roosikrantsi 6, EE0100 Tallinn, tel. 440 817

► **SAKSA KULTUURIINSTITUUT** Toili 2, EE0001 Tallinn, tel. ja faks 641 1439

► **AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE SAATKONNA INFOTEENISTUS** Kentmanni 20, EE0001 Tallinn, tel. 631 2212, faks 631 2026, e-mail: VAIKO@USIS-TALLINN. USISLIB.EE

Infokeskus avatud E–R kl. 13–17.

► **TAANI KULTUURIINSTITUUT** Vene 14, EE0001 Tallinn, tel. ja faks 6466 373.

Kino Sõprus

9. jaanuar

Kl. 12.30 "Herakles" ("Hercules"). Walt Disney Pictures, 1997, täispikk animatsioonifilm. Kõik joonised on loonud Gerald Scarte, hääled riiklikele tegelastele on andnud Danny De Vito, James Woods ja Tate Donovan;

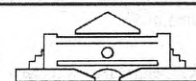
kl. 14.30, 16.30, 18.30 "Džungli George" ("George of the Jungle") USA, 1997. Rež. Sam Weisman. Osades Brendan Fraser, Leslie Mann, Thomas Haden Church, Richard Roundtree jt.; kl. 20.30 filmi "Viies element" esilinastus.

10. – 15. jaanuarini

Kl. 12, 16.15, 18.30, 20.45 "Viies element" ("The Fifth Element"). 1997.a. efektne ulmepõnevik. Peaosas Bruce Willis. Osades Gary Oldman, Ian Holm, Milla Jovovich, Chris Tucker, Luke Perry. Rež. Luc Besson, kl. 14.15 "Džungli George".

Dolby stereoheli.

Info telefonil 441 919

Eesti Rahvusraamatukogu naitused

Kuni 28. I maalikunstnik Kaljo Polli juubelinäitus peanäitusesaalis.

Rahvusraamatukogu on lahti E–R kl. 10–20,

peanäitusesaal kl. 10–18, L kl. 10–17.

VILJANDI

KUNSTISAAL

Viljandi, Vabaduse 6, II korrus

Urmas Orgusaare "JÕULUNOTID JA MUU", "ARNOLD VIHMAND 85" kuni 22. I. Näitust toetab Kultuurkapital.

Avatud L–N kl. 12.30–17.

RAEKOJA TAREKUMSTII GALERII
Raekoja plats 1

Müügil
EESTI TAREKUMST.

Avatud E – R kl. 10–18 ja
L – P kl. 10–17.

Vabaduse väljak 6
Van der Bluti
"ESMASPÄEVA MAALID" kuni
17. I.

Avatud T – L kl. 11 – 18.
Müügil kvaliteetsed kunstitarbed.

Väike-Karja 12
Urmo Rausi
MAAL JA GRAAFIKA
kuni 17. I.

Avatud T – R kl. 11–18 ja
L – P kl. 11–16.

EESTI KUNSTIMUUSEUM

RÜÜTELKONNA HOONE (Kiriku plats 1)
"ITAALIA MAALIKOOLI ŠEDÖÖVID VÄLISKUNSTI KOGUST".
Leonhard Lapini "EROOTIKA".
Kahes saalis on eksponeeritud eesti klassikute looming.

Avatud K – T kl. 11 – 18.
Iga kuu viimase reedega algav nädalalõpp tasuta!

TAREKUMSTIMUUSEUM (Lai 17)
Sisustuskunsti näitus "Prototüübid. Autor enne ja nüüd."
Peter Mossi (Inglismaa) keraamika kuni 11. I.

Avatud K – P kl. 11 – 18.
Iga kuu viimase reedega algav nädalalõpp tasuta!

K. RAUA MAJAMUUSEUM (Nõmmel K. Raua 8)
"Kurnimängija. Aleksander Mülber 100".
Püsiekspositsioon Kristjan Raua loomingust.

Avatud K – P kl. 11 – 18.
Iga kuu viimase reedega algav nädalalõpp tasuta!

ADAMSON-ERICU MUUSEUM (Lühike jalg 3)
Alates 9. I "Eestimaine vene vanausuliste ikoonimaal".
Püsiekspositsioon Adamson-Ericu loomingust.

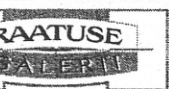
Avatud K – P kl. 11 – 18.
Iga kuu viimase reedega algav nädalalõpp tasuta!

MIKKELI MUUSEUM
(Kadriorus, Weizenbergi 28)
Johannes Mikkeli kollektsioon (XVI – XVIII sajandi lääne-
euroopa, vene, hiina kunst).
Ikoonid XIV – XIX sajand.

Avatud K – P kl. 11 – 18.

NIGULISTE MUUSEUM (Niguliste 3)
"Vana kunst".
Avatud N – P kl. 11 – 18, K kl. 14 – 18.
Igal L ja P kl. 17 orelimuusika pooltund.
L kl. 11.30 muuseumi muusikatund.

Tasuta külastuspäev iga kuu viimane reede.

Raekoja plats 14
Epp-Maria Kokamäe
akvarellid
"UISUTAJAD JA TEISED
TALVEAJA PILDID"
kuni 20. I.
Avatud E–L kl. 11–17.

Kadriorus, Roheline aas 3
Malle Leisi näitus "JACKPOT".
Avatud iga päev kl. 11–17.
Info tel. 426 300.

EESTI VABAÕHUMUUSEUM

Kolu kõrts
on avatud iga päev
kl. 10 – 17.

Tasuta külastuspäev on iga kuu
viimane teisipäev.

Vabaduse väljak 8
Tekstiilnäitus
"VISIOONID" kuni 9. II.
Avatud K – E kl. 12 – 18.

KUNSTIHOONE GALERIIS
Vabaduse väljak 6

Lennart Mäni
"28 KIVISILDNIKKU JA
IDEAALSED
PROPORTSIOONID"
kuni 25. I.
Avatud K – E kl. 12 – 18.

Harju 12
Tuulikki Peili
"NAHKA PANDUD"
kuni 21. I.
Avatud K – E kl. 12 – 18.

GALERII MOLEN

Viru 19
SALONGIMÜÜK.
Kellad. Autoriehted.
Avatud T – R kl. 10 – 18,
L kl. 11 – 15.

Hobusepea 8
Akna Arseni Möldri ehted.
Müügil AUTORIEHTED.
Avatud E – R kl. 10 – 18,
L kl. 11 – 16.

PÄRNU LINNAGALERII

Pärnu, Rüütli 30
"ARMEENIA KUNST"
kuni 12. I.
12. – 21. I
"PÄRNU IN GRAAFIKA"
Avatud T – R kl. 11 – 18,
L kl. 11–17.

ARHITEKTUURI- JA KUNSTIKESKUS ROTHERMANNI SOOLALADU

Ahtri 2

Eesti Kunstimuuseumi näitusesaal

"NORTON DODGE'I KOLLEKTSIOONI
NONKONFORMISTLIK KUNST" (USA) kuni 15. II.

Keldrisaalis

"VARJU PIIR – EHTED JA ESEMED. KADRI MÄLK" kuni 11. I.
Galeriikorrusel "LÕUNA-EESTI TERVISE- JA VEEKESKUS.
ARHITEKTUURIVÕISTLUSE TÖÖD" kuni 18. I.
Avatud K–P kl. 11–18. Tasuta külastuspäev iga kuu viimane reede.

TARTU KUNSTIMUUSEUM
Vallikraavi 14
KURSI KOOLKONNA NÄITUS
kuni 15. II.
Avatud K – P kl. 11 – 18.
Tasuta külastuspäev on reede.

KIVISILLA GALERII
Raekoja plats 18

Kalju Nageli MAALID kuni 1. II.

EESTI KUNSTI
PÜSIEKSPOSITSIOON.

Avatud K – P kl. 11 – 18.
Tasuta külastuspäev on reede.

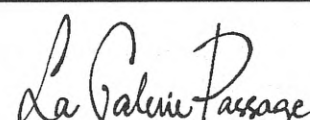
A.H. Tammsaare muuseum
L. Koidula 12 a
Alo Hoidre tööde näitus.
Avatud iga päev kl. 11 – 18.

Marje Kerem-Kundla
ehetenäitus kuni 11. I.
Avatud E – R kl. 11–18,
L kl. 10–15. Raamimistööd.

CHAPLINI KUNSTIKESKUS
Pärnu, Esplanaadi 10
Näitused "JÕULUPUU 2000"
(kuraator Anu Raud),
"INGLID", "MINU KODU"
(arhitektuurinäitus küpsetatud
piparkoogitaigast)
kuni 11. I 1998. a.
11. I kl. 12 avatakse eesti
vaibakunstiloo näitus
"SOOJAD MUSTRID" (kuraatorid
Erika Pedak ja Aet Ollissaar).
Näitused, kohvik ja kunstikauplus
on avatud iga päev kl. 9 – 21, ava-
lik internetipunkt tööpäeviti kl.
12–18, raamatukogu ja
muusikaosakond iga päev kl.
12–18. Uue kunsti muuseum on
avatud iga päev kl. 00–24 aadress-
sil: <http://www.chaplin.ee>

Narva mnt. 15
(Aedvilja tn. poolt)

Vladimir Bachu
"MAAL"
kuni 17. I.

Avatud E – R kl. 10 – 18 ja
L kl. 10 – 15. Tel. 631 2551.

Galeriis aidatakse valida raame
ja raamitakse pilte.

Tartu, Kuperjanovi 9

Püsiekspositsioon
"EESTI. MAA, RAHVAS,
KULTUUR".
"TALUILU" ja
"KOHVINÄITUS" kuni 1. II.

Reedeti sissepääs tasuta.
K – P kl. 11 – 18.

Avatud kohvik.
ERM internetis: <http://www.erm.ee/>
Seoses remondiga ERMi
peamajas (Veski 32, Tartu) on
fondid suletud, avatud on
raamatukogu ja arhiiv.

Pressi

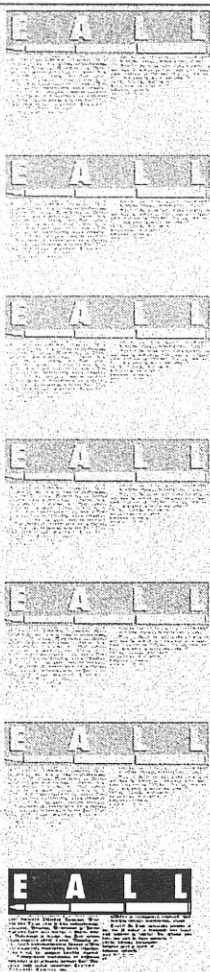
preemia

Eesmärgiga edendada Eesti ajakirjanduse professionaalset taset asutab Ajalehtede Liit iga-aastase ajakirjandusauhindade süsteemi "Ajalehtede Liidu pressipreemia".

Iga aasta alguses nimetab Ajalehtede Liidu pressipreemia žürii eelmise aasta trükiajakirjanduse parima järgmistes kategooriates:

- uudis
- uuriv ajakirjandus
- arvamus, kolumn
- pressifoto

Samuti nimetatakse igal aastal parim maakonnalehe ajakirjanik. Pressipreemia auhindadele saavad kandideerida ajakirjanikud või toimetuskollektiivid enesemääramise teel või toimetuse ettepanekul. Samuti võivad kandidaate nimetada ajakirjandusega seotud institutsioonid. Kandideerimisel tuleb märkida, missuguses kategoorias kandideeritakse. Võistlustööd esitada **12. jaanuariks 1998** aadressil Ajalehtede Liit, Pressipreemia, Pärnu mnt 67a, Tallinn EE0001. Ajalehtede Liit nimetab žürii, mis koosneb suuremate lehtede peatoimetajatest, meediaspetsialistidest ja Tartu Ülikooli õppejõududest. Auhinna võitjad saavad diplomi ja **10 000 krooni suuruse preemia**. Preemiafond on loodud Hoiupanga abil.

Eesti Ajalehtede Liit (EALL) on 48 Eestis väljaantavatajalehte ühendav mittetulundusühing, mille eesmärk on kaitsta ajalehtede ühiseid huve ning aidata kaasa vaba ühiskonna arengule. EALL esindab ajalehti seadusloome protsessis, korraldab täienduskoolitust, kogub meediastatistika ja seisab ajakirjandusvabaduse eest.

SAXO MANIA

20. - 25. 01. 98

T 20. JAANUAR

MUSTPEADE MAJA VALGE SAAL 19
AVAKONTSERT
Diastema (Prantsusmaa)
VON KRAHLI TEATRI SAAL 22
Poppoo

K 21. JAANUAR

NIGULISTE 19
Petrus Viñiauskas
(saksofon, Leedu)
Balis Vaitkus (orel, Leedu)
Häkan Levin (saksofon, Rootsi)
Rune Broberg (orel, Rootsi)
VON KRAHL 22
Häkan Levin blues jam

N 22. JAANUAR

ESTONIA KONTSERTISAAL 19.30
Eesti Riiklik
Sümfooniaorkester
VON KRAHL 22
Raivo Tafenu acoustic funk

R 23. JAANUAR

ESTONIA TEATRI TALVEAED 16
"Eesti muusika noorte
interpretide esituses"

TALLINNA RAEKODA 19

Sax'n Drums (Taani)
Claude Delangle (saksofon, Prantsusmaa)
Ralf Taal (klaver)
VON KRAHL 22
Saxappeal Band

L 24. JAANUAR

ESTONIA KONTSERTISAAL 19
Tallinna Kammerorkester
Tallinna Saksofonikvartett
ja **Margarita Sapošnikova**
festival workshop
(Moskva-Tallinn)
VON KRAHL 22
Viñiauskas-Saarsalu
Double jam

P 25. JAANUAR

ESTONIA KONTSERTISAAL 19
Rollin' phones (Rootsi)
Festival All Stars Band
Habana Sax (Kuuba)

VON KRAHLI TEATRI
SAALIS JA BAARIS:

T 20. JAANUAR 22 Teatri saalis
Jukka Perko — Severi
Pyysalo

K 21. JAANUAR 22
Häkan Levin blues jam

N 22. JAANUAR 22
Raivo Tafenu acoustic funk

R 23. JAANUAR 22
Saxappeal band

L 24. JAANUAR 22
Viñiauskas-Saarsalu
Double jam

VÄLJASPOOL TALLINNA:

E 19.01 Tartu laululava 19
Poppoo

N 22.01 Pärnu Eliisabeti Kirik 19
Viñiauskas
Levin

R 24.01 Jõgeva 19
Sax'n drums
Paide 19
Rollin' phones

Info tel 644 31 98 e-mail: eesti.kontsert@concert.ee Eesti Kontsert on-line: http://www.concert.ee

Riigi kultuuripreemiade kandidaate saab esitada 10. jaanuarini

Eesti vabariigi kultuuripreemiad määratakse väljapaistvate loominguliste saavutuste eest kultuuri alal.

Ettepanekuid riigi kultuuripreemia määramiseks võivad teha kõik juriidilised isikud, kelle põhimääruses on sätestatud kultuuri- ja haridusalane tegevus.

Tööd peavad olema avalikkuseni jõudnud 1997. aasta jooksul.

Preemia suurus on 100 000 krooni.

Ettepanekud esitada kultuuriministeeriumisse (Suur-Karja 23, Tallinn EE0001) ministri nimele.

EESTI AKADEEMILISE RAAMATUKOGU NÄITUSED

Rävala pst. 10

Kuni 15. I "Eesti Muinsuskaitse Selts 1987 – 1997";

kuni 15. I "Ivar Ivask 70";

kuni 15. I "Ajalooline Karl Russwurm 185".

Raamatukogu on avatud E – R kl. 10 – 20 ja L kl. 10 – 16.

TELLIMISKUPONG

SIRP

☐	1 aasta	180 kr.
☐	6 kuud	96 kr.
☐	3 kuud	60 kr.
☐	1 kuu	20 kr.

EESNIMI	PEREKONNANIMI
TELEFON	AADRESS
FIRMA	AMET
EE	

Kohustun tasuma 10 päeva jooksul pärast arve saamist.

ALLKIRI

10 päeva pärast kupongi saabumist toimetusse hakkab Sirp käima märgitud aadressil.
Kupong saata aadressil SIRP pk. 388 Tallinn EE0090 või faksile 449 247. Lähem teave tel. 448 868.

KUKU

Tallinnas 100,7 MHz
Tartumaal 101,2 MHz
Viljandimaal 100,8 MHz
Järvamaal 100,5 MHz
Nuustakul 102,4 MHz

RAADIO MÖTLEVALE INIMESELE

INFOTELEFON
FAKS

448 868
449 247

SIRP

Peatoimetaja	Mihkel Mutt	
Peatoimetaja asetäitja	Tiina Mattisen	443 008
Esseistika	Andres Langemets	443 008
Kirjandus	Doris Kareva	448 820
Teater	Kristiina Garancis	448 820
Kunst	Reet Varblane	443 008
Film	Peep Pedmanson	448 820
Arvutikujundus	Piia Ruber	448 868
Keeletoimetaja	Aili Küntler	449 454
Korrektor	Tiina Kivikas	449 454
Masinakiri	Aili Siren	449 454
Sekretär	Aire Holtsmeier	448 868
Uudised, reklaam	Marju Veikat	448 868

Toimetuse kolleegium: Karin Hallas, Sirje Helme, Jaak Kangilaski, Mart Meri, Reet Neimar, Kristel Pappel, Kristiina Ross, Erkki-Sven Tüür, Udo Uibo, Märt Väljataga.

EE0001 Tallinn, Pärnu mnt. 8, II korrus

EE0090 Tallinn, Peapostkontor, postkast 388

Väljaandja kirjastus Perioodika, Tallinn, Pärnu mnt. 8

Trükk AS Printall Tatari 64

Tellimise nr. 50.

Praaeksemplaride korral helistada tel. 681 411.

INDEKS 69786

Honorare makstakse teispäeviti ja kolmapäeviti kl. 14–16.30.

VÄLJAANDMIST TOETAB EESTI KULTUURKAPITAL